

MONICA LOVINESCU

JURNAL

[I]: 1981–1984

Ediția a II-a revăzută

4

HUMANITAS
BUCUREȘTI

MONICA LOVINESCU

În România. Licență în litere la Universitatea din București. În afara unui basm scris în copilărie, la vreo 7–8 ani, și publicat în *Dimineața copiilor*, își reneacă cu vehemență debuturile literare. De pe la 15 ani publică proze scurte în *Vremea*, *Kalende* etc., ca și un roman în mai multe numere consecutive din *Revista Fundațiilor Regale*. Le găsește pe toate sofisticate și artificioase. Imediat după război deține cronică dramatică la *Democrația* lui Anton Dumitriu. Tot atunci e asistenta lui Camil Petrescu la Seminarul său de artă dramatică.

În Franța. Pleacă la Paris în septembrie 1947 ca bursieră a statului francez, iar în primele zile ale lui 1948 cerc azil politic. La început face parte din tinere companii teatrale și semnează regia unor piese de avangardă. Situația din țară îi reține apoi integral atenția. Colaborează cu articole și studii despre literatura română și despre ideologia comunistă în numeroase publicații: *East Europe*, *Kontinent*, *Preuves*, *L'Alternative*, *Les Cahiers de L'Est*, *Témoignages*, *La France Catholique* etc. Semnează capitolul despre teatrul românesc în *Histoire du Spectacle* (Encyclopédie de la Pléiade, Gallimard). Traduce câteva cărți din românește sub pseudonimele Monique Saint-Côme sau Claude Pascal.

Colaborează și la revistele în limba română din exil: *Luceafărul*, *Caiete de Dor*, *Ființa Românească*, *Ethos*, *Contrapunct*, *Dialog*, *Agora* etc.

Din 1951 până în 1975, emisiuni literare și muzicale la Radiodifuziunea Franceză. Își începe colaborarea la „Europa Liberă” în 1962. Din 1967, emisiunile de mai mare ecou sînt „Teze și Antiteze la Paris” și „Actualitatea culturală românească”.

Volume: *Unde Scurte*, I (ed. Limite, Madrid, 1978 și Humanitas, București, 1990); *Întrevederi cu Mircea Eliade, Eugen Ionescu, Ștefan Lupașcu și Grigore Cugler* (Cartea Românească, București, 1992); *Seismograme. Unde scurte*, II (Humanitas, București, 1993); *Posteritatea contemporană. Unde scurte*, III (Humanitas, București, 1994); *Est-etice. Unde scurte*, IV (Humanitas, București, 1994); *Pragul. Unde scurte*, V (Humanitas, București, 1995); *Insula șerpilor. Unde scurte*, VI (Humanitas, București, 1996), *La apa Vavilonului*, I (Humanitas, București, 1999), *La apa Vavilonului*, II (2001).

Traducere din Ion Luca Caragiale: *Théâtre (Une nuit orageuse, M'sieu Leonida face à la réaction, Une Lettre perdue)* adapté du roumain par Eugène Ionesco et Monica Lovinescu, L'Arche éd., Paris, 1994.

Coperta

IOANA DRAGOMIRESCU MARDARE

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

LOVINESCU, MONICA

Jurnal / Monica Lovinescu - Ed. a 2-a, rev. - București:
Humanitas, 2003

vol.

ISBN 973-50-0554-9

Vol. 1: 1981-1984. – 2003. – Index. – ISBN 973-50-0555-7

821.135.1-94

© HUMANITAS, 2002, 2003

EDITURA HUMANITAS

Piața Presei Libere 1, 013701 Sector 1 București-România,

Tel.: (401) 222 85 46, Fax (401) 222 36 32

www.humanitas.ro • www.librariilehumanitas.ro

Comenzi CARTE PRIN POȘTĂ, tel. / fax: (021) 222 90 61

ISBN 973-50-0554-9

ISBN 973-50-0555-7

Cuvînt înainte

Jurnalul acesta nu reconstituie o existență, ci o agitație. Am revenit la acest „gen“, abandonat la sfîrșitul anilor '50, în 1981 numai pentru că foile de agendă, oricît de încăpătoare ar fi fost ele, nu mai puteau adăposti cantitatea de notații — emisiuni, telefoane, apeluri și urgențe de la București, manuscrite, corespondență, vizite. De mai totdeauna ciuruită, memoria mea era incapabilă să înmagazineze totul. Aș fi intitulat aceste însemnări — ce merg din 1981 pînă în 2001 — *Agende* dacă n-aș fi ales titlul pentru jurnalul zilnic și „sburătorist“ al lui E. Lovinescu.

Chiar dacă jurnalul meu — pe care n-aș îndrăzni să-l compar cu al tatei — nici ca valoare, nici ca interes — are și alunecări personalizate, „pactul autobiografic“ se anulează de la sine din moment ce paginile de față sînt scrise *despre* și *pentru* alții.

Cum exilul a luat niște proporții necunoscute în istoria noastră, cum fenomenul e aproape inedit, aceste notații (de fond sau de detaliu) mi s-au părut utile cercetătorului de mîine. Într-adevăr, cei de azi par împărțiți în două categorii distincte și chiar antinomice: unii, rarisimi, pentru care tot ce ține de exil este excepțional, alții — mai numeroși — nedispuși să-l ia în seamă și să-i confere sens și valoare. O bună parte din scriitorimea română pare a evita cît mai sistematic orice referire la exilați. În general, memoriile și jurnalele semnate de scriitori și apărute în ultimul deceniu nu țin seama de legăturile — uneori foarte strînse și active, mergînd pînă la complicitate în mai multe cazuri — care se stabiliseră între scriitori din țară și alții din exil. Mai curios, unii dintre acești negatori cu orice preț sînt uneori aceiași de la care primeam mesaje stăruitoare. Presupun că și din acest punct de vedere — ca în atîtea alte domenii — punerea la zi a trecutului reprezintă o condiție esențială a supraviețuirii.

În sprijinul nepredominării Eului (inevitabil, dar cu insistență evitat) mai văd o dovadă. În prima jumătate a lui 1981 făcusem o călătorie aparte. Nu spre rădăcini, ca în Grecia sau în Israel unde ne îndreptasem spre izvoare, fie contemplînd Partenonul cu gîndul la Socrate sau plîngîndu-i pe atrizi, fie cutreierînd prin Biblie în jurul Ierusalimului. De data aceasta ne loveam de necunoscut: New York și Mexic. Ciocnirea între ceea ce așteptam și ceea ce ne aștepta fusese atît de puternică, încît orice jurnal ar fi înregistrat-o și comentat-o pînă la sațietate. Nici o urmă a acestei schimbări de viziune în jurnalul ce urmează: eul este suprimat aici cu bună știință.

Totuși șocul a fost puternic. New York-ul mi-a oferit cea mai exactă ilustrare a Turnului Babel, nu atît prin mozaicul de limbi și de etnii, cît prin verticalitatea sa de unic reprezentant al utopiilor arhitectonice din vremea noastră. Desigur, credeam că-l cunosc din cinematograf și albume, de unde însă lipsea scara între propria și mărunta ființă și nemăsurata lui înălțime. Noaptea nu mai puteam dormi privind de la etajul 20-30 la turnurile ce mă înconjurau. Iar ziua sufeream de un torticolis fizic, dar și de unul cultural. Dacă mă bucuram, fără să mă mir, de *Măiastra* lui Brîncuși (dimpotrivă, mă readucea acasă) sau de Marcel Duchamp, Man Ray, Max Ernst, Yves Tanguy de la Muzeul de Artă Modernă sau de *Guernica* (aceeași impresie ca în reproduceri, deși intensificată), dacă la Galeria Guggenheim deplîngeam absența provizorie a lui Brîncuși din colecție, dacă ascultîndu-l în sala mică de la Carnegie Hall pe compatriotul nostru Dino Ghezzi dirijînd *Pierrot Lunaire* de Schönberg îmi aminteam de versiunile înregistrate pe disc din aceeași compoziție, dacă mi se părea că mă plimbam prin filme ori de cîte ori dejunam, cinam sau treceam prin China Town, Greenwich Village, Wall Street, Little Italy, înstrăinarea nu era mai puțin obsedantă, prin verticalitatea neasemuită a orașului. Unul dintre cele pe care mi se pare că-l cunosc cel mai bine tocmai fiindcă n-am stat în el decît vreo săptămînă. Am rămas cu amintirea acută a New York-ului privit de la fereastra hotelului nostru, de pe 7-th Avenue, ale cărei jaluzele nu le coboram nici noaptea, lăsînd orașul să ne năpădească trezia și somnul. Din fericire, n-am stat acolo îndeajuns ca să ni se dezmoștească uimirea și astfel New York-ul este mai departe pentru mine locul unde seco-

lul al XX-lea se poate recunoaște în elanurile sale cele mai puțin îndoielnice.

În vreme ce New York-ul mi s-a părut deci un fel de prezent al viitorului, Mexicul și-a propus parcă să-mi relativizeze, deformeze și răpească trecutul. Dracii împelițați din frescele ortodoxiei sau chiar monștrii de pe fațadele catedralelor Apusului nu mă pregătișeră în nici un fel să înfrunt rînjetul de smoală al măștilor aztece sau maya. Urcînd pe piramidele de la Teotihuacan sau Chichen Itza nu te puteai sprijini pe nici o referință cunoscută. Erai nevoit să domesticești alte forme ale violenței. Din moment ce soarele se oprește din mers dacă nu i se oferă inima extrasă dintr-un om viu, altele sînt — sau ar trebui să fie — razele sale. Că soarele și-a abandonat adoratorii de atunci și că violenței aztece i-a urmat, devastatoare, cea spaniolă și catolică, nu uitasem, desigur. Formele de fanatism sau nihilism european le cunoșteam prea bine. Cele descoperite aici nu le completau și nici nu le scuzau. Mi se păreau cu totul diferite. Din această vertiginoasă înstrăinare, cînd ne petreceam zilele la Mexico în admirabilul Muzeu Antropologic, ne-a scos N. Petra propunîndu-ne un drum pînă la Pueblo, unde își avea reședința de vară. Înconjurată de case de tip colonial spaniol, la poalele vulcanului, într-un peisaj de pe altă lume, își construise o casă copiată întocmai după cea a bunicilor de la Sibiel. Izolată, conștientă parcă de fragilitatea propriei durate — a mai evocat-o și Virgil Ierunca — ea ni s-a părut simbolică pentru un exil asumat pînă la absurd. Totul era românesc în ea, pînă la ștergere sau la cărțile din „Biblioteca pentru toți“. Pentru a duce paradoxul pînă la capăt, Virgil a citit, înainte de culcare, *Păr de Lup*, dramă de C. Rădulescu-Motru...

După astfel de întâlniri mă întorceam la Paris cu cel puțin cîteva metamorfoze ale gustului. Or, la Jurnal revin — după mai bine de 20 de ani întrerupere — cu însemnări oarecare, omițînd în schimb tot ceea ce ar fi putut ține de „pactul autobiografic“.

Intram din nou în „agitație“. Al cărei martor destul de fidel este acest Jurnal ce n-ar fi văzut lumina tiparului fără generoasele insistențe ale lui Gabriel Liiceanu. A-i mulțumi mi se pare prea puțin...

Paris, martie 2002

1981

Miercuri 2 septembrie

L'Homme de Fer: Wajda.

Wajda în *Le Monde* (18 aug.): „Je me suis senti l'ombre des possibilités fantastiques me déléguant devant l'histoire, quelque chose de beaucoup plus fort à transmettre que l'art cinématographique lui-même.“*

Joi 3 septembrie

Tele: *Domicile conjugal*.

Truffaut (încă o dată dovedind stilul ne-esențial al filmului de tip francez). Nuanțe ne semnificative. Nici măcar fantezia din *La Nuit américaine*.

Vineri 4 septembrie

La Congresul Solidarității, nu este primită televiziunea poloneză care trebuie să-și ia reportajele de la confracții străini de la fața locului.

Dan Hăulică încântat, a fost ales președinte al Asociației Internaționale a Criticilor de Artă. Ascult la FE pe V. la moartea lui Sașa Pană.

Sîmbătă 5 septembrie

Fără prea mare interes — altul decît a completa filmografia — și a da cîteva reacții ale lui Wajda la întrebări mai insolent politice

---

* „M-am simțit umbra unor puteri fantastice care mă delegau în fața istoriei cu transmiterea a ceva mult mai puternic decît cinematografia însăși.“ (N. ed.)

— când nu le eludează: *Întrevederea lui cu Jean-Luc Douin*, apărută recent și pe care o citesc pentru masa rotundă de luni.

Marie-France (Ionesco) telefonează: a plîns la *Omul de fier*. Mîine noapte voi afla tot prin telefon că au plîns și Rodica Iulian (care va participa la masa rotundă) și Oana Orlea.

Duminică 6 septembrie

Gădesc într-o scrisoare a tatei către Rebreanu (din *Scrisori și documente*, ed. Nicolae Scurtu, București, 1981) p. 271, adresa și anul când am stat cu tata și mama la Paris dec.– ianuarie 1929, 19–21 rue Pasquier. Dintr-altă scrisoare, aflu că mergeam și la școală și îmi aduc brusc aminte cum am udat, ținîndu-le în gură, ca să-mi îmbrac haina, „les bons points“ (mici cartonașe) pe care le primisem în clasă.

P. S. Tata scria la *Memorii I*.

Tele: *Messia* lui Roberto Rossellini — sacrilegiu.

Luni 7 septembrie

FE

1.30 Masa rotundă *Omul de fier*.

Rodica Iulian, Virgil (Ierunca) și Virgil Tănase.

Cu Ioana Cantacuzino (Oana Orlea), Rodica I., și cei doi căței ai lor, acasă, pentru a le da primele două caiete din *Agenda Sburătorului*. Ședință homerică: descifrarea scrisului tatei în lătrat de cîine și cu Kiki (pisicul nostru, n. n.) închis în camera mea.

Mărți 8 septembrie

Goma pe la 2 cu cartea ieșită din tipar. Spre seară ne aduce și scrisoarea către Reagan co-semnată de Bukovski, Gorbanevskaja, Vl. Kostov, Kuznețov, Maximov și — se speră și se așteaptă — Soljenițin (!?).

Seara Greg (Ctin Grigorescu) cu Irène — *Retrouvailles*? Nu se compară cu întîlnirea de prin '70 și ceva. Detalii de la Conferința Scriitorilor (unde luările de cuvînt au fost extrem de îndrăznețe). Moartea Sabinei care s-a lăsat ucisă de cancer fără ca nimeni

— în afara preotului Avramescu (n-a putut-o convinge să se îngrijească) — să știe pînă la generalizarea lui.

Și din trecut, scena cînd mama, la ora cînd, la Paris, ne căsătoream V. și cu mine a invitat acasă (pe masă un buchet de *mariée*) pe Irène, pe tatăl lui Greg, pe Cioculescu, să le spună. Încîntarea lui C(ioculescu) cînd a auzit că e V. „Va fi mai mare ca Lovinescu“ a conchis el elogiile despre V.

Revenind la scriitori, Deșliu neliniștit să știe ce credem despre el. A fost printre cei mai tari (*écuries d'Augias*) alături de Manolescu, I. Mălăncioiu, Jebeleanu, Doinaș, Zaciu. Grupul celor 20 nici n-a fost prezent (nici Barbu, nici Paul Anghel) doar Marcea care l-a susținut pe Lăncrănjan. Tare și Bogza.

Joi 10 septembrie

A murit Lacan azi noapte.

Telefon Lucian Pintilie: filmul Caragiale blocat mai departe. A scris 500 de scrisori (adică aceeași trasă în 500 ex.) și trimisă peste tot: de la *Scînteia* și șeful Securității la ziarele „anti“ (gen *Echinox*). Va mai aștepta și apoi va scrie 1 000 de scrisori. Sporirea aceasta cantitativă în circuit intern nu e o soluție. O știe și el, dar ce să facă? Clody Berthola a pierdut un ochi și poate fi amenințată oricînd cu orbirea completă. În clipa cînd ar fi atins al doilea, trebuie să plece imediat în Statele Unite — unde e Ciulei, să i se încerce o operație cu laser. Deci îi trebuie un pașaport imediat pe care i-l dă... Dumitru Popescu. Poate deci Pintilie să facă scandal? Va trece săptămîna viitoare să ne sfătuim pentru o strategie.

Vineri 11 septembrie

Dan Hăulică cu soția sa „sărbătorim“ alegerea lui ca președinte al Asociației Internaționale a Criticilor de Artă. Puțin mai tîrziu Nicodim care a venit din țară cu mașina cu L. Pintilie și spune că una din cele 50 de scrisori (finalmente sînt puțin diferite unele de altele) pe care i-a citit-o P. e de o violență fără nume.

După Hăulică, blocarea filmului ar fi opera lui Eugen Florescu ce vrea astfel să-l pună în încurcătură pe Dumitru Popescu la

originea deblocării fondurilor pentru film. Alte ecouri de la Conferință. La Asociație, Nichita Stănescu ar fi fost mai cuminte, văzînd de unde bate vîntul. Afolăți cei din grup nealeși delegați au fugit la Neptun să se plîngă șefului. Marea luptă pe care scriitorii o credeau cîștigată a fost dată pentru menținerea lui Macoveșcu. Surprize numirea lui D.R.P. care nu fusese nici măcar printre cei votați în cap cu Consiliul.

Seară la Eliade (reveniți din Italia) cu Marie-France și un văr prin alianță de-al ei venit din București. Multe povești cu șerpi. La Ascona Mircea a omorît un șarpe. Realizînd apoi că nu era o viperă, cum bănuise, ci un șarpe inofensiv, a avut coșmaruri mai multe nopți, mama șarpelui venind să i-l ceară în somn.

Mai plicticos: la Roma a stat de vorbă cu Al. Căprariu: să nu mai iasă vreun interviu ca în cazul Cioran.

Vor de-acum înainte să-și petreacă verile la Eygellière, la Ileana Cușa, venind la Paris, numai să-și vadă prietenii. E și Corina (Eliade-Alexandrescu) cu ei.

Sîmbătă 12 septembrie

Telefon Pintilie după ce a văzut *L'homme de fer*. Înebunit nu numai de film dar și de ratarea a ceea ce ar fi putut și vrut să facă el: „În acest timp eu fac procesul bășcăliei românești...”

Toată ziua lacanizez.

Duminică 13 septembrie

Începe azi la televiziune, cu Versailles, un serial Barbăneagră intitulat „Geographie sacrée”. Barbă nu știe dacă va trece ultimul, despre Paris, prea „reacționar”.

Superlacanizez pentru emisiune. Nu știam că soția lui Lacan, care fusese mai înainte aceea a lui Georges Bataille, era de origine română.

Parisul pierde un guru, mai curînd parizianismul. Nu mai avuse-se de la Gurdjieff. Care va fi următorul?

Între *Les Précieuses ridicules* și mitologie, ce va mai rămîne din lacanieni?

Seara la televiziune, *Autour d'une enquête*, versiunea franceză a filmului lui Robert Siodmak din 1931, greu de suportat prin naivitatea-i și încetineala sistematică, dacă nu expresionistă. Cîteva planuri anunță totuși pe cineastul de mai tîrziu: acela al anchetei cu primul plan ocupat de anchetat, iar al doilea de mersul obsedant al judecătorului de la un calorifer la altul.

Luni 14 septembrie

Socialiștii propun ca dată istorică ziua încetării războiului din Algeria. O palmă pe cîte obraze? Francezii mai sînt încă dispuși să încaseze multe. „Starea de grație“ șchioapătă dar persistă.

Eu: emisiunea Lacan.

V. înregistrează prima emisiune cu *Patimile după Pitești*. Sosește la studio și Goma. Apoi Rodica Iulian cu Oana Orlea și primul ei manuscris în franțuzește. Seara tîrziu începem să-l citim V. și cu mine: a găsit tonul și a scăpat de prima încercare: să nu mai scrie sub cenzură. Îi telefonez pe la 11 să i-o spun.

Mai înainte la cafenea cu Dan Lăzărescu.

La Tele: *Sur les quais* de Elia Kazan, pe care nu-l văzusem în 1954. Mare păcat de a-l vedea dublat. Pentru prima oară Marlon Brando mi se pare un mare actor.

În *Télérama* se vorbește de ambiguitatea acestui film pe seama delațiunii, cînd și Kazan, și Brando își „denunțaseră“ colegii în vremea maccarthysmului. Nu-i știam atît de anti-comuniști! De aceea să fie justificată „denunțarea“ celor „răi“ în acest film admirabil?

Miercuri 16 septembrie

Telefon de la L.P.: se reunește la București o „comisie“ pentru avizul asupra filmului său. Rezultat al scrisorii. Așteptăm deci rezultatul comisiei.

Mihnea (Berindei) cu eternul articol (în șpalt) asupra literaturii române tot amînat în *L'Alternative*. Rescris de Marie-France după cel din *Continent* e acum iscălit de mine și mai trebuie să-i adaug ceva despre Conferința Scriitorilor. La București i-au refuzat mamei lui Mihnea pașaportul după masa rotundă a istoricilor la FE.

Telefon Mihai Brediceanu venit din Elveția unde a dirijat un *Oedip* (triumf, zice el). Se justifică — sau se laudă: în fața hemo-ragiei de valori, ce trebuie să facem noi, să rămînem și să salvăm ce mai e de salvat.

Joi 17 septembrie

Reacție violentă a Comitetului Central în Polonia împotriva Soli-darității.

Colonelul Argoud în *Le Quotidien* referitor la ziua acordurilor de la Evian: dată istorică franceză: „je ne suis plus qu'un Français administratif“. Nu-mi place Argoud — îmi place replica.

Sfîrșesc prima parte din manuscrisul Oanei Orlea, excelenta impresie din primele rînduri se confirmă.

La „La Rage de Lire“ — Philippe Soupault (ultimul mare mar-tor — cu toate că e mediocru — al suprarealismului, alături de Aragon). Aragon pentru care e de o părtinire vinovată. I se citează versurile în gloria GPU-ului, îl apără mai departe. În schimb e sever cu Dali nu numai din pricina lui „Avida dollar“*, dar și pen-tru că a spus odată că-i plăcea Hitler. Nu e singurul motiv pen-tru care mă dezamăgește.

Vineri 18 septembrie

Seara Alexandru George. Rămîne peste noapte aici pentru că îi e frică (sau nu știe — e doar de ieri în Paris și pentru prima oară în Occident) să se întoarcă la gazdele lui de-o noapte, cam ciuda-te. Am vorbit cu Marie-France și de luni va sta pînă la 1 oct. în camera lor de la mansardă pe care de-abia a părăsit-o Țepeneag.

A. G. deconcertant. Ni se spusese că e ascuns, tăinuit, confuz și monosilabic: e deschis, logoreic (cum spune și se scuză el) și... obiectiv. Interesat de toate așa încît literatura nu ocupa locul din-tîi în convorbire. E și păgubos. Ca să-l lase să plece, tot felul de anchete cu generali și colonei de Securitate pentru care — ne con-firmă — părem a fi inamicii numărul 1. După Conferința Scriito-rilor nu se prea mai dau vize scriitorilor. Au fost refuzate pînă și

---

* Anagrama numelui lui Dali inventată de Breton. (N. ed.)

pentru Iugoslavia și pînă și... Ana Blandiana... Sorescu în schimb e în Mexic! Calamburul lui Cioculescu către Eugen Barbu „Deci ți neapărat să fii numit președinte *de oroare* al scriitorilor?” Ar exista la București corespondența de iubire a tatei cu Alice Sturdza (!?) S-ar aștepta moartea generalului (?) Sturdza pentru a fi publicată.

Sîmbătă 19 septembrie

La cafea Goma cu care citim scrisoarea primită de V. din Israel, în care i se cere să vină acolo la o adresă din Nazareth pentru a primi o valiză de manuscrise printre care Testamentul marelui Antonescu (!) Cursă?

Reuniune zilele acestea la *Ciel* rămas fără bani. Raymond Aron optimist: experiența socialistă în Franța nu poate ține mai mult de doi ani. De ce?

Seara Christinel și Mircea Eliade. Eliade deprimat: l-a văzut la Roma pe Tucci după o operație de colul femural, imobilizat în pat. Și probabil fără remisiune. Are 84 de ani. E primul an cînd am senzația că E. îmbătrînește și-o simte. Ne vorbește de frigul „senectuții” referindu-se la articolul lui Manolescu cu „Glorioasa senectute”. Acum îi e frig.

Duminică 20 septembrie

În toate lucrările studenților sînt citați Eliade și Cioran.

Seara Mihai Zamfir. Cu noi detalii despre Conferința Scriitorilor. Ileana Mălăncioiu a fost cu adevărat îndrăzneată. „Se tot vorbește de obsedantul deceniu — a spus ea. Dar s-ar putea ca al nostru să nu pară mai tîrziu ca mai puțin obsedant și să ni se ceară socoteală pentru felul în care am trecut prin el.” Doinaș a produs senzație citînd pe Guță Popândău (din Topîrceanu) vinovat de tot ce nu merge — aluzie (înțeleasă de toată lumea) la șef. Dezvoltînd aluzia lui Dumitru Popescu care spusese că trebuie curățate *les écuries d'Augias*, Deșliu a spus c-a văzut și el crescători de cai pe vremuri, și ce n-ar da ca scriitorii să fie tratați precum caii aceia. Mircea Dinescu luptă mai departe împotriva grupului și mentalității Eugen Barbu. Jebeleanu cu premiile Academiei — Bogza început bine (Goebbels și cultura) și final penibil cu refe-

rire la Ceaușescu. Primul „act“ de președinte al lui DRP: n-a plătit la timp pensiile, a vrut să verifice el însuși fiecare caz (!?). Mircea Dinescu a mai spus că i-e frică să nu fie numit președinte „de la Istanbul“. Se zvonise c-ar „candida“ Ion Brad!

Nimeni nu ne spune nimic de Dorin Tudoran. Probabil că n-a fost prezent.

Luni 21 septembrie

Jurnal V. Scrisoare de la Gheorghe Ursu. Desfășurarea Conferinței.

Știri despre Calciu: a declarat a cincea grevă a foamei, atît pentru a protesta cît și pentru a se dezintoxica: i se pun droguri în alimente. E la Jilava, la spitalul închisorii. E deseori bătut, ultima oară pe degete. Refuză să facă cererea de grațiere sugerată de senatorul american de Pensylvania (Schwartz) care ar fi obținut promisiunea lui C. că-i dă drumul cu această condiție. Refuză și din demnitate, și din prudență, și-ar recunoaște implicit vinovăția și s-ar expune unui nou proces. Soția lui e disperată. Urmărită, prigonită, visul ei — irealizabil, e să ajungă pînă la Ambasada Statelor Unite.

Mărți 22 septembrie

Telefon Nicolae Balotă: e numit la Tours și se stabilește pe un an la Paris.

Ieri, Cismărescu la telefon îmi spusese că Bernard s-a întors la München, dar ar fi în clinică. Încerc, fără rezultat, s-o găsesc pe Ioana (Măgură-Bernard) la telefon. Fără rezultat și cu frică.

Dejun la Cella Minart care nu mai are emisiunea cu Suffert decît pînă la sfîrșitul anului („La Rage de Lire“). Nu mai au timp să-l invite pe Goma, ea va vorbi despre el în emisiunea cu E. Ionesco și Kundera.

Acasă curier de la Stockholm: darea de seamă în extenso a Conferinței Scriitorilor cu mirarea că n-am „dezvăluit“ încă ce s-a întîmplat acolo, cînd noi am făcut-o expres pentru a nu fi triumfaști (scriitorii au făcut exact ce spuneam prin radio c-ar fi bine de făcut) și a-i expune astfel din nou șantajului grupului celor 20: că sînt agenții noștri!

Miercuri 23 septembrie

Citesc o carte de debutant care l-a entuziasmat pe M. Eliade: *Marginea Imperiului* de Tudor Dumitru Savu. De la început mult prea vizibile și masive influențele Bănulescu, Eliade și Marquez.

Din *Jurnalul* tatei: la botezul meu din 17 februarie 1924 au participat 60 de persoane (!).

Joi 24 septembrie

Telefon de la Breban cu vești proaspete de la București: Dumitru Popescu ar fi fost transferat la Ștefan Gheorghiu. Dacă se confirmă, o dată cu Ilie Rădulescu mutat la Televiziune, „șefii” culturii sînt astfel pedepsiți pentru tonul și stilul Conferinței Scriitorilor. Dacă, în plus, Eugen Florescu se va instala în locul lui Dumnezeu...

Îi telefonez lui Cismărescu, sperînd că-mi poate confirma știrea. Dau peste Stroescu care-mi spune că veștile de la și despre Bernard sînt încă ... — e expresia lui — „confuze”. Expresie de prost augur.

Telefon de la Tănase anunțîndu-mi că Dorin Tudoran se pregătește să vină la Paris de Crăciun. Deocamdată soția e încă după operație.

Seara la Pușa cu Eliazii. Mircea foarte favorabil impresionat de Alexandru George. Ne dă cartea cu dedicație să i-o transmitem.

Vineri 25 septembrie

Seara la Barbăneagră (recepție pentru Eliade dar și pentru filmul lui *Paris*, pe care-l vedem după ce pleacă o bună parte din cei vreo 50 de invitați) în noua sa locuință din rue Payenne. Locuință e un fel de a spune: un apartament într-unul din acele *hôtels particuliers* care fac faima Marais-ului. Singurul element de decor, statui de artă neagră sau extrem-orientală. Muzeu. În astfel de palate poți reconstitui istoria Franței, îmi dau seama cît îmi este de indiferentă după lipsa mea de freamăt. Nu însă și pentru casă, care e extraordinară. Printre români, Lupașcu (entuziasmat de un articol care s-a scris despre el în *Cronica* din Iași), Jianu (neliniștit de o operație proximă a Margăi — și căruia dna Ressu i s-a

plîns că de ce nu sărbătorim centenarul lui Ressu (!), Cioran plictisit de atîția vizitatori (nici pe Shakespeare nu l-ar primi). Vedem filmul lui Barbă, care nu știu dacă va trece la Televiziune: pune în chestiune Revoluția franceză și toate modurile de progres, ducînd la Apocalips. Mai riguros în comentariu (Phaure redus la minimum) nu totdeauna însă în imagine, deseori, prea deseori, năpădită de apusuri de soare incendiare. I-o spun. Replică: e concesia făcută marelui public. Spre a-l tămădui de simplificarea didactică, de certitudinea unui determinism absolut (imediat ce părăsești sacrul intri pe axa Apocalipsului — de la Notre Dame la Beaubourg sau La Défense) i-ar trebui lui Barbăneagră o baie de nuanțe. Dar fanatismul lui e senin și bine intenționat.

Sîmbătă 26 septembrie

Foarte nuanțat, în schimb, — de ce în schimb? — articolul lui Eugen I. În *Le Nouvel Observateur* despre Beckett.

Duminică 27 septembrie

V. la Passeron la țară — recepția anuală.

Seara, telefon trăsnet de la New York: Cornel Dumitrescu. Doctorii americani i-au spus lui Bernard că are cancer, că medicii germani doar s-au făcut că-l operează, că mai are două pînă la șase luni de viață. Bernard s-a întors la München să facă scandal medicilor, să-și pregătească un volum, din cronici, iar Vlad Georgescu e din ianuarie numit șef. De ce ne temeam mai mult, și în privința lui Noël și a postului de radio s-a întîmplat deci. Catastrofă. Nici nu îndrăznim să-i telefonăm lui Noël acasă...

Luni 28 septembrie

La telefon Cismărescu: un ascultător, după prima emisiune despre Pitești, le-a spus că are copia decretului prin care Ceaușescu, în '71, decora pe Nikolski. Va încerca să ne-o trimită. Nu pare a ști nimic despre Bernard. Nu insist.

La radio Maria (Brătianu) trece să lase Comunicatul Ligii pentru Calciu (trimite o fotocopie la München). Vine și Paul Goma de la avocatul său (procesul împotriva lui C. V. Gheorghiu).

După aceea Mihai Pupăzan cu un catalog de litere, să alegem pentru coperta *Piteștiului*, ce trebuie să apară la Ion Dumitru (e din martie acolo).

Mărți 29 septembrie

Goma vine după carte pentru masa rotundă la mine și cronică la Deutsche Welle.

Dejun și toată după-amiaza Alexandru George. Vorbește fără întrerupere de la 2 la 7. Și nu e nici o clipă inutil. Dar pînă și el se întreabă — el, care e exemplar ca intransigență etică — dacă atitudinea morală a scriitorului are vreo importanță (Ce știu eu dacă a existat Mallarmé?) Trebuie să-i explicăm pînă și lui de ce — pentru prima oară — presiunea unui regim introducîndu-se în cuvîntul scriitorului — pe care-l forțează să-i denatureze sensul, să mintă deci — atitudinea etică devine atitudine literară — opera lui „Mallarmé“, în acest caz e pătată și răspunde. Totul pornise de la Radu Petrescu cu imposibila lui izolare în literatură (*Părul Berenicei*).

Seara la Televiziune: excelent film de Sydney Lumet, *Un après-midi de chien* cu un actor se pare celebru pe care-l văd pentru prima oară: Al Pacino.

Miercuri 30 septembrie

Tîrziu sună Pupăzan cu coperta (de un bun gust perfect) pentru *Pitești* de trimis urgent la München.

Seara, excepțional reportaj asupra Afganistanului pe TF 1. Do-ua echipa intrate clandestin acolo, făcînd 1 000 de km pe jos (fără să întâlnească ruși), văile ca și munții în mîinile rezistenților. Imagini-cheie: coloana de tancuri sovietice pe care-o privește de-abia mascată de doi-trei salcîmi scheletici echipa de la televiziune lîngă rezistenți, atacurile împotriva sovieticilor noaptea, copilul cîntînd ceva împotriva lui Lenin și peste toate nădejdea nebună că această îndîrjire săracă ar putea fi mai tare. Cu titlul (fals) „Les fous d'Allah“ reportajul prezentat de J.P. Covada e semnat de Jean Bertolino și Olivier Warrin.

Joi 1 octombrie

După-masă Mihnea Berindei pentru șpalturile la *L'Alternative* cu scurtul adaos Conferința Scriitorilor.

Seara la Mircea Eliade. Pleacă poimîine la Chicago. Vrea să se întoarcă înapoi în mai și să renunțe la catedră. Nu știe cui să dea cărțile de orientalistică. Le-ar dona Academiei Române, dar ar ajunge pînă acolo? Dacă da, în ce stare ar fi ținute (pivnițele sînt umede, ziarele dintre cele două războaie pulbere în curînd, din *Caietele* lui Eminescu nu s-au făcut decît puține microfilme). Casa memorială la Corina, altă nesiguranță cînd se vede ce se întîmplă cu ele la București (vezi Enescu). Un fond „Eliade“ îl va depune în parte la Paris în apartament, alta, poate în turnul lui Cușa de la Eygellière. Ușoară sfîșiere: pentru prima oară, anul ăsta, dă, sau are senzația de bătrînețe.

Vineri 2 octombrie

Lucrez toată ziua, prost, la emisiunea cu Afganistanul (emițătoarele duse de Bernard-Henri Lévy și Marek Halter în Afganistan pentru Radio Cabul Liber și reportajul de la Televiziune).

Sîmbătă 3 octombrie

Lucrez tot la emisiunea asupra Afganistanului. Încerc să-mi temperez entuziasmele și mai ales optimismul. Tot arătîndu-le cum rezistenții sînt stăpîni pe munți și văi, iar rușii retransași în cazărmi, să nu dau iluzia celor din țară că mîine, poimîine se și liberează Afganistanul. Insist deci mereu asupra disproporției în material, armament și oameni. Dar nu prea cred cînd o scriu. În noi, speranța mereu deszisă și care se tăinuie din ce în ce mai adînc, ca să n-o putem stîrpi. Orice s-ar întîmpla. Știu că n-o să mă mai întorc niciodată în România, de pildă, dar *speranța mea n-o crede*.

Duminică 4 octombrie

Cronici despre Panait Istrati pe marginea volumului alcătuit de Talex *Cum am devenit scriitor* și a mărturiei lui Boris Souvarine *P.I. et le communisme* (ed. Champ libre). Niciodată n-am scris mai mult despre un scriitor care — estetic — mi-e mai străin.

Delors prezintă devaluarea francului hotărîtă la Bruxelles ca o consecință nu a politicii economice socialiste (care după un tipar arhaico-doctrinar merge din aberație în aberație), ci a gestiunii guvernului — mai bine spus regimului precedent. Socialiștii francezi încep să semene într-adevăr cu comuniștii: aceeași dezinvoltură în minciună, demagogia acoperind realul și neținînd seama de el. Diferențele — din fericire — mai există și sînt mari, în primul rînd: libertatea. Amenințată? Mi-e greu a crede, dar cum faptele se încăpățînează să le contrazică teoriile, mai știu ce se poate întîmpla cu acești doctrinari înguști care dispun de toată puterea? În orice caz: sîntem invadați de institutori, trăim sub domina lor de cap pătrat.

Pe RF 3 filmul lui Barbăneagră din ciclul *Architecture sacrée* — *Reims*. Același tip de obiecții, dar mai bun ca *Paris*.

Luni 5 octombrie

Știre de la FE: Haig l-a convocat pe Ștefan Andrei să-l ceară pe Calciu. S-a ajuns la soluția: să recunoască C. că ideile lui le contrazic pe cele ale regimului. Foarte onorabil. Dar va semna?

Cu Ioana Bernard la telefon. Bernard știe acum tot. Și că noi știam de atîta vreme. I se face chimioterapie. Deocamdată — cum mi-a spus și Cismărescu care l-a văzut zilele astea — are un moral de fier. Dar tratamentul e extrem de dureros și trebuie să-l mai facă încă trei săptămîni. Îi vom telefona miercuri seara înainte să-l înceapă din nou.

După emisiune. Novacovici care vrea pentru cartea lui de mărturie o prefață, a mea sau a lui V. Și cum ar face s-o traducă în franțuzește (!) În românește, i-o publică Ion Dumitru care promite tot la toată lumea.

Seara la Ella Munteanu. Articol al lui Panaitescu în *Steaua* despre *Correspondențele* lui Basil (Munteanu) în care face aluzie și la masa noastră rotundă pe FE.

Marti 6 octombrie

La Mămăligă — ședință Hyperion mai întîi. — Mămăligă ne citește cel mai încîlcit „editorial” (pentru buletinul de carte) pe care l-am auzit vreodată.

Apoi Cenaclu: Tănase cu o piesă (mister politic) pe care-a scris-o direct în franțuzește (crede că o știe mai bine decît o știe, jonglează cu limba prea dezinvolt). *Clișeizarea și mecanizarea limbajului* nu provoacă rîsul: deriziunea rămîne programatică, iar simbolismul creștin de la sfîrșit se suprapune stingheritor peste cel politic — din tot restul. Însă ca totdeauna talent. Tot ce ratează o face din prea mare siguranță de sine.

Breban vine și se întoarce la București, unde-i iese *Don Juan*. Ilie Constantin ne dă un roman al lui în manuscris.

Miercuri 7 octombrie

După-amiaza Nicolae Balotă cu soția și copilul. Rămîn un an la Paris — el e numit la Tours. S-au întors înflorați din România (ca ieri Ioana Andreescu întîlnită la Mămăligă) „nu se poate să nu izbucnească ceva“. Ba se poate, din nefericire, se poate.

Seara, după mari pregătiri interioare, telefon, împreună cu V. lui Bernard. E uimitor. Că el e un om rațional, știe că tot trebuie să mori (!?), nu-i e frică deci de moarte, ci doar de durere (pe care va ști s-o suprima la timp — adică să se suprima). La sfîrșitul lunii doctorii vor vedea dacă chimioterapia are efect, dacă nu, o vor opri. Are de ales, cum spune el, între cimitirul imediat și cîțiva ani de amînare cu chimioterapie insuportabilă.

Joi 8 octombrie

Haig s-a găsit ieri să declare că atentatul împotriva lui Sadat nu e nici opera rușilor, nici a lui Geddafi, că nu sînt probe (!?). Asta înainte ca ancheta celor prinși să se fi încheiat. Americanii sînt cu toții (chiar și cei „buni“) niște naivi congenitali.

Concert Enescu organizat la Salle Cortot, de Comitetul Centenarului lui Enescu. Cu Piso, dar mai ales cu fostul quartet Athenaeum, care alesese (toți patru) libertatea în Franța în 1979 și care și-a schimbat altistul. Ansamblu de prim-plan (o surpriză) și îndeosebi violoncelistul Dorel Fodoreanu. Mergem cu V. să-i felicităm și să le propunem o emisiune.

În sală, *le temps retrouvé*, exilul îmbătrînește. Tomaziu ne spune că I. Caraion e tot în Elveția. Definitiv?

Vineri 9 octombrie

La „Apostrophes“, Jacques Le Goff cu *la Naissance du Purgatoire* (ideea nu s-a născut decît în secolul al XII-lea), Anthony Burgess cu *Puissances des Ténèbres* (se vorbește de capodoperă), George Steiner cu *Le transport de A. H.* (A. Hitler) și neinteresant Alain Daniélou *qui a l'Inde facile* cum ar spune Cioran. Pe tema „Binelui și Răului“.

Foarte interesantă remarca lui Le Goff: predispoziția actuală la Apocalips nu i se pare justificată: celelalte epoci n-ar fi fost mai lipsite de groază, oroare și rău — dar azi, progresele demențiale ale informației ne pun în fiecare zi la curent cu ele. Remarcabil și George Steiner, pentru care răzbunarea postumă și crima cea mai mare a lui Hitler este de a fi provocat nașterea statului Israel, de a-i fi scos pe evrei (e evreu el însuși) din statutul „ales de victimă“ pentru a-i aduce în starea normală de stat provocînd ei înșiși victime și refugiați (palestinienii).

Telefon de la L. Pintilie întors din Elveția și care pleacă în România pentru a-și termina filmul.

Sîmbătă 10 octombrie

După -amiaza Părintele Stăniloae cu fiica lui. A ținut să ne aducă ultima lui carte și a avut curajul să scrie o dedicație (nu toți îl au). Parcă visez la un alt timp, în care l-aș fi putut avea aproape și aș fi învățat și eu ceva din ortodoxie și despre Dumnezeu.

Mare căldură, pace — amară — (timpul i se pare a merge spre sfîrșitul lui), o umilință cinstită (ne-excluzînd sentimentul valorii sale). Cuvinte simple, de toate zilele. Nici o emfază, nici o retorică. Prin Nicu Steinhardt (și poate altădată Yvonne Rossignon) aș fi putut să cred. P. St. m-ar fi putut învăța ce e credința.

Duminică 11 octombrie

La Televiziune — prima emisiune din trei *Raymond Aron, spectateur engagé*. Spectacolul e el: al inteligenței angajate în bună credință și luciditate. Pură încîntare.

De la Ionești mă întorc spre seară cu un extras din *Manuscriptum* (nr. 1, 79) despre *Jurnalul* lui Anton Holban. Deschi-

zîndu-l, înțeleg de ce mi l-a trimis Barbu Brezianu: o fotografie din august 1924, la nunta bunicilor, în care sînt și eu (de cîteva luni) în brațele mamei. Descopăr deci că ceea ce crezusem eu era fals: Bunicul din partea Lovineștilor nu murise înainte de nașterea mea. — Fișii de trecut restituite brusc. Astfel odată, fără să știu de ce, mi-am amintit numele exact al bisericii pe care e fresca înaintașilor din partea mamei: Hurezani, iar nu Hurezul, cum fals îi indicasem Ilenei Vrancea pentru a identifica niște personaje din *Mălurenii*. — Iar Cella Delavrancea mi-a amintit că pe primul meu pisic nu-l chema Kiki (era al doilea) ci Cașu. (El era mereu pe biroul tatei.)

Zilele trecute, dar ne-producînd de data asta vreo rememorare — o scrisoare a lui Steinhardt mi-a atras atenția asupra unei alte fotografii din *Secolul 20* ultimul număr — pe biroul tatei o fotografie a mea la vreo 12 ani. Ce complot trebuie să fi fost și ce dovadă de curaj ca s-o lase în loc să taie această fotografie (cu Jebeleanu în spate), ca pe coperta din spate a volumului de *Correspondențe* Lovinescu în care colțul de birou cu portretul meu e tăiat.

Luni 12 octombrie

Filmul lui Barbăneagră *Paris* a trecut: cenzura n-a intervenit.

Mărți 13 octombrie

Alexandru George la dejun. Plec mai devreme și-l las cu V. Despărțire aproape „patetică“ neașteptată din partea lui.

Seara la televiziune — prima parte din singurul film al lui Coppola pe care nu-l văzusem, celebrul *Le Parrain*. Mult mai eficace aici decît în dezlănțuirea estetizantă din *Apocalypse Now*. Descopăr de ce Al Pacino e considerat un mare actor.

Ciudat, sistematic și de mare efect: secvențele nu sînt explicate în întregime, se topesc una într-alta — sau se contrastează — înainte să le deslușești în întregime sensul sau locul în economia generală. Și totuși această economie e viguroasă.

Miercuri, 14 octombrie

Cu toții la Oana Orlea și Rodica Iulian.

Sîntem prea mulți ca să se discute ceva serios. Spre seară, începem oarecum să vorbim de *parti-pris*-urile estetizante de la București — pe marginea *Jurnalului* lui Radu Petrescu *Părul Berenicei*, în care înaintez (în ciuda culturii și scrisului lui) cu o enervare crescîndă: nimic din contextul politic sau social al anilor '60 nu trece în aceste pagini rezervate exclusiv literaturii. Dar poate fi literatura o „rezervație“?

Joi 15 octombrie

Continui *Părul Berenicei*. Enervată (deși mai puțin) deoarece nu voi putea scrie pentru radio exact ce cred. A-l ataca pentru „turul său de fildeș“ ar însemna să dau argumente trogloditilor neo-realiști socialiști. A nu pune însă problema unui „jurnal“ (doar nu e un roman) de-realizant, nelăsînd să filtreze nimic din teroarea asupra literelor (cel puțin asupra lor) ar fi un non-sens. Impas.

Seara, partea a doua din *Le Parrain*.

Vineri 16 octombrie

Îi voi trimite lui Mihnea știrile sosite la FE și o telegramă *Associated Press* despre incidentul de la Timișoara — o luptă între miliție și oamenii care voiau să ajungă la aeroport și să fugă cu un avion (evadați din închisoare și înarmați cu puști mitraliere — cum spune o versiune?). În orice caz au fost morți. Asta la 22 august. La 23, la paradă, manifestații au scandat „Ceașescu — carne“ și parada a fost întreruptă. Iar la sfîrșitul lui septembrie, la Ploiești, au explodat două bombe, una în fața vitrinei unei librării cu operele complete ale lui Ceașescu, a doua la un sediu local de partid — Cismărescu vrea să le dăm în presa franceză să le poată transmite și ei.

Téléciné Club pe A 2: *Les portes de la nuit* (Carné – Prévert) — În ciuda semi-eșecului, o intensă nostalgie: era una din Franțele spre care venisem eu.

Duminică 18 octombrie

Al doilea R. Aron, mai puțin impresionant ca primul — prea multe tăieturi.

Grég și Odile (Grigorescu) la cafea, întorși din America încântați. Greg venise să ne arate *Jurnalul II* al lui Mircea Eliade, pe care nu l-am primit încă. L-am citit înainte de publicare și după multe ezitări i-am scris lui E. să scoată cel puțin paragraful în care plînge pe scriitorul român cenzurat în însăși persoana... cenzorului suprem, Vasile Nicolescu, venit să-l vadă, și să adauge măcar cîteva rînduri cu Goma, ciudat absent acolo unde sînt prezenți — mereu — emisarii regimului: de la Cîndea la Paul Anghel. Din aceeași dorință — sau obsesie — de a nu se pune rău cu autoritățile din România, spre a continua să fie publicat, evită sistematic în *Jurnal* să citeze lungile noastre conversații imediat ce sosește la Paris pentru a-l pune la curent cu ce e nou în litere la București. Se preface că află totul de la „vizitatori“. Pe V. și pe mine ne numește bineînțeles, dar numai cînd nu e esențial.

Mărți 20 octombrie

Grevă la Gare de l'Est, V. care urma să plece astă-seară la München e nevoit să decomande totul.

Grecia a imitat Franța (*L'état de Grèce* — cum ironizează *le Quotidien*). Reagan face o gafă monumentală privind războiul tactic nuclear numai în Europa, dînd o armă nouă pacifiștilor din Germania și o lovitură lui Schmidt, Mitterrand la Mexico face oratorie pentru a susține subversiunea în America Latină, Hania e înlocuit în Polonia (dar după Walesa primit în Franța și de sindicate, dar și de Mauroy — e mai bine) Europa a început să valseze. Bineînțeles pe margini de prăpăstii. Cu scadențe care fac din Orwell un profet. Experții militari prevăd într-adevăr posibilitatea unui război atomic pentru... 1984 (!).

Joi, 22 octombrie

De la tînărul Papilian — două romane. Persoana care ni le transmite ne indică și paginile de citit neapărat într-unul din ele. „Mice-li“ — un personaj-reporter vorbește în termeni oarecum cumînți — dar vorbește de greva de la Lupeni și se gîndește ce-ar putea reprezenta — organizată — forța muncitorească (!?!). De citit pînă

la capăt pentru a vedea prin ce concesie se răscumpăra — sau dacă se răscumpără. Dar altfel cum ar fi putut fi publicată cartea?

Dan Brătianu ne anunță că ne trimite un englez care vrea să scrie un roman cu ororile comunismului în România (!?). A protestat la ziarele scoțiene când a sosit acolo (ieri-alaltăieri), o echipă *Pitești* spunînd că e o rușine ca un nume ce acoperă reeducarea sinistră de acolo să fie purtat de o echipă sportivă. Dan are și el de gînd (cînd va ieși curînd la pensie) să-și scrie amintirile din închisoare în mai multe limbi.

Vineri 23 octombrie

Telefon Karin Rex (n-am mai revăzut-o de la Seminarul lui Camil (Petrescu) și nu știam (sau uitasem) că e soția lui Țoiu.

Ion Cocora la noi (cronicar dramatic la *Tribuna*). Îl văzusem în 1979. Interesant ca și atunci. Numai că acum situația e mai interesantă. Alte amănunte de la Conferință: Daniela Crăsnaru remarcabilă, ca și Radu Dumitru care face direct Partidul responsabil. Dan Culcer se ridică să se plîngă că i s-au luat cărțile la vamă și o citează pe a mea (!?). Cocora ne aprobă toate comentariile, nu reușim să obținem de la ei critici. Cel mai încîntat e de cel al lui V. despre Ursachi, și al meu despre conferință. Cum e prieten cu D. R. Popescu, crede că e bine că l-am pus în fața răspunderilor lui de scriitor, și mai crede că D. R. e conștient. Cronica despre Savu a produs senzație la *Tribuna* unde a fost discutată pe față ca și cum — spune el — ar fi apărut în *Scînteia*. Autorul încîntat. Ne descrie o regie a *Scrisorii* la Brașov de Mircea Marin: Caragiale într-o viziune Jan Kott. Tipătescu are puterea militară (casa întetită de soldați), Cetățeanul turmentat tratat ca un spion (dar al cui?) cu un pumnal în buzunar, la sfîrșit dispărînd cu Dandanache (pe care-l va omorî). Gratuită pentru Caragiale, viziunea nu e gratuită și pentru epocă. Entuziasmat de alți doi regizori: Alexa Visarion și tînăra care a montat *Maestrul și Margareta* — Cătălina Buzoianu. Humoristic: Ion Horea în al nouălea cer că în comparație cu *Scrisoarea* lui Beligan l-am găsit mai puțin rău pe el. Faci uneori fericit pe cine n-ai vrea.

Sîmbătă 24 octombrie

Seara *Macbeth*-ul lui Orson Welles. Dacă n-ar curge prea multă apă pe pereții cavernelor — ca în cel mai pur decor naturalist, textul lui Shakespeare și talentul lui Orson Welles ar trece mai bine.

Isterie „revoluționară“ la Congresul socialiștilor la Valence. Din pricina afacerii Paribas (filiala cumpărată de elvețieni) vor „des têtes“ și se referă la Robespierre. Ridicoli. Sînt clipe (aceasta și altele) cînd se simte bine trunchiul comun cu comunismul: dulcegăria și demagogia pe de o parte, pe de alta: dogma, aversiunea față de realitate și chiar ura adversarului.

Duminică 25 octombrie

A treia și ultima emisiune Raymond Aron. De la război și pînă prin 1975 — cînd s-au mai trezit intelectualii — a avut mereu dreptate împotriva tuturor.

Luni 26 octombrie

De mai mulți ani nu mai culeg o floare, nu mai rup o frunză, șovăi să calc un gîndac dintr-un fel de complicitate înfiorată cu tot ce este viață. Am experimentat-o din nou astă-vară la Megève (că la Paris cum să-ți pese de flori?)

Cînd sosesc la Radio, mă așteaptă ofensiv, cu planuri mari (ca să-l „lanseze“ în Occident pe taică-su), cu tonele de manuscrise cu care mă amenință, cu emisiuni la FE pe care îmi cere să le fac, fiul lui Victor Ion Popa. Nu-mi ascund enervarea — puternică. Iar pretinde că i s-au furat bani (așa l-a tapat pe Eliade). Îl lichidez în zece minute, deloc politicoasă. Dar sigur că n-am scăpat de el și rămîn enervată toată după-amiaza.

Martți 27 octombrie

Avalanșă telefonică. De-abia reușesc să plec la 2.20. Korne care vrea neapărat să salveze *Bire* (că e cel mai vechi ziar al exilului...!) Ascultă cuminte toate argumentele, îmi dă dreptate în tot, dar de salvat tot vrea să-l salveze. Din încăpățînarea aceasta, un singur avantaj: o va lua pe Antonia (Constantinescu) să bată și să amelioreze cel puțin gramatical *cette feuille de chou* care face („obiec-

tliv" cum se spune la comuniști) jocul regimului și se lasă intoxicată sistematic cu toate versiunile Securității (ultima: Theo pretinde în scris că nu Securitatea l-a agresat pe Emil Georgescu).

Mămăligă cu alte proiecte pentru Hyperion și cu darul lui inefabil de a complica totul. Și așa mai departe.

Opoziția la *Quotidien de Paris* e atât de corozivă încât fac ce n-am făcut cu nici un ziar: îl citesc din cap la coadă, cum aş lua un antinevralgic ideologic.

Miercuri 28 octombrie

Cu V. la Beaubourg două zile înainte de închidere, pentru expoziția *Paris – Paris*. Cum majoritatea pieselor expuse corespunde cu tinerețea noastră la Paris aveam simpla impresie de a ne fi întors acasă (nu din străinătate, ci din timp).

Seara la Sanda (Stolojan) cu Constantin Țoiu și Karin Rex (soția lui și fosta mea colegă la Seminarul lui Camil), încep bineînțelese prin a ne întreba dac-am citit *Intrusul* — pe care ni l-au trimis. N-am făcut-o încă, dar va trebui să mă grăbesc. E. Barbu l-a denunțat ca „dușmănos“ într-un memoriu către Comitetul Central (romanul a fost atacat în septembrie de C. Sorescu). Echipa Barbu încurajată de dubla mazilire Dumitru Popescu și Ilie Rădulescu (pedepsiți din pricina Conferinței) ridică din nou capul. Enache vine de la cadre în locul lor și e o enigmă încă. Țoiu a fost ales la Asociația București pentru că Manolescu a cerut să se voteze între Chiriță (de la partid) și altul propus de ei: Țoiu. A ieșit, spre marea surprindere a Partidului: Țoiu.

Dar să revin la Popescu-Dumnezeu. Oamenii lui Barbu au pus un anunț mortuar în *România liberă* la decese „S-a stins dintre cei vii D.P.“ (numele complet). Scandal — anchetă — s-a înăbușit. De la Conferință aceleași detalii. Dar Țoiu e singurul căruia Deșliu nu-i e simpatic (stalinist restaurat) și care nu aprobă ieșirea lui contra D. Popescu pe care-l pusese el, Țoiu, mai înainte la punct la întrevvedere dinainte de Conferință. Dispreț și față de Jebeleanu (aproape îi venise să-i pupe mîna lui Ceaușescu cînd i-a dat premiul — e grozav mai ales la cafenea). „Disidența“ lui Păunescu era mai ales ca să-l aleagă scriitorii — făcuse și un articol patetic cu breasla în *România liberă*. Sîntem în toate de acord, în afară

— dar e fundamental — asupra unui punct: muncitorii, massa amor-fă, doar ei, scriitorii... Când e invers. Lungă și foarte amicală discuție.

Joi 29 octombrie

Telefon de la Hăulică; a prezidat întâlnirea de la UNESCO pentru Picasso și a tot telefonat să ne invite. Îl vom revedea când se întoarce V.

Seara V. pleacă la München.

Vineri 30 octombrie

Seara la „Apostrophes“, Glucksmann întăritat de prezența unui comunist, fulminant. Frază a lui Glucksmann despre „noua filozofie“ care „a măturat marxismul“, de reținut pentru emisiunea despre cartea lui.

Orson Welles în *Mr. Arkadin*. Mai puțin extraordinar decât îmi aminteam sau mă așteptam. prea căutat în situații și personaje.

La telefon Barbăneagră: dacă e împotriva noastră (adică va fi) Vlad Georgescu, să-i spunem lui, că ridică „tot exilul“(!) Își face iluzii dar e mișcător. Nu vrea discuție cu Cazaban despre filmele lui, ci masă rotundă despre „tradiție“. Cine să-i dea replica? „Starețul“ — adică V.

Duminică 1 noiembrie

Lung chin ca să scriu cronica despre Radu Petrescu *Părul Berenicei*. Când o termin: respir — am încheiat o obsesie de câteva săptămîni.

Marti 3 noiembrie

La telefon Hăulică: în *Luceafărul* notă veninoasă și transparență asupra fotografiei mele de pe biroul tatei apărută în grupajul lui Jebeleanu din *Secolul 20*.

Miercuri 4 noiembrie

V. întors de la München. Cu *Pitești* apărut (foarte frumoasă coperta lui Pupăzan) și cu vești *foarte proaste*: l-a găsit pe Noél în ulti-

mul hal de sfîrșeală și vorbindu-i de niște „metastaze“ la ficat care s-ar fi cicatrizat în urma tratamentului. Ar fi deci și mai grav decît credeam.

Liiceanu i-a scris lui V. și i-a trimis cartea. Nego, altă scrisoare, să intervenim la Cioran – Eliade – Ionesco pentru bursa Humboldt a lui Liiceanu.

Joi 5 noiembrie

La telefon cu Cioran pentru Liiceanu. Intervenise deja deoarece îi scrisese Imre Toth spunîndu-i că L. e cel mai mare filosof din România. Cioran a rectificat în scrisoarea pentru bursa H. — „cel mai mare din generația sa“ — altfel se supăra (și pe bună dreptate), Noica (între timp C. s-a împăcat cu el). Lui Imre Toth Cioran nu-i refuză nimic. Pentru că-i ungar, îi replic eu. Acceptă.

Vineri 6 noiembrie

Cu Dan Hăulică la Nicodim. Tapiseriile soției sale (care pregătește o expoziție) extrem de interesante.

Hăulică, pe cît e situația în România mai încordată, pe atît e mai destins. E drept că afirmîndu-se aici, devine intangibil acolo. De unde și nonșalanța.

Confirmă: tabăra lui Barbu ridică fruntea o dată cu mazilirea lui D. P. Eugen Florescu mai departe la presă. Trebuie atacat pentru articolele proaste — pe care le scrie. Prin Uniune nu se mai obțin pașapoarte. Ne-o confirmă și Marino printr-o scrisoare de la Madrid, de unde îi transmite mulțumiri și lui V. E bucuros că s-au transmis ecouri despre *Hermeneutică*. La Madrid — ne spune Hăulică, Ivașcu ar fi avut un atac și a fost adus înapoi la București cu avionul. Cine, în locul lui, la *România literară*? Probabil D. R. Popescu, care ar avea astfel și leafă în capitală.

Duminică, 8 noiembrie

Centenar Lovinescu în toate ziarele literare din țară. O actualitate polemică, patetică, de urgență, care — sînt sigură — l-ar fi încîntat pe tata. În *România literară* Eugen Simion, Dimisianu, Șerban Cioculescu — dar, mai neașteptat pentru mine, aproape

liric, Lucian Raicu. În acest timp, în *Luceafărul* Piru face nazuri (e drept că în același ziar, alții nu-i urmează exemplul), iar în *Săptămîna*, Constantin Sorescu îi dă note, de sus... În ordinea firească a lucrurilor.

Fac trei cronici despre *Jurnalul* lui M. E. Extrag doar întâlnirile cu românii — și mai ales — cei din țară. Care vor fremăta. Începînd cu Noica...

Luni 9 noiembrie

Seara după emisiune filmul lui Jean-Louis Comolli: *L'Ombre rouge*. Nu-l știu pe acest cineast, dar sigur a fost comunist, altfel n-ar pune — pe de o parte — atîta fervoare în a arăta dramele de conștiință și de trezire ale intelectualilor comuniști lichidați în Occident de Stalin în timpul războiului din Spania, iar, pe de alta, n-ar avea așa de mult senzația că e vorba de o revelație. Ceea ce dezvăluiseră toți anticomuniștii aproape de la început, descoperă de abia acum cei din ceasul... al citelea. Tot e bine și așa. V. și cu mine sîntem atît de puțin obișnuiți cu asemenea subiecte la cineaștii francezi, că ne precipităm de fiecare dată. Corect, bine jucat, puțin polar, puțin spionaj, *ni chef-d'œuvre, ni navet*. Teroarea stalinistă la distanță și geografică și în... timp.

Martți 10 noiembrie

Cismărescu telefonează — din surse serioase s-a aflat la FE — în bazinul carbonifer Motru, minerii de la suprafață și țărani au aruncat cu pietre în elicopterul lui Ceaușescu și l-au sechestrat — pe un șantier de lucru — pe Bobu (însărcinat cu agricultura).

— În regiunea Giurgiu, mulțimea a atacat pe primul secretar de partid și pe adjunctul său. Acesta din urmă ar fi murit.

— După incidentele de la Timișoara și bombele de la Ploiești, situația explozivă se confirmă. Telefoniez lui Mihnea B. și lui Goma să încerce a da știrile la ziare.

Seara, *Staline est mort*, telefilm de Yves Ciampi pe un scenariu de Elleinstein. La Dossier de L'Ecran, dezbatere apoi: în ciuda întrebărilor fie cretine, fie orientate stalinist ale unor telespectatori care au rămas la vechile clișee staliniste — dezbaterea — la

care au invitat și un comunist mărginit — să fie! — nu e total neinteresantă, în ciuda faptului că fostul secretar al lui Stalin (Bajanov, pe care Soljenițin l-a determinat să reîntre în luptă la cei peste 80 de ani ai săi) e aproape ignorat. Teza asasinării lui Stalin foarte confuz susținută de Avtorkhanov autor al unui *Stalin asasinat, complotul lui Beria*. Hélène Carrère d'Encausse, cea mai bună. Georges Bortala corect, Jean Cathala nesituabil. Ne verificăm aceeași pasiune (V. și cu mine) pentru istoria trăită, suferită, suportată — insuportabilă: am vedea cu orele astfel de filme. Acesta al lui Ciampi și Elleinstein — în ciuda mediocrității lui și faptului că e vorbit la Kremlin în franțuzește (!) ne fascinează.

Joi, 12 noiembrie

Masă rotundă despre expoziția de la Beaubourg *Paris – Paris*. Cu Rodica Iulian, Cazaban, V. și Oana Orlea. Ele cu manuscrisul *Jurnalului* tatei — peste 500 de pagini bătute la mașină, eu cu noi caiete.

Vineri 13 noiembrie

Toată ziua telefoane — enervante; Goma ar vrea s-o trimită pe Annie Daubenton Danei Dumitriu, eu nu sînt de această părere, și mai ales nu „fetele“ care mă înștiințează că Manolescu le-a telefonat: vine totuși în jur de 26. Nici vreunui alt scriitor n-avem cum s-o recomandăm: care dintre ei nu s-ar speria și care ar ști ceva în plus despre incidentele de la Motru față de ceea ce au aflat de la FE? Poate doar Dorin Tudoran, dar cum vrea să se întoarcă în Occident cu soția și fiica, mai știu eu dacă nu l-ar stingheri? Goma e cam nervos, dar nu e nimic de făcut: intelectualii noștri nu sînt de speța poloneză.

Seara telefon de la Mihnea B. cu detalii pe care le va completa a doua zi printr-un alt telefon lui Goma.

La 16 oct. după decretele lui Ceaușescu, primul interzicînd celor din localitățile rurale să se aprovizioneze în cele urbane, al doilea cu interzicerea stocării de alimente (cu pedepse de închisoare) au început grevele din regiunea Motru (minerii fiind în cea mai mare parte țărani navetiști). Mișcarea începe la Mătăsari (la nord-est de Motru), la minele Leurda, Lupoia, Orăști. La 19 oct.

intră în grevă termocentrala de la Rogojelu (la sud de Tîrgu-Jiu, confluența Jiului cu Tismana). În orașul Motru, manifestație cu ocupare de clădire oficială (probabil sediul de partid). Reacție brutală a miliției.

Nu se știe care (arestări, răniți?) C. îl trimite pe Bobu care e sechestrat și după ce crede regiunea „pacificată“, vine să-l „recupereze“. Atunci se produce incidentul cu elicopterul (în jur de 6 nov.).

Telefonez imediat lui Cismărescu acasă.

Apoi Nicolettei Franck pentru ziarul ei belgian. Îmi telefonează Pol Mathyl (ungur) de la *Le Soir* — Bruxelles. Vrea confirmări și surse. N-am. Focke îi telefonează lui Goma că presa germană e plină de știrile din România: răzmerițe, înjunghieri de milițieni și membri de partid (la Giurgiu cel atacat era Vasile Mușat) din mai multe regiuni. Focke pretinde că Deutsche Welle dă presa germană, FE nu?

Cismărescu zice că da și a făcut un articol într-un ziar german și Victor Meier. Din nou Goma: n-a auzit nimic pe FE și din reportajul lui parizian au tăiat fraza cu cele trei baloane purtând numele celor doi asasinați pe Valea Jiului și al lui Vasile Paraschiv. Două zile numai de telefoane și enervări: Americanilor le e probabil frică să nu „încite“ la revoltă. Muncitorii noștri au rămas niște țărani care iau, ca în 1907, furca; datul cu pietre în elicopterul lui C. e o metaforă care acoperă totul. Dacă s-ar da prin radio știrile imediat și s-ar asigura astfel legătura de la o regiune la alta (ca la cutremur), situația e atât de explozivă încît într-adevăr 1907 s-ar putea repeta.

Guetta va pleca de la Varșovia la București. Vrea să plece și un gazetar de la *Libération*.

Nici nu mai știu cum îmi fac emisiunile într-o astfel de atmosferă de... urgență. Aproape ca în 1977.

Duminică 15 noiembrie

Un film de Richard Brooks din 1952 (*Le cirque infernal*). Se poate deci face film de război (cel din Coreea) și cu sentimente bune!

Luni 16 noiembrie

Bernard vine la Paris pentru un tratament la Villejuif (sau la Israel).

Succes deplin: o pagină în *Libé*, un articol pe trei sferturi de pagină din *Le Monde* (Amber Bousoglou pe care Mihnea a terorizat-o liniștit la telefon o jumătate de oră). Cu toate detaliile asupra grevelor și răzmerițelor din România — în *Libé*.

Îi telefonez de la birou lui Mike (Cismărescu) încântat c-a ieșit în *Le Monde*, mai puțin când îi transmit reproșurile că n-au trecut presa germană. Pretinde că da.

Tot la FE, mesaj de la Brown, mă va vedea (pe mine și pe ungur) vineri. Geneviève îi spune — după-amiaza doar! Și în fond bine face.

Am refuzat o invitație la un colocviu organizat de nu știu ce Corporation care patronează și Vocea Americii și FE și RL și care la Paris nu ne-a fost trimisă decît lui Mirsky și mie. (Suzy Ovadia era șocată, și pe drept cuvînt.) Era însă la 9 dimineața!!!

Mărti 17 noiembrie

Cu *Les Intellocrates* toată ziua pentru masa rotundă de mîine și cu *La Rive Gauche* a lui Lottmann. Prin amîndouă se poate urmări (aici stă și singurul interes al discuției) dezideologizarea și demarxizarea la care a ajuns azi „la haute intelligentzia“ de la Paris. Citit intensiv pentru a termina amîndouă cărțile începute mai demult.

Ieri la emisiune Dan Cernovodeanu, cu naivitățile sale „regale“. Dar și cu știrea că Vlad Georgescu a fost numit pe un an „de încercare“ în funcția desk-ului.

Miercuri 18 noiembrie

Vine să ne ia de la emisiune Rita Rojers, profesoară de psihiatrie la Universitatea of California — Los Angeles (americancă de origine română) și care-mi scrisese recomandîndu-se de la Luli August și de la Harry Barnes — fostul ambasador american la București. Luptă și vrea s-o ajutăm (Goma și cu noi) pe mai multe planuri: pentru listele de cazuri și spitale psihiatrice speciale în România (îi dau adresele Mihnea, Liga, Ion Vianu, Comitetul lui Brutus Coste de la New York etc.) și să găsim metode de convingere a intelectualilor americani cu toții anti-Reagan și anti-rachete atomice. Cum? Scriind, la nivel de *story* pentru *Washington Post*

unde are intrările ei. Prima parte realizabilă; a doua utopică. Goma îi promite — moale — un articol. E directă, simpatică și „entuziasmată“ de masa rotundă la care a asistat. Așa ceva — ne spune — n-a mai auzit de când a plecat din... România. 1945 (!!)

Joi 19 noiembrie

Telefon dimineață Noël Bernard. Intră azi după-amiază în clinica doctorului Israel și-i va urma tratamentul cu chimioterapie două-trei luni. Are metastaze.

Seara *Casanova* lui Fellini, de un baroc delirant, la limita dintre pornografie și oniric. Are o extraordinară paletă pentru monștri și bătrâni: Goya, Bosch italianizant sau Ensor tras din expresionism spre suprarealism?

Seara V. îmi aduce de ziua mea *L'Art du Mexique ancien* a lui Soustelle, ultimul Glucksmann, *Cynisme et passion Les Conceptions politiques du XX s.* de François Châtelet și Evelyne Pisier-Kouchner, și un disc cu muzică de... Pasternak!! Plus alte „obiecte“ ne literar-muzicale. Din fiecare aniversare îmi face șase-șapte la un loc.

Vineri 20 noiembrie

Telefon Pintilie — demoralizat: filmul e stopat și nici una din cele cinci sute de scrisori de protest și scandal trimise din București „personalităților“ politice din România n-a sosit la destinație: în afară, bineînțeles, de aceea către șeful Securității. Care l-a chemat să știe ce vrea. Plângându-i-se de povestea cu scrisorile, acesta i-a răspuns că de asta se ocupa Poșta, apoi, la insistența lui P., i-a dat numărul biroului de Securitate „respectiv“ (cum s-ar spune la București). P. zice că românii nu sînt buni de nimic. Îi amintesc răzmerițele recente. Rectifică: intelectualul român. Îi amintesc Conferința Scriitorilor. Bref, după ce la început voia să lase filmul balătă și să se ocupe doar cu ce poate în Franța, în final se vede în rolul unui nou Goma. Îl sfătuiesc, mai *terre à terre*, să mobilizeze pe scriitori în jurul filmului și să nu-i creadă pe cei de la Securitate care-i spusese că se așteaptă la scandalul la FE — ca și cum nu le-ar păsa. Le pasă! Zice că am dreptate.

Seara, Ioana Măgură direct de la Noël de la spitalul lui Israel unde e internat. Cinăm cu ea, pe la 10 vine și Goma. Noi detalii asupra dizgrațioasei opacități americane pe planul reacțiilor lor la terorism și a prudentelor „obiective“. Și cum se luptă Bernard cu ei. Noel n-ar mai avea metastaze la ficat. Amîndoi așteaptă de la Israel o minune. Așteptăm și noi. Mai greu nu e de așteptat, ci de crezut în ea.

Ioana ne povestește cum a țipat Noel la Breban invitat în '77 la masă la ei și care-l ataca pe Goma: că n-are talent și n-a acționat bine!

Tot repertoriind cu Ioana și Goma aceste reacții americane (atentate, Emil Georgescu etc.) mi-am adus aminte brusc de impresia de *malaise* pe care mi-a lăsat-o în 1945-'46 nunta uneia dintre noi (destul de aproape din moment ce eram domnișoară de onoare, nu era oare Marie-Jeanne Țăranu?) cu un ofițer american. Noi, toți tinerii bucureșteni de la această nuntă, eram cu sute de ani mai bătrîni, mai rafinați, mai inteligenți decît naivii și bravii cetățeni americani, reduși la universul strict al *prezentului* lor. Mă înfioram — de asta cel puțin mi-aduc precis aminte, la gîndul transplantării fetei aceleia peste Ocean, printre astfel de oameni, de parcă o floare de seră avea să fie plantată printre scaieți. Convingerea că nu se poate exista decît în Europa și care m-a împiedicat în momentul războiului din Coreea, să particip la panica cvasi-generală printre refugiații de la Paris și să-mi caut un loc aiurea. Dar în această seară de vineri îmi amintesc exact nunta antiteză între două civilizații.

Duminică 22 noiembrie

Kiropol la cenaclu îi spune lui V. că Ion Caraion, cu ai lui, a rămas în Elveția. Prevedeam.

Ședința ieri seara la Mămăligă. Surpriză: Sorin Titel (care și citește). A dat curajul în el. Tot aștepta (din 1979) să scriu despre romanul lui *Clipa cea repede*. Remușcări văzîndu-l pe Reichmann acolo (s-a înfipt și aici). Cristovici provoacă un mic scandal, plecînd ostentativ, și arătîndu-l cu degetul. Nu-l iartă, pe drept cuvînt, pentru ce a scris despre Goma („un non-talent“) plus alte potlogării (elogiul Mariei Banuș).

V. distribuie *Pitești*-ul și n-a adus destule exemplare. E mai multă lume ca nicicînd.

În prima parte deschiderea lui „Hyperion“ — jos — cu o comunicare a lui Poghiric care ni-l prezintă pe un tânăr protejat Mihai Vornicu.

Luni 23 noiembrie

După emisiune, acasă la cină Ionițoiu care vine încărcat de Dumitru de la München (unde și-a corectat propria-i carte) cu 20 de exemplare din *Pitești*. O memorie fabuloasă pentru tot ce e închisoare, aproape ca a lui Cotruș, dar fără posibilitățile lui de sinteză. În orice caz, în două ore cît stă, ne aruncă de pe soclu cîteva exemple de intransigență în pușcărie. Despre Paul Dumitriu — mai filtrate. Dar și Krasnoselski, dar și Din Din (Dan Cernovodeanu), să fi cedat cu toții în ultima reeducare? Ce mare oboseală trebuie să fi fost pe ei toți. Cine să-i judece? Noi n-avem dreptul. Ionițoiu, alții ca el, da.

Mărți 24 noiembrie

Citesc *La Grâce de l'Etat*, pamfletul lui Revel. — Pentru a se arăta că n-are dreptate — cel puțin în domeniul vizualului. Revel e invitat azi de Jurnal pe A2.

Miercuri 25 noiembrie

Ioana B. ne telefonează: toată după-amiaza, Noël — extrem de deprimat — nu i-a vorbit decît de sinucidere.

Masă rotundă asupra ciclului lui Barbăneagră de la televiziune (*Architecture sacrée*) cu Barbă, Cazaban și Cristovici (ca pe vremuri). Nici nu am prilejul să mă enervez de determinismele implicate în orice viziune ateoordonatoare într-atîta Barbă le enunță cu înțelepciune și cu o voce inegalabil de calmă.

Seara, la cină în cartier și apoi acasă Sorin Titel — tot despre Conferința Scriitorilor.

Vineri, 27 noiembrie

Ioana Bernard la telefon: Noël nu mai vrea să continue chimioterapia la Israel, se va întoarce probabil la München, renunțînd la orice tratament.

Exasperant de multe telefoane de la 12 și jumătate pînă la 4, fiind reușesc să dejunez. Exasperant de multe dar nu neinteresante. De la Mike, în Plenara de la București, Ceaușescu a evacuat (sistem tapi ispășitori) pe o serie de personalități de prim-plan din Secretariatul CC, nu numai „culturalii” noștri (Dumitru Popescu și Ilie Rădulescu, dar și primul secretar Gorj, pe directorul general al combinatului Oltenia, pe Trofin etc.). Discurs în care a criticat pe toată lumea, a vorbit de „statistici falsificate”, l-a susținut... pe Reagan (în problema rachetelor). Străinătatea îl va crede, presupun că nu și românii.

Anne Planche la știri (acum că Mihnea e în America) îmi povestește *black-out*-ul socialist la TF 1 și A 2 asupra criticilor aduse țărilor „socialiste” din Est. Pe linia comunistă.

Seara *La Tragédie de Carmen* a lui Peter Brook la Bouffes du Nord. (Bizet transformat în muzică de cameră de Marius Constant.) Pură și emoționantă perfecție.

Sîmbătă 28 noiembrie

Întreaga zi pentru scrierea a două cronici-bilanț cu Conferința scriitorilor. Am întins hărțile cu note pe masă ca pe niște hărți strategice. Și într-adevăr de strategie e vorba, singura soluție pentru a nu se zdrobi solidaritatea manifestată la Conferință ar fi un discurs de tipul următor: Partidul care avea scriitorii cei mai cuminți, și i-a radicalizat asmuțind asupra lor grupul Barbu, acum pedepsind Uniunea și răpindu-i rînd pe rînd prerogativele, riscă să-i îndemne să transgreseze limitele problemelor de breaslă și să-și unească nemulțumirea cu cea generală. Pentru a închipui ce ar însemna această transgresare, vezi cazul Poloniei. Inaplicabil în România?

Duminică 29 noiembrie

Lăsînd telefonul deschis după ce vorbim cu Manolescu sosit azi dimineață și ne luăm *rendez-vous* pe mîine, sună Doinaș, care ne căuta de vineri. Cinăm împreună. Întrevedere patetică nu prin expresie ci prin reținere. Doinaș încordat, gata de explozie. D.R. Popescu încearcă să guverneze acordînd cîteva avantaje celor mai

redutabili adversari ai lui. (Călătoriile lui Doinaş sau Manolescu.) În rest, nici o reuniune nu mai poate avea loc la Uniune fără ca ordinea de zi să fi fost mai înainte aprobată de CC. Obținând câte-va avantaje care tot ar fi venit pentru scriitori (mărirea pensiilor, mai multă hîrtie), D. R. presimte că le va înmuia rezistența și va putea guverna singur (adică partidul prin el). Victoria scriitorilor a fost transformată în eșec de reuniunea finală, cînd Partidul a impus celor din Consiliu (convocați ad-hoc) Biroul și Președintele.

Pentru un memoriu de răzvrătire în caz grav, D. va telefona lui Cristovici cerîndu-i să-i trimită „cărțile“ (un gazetar) acasă, unde să-l cheme după 3 după-amiaza și să vorbească doar cu el. Memoriu de publicat, cu scandal, în presa socialistă și reluat apoi la F.E. „Ar trebui să murim în picioare“, spune la capătul exasperării. Dar nu crede că se vor găsi destui scriitori pentru un astfel de memoriu și de gest.

Deșliu, care-și depusese carnetul de partid cînd se desființase organizația de bază de la Uniune, *a fost exclus*. E printre cei care exasperează cel mai mult partidul.

Înțeleg și mai bine văzîndu-l, de ce Doinaş e considerat de toți ceilalți ca un posibil șef al opoziției scriitorilor. Țoiu e — sau se crede — mai tactician și, reproșîndu-i radicalizarea — încearcă să-l liniștească.

După cei de la Iași — Enache nu atît de rău.

Luni 30 noiembrie

Cred că după întîlnirea de azi cu N. Manolescu (de la 5 la 3 și jumătate dimineața) pun un punct final Conferinței Scriitorilor. Tacticianul ei — și motorul — M. e precis, concis, fără paranteze și literatură, obiectiv, interesant și la curent cu toate. De la el aflăm că minerii de pe Jiu veniseră să facă joncțiunea cu cei de la Motru — securitatea le-a oprit camioanele. Tot de la el, că temperatura maximă în case e de 14°, apă caldă numai de două ori pe zi (și nu prea caldă), școlile și spitalele neîncălzite. Chirurșii strănută și tușesc cînd operează.

Ce mai înseamnă scriitorii într-un astfel de context de ciumă a lui Caragea? Înseamnă. Sau ar putea însemna. A reuni zece scriitori pe un memoriu care să depășească problemele breslei pen-

tru a atinge principiile — chiar și ale breslei — i se pare greu de conceput.

Ne întâlnim după emisiune cu „fetele“, venim acasă, cinăm, fumăm și vorbim pînă pe la 3 dimineața. De fum și oboseală, probabil, mai mult decît de mîncare mi-e rău toată noaptea (sau ce mai rămîne din ea).

Bernard din nou cu speranță, îndelung la telefon. Asistenta lui Matté — care e romîncă — crede că la plămîni cancerul e secundar. Speră și el. Moralul destul de ridicat.

Marti 1 decembrie

Bolnavă azi, marți. Îl las pe V. să meargă la B. cu M. și rămîn acasă. Telefoniez Annettei Laborey. Trebuie să ne întâlnim pentru a revedea „dosarul românesc“. Tot anul nu s-a ocupat decît de Polonia. Era și normal.

Pregătesc moale masa rotundă de mîine. *Carmen* a lui Brook, și refac prima din cronicile „bilanț-conferință“.

Miercuri 2 decembrie

Masa rotundă *Carmen* — Peter Brook cu V., Banu și Tănase.

După aceea la cafenea cu Vladimir Brînduș (recomandat de Paxino) al cărui studiu de estetică îl frunzăresc apoi în autobuzul ce mă aduce acasă, surprinsă mai mult favorabil (nu-i citisem cronicile din *Steaua* și *Tribuna*). E prieten cu Andrei Pleșu și vag învățăcel al lui Titus Mocanu. De origină germană, a putut pleca și s-a stabilit la Bochum. Vrea să se sfătuiască pentru cariera sa viitoare în Occident.

Joi 3 decembrie

Ioana B. la telefon: împărtășește (cu temere) speranța lui Noél.

Aseară Manolescu după ce-i telefonase lui Goma (care-i răspunsese cam sec sau ursuz) și luase întâlnire pe azi cu el, îmi spusese c-ar fi preferat să-l vadă la noi. Dar la sugestia mea, am simțit că Goma se rebifa — se bucura în fond să-l primească la el. I-am lăsat în pace. Azi la 5, cînd să plec la expoziția de tapiserii a Arianei Nicodim, telefon de la Goma: Manolescu și cu el nu se mai despărteau și voiau — cam tardiv — să vină la noi.

La expoziția Arianei N., Istrati, Natalia Dumitrescu, Gigi Tomaziu, Pupăzan.

Imperial de rafinate, tapiseriile ei mă duc cu gândul la *Cartea Milionarului* a lui Bănulescu. Pomenesc și de Shakespeare (aș vedea un Rege Lear pe un astfel de fundal de barbarie ce se pregătește de propria-i decadentă). Iar cozile de funie mă îndreaptă spre Melisanda. V. ironic pe drept cuvânt în fața unui asemenea flux de referințe literare.

După aceea la St. Germain-des-Près să vedem *Stalker* de Tarkovski. Mi-aduce aminte de butada lui Soloviov când pe la 3 dimineața niște prieteni voiau să plece de la o reuniune, „Cum să plecați, n-am discutat încă de nemurirea sufletului.“ Se discută, se insinuează, se simbolizează, cu cuvinte mari (cum numai în Răsărit se poate face) și imagini admirabile, doar despre nemurirea sufletului. Cineast mereu excepțional, spirit profund religios, Tarkovski nu mai regăsește totuși suflul din *Roubliov*. Să fie de vină prestigiul pe care îl are la el inconștientul, sau o cultură devenită provincială prin izolare? Facem sau nu o masă rotundă?

Sîmbătă 5 decembrie

Pauză în întrevederi și telefoane.

Lucrez, prost și grăbit, la emisiuni.

Nu văzusem nici un film de Ozu. O revelație deci o dată cu *Un voyage à Tokyo*. Imobilitate (aproape nici un *travelling*), puoare, discreție, cotidianul devine la el mereu semnificant.

Duminică 6 decembrie

După masă mă duc să-l văd pe Noël. E ras în cap, cu figura înjumătățită, dar nu spectacular (poate pentru că mă așteptam). Speranțele i-au scăzut mult. Insistă din nou să-i facă V. necrologul. L-a ascultat pe acela al lui Sergiu Al-George. Discutăm un ceas jumătate de radio, Vlad Georgescu etc. Atît de impresionată încît nici nu-mi dau seama că nu fumez (nu suportă bineînțeleles fumul). Spune: ca în Monteverdi, îmi vine să zic *lasciate mi morir*.

Seara nu ajung să adorm pînă la 5 dimineața. Evident se apropie sfîrșitul — prin boală sau sinucidere.

Marti 8 decembrie

Telefon cu Ioana Bernard. Noél e din ce în ce mai rău. N-are decît un gînd: să plece cît mai repede la München, să moară acasă.

Miercuri 9 decembrie

Cu N. Manolescu seară mai lungă la noi (doarme aici). Tur de orizont nu numai literar. Are privire de romancier (detaliile semnificative) și capacitatea de analiză (sau de sinteză) a unui critic: diagnostic exact. Ne întîlnim în toate, doar într-o anume fervoare intelectuală nu. Poate și pentru că nu avem timpul — sau pofta — să discutăm literatură.

Un articol al lui Balotă despre Centenarul Lovinescu, pe care ni-l trimite Cismărescu. Excelent despre prezența lui *azi* — mai polemică poate ca oricînd.

Joi 10 decembrie

Reacții din lumea întreagă la greva foamei pe care o fac Saharov și soția lui.

Ioanițiu mă anunță că a fost arestată și condamnată la șase ani închisoare Carmen Popescu (o juristă?) (București, Str. Sf. Constantin) din Sindicatul Liber (defunctul SLOMR). Ar fi declarat greva foamei. Voi telefona mîine lui Cismărescu care azi e în Elveția la Caraion (care după ce a dat un interviu într-un ziar elvețian de mîna a patra, vrea să pună condiții pentru unul la FE). Oare am notat în acest *Jurnal* că V. a rupt (în scris) cu el, înainte ca I.C. să „aleagă libertatea“ la Lausanne?

Vineri 11 decembrie

Manolescu — ne spun „fetele“ — a plîns la *Omul de fier*. Și eu care îndrăzneam să spun că nu coincidem în fervori!

Nu-l găsesc pe Cismărescu. Vorbesc pentru Carmen Popescu cu Stroescu care mă înștiințează că, în raportul său semi-anual despre nerespectarea acordului de la Helsinki, raport ce n-are în tot decît vreo 10–20 de rînduri, Reagan îl numește pe Calciu și menționează și felul în care guvernul de la București vrea să-l silească să semneze o cerere de grațiere!

Seara la Théâtre de la Ville, un neașteptat de catastrofal *Peer Gynt* al lui Patrick Chéreau. Actorii sînt lăsați să urle (insuportabilul retorism al actorului francez cînd nu e strunit), decorurile frumoase slujesc unor „mașinării” de genul fie al începutului de secol, fie Châtelet. Cînd mă gîndesc că Chéreau și Planchon sînt *singurii* regizori francezi de anvergură!

Sîmbătă 12 decembrie

Telefon Ioana Bernard. Noël din ce în ce mai rău. Trebuie să-l hrănescă dîndu-i în gură. Are din ce în ce mai multă apă la plămîni. Nici nu știe cum îl va transporta vinerea viitoare cînd se întorc la München, unde va continua tratamentul hormonal despre care, înșă, nimeni nu mai pare a-și face mari iluzii.

El care voia să se sinucidă înainte să înceapă durerile!!

Seara din nou la Théâtre de la Ville pentru a doua parte din *Peer Gynt*. Regăsim „fetele” cu Manolescu, de data asta și cu Lucian Ștefănescu, despre care din mai multe părți ni s-a atras atenția că n-ar fi chiar atît de „sigur”.

Cît despre Chéreau, ratarea merge pînă la capăt. Renunț la masa rotundă proiectată.

Duminică 13 decembrie

Seara la ultimul jurnal pe A2, printre comentatori, un Polanski brusc maturizat, ca și cum demonii interiori ar fi fost exorcizați de tragedia din Polonia. Nu știam că a stat recent șase luni în Polonia.

V. mă trezește cu știrea de care ne tot temem de mai bine de un an: *starea de asediu a fost decretată în Polonia*, șefii Solidarității arestați, în afară de Walesa cu care s-ar negocia — arma-ta ia puterea. Din două una: fie rușii fac astfel economia unei intervenții și normalizarea va merge pînă la capăt, fie cum i-a spus un polonez lui Goma la manifestația de azi dimineață (au fost toată ziua manifestații în fața ambasadei poloneze) ar fi doar o „paradă” pentru ruși. Dar nu cred. Toată ziua la televiziune (întreruptă doar de dejunul cu Christiane și Ella M.). La reacții, socialiștii sînt de data asta foarte bine (și ca guvern și ca partid), cum n-ar fi fost Giscard, Sindicatele la fel (în afară de CGT bineînțeles). Mîine iar manifestație sindicală de la Montparnasse la Invalides.

Mi-aduc aminte de cele pentru revoluția maghiară și mă înfior: tot în același sacrificiu inutil se va termina?

Luni 14 decembrie

Ieri, Ella mi-a adus o tăietură de presă: la București *a murit*, la 91 de ani, Pica Dona. În fiecare seară îmi închid ochii pe portretul mamei făcut de ea pe când erau amîndouă tinere la Institutul Delavrancea, portret pe care mi l-a trimis Cella (Delavrancea).

La Radio aflu că München-ul m-a căutat toată ziua de ieri. Cismărescu îmi telefonase azi înainte să plecăm la studio, dar nu îndrăznise să-mi spună că voise o corespondență asupra reacțiilor la Paris. Vine (Theodor Cazaban) și cu cele cîteva minute pe care i le ceruse lui. Mathias polonezul vrea de la V. o declarație în numele scriitorilor din exil — și în limba română pe care o traduce în poloneză și o înregistrează împreună. Pe culoar soții Kehayan cu un program pentru ruși. El îmi povestește experiența sa sinistă cu vama românească în 1971 când era delegat al PCF (control anal!! să vadă dacă n-are microfilme). Se întîlnesc cu Goma (care-i știe de la reuniunile Amnesty). Vine și George Barbu cu proiectul lui de grevă pentru părintele Calciu.

Cismărescu povestește întrevederea cu Caraion căruia i-a luat o declarație. Acesta pretinde că n-a primit scrisoarea de ruptură de la V. și așteaptă un semn de viață de la noi.

După emisiune telefonez Ioanei B. Noël tot vrea s-o convingă să-l omoare (!) ca să nu mai sufere.

Sînt singura care nu mă duc la manifestație, abcesul la dinte, care-mi umflă fața, n-a cedat și mi-e destul de rău. Ajunsă acasă văd manifestația la televiziune: 50 000–60 000 de persoane; toată lumea în afară de comuniști și CGT.

La cină Hăulică, la același restaurant de pe rue Manin, pentru prima oară aflu că patronul e de origină poloneză. Din pricina insignei „Solidarnosc” pe care o port pe haină ne vorbește lung de Polonia.

Acasă, Hăulică e ultimul pe care-l mai aud temîndu-se că dacă Ceaușescu cade, nu știu ce fac rușii.

Mărți 15 decembrie

Primele știri despre greve și rezistență în Polonia. Cînd mă întorc de la dentist (abcesul) îl găsesc acasă pe Gabriel Liiceanu. Mă

așteptam la un filosof desprins de realitate și dau peste cineva infinit mai aproape de noi decît îmi închipuiam. Punîndu-și întrebări asupra pedagogiei (altfel fertilă) a lui Noica și gata de răzmerițe interioare. Îi e greu să mai continue a fi doar în carte și nu în act. Pleșu a scris un articol împotriva patriotismului, el, de cînd e în Germania, n-a putut scrie un rînd de filosofie. În acest timp Noica, irealist, sublim și îndărătnic străbate țara în lung și-n lat pentru a găsi genii, a-i educa și a salva România prin cultură. Liiceanu, o revelație.

Miercuri 16 decembrie

45 000 arestări și nouă morți în Polonia.

Polonia, mereu Polonia. Ca altădată pentru Budapesta, stăm agățați de radio, citim toate ziarele, de data asta ascultăm și televiziunea. Socialiștii la putere, mai fermi ca cei de ieri. Declarație mai tare a lui Mitterrand ca a Washington-ului. Edmond Maire agitație patetică. Vifor la Adunarea Națională. Stînga în fierbere. Cît vor mai putea rămîne comuniștii în guvern? Pentru prima oară în presa franceză de stînga Yalta repusă în chestiune. B.-H. Lévy scrie în *Le Matin* „La Honte de l'Occident“. Într-un număr special din *Le Nouvel Observateur*, Jean Daniel pledează pentru anti-sovietism, J. Julliard reclamă renunțarea la împărțirea de la Yalta. Mai inteligentă de cînd este în opoziție, „așa-zisa dreaptă“ reacționează și ea. Chirac la televiziune vrea să se revină asupra acordurilor de la Helsinki etc. etc.... Cel mai mare risc era ca Polonia să fie „normalizată“ ca Cehoslovacia. Grevele și primele semne de rezistență din Polonia deschid o altă cale — poate spre intervenția sovietică, dar nu spre tăcere. Prima o cred mai puțin gravă decît a doua. Nu știu care sînt posibilitățile rezistenței, dar singurele șanse ale Poloniei stau în această rezistență, chiar fără nici o perspectivă de succes. Altfel, cu complicitatea Occidentului (primele declarații de la Washington NATO trecînd prin Cheysson) „ordinea ar fi domnit la Varșovia“.

Joi 17 decembrie

Radio-Varșovia captată aici, declanșează antisemitismul. Geremek, unul din consilierii Solidarității, denunțat ca evreu.

Nu mă interesează decît Polonia.

Vineri 18 decembrie

Mă chinui de la începutul săptămînii să găsesc un mijloc de a vorbi de Polonia într-o emisiune (Teze) care nu poate trece înainte de 2 ianuarie. Or, pînă atunci situația poate să evolueze în toate sensurile. Reacțiile franceze și ele se pot atenua sau pot lua alte forme. Pe de altă parte, e de negîndit emisiunea intitulîndu-se „Teze și Antiteze la Paris“ să nu mă ocup de Polonia cînd toată lumea s-a înflăcărat de parcă am fi în Franța lui Michelet. Și apoi eu însămi sînt incapabilă să mă gîndesc la altceva: între televiziune, *flash-uri* la radio și telefon îmi petrec zilele cu o singură obsesie: Polonia.

Sîmbătă 19 decembrie

Am găsit soluția pentru Polonia: reacțiile de aici îmi vor servi de revelator pentru marea fisură dintre puterea de stînga și intelighentzia de stînga demarxizată în sferile ei înalte și în opoziție cu intelighentzia medie de profesorași marxiști care a luat puterea. Pot astfel vorbi și de pamfletul lui Revel *La Grâce de l'État* și de poziția unor „noi filozofi“ (Glucksmann, Lévy) pentru care socialiștii francezi sînt „anacronici“.

Lucrez cu frenezie toată ziua.

Ger, ninsoare — Bernard dus cu ambulanța la aeroport, a trebuit să aștepte două ore decolarea. A ajuns la München într-o stare deplorabilă. În vocea Ioanei nu mai e nici o speranță.

Duminică 20 decembrie

Christiane sosește la dejun fără suflu. De cîteva săptămîni își pierde suflul. Dar doctorul e senin — sau dezinvolt? — o ușoară insuficiență coronariană fără nimic grav. O lasă să bea cafea, să mănînce sărat, să umble cît poate. Sosirea ei e atît de spectaculară încît îl chem prin telefon pe Greg la cafea s-o ducă înapoi cu mașina. Sînt foarte îngrijorată.

Seara *L'Homme de Marbre* a lui Wajda la televiziune — pe care-l revăd cu alți ochi. Tot atît de admirativi, dar infinit mai înfiorați (ochii înfiorați — o imagine detestabilă!).

Telefon Ioanei B. și apoi lui Cismărescu: Bernard a fost internat în spital. E începutul sfîrșitului?

Luni 21 decembrie

Parcă într-adevăr se apropie 1984: Polonia unde curge sângele și se pietrifică teroarea și în jurul meu se strâng amenințările: Christiane mai întâi, care nu e bine, Bernard apoi, fără speranțe și, pe deasupra prieteniei pe care i-o purtăm — soarta acestui post de radio. Dar, evident, Christiane înainte de toate.

Marti 22 decembrie

Moartea lui Noël Bernard.

Christiane dusă cu ambulanța (și Odile) la Spitalul Foch, unde soția lui Dan lucrează (ca internistă?). Vorbesc cu ea acasă înainte să plece, seara însă n-o am decât pe Odile la telefon: de-abia dacă ajung să aflu că Ch. avusese un infarct care nu se manifestase (?) că inima e foarte obosită și că speră s-o scape (!!) E deci atât de grav? Coșmarul se precizează. De duminică trăiesc în spaima asta.

Seara cu Manolescu. Ascult, vorbesc, dar toate pleacă și ajung la mine ca printr-o pînză de absență.

Pe la 1-2 noaptea, telefonul Ioanei: *Noël Bernard a murit* lăsînd prin testament ca V. să-i scrie necrologul.

Miercuri 23 decembrie

La spitalul Foch, Ch. e într-un fel de cameră-laborator, cu ecrane de televiziune care redau o electrocardiogramă permanentă. Are un tub în nas pentru oxigen, altul în braț (pentru transfuzie). Vorbește tot suflînd. Îi duc un mic pom de Crăciun, cum nu-i plac (adică acoperiți cu zăpadă sintetică), dar n-am găsit altul. Nu stau decât vreo zece minute, să n-o obosesc. Duc coșmarul cu mine de la dentist (infecția continuă) la Foch, de-acolo acasă și nu telefonul sibilinic al Odilei sau acela cu Rodica Iulian care-mi spune că „inima pulmonară“ poate doar cu aparatura modernă să fie salvată, mă pot calma.

V. care a petrecut o noapte albă și o zi cu migrenă în fața foii albe, scrie totuși spre seară un necrolog pe care Noël l-ar fi ascultat fericit.

Joi 24 decembrie

La Ch., la Foch. Au mutat-o într-o cameră (cu un fel de arătare ca de la azilul de nebuni) dar mai puțin spectaculară. A ieșit astfel

din cartierul de *haute surveillance* și de altminteri suflă mai puțin. I-au dublat oxigenul și are mină mai bună. Stau tot ca ieri, foarte puțin, să n-o obosesc.

Dar la prînz, înainte de a pleca, îmi telefonase Greg: are embolie pulmonară. Rodica Iulian, căreia îi telefonez să mă liniștescă, îmi spune dimpotrivă, că embolia e și mai rău...

Întoarsă acasă de-abia pe la 6 și jumătate (fac cam o oră și jumătate dus și tot atîta întors de la Suresnes?) Îl găsesc pe V. care tocmai a ascultat la FE necrologul lui Bernard, înregistrat azi dimineață.

Vineri 25 decembrie

Pe la 6 cu V. la Ch. unde îi întâlnim pe Greg și Odile. Ch. are mină și mai bună ca ieri și Gregii (cu care ne întoarcem în tren) îmi confirmă ameliorarea.

Pentru prima oară, de trei zile, mai ușurată.

Duminică 27 decembrie

Fără prea multe știri din Polonia. Reușește „normalizarea“?

Christiane puțin mai bine. De două zile sînt blocată să-mi fac emisiunile, n-o voi putea vedea decît marți. Telefonez în fiecare zi Odilei pentru știri. Ch. are telefon la capul patului dar e (încă?) prea obosită să răspundă.

Telefonînd aseară Ioanei, dau de o prietenă a ei care-mi spune ce efect a făcut necrologul lui Bernard scris de V. la FE: toată lumea cutremurată, „electrizată“, cum spunea ea.

Telefon de la Mihnea, întors din Statele-Unite: a găsit New York-ul tot atît de frumos ca Istanbulul! A sosit din România mama lui, fiica lui Hudiță, fosta mea colegă la Facultate și care, la prima ei trecere prin Paris, mi-l „recomandase“ pe fiul ei, nici ea nu știe pentru ce colaborări.

Manolescu atacat în *Luceafărul* (și în legătură cu Rodica Iulian). Îl apăr.

Luni 28 decembrie

Polonia începe să treacă pe planul al doilea al știrilor la Televiziune.

Seara la noi, după emisiune, Claudia Dumitriu cu o tînă de la Timișoara și *Orizont*, dna Babeți, din fosta echipă a „telegurnaliștilor“ români. Cu ea vine nu numai toată Timișoara (unde sînt marile expoziții de pictură...), dar și Tîrgoviștea, deoarece e biografa „Grupului de la T.“: Radu Petrescu, Mircea-Horia Simionescu, Țopa și Costache Olăreanu. Cînd îmi spune ce a însemnat pentru Radu Petrescu (care suferă de marginalizare) cronică pe care i-am făcut-o la *Părul Berenicei*, nu mai regret zilele de enervare cu care am plătit-o. Portret savuros și al lui Alexandru George, întocmai cum ni s-a părut și nouă. Confirmă și „turneul“ de descoperiri al lui Noica. Nu caută genii, ci destui tineri (pînă la 28 de ani) pe care el i-ar învăța greaca iar Șora germana și pentru a salva cultura română. Patetic pariul lui. Vrea să înlocuiască singur universitățile distruse acum unele după altele.

Mărti 29 decembrie

Reagan hotărăște sancțiuni economice împotriva URSS. Le va respecta?

Ch. mi se pare din ce în ce mai bine. Pentru prima oară are lîngă ea radioul și cărți. Dar imediat ce i se scoate tubul de oxigen (ca azi-dimineață pentru analize) e opresată. Merg s-o văd la Foch după dentist.

Reîncepe campania de presă împotriva noastră. În *Săptămîna*, Eugen Barbu cu „Mămica Lovinescu“ și alte găselnițe de Ferentari. Îl atacă pe Caraion (interviul său a trecut de două ori) ca... legionar și pe noi ne amenință cu „pensionarea“ că l-am „introdus“ la FE! În *România literară*, Vasile Băran îl atacă pe Tănase (și pe noi). Mai înainte Lăncrănjan îl atacase pe Manolescu (insinuări cu Rodica Iulian), iar în *Luceafărul* un „colocviu“ de „critici“ în frunte cu Ungheanu, la fel. Acestora din urmă le-am răspuns în cronică înregistrată ieri. Presupun că noua campanie a pornit de la „bilanțurile“ pe care le-am făcut (Conferința scriitorilor) și de la insistența cu care am revenit asupra rolului lui Eugen Florescu.

Miercuri 30 decembrie

Seara telefon de la Odile: Ch. e azi mai rău și a făcut febră (38 cu 5). Doctorii sînt incapabili să se pronunțe, poate evolua și înspre bine și înspre mai rău. Reîncepe coșmarul atenuat o clipă.

Toată ziua la noi, G. Liiceanu.

Totul în jurul lui Noica cu *Jurnalul de la Păltiniș* pe care l-a ținut L. Fabulos dialog socratic și nu mai puțin fabuloase sofisme. Dar chiar când e greșit, eronat, primejdios prin capacitatea intelectuală de a susține orice, Noica din acest Jurnal seduce, subjugă și-ți lasă regretul de a nu-l fi întâlnit când aveai între 25 și 28 de ani, singura vîrstă când admite să-ți fie „antrenor“. L. se zbate de fapt acum între recunoștință și o rebeliune amară. Impresia pe care ne-o face L. continuă să fie covîrșitoare.

Joi 31 decembrie

Seara telefon Odilei. Ch. merge mai prost. Tot febră și opresată. Doctorii (în fond internul, presupun) cam neliniștiți. Îmi telefonează și Henriette, patetică și foarte emoționantă. Eu trebuie s-o liniștesc, de parcă aș avea de unde.

Nu mai mergem la revelion, nici la Barbăneagră — care tot insistă —, nici la Maria B. care a înțeles mai demult.

V. toată ziua migrenă cruntă.

Lucrez la emisiunea (masa rotundă) cu filmele lui Barbă. Ca într-o stare secundă. De parc-aș fi amorțită.

1982

Vineri 1 ianuarie

Azi la ora zece seara *a murit Christiane*.

Întoarsă din oraș, unde cinasem la Doina Tănase cu Marie-France, priveam cu V. un Hitchcock, la Televiziune, când au sunat Odile, Grég și Laura pe la 11 și jumătate. Veneau să mi-o spună.

Fusesem după-amiaza la Foch, la Christiane Sufla greu și obosea imediat, dar nu părea în pericol. Avusese un coșmar (sau o dereglare datorită proastei circulații la creier) și îi spusese inter-nului că „vin rușii“ și ceva cu Polonia. Subconștientul ei era plin de obsesiile noastre. Mai era puțin speriată și de „arătarea“ din camera ei, o bătrână fără minți. „Să ajung ca ea?“ — îmi spusese. Nu cred că-și presimțea moartea, dar îi era frică să trăiască diminuată. O consolare când mă gândesc la ea. Dar pentru mine — ruină.

Duminică 3 ianuarie

Până de curent în cartier de la 6 dimineața la 7 seara. De pe la ora 2, lucrătorii se tot perindau sub ferestre, incapabili să ne spună când și dacă se va termina. Fără căldură, fără lumină.

Lucrez mai întâi la lumina zilei (cam mohorâtă), apoi la aceea a unei amărîte de lumînări pînă ce nu mai e nimic de făcut: dau telefoane, între altele lui Lucie (Rosetti) pentru florile la înmormîntarea Ch.

Cinăm imediat ce revine curentul, apoi mă pun pe lucru de-mențial pînă la 4 și jumătate dimineața.

Scriu două emisiuni. Ca să mă abrutizez, să n-am când gândi. În a doua anunț — sub pretextul că era în editură și se interesa de literatura română — și moartea Christianei. Să știe cei din țară care-i scriau pentru noi.

Luni 4 ianuarie

Inregistrare cu Jeanne Hersch.

La emisiune Rodica Iulian cu noi pagini bătute la mașină din Jurnalul lui Lovinescu (eu îi dau un nou caiet) și cu depresiunea ei. Sanda Stolojan cu articolul din *Le Monde* despre exilul românesc.

Seara la Mimi și Rainer (Biémel), întâlnire cu Jeanne Hersch și interviu mai mult sau mai puțin improvisat. Ne-improvizația ținea doar în faptul că adusesem magnetofonul, în rest nu pregătisem nimic — cum aş fi fost în stare?

Lipsei mele de inspirație i se datorează oare nivelul mediu al convorbirii (mă așteptam la mult mai mult) sau tehnicii ei pedagogice, de a simplifica pentru a fi înțeleasă și de cei care n-au formație filosofică. Păstrăm din intervențiile ei la Collège de France amintiri mai prestigioase. Dar emisiunea va ieși bine.

Mărți 5 ianuarie

Ne sculăm în zori de zi (pentru noi zori de zi...): avem întâlnire cu Odile și Greg la Ch. acasă pentru a ne alege — cei dinții — ce vrem ca amintire. Luăm niște cărți, icoana la care ținea mama și pe care i-o dăruisem ei, darurile pe care ni le pregătise de Crăciun.

Era, la Paris, casa permanenței mele. M-am tot mutat, dar din toate locuințele succesive, aici veneam să regăsesc — și regăseam — un fir, o continuitate.

Acum parcelele de trecut zboară în toate sensurile.

Ne întoarcem pe la 2 după-amiaza acasă și toată ziua nu sînt în stare să fac nimic.

Miercuri 6 ianuarie

Înmormîntarea Christianei.

Treziți la 8 dimineța, întâlnire cu Lucie la Pont de Neuilly la 10 și un sfert, ajungem la Funerarium pe la 11.

Înainte de închiderea sicriului sîntem duși s-o vedem. E intolerabil. Nu mai e ea. S-a dus de pe față lumina, dăruirea către ceilalți pînă la uitarea de sine. Tot ceea ce făcea din Christiane un fel de

sfință laică. Pentru ea (mi-o mărturisise odată), preceptul „a-ți iubi aproapele ca pe tine însuși“ era fals; se iubea prea puțin pe sine și prea mult aproapele — pentru un echilibru existențial ar fi trebuit inversat. Acum, trăsăturile dacă nu schimonosite, cel puțin bruiate, și o expresie ciudată o transformă nu-mi vine să cred că a murit chiar așa senin în somn, cum spusese infirmiera.

De acolo în furgon la cimitirul Montparnasse, un văr de-al ei, Michel Gonin, spune o rugăciune și câteva cuvinte din care se simte că habar n-a avut cine era Ch.

V. pleacă apoi la dicționarul lui de estetică (întîlnirile cu Mme Brion), eu cu Lucie și Biémeli la Montparnasse să luăm o cafea. Umblu apoi singură pe străzi (și năucă). Mă întorc acasă pe la 3. Nimic, bineînțeles, nu va mai fi ca înainte.

Joi, 7 ianuarie

Cu Gabriel Liiceanu toată după-amiaza și seara.

Mereu același acord profund. Vorbim de data aceasta mai puțin de Noica și mai multe de Eliade și Cioran. Despre primul, rezerve comune: Noica le citea (lui și lui Pleșu) scrisorile lui E. de la primul rînd la ultimul vorbind numai despre el: de la cel mai mic semn de boală pînă la cel mai infim rînd scris despre el. În plus, în România trimite scrisori tuturor celor ce-l adulează: Răzvan Theodorescu se plimba prin tot Bucureștiul cu o scrisoare a lui E. în care-l asigura că este cel mai mare medievist contemporan (!?) Foarte prost văzut la București și „Albini“ prototipul filosof al securistului din nuvelele lui E.. Liiceanu pleacă înapoi în Germania.

În *Săptămîna* atac abject al lui Corneliu Vadim Tudor împotriva tatei. O nouă dovadă — jalnică — a actualității lui. Jenează mai departe pe rinoceri.

Vineri 8 ianuarie

Seara la Mihnea s-o vedem pe mama lui, și fosta mea colegă de facultate (Ioana Hudiță) venită la copii după nouă ani. Poziția ei între atitudinea lui Mihnea și naționalismul ceaușist al lui Dan Berindei e dintre cele mai delicate. O suportă cu tact.

În afară de toate ziarele asupra Poloniei, citesc, înainte de a adormi, câteva pagini din *Le Paradis perdu* al lui Michel le Bris. Fostul stîngist (director la *Cause du Peuple* și la *France Sauvage* — cu J.P. Sartre) cunoaște trezirea cea mai radicală, *la gauche est morte*. Dar nici etica-i exemplară, nici lirismul efervescent, nici talentul literar nu suplinesc rigoarea necesară. Confuzia-i filosofică e patetică.

Sîmbătă 9 ianuarie

Aflu de la Cella Voinescu, căreia îi telefonam să-i spun de moartea Christianei — că Siegfried e cu un edem pulmonar în spital.

Duminică 10 ianuarie

Scriu — fără poftă, dar ce aş putea face în clipa de față cu pofta? — despre romanul lui Alexandru Papilian *Micelii*, din care am primit două exemplare — unul înainte de cenzurare și altul după. Citez pagina cu greva de pe Valea Jiului — cenzurată.

Mi-e din ce în ce mai greu fără Christiane.

Luni 11 ianuarie

Poghirc, la cafenea, după emisiune, cu un arhivist — Popescu-Cadem care publică în *Manuscriptum* (e sub tipar) actul de deces al mamei. Cum va fi actul, nu știu, el încurcă toate datele (a murit în '57, a fost arestată în '54!!). Act fals sau memorie deficientă?

Seara, după emisiune, acasă, Ion D. Sîrbu cu Goma. Cu totul altfel decît mi-l închipuiam din scrisori (firav și plîngăreț). Un munte de om, fiu de miner, pasionat de mineri (are și teatru, și povestiri cu ei), și o viață aventuroasă chiar și pentru România unde s-a mers din închisoare în închisoare, adică din aventură în aventură. Comunist din clandestinitate (în sfîrșit întîlnesc și eu această ficțiune obsedantă) evadînd mereu în timpul războiului, dar nu și după. Arestat din pricina unei piese cu mineri pe care a rescris-o apoi punînd piesa în 1941 (ceea ce nu-i împiedică pe securiști să-l rețină ori de cîte ori se petrece ceva în Valea Jiului). Ultima în '77. Are și teorii interesante despre reabilitarea prostiei, calitate indispensabilă pentru a ocupa locuri în ierarhie, despre limba

română care se „retrage“ — asediată de vulgaritate — despre satul românesc, devenit un mister (nimeni nu se mai duce pe acolo fără misiuni și sarcini...).

Terorizat la ideea că la întoarcere s-ar putea să-l ia din nou la Securitate. Ar fi în stare să rămână numai din frica asta.

Îmi amintesc că la colocviul de la Cluj fusese dintre cei mai îndrăzneți.

Miercuri 13 ianuarie

Ieri telefon de la Breban. A venit cu romanul său proaspăt apărut *Don Juan*. Terorizată de a-l avea o seară întreagă acasă obligați să-i ascultăm teoriile, aranjez pe săptămîna viitoare o cină la Aurora. În mai mulți îmi face chiar plăcere să-l văd (exagerez).

N-am scris aici c-am început să primim *Limite* pe noiembrie 81 (32–33) și pe ianuarie 82 (34–35). Și pline de greșeli de tipar.

Nici că afară de cîteva zile e ger și ghețuș.

Seara, la Cristovici (care are magnetoscop) vedem filmul lui Michael Cimino *Voyage au bout de l'Enfer (Vînătorul de cerbi)*. Dacă nu l-aș fi ratat atunci cînd a rulat la Paris, nu mi-ar mai fi plăcut probabil atît *Apocalypse Now*-ul lui Coppola pe care-l surclasează.

Joi 14 ianuarie

Citesc cu încîntare romanul lui Costache Olăreanu *Ficțiune și infanterie* — romanul imposibilității de a rescrie un roman. De fapt un eseu despre roman, un „roman al romanescului“ (cum scria Al. Călinescu). Nu mai puțin temeinic ca Radu Petrescu dar infinit mai puțin infatuat. Umorul salvează aici totul.

Vineri 15 ianuarie

Scriu cronică (poate prea entuziastă) despre Olăreanu.

Seara un Hitchcock, mai grav și mai laborios, *La loi du Silence*. De fapt, nu laborios, dar fără contrapunctul umorului, fie el feroce.

Mihnea cu niște documente de la un colocviu asupra expansionismului sovietic. Telefoniez în fața lui la München lui Mike: Maria B. a înnebunit pe toată lumea cu o veste, aflată de la un emi-

sar secret, că părintele Calciu, după intervenția lui Reagan, ar fi fost dus la Aiud și schingiuit. Știre improbabilă, seamănă mai curînd a provocare. Mike nu știe nimic. Grăbit să meargă la o ședință cu șeful nou numit al B. I. B.-ului (organismul de care depind posturile de radio oficiale americane) și pe care-l cheamă... Shakespeare!!

Duminică 17 ianuarie

Toată ziua, într-un ritm precipitat, pregătesc emisiunea Jeanne Hersch.

Seara târziu aflăm rezultatul (nesperat de bun) al celor patru alegeri de deputați: triumf al opoziției. Dar atunci cum se explică toate sondajele care dădeau mereu impresia că „starea de grație” continua?

Luni 18 ianuarie

După emisiune, la Aurora cu Breban și Tacu. Breban ne dă *Don Juan*-ul lui, despre care va trebui să scriu repede..E același, cu teoriile politice pe care le dezvoltă îndelung, neadmițînd ca cineva să-l întrerupă. Sub aparență doctă, tot ce spune e în bună parte fals. Parcă mai agreabil ca de obicei. Dacă n-ar crede că are idei...

Aurel (Cornea) ne descrie confuzia „socialistă” de la televiziunea franceză și oportunismul nezăgăzuit al jurnaliștilor.

Martți 19 ianuarie

În textul lui Caraion (la pag. 23): anchetatorul care a participat cel mai activ la moartea mamei, Bistran, are azi și mai mari funcții în Securitate.

Tocmai cînd mă pregătesc să scriu bine despre *Don Juan*-ul lui Breban, N. Manolescu în *România literară* adoptă în parte criticile noastre: îi reproșează în substanță de a teoretiza în loc să povestească. Continuu lectura cu temeri sporite.

De la Cismărescu primim interviul pe care plănuia să-l dea Caraion la FE: peste treizeci de pagini de fiere, venin, și pastişe de pamflet arghezian. Chiar justificată în principiu, polemica e sub orice nivel: pînă și al talentului. Îl face pe E. Barbu un Țurca-

nu II — ceea ce înseamnă că nu știa cine a fost Țurcanu. Pe Marin Preda îl dă... asasinat. Numai el e erou absolut. De netrecut nu numai la FE, dar și altfel.

Miercuri 20 ianuarie

Telefon de la Cismărescu: a refuzat interviul și s-a trezit cu o scrisoare drastică de la Caraion care ne scrie și nouă să se plîngă. E drept că Mike își justificase fără abilitate refuzul: „așteptam de la d-ta“ — îi scria în substanță lui Caraion, texte „senine și fără polemică“. Trebuia spus: polemică fără pamflet.

În *Săptămîna*, o pagină întreagă a histrionului Dan Zamfirescu care se plînge că Alex. Ștefănescu, într-un bilanț al deceniului opt publicat în *Cronica*, nu face decît să reia tezele „tandemului“ de la FE. În schimb, în *Secolul 20*, textul așteptat (și excelent) al lui Andrei Pleșu împotriva literaturii patriotarde.

Iar în *Manuscriptum*, actul de deces al mamei n-a apărut. (Evident!) Doar cel de divorț și data morții fără precizări penitenciare. Iar evident!

Joi 21 ianuarie

Vasile Paraschiv — înviat.

Mihnea mă caută — în stare de urgență, de două ori (deși știe că nu răspund seara) pentru a ne sfătui: a telefonat, mai întâi lui Pați Doicescu, apoi lui Anne Planche. L-a sunat Vasile Paraschiv, care era dat mort de vreo doi ani de zile. N-a fost oare pus de Securitate (a doua convorbire n-a fost deloc întreruptă) care are interesul (dar de ce atît de brusc) să se știe că e în viață? Mihnea, Anne și ceilalți au hotărît să nu spună nimic la nimeni și să trimită la București, repede, două persoane, dintre care una din Sindicatul corectorilor CGT care a fost mereu alături de Paraschiv. După cîte spunea la telefon, P. ar vrea să vină în Occident.

Merg cu V. să luăm pachetele cu *Limite* de la poștă, iar restul zilei corecturi la *Ethos* (ultimul număr după moartea lui Cușa).

Vineri 22 ianuarie

Început de zi cu telefoane neîntrerupte: Mihnea cu afacerea Paraschiv. Trebuie colectați banii pentru două bilete de avioane.

Sindicalistul CGT și un mexican anticomunist visceral (la București la studii a devenit anti din pro ce fusese) se duc să-l vadă pe Paraschiv. De la München apoi: Nicolae Munteanu e excitat de cronica despre cenzurarea cărții lui Papilian și de atacul lui V. împotriva antisemitismului lui C. Vadim T. (L-a atacat și Norman Manea în *Familia*). Miron: Lupasco vrea neapărat o casetă cu emisiunea despre el: păstrează se pare absolut tot.

Scriu cronica despre douăzeci de ani ai *Secolului 20*, de fapt despre articolul antipatriotard al lui Andrei Pleșu.

Sîmbătă 23 ianuarie

Cenaclu și „colocviu“ (cum îi spune pretențios Mămăligă) Hyperion. Citește Mămăligă și — apoi — Breban care din păcate *gîndește* și face teorii din ce în ce mai plate în romanele sale (de data asta începutul din *Bunavestire II*). Dacă va continua pe această cale și va părăsi singurul domeniu pentru care e făcut (instinctual, mlaștina senzațiilor și acumularea lor barocă pînă la granița dintre real și fantastic) va pierde totul. Impermeabil — în cursul discuțiilor — la argumente. Se crede „intelectual“ și basta! Nici măcar nu-și mai pune „ideile“ în gura personajelor: le asumă mîndru și inconștient!

Duminică 24 ianuarie

Corecturi toată ziua la *Ethos*.

Seara *Agostino* de Bolognini, cineast pe care-l descoperim cu încîntare grație cineclubului de la Televiziune.

Franța semnează cu URSS contractul cu gazul sovietic. Toate luările de poziție pentru Polonia au fost deci pură demagogie socialistă. Iar cînd Mitterrand a spus că trebuie ieșit din Yalta, se gîdea poate să intre și Franța în zona hegemoniei sovietice. Deoa-rece, în cîțiva ani, vom fi dependenți cu 30 la sută de URSS pentru gaz. Contractul fusese gîndit sub Giscard. Dar Mitterrand îl parafează *după* Polonia!

Luni 25 ianuarie

O schimbare la FE — Mike e numit, oficial, director (în urma vizitei lui Shakespeare?). Mike îmi spune la telefon că vor trece

lari fragmente din articolul-bășcălie al lui Tănase despre familia Ceaușescu.

Acasă, vedem mai întâi *Rosemary's Baby* de Polanski pe care-l ratasem în 1968. După *Chinatown*, a doua revelație, dar mai rece, mai fabricată. Apoi ascultăm piesa lui Breban *Culoarul soarecilor* (a înregistrat-o pe casete) care e lipsită de toate defectele actualei sale proze. Ambiguitate între real și un baroc ce merge pînă la fantastic, lipsă de teorii (sau cvasilipsă), un fel de amintire palidă a lui Caragiale (Pristanda) dar cu rîsul lui Gogol. V. se gîndește la Pintilie pentru regie.

Mărți 26 ianuarie

Îi telefonez lui Breban, încîntată că pot în sfîrșit să-i spun sincer că mi-a plăcut cu totul un text al lui. Și mai încîntat e el. S-a gîndit și el la Pintilie. Dar brusc îmi aduc aminte că Pintilie voise să facă film după *Animale bolnave* și Breban — pe atunci în culmea puterii — îl făcuse singur, tot singur mergînd la eșec. Era în 1971...

Miercuri 27 ianuarie

Seara îl caut pe Cismărescu acasă. Să-l conving să rămînă cît mai mult timp „director“ (are rol „istoric“, cum spune V.). Să-l întreb, mai ales, dacă „Shakespeare“ a anunțat vreo linie mai dură. Răspunde și nu prea. De fapt, îl cred: americanii nu vor anunța nicio dată că s-a schimbat „linia“. Ar însemna că cea precedentă a fost greșită. Dar sînt mai supli. Au început atacuri împotriva „cultului“ (la „Actualitatea românească“, N.C. Munteanu, ieri). Și ar fi trecut și fragmente din articolul lui Tănase (*Actuel*) împotriva familiei regale de ziua Elenei C.

Joi 28 ianuarie

Astă-seară la Jurnalul televizat, pe A2, Cristina Janda despre care nu se știa pînă în ultima clipă dacă i se va da drumul să vină la premiera unui film francez în care joacă. Răspunde cinstit la toate întrebările, nu le eludează (nici ea, nici Wajda n-au fost arestați), dar ce-a rămas în ea din îndîrjirea — cu care la urma urmei poate că numai Wajda o înzestraseră? Cînd mă gîndesc cum devenise ca

o imagine a Poloniei, ca un termometru al ei, atît în *Omul de fier*, cît și mai înainte, în cel „de marmoră”, am ca un șoc. Ah, da, o singură întrebare a eludat-o: dacă era membră a Solidarității. Nu mai e decît o actriță. Rănită, dar o actriță. Iar Wajda, cînd au ajuns primii gazetari occidentali la el, a refuzat să vorbească.

Mereu vor fi artiștii cei mai lași?

Vineri, 29 ianuarie

De la o doamnă sau domnișoară Manuela Albu-Schreyer, o teză de doctorat în germană asupra scrierilor de tinerețe ale lui Cioran. Citatele din Cioran și numai ele sînt în românește și pot să le citesc. Destul cît să-mi dau seama că dacă cineva n-ar fi fericit (eufemism) știind c-a fost scrisă o astfel de teză, ar fi Cioran el însuși.

Seara „Apostrophes” cu Raymond Aron și Galbraith. R. Aron îl surclasează pe americanul amorțit în teoriile lui abstracte cu facilitatea nu numai a agilității sale intelectuale dar și cu statura lui „europeană”.

Raymond Aron lui Kenneth Galbraith care declară la „Apostrophes” că nu e comunist, dar nici anticomunist: „pentru mine cineva care nu e comunist și n-a ajuns anticomunist e un orb”.

Sîmbătă 30 ianuarie

Pentru a face cîteva rectificări la „dosarul Lovinescu” al lui Popescu-Cadem din *Manuscriptum*, mă hotărîsc să vorbesc despre închisoarea mamei. La urma urmei, discreția mea exagerată o deservește: vorbesc de orice deținut politic, numai de ea, care a avut o atitudine exemplar de intransigentă și care s-a lăsat să moară ca să nu fiu eu șantajată, nu. Jumătate de zi în căutare prin arhive: găsesc caietul din Israel, unde în 1962 am cules mărturiile codeținutelor ei, dosarul cu prozele Monicăi Alfandari (Sevianu) pe care mi le-a adus fiul ei după ce murise. E lucrul cel mai „inteligent” ce s-a scris asupra ei de cineva care i-a fost alături la Jilava.

Au trecut peste douăzeci de ani și nu suport mai ușor. Scriu o cronică probabil proastă pentru că e înghețată. Dacă mi-aș da drumul, ar șiroi microfonul de lacrimi.

Duminică 31 ianuarie

Livada cu vișini, retransmisie la televiziune după spectacolul de anul trecut al lui Peter Brook la Bouffes du Nord, pe care-l ratasem. Nu atît din lene cît din credința că între Brook și Cehov nu puteau exista fuziuni exemplare. Îl socoteam dotat mai curînd pe Pintilie pentru astfel de întîlniri. Complet greșit: acolo unde Pintilie se răsuțește — și răsuțește textul — pentru a se exprima pe sine — și o face de altminteri pasionant — Brook se dezbară și pe el și îl dezbară și pe Cehov de tot ce nu este esențial. Nimic „rusesc“. Nici umbră de cehovisme. A dispărut și plictiseala — tot în sensul cehovian. O direcție de actori cum nu cred că mai există alta în clipa de față. Și o rigoare care în loc să usuce e o zi întîi a creației. E prima oară cînd mă simt total implicată într-un text cehovian. Fusesem surprinsă văzînd *Carmen*. Credeam că e o stare de grație aparte. (Nu-l mai văzusem pe Brook de la un *Timon din Atena* în care își lăsase actorul principal să țipe în stilul Comediei Franceze). Mă înșelasem. *Livada cu vișini* dovedește că starea de grație e la el, dacă nu permanentă, cel puțin repetitivă.

Luni 1 februarie

După o emisiune punctată de telefoanele cu München-ul, Breban la cafenea să-i dau înapoi casetele cu piesa. Începem discuția despre *Don Juan*. Repet aceleași argumente (discursivitatea care înghite țesutul epic, ideile și teoretizările aproximative, nedistanțarea suficientă a autorului față de personajele în gura cărora le pune, compromițîndu-se intelectual — de fapt e mîndru de cugetările sale); el reia aceleași contraargumente. Dialog de surzi. Repetă vechiul lui reproș: că nu-mi place ce scrie, cu atîta sinceră durere încît pentru prima oară tonul devine uman — din moment ce e rănit. Are o remarcă exactă: de cîte ori spun ceva favorabil despre proza lui, e urmat de un „dar“ sau „însă“. Frecvența lor „semantică“ (e cult!) dezvăluie dezaprecierea mea fundamentală. Dar — repet — pentru prima oară vorbește și altfel: de nesiguranța lui, de sărăcie etc.... de niște zile, nopți și săptămîni în Germania cînd era sigur că va veni — pentru cine știe ce pact al orgoliului — diavolul, încît își umanizează megalomania. Probabil mă mișcă,

din moment ce, la plecare, îi promit că voi vorbi cu Pintilie despre piesa lui care ne-a plăcut, de altfel, și lui V., și mie.

De acolo, cu un taxi, îl regăsesc pe V. la Cosmos să vedem *Sayat Nova*, filmul pentru care a fost arestat Parajdanov. *Enluminures* prețioase — ușor manieriste — dar de o bogăție de compoziție și culoare rar întâlnită. Un onirism mistic și ortodox de o originalitate mai intensă încă decât *Les chevaux de fer* care, totuși, îmi plăcuse mai mult.

Miercuri 3 februarie

Telefon lui Pintilie de „condoleanțe”. (A ars într-un incendiu scena de la Théâtre de la Ville și trebuie să se mute cu spectacolul în repetiție la alt teatru.) Îl găsesc în plină formă. Îi recomand — călduros — și piesa lui Breban (care — spune P. — i-a jucat multe feste).

Ieri sosește *Săptămîna* cu articolul lui Barbu pe care ni-l anunță — excitat, Mike de luni încoace. În ceea ce mă privește, merge cel mai departe în plastografie punînd pe ministrul Justiției de pe atunci, Adrian Dimitriu, să declare c-am depus la procesul de la Berna (Beldeanu și grupul liberal ce atacase ambasada română) o depoziție „iritată” deoarece fusesem arestată în 1945 în țară. E evident că numele Adrianei Georgescu a fost „pour les besoins de la cause” — înlocuit cu al meu — iar grupul lui Beldeanu a fost transformat în „legionari”. Evident, la *Săptămîna* sînt înnebuniți de atacurile lui V. dezvăluind antisemitismele lui Corneliu Vadim Tudor (care de două numere nici nu mai apare), dar mă întreb dacă nu e și altceva: speranța lui E. B. că prin astfel de enormități mă/ sau *ne* (deoarece și V. e atacat) forțează reacția. Să intru (întrăm) în polemică cu el, ceea ce pînă acum reușisem să evităm. (Tăcerea noastră îl înnebunea în cel mai înalt grad. Și într-un fel a cîștigat deoarece contraatac.) Dar nu intrînd în polemică cu E. B. (nici nu-l numesc), ci ameninșînd municipiul București, de care depinde revista, cu un proces internațional de calomnie. La urma urmei, arhivele de la Berna nu pot fi măsluite ca cele de la București. În treacăt îi ironizez și cu fotografia lui V. în „cămașă verde”, a cărei publicare o tot anunță de doi ani... și cu I. Caraion (cărui îi publică niște poeme legionare de la liceu) și care deci

pînă acum a dejucat vigilența nu numai a Securității, ci a lui Ceaușescu însuși (au fost colegi la *Scînteia Tineretului...*).

Vineri 5 februarie

Telefon de la Mihnea și detalii prin Goma care vine la cafea („clandestinizat“, Mihnea nu voise să le dea prin telefon). Delegatului sindicatului corectorilor parizieni CGT — care-l cunoștea personal pe Paraschiv, n-a mai plecat pînă la urmă la București — îi era frică să fie omorît (!?) Abundă eroii prin Occident. În schimb, Mihnea l-a convins să plece pe Bernard Poulet de la *Le Matin*, dar cum nu știe boabă românește, trebuia dublat de cineva care să poată vorbi cu Paraschiv. Tot Mihnea l-a găsit: un tînăr mexican care a fost la studii la București și vorbește perfect. A ajuns, pe vremuri la București, comunist înflăcărat și a plecat de acolo anticomunist visceral. Clasic. Dar, în cazul de față util. Numai că n-are bani. A avansat Liga o parte din biletul de avion, o parte a avansat Anne Planche (care a scris un excelent studiu despre situația explozivă din România în ultimul număr din *L'Alternative*, sub pseudonimul Anne Colas — și nu se mai poate duce în România. — V. l-a retransmis în „Povestea vorbeii“). Cotizăm să-i rambursăm.

Duminică 7 februarie

Mare serbare mare la Uniune pentru aniversarea lui Ceaușescu: versuri de Deșliu, de Daniela Crăsnaru (cei doi mai înfiți la Conferința de astă-vară, mai radicali). Printre recitatori: Cristina Tacoii. La discursuri D. R. Popescu (inevitabil) și Bălăiță (Cartea Românească *oblige*). Intermitențele curajului sînt la scriitorii români clinice.

Obosită de eforturile depuse pentru a găsi tonul exact la cronică despre *Don Juan*-ul lui Breban. Dar am terminat-o?

Luni 8 februarie

V. îmi aduce *La Pensée des anciens Mexicains* de Laurette Séjourné. Atît aș fi vrut s-o citesc în Mexic, acum vreun an. Totul era însă epuizat. Cînd voi reuși acum s-o fac? Și cum, cînd orice lectură nu-mi este decît utilitară?

Am aflat zilele trecute — dar de la cine? — că Paul Dimitriu are un birou juridic (probabil cel al lui Cosăcescu) prin care face „afaceri“ (moșteniri etc.) cu Bucureștii, unde se duce din timp în timp. De aceea nici nu mai îndrăznește să telefoneze. Toți cei convinși că de ani de zile e un agent (în închisoare, în 1964, făcea reeducare marxistă) pot fi încântați de confirmare. Noi sîntem triști. Ducea o mizerie neagră aici: plimba cîini, făcea pe plasatorul într-un cinematograf: n-a mai rezistat. De unde și apropierea lui de Veniamin. Îl plîngem deci, dar nu văd ce contact am mai putea avea cu el.

Marți 9 februarie

V. se întoarce cu un sac de la poștă. Ziare cu campanii de presă a grupului, care se întetesc, dar și o veste care ne lovește neașteptat de tare: moartea lui Radu Petrescu. Nu-l cunoșteam, *Părul Berenicei* m-a enervat îndeajuns, dar era și un păgubos, și un conștiincios: servea literatura — pentru care intrase în sărăcie — și nu se servea de ea. *Rara avis* la București.

De la Liiceanu primim *Jurnalul de la Păltiniș* — întrevederile lui și ale lui Pleșu cu Noica. Sînt luni — poate chiar ani de cînd o lectură nu m-a mai pasionat atît. Cum s-ar spune Păltiniș pe grecește? Acolo, în orice caz, s-a refugiat un neo-Socrate în veacul nostru și în Balcani.

Uit pentru această lectură — căreia îi ofer toate orele și clipele smulse de la emisiuni și lecturi utile — imaginea sîcîitoare a lui N. din ultima (mai ales) întrevedere pariziană cu el, protocronismele, naționalismele — chiar ceaușismele lui, uit c-am îndrăznit chiar să țip la el (cît trebuie să mă fi scos din minți!) și freamăt de imposibile nostalgii. Cum să nu-ți închipui existența intelectuală transformată, dacă „Păltinișul“ ar fi existat pentru tine la 20 de ani? Mă bate un vînt de blîndă și lucidă autodeprecieri. Mi se pare că nimic n-are sens din toată agitația noastră în fața acestui spectacol al ideii pure. Îmi va trece, desigur, deoarece totdeauna sfîrșim prin a reveni în cotidian și în iluzii...

Nu e mai puțin adevărat că atunci cînd Noica coboară în cetate, farmecul dispare, chiar și pentru Liiceanu, a cărui răzvrătire se desenează în ultimele pagini.

Joi 11 februarie

În *Jurnalul de la Păltiniș* (va putea fi publicat vreodată?) N., dar mai ales Pleșu și Liiceanu sînt de o duritate fără nume față de Eliade, exasperați nu numai de egoismul său, dar și de vidul gîndirii sale. Ce-ar zice dac-ar vedea interviul pe care-l dă acum în *Tribuna* lui Al. Căprariu (știa totuși că acesta îl măsluise odată pe Cioran) și în care e pus să-l laude pe Drăgan și să se felicite de fostul interviu al lui Păunescu — împotriva căruia protestase prin EL și *Limite*?

Marcel Petrișor îi telefonează lui Marghescu. Are timp să-i spună că Secu îl omoară pe Calciu — după care e — bineînțeles tăiat. Îi telefonez lui Mike. Sceptic — nu crede că s-ar putea întîmpla așa ceva cînd Haig e la București (vineri). Va avertiza totuși Ambasada Americană la București.

Vineri 12 februarie

La cină la Barbăneagră (îi sărbătorim 53 de ani). Telefon de la Goma care mă caută: Bernard Poulet de la *Le Matin* a fost aseară bătut măr la Ploiești, cînd ieșea din casa lui Paraschiv, i s-au luat magnetofonul și aparatul de fotografiat, și a fost lăsat leșinat în stradă. La spital i s-au pus treisprezece copci. Acum e la Ambasada Franței la București. Duminică seara va fi înapoi la Paris. (Știrea a fost dată pe TF 1, unde s-au încurcat însă și au spus un ziarist de la *Le Quotidien*. Băieții de la Secu au făcut-o lată. Nu știau că au de-a face cu un ziarist străin? Telefonez de la Barbă lui Mike să știe cînd primește telegrama de la AFP mîine dimineață; și apoi lui Mihnea care se întreabă (mai în glumă, mai în serios) pe cine e oare mai furios Poulet acum, pe comuniștii care l-au bătut, sau pe noi care l-am trimis. În orice caz, gafa Securității trebuie exploatată cît mai mult.

Sîmbătă 13 februarie

Haig face declarații lamentabile: a fost sedus de „independența” lui Ceaușescu.

Zi trudnică, pentru a înmănunchea toate asalturile neo-proletcultiste dirijate în mare parte împotriva lui N. Manolescu, dar evident nu numai a lui. La ploaia de articole din *Săptămîna* (Eugen

Barbu mai ales și Dan Zamfirescu) împotriva celor care se „inspiră” din EL (D. Z. mă și numește), replică neașteptat Păunescu în *Flacăra* care se ridică drastic împotriva acestui stil de delațiune, dar, în restul articolului, îl atacă și el pe Manolescu. Sînt cu toții exasperați de replicile date „noilor dogmatici” de Alex. Ștefănescu, Gh. Grigurcu — sau în *Ramuri* de E. Simion, Cioiculescu. Zarvă încîlcită în care pun ordine fără har nici chef.

Coeckelberghs — care era să dea faliment — îmi cere articolul din *Limite* despre Marin Preda pentru revista lui. Bietul Preda — numai pe această cale va ajunge tradus în suedeză!

Duminică 14 februarie

Se întoarce Bernard Poulet din România: în stare și mai lamentabilă decît se anunțase.

De la 11 dimineața, Mihnea, Maria B. și Anne Planche așteaptă la aeroport pe Bernard Poulet al cărui avion, deturnat spre Bruxelles din pricina ceții, nu sosește decît la 4! De-acolo Poulet, în ciuda stării lui jalnice, se duce — cu Mihnea — direct la *Le Matin* să-și scrie articolul pentru mîine. La Ploiești, la Paraschiv acasă n-a găsit decît soția, fata, o vecină. Apoi a venit un tînăr care s-a dat drept „vecin” și i-a spus să se întoarcă la 8 seara. Occidental naiv, Poulet s-a executat, dar la a doua sosire, a fost cules de pe stradă după ce fusese bătut măr (cu picioarele în cap) pînă a leșinat. La spital, unde l-a dus un milițian speriat, toți s-au purtat admirabil și au alertat ambasada Franței. A venit imediat de la București consulul, care a făcut un scandal monstru, l-a luat pe Poulet și l-a dus din nou la Paraschiv acasă: de data asta un baraj de miliție nu i-a lăsat să treacă. La București, în fața lui Athénée Palace, ca din întîmplare, se „plimba” și tînărul „vecin” ce-i întinsese cursa. Consulul a făcut imediat un protest diplomatic. Mîine apare articolul lui P. în *Le Matin*. Miercuri — conferință de presă. Deci Paraschiv se află mai departe în mîinile lor și telefoanele erau comandate de Secu pentru a se zvoni în Occident că trăiește. România va avea decum înainte acces la *Le Matin* prin fiecare dintre punctele de sutură ale lui Poulet: cincisprezece!

Luni 15 februarie

Versiunea de ieri prin dubla prismă Mihnea — Goma, ușor deformată — dar în nici un punct esențial. O rectific azi — Luni — ascultînd pe cele trei rețele de televiziune declarațiile lui Poulet: vecinul suspect era o vecină, consulul francez a venit și cu atașatul de presă, și alte detalii de acest fel. Articolul din *Le Matin* al lui Poulet (excelent) în afară că vorbește de Paraschiv ca de „le Walesa roumain“. La Radio destulă agitație: e afacerea zilei și aud numele lui Paraschiv în toate corespondențele de presă. Îi trimit lui Mike declarația lui Poulet de pe A 2 (la jurnalul de la prînz) și mă ocup de restul emisiunii + pachete (Geneviève e absentă) + fotocopii de trimis lui Caraion (cronica mea în care-l „apăr“ de legionarismele tineretii ce-i sînt imputate de E.B.), lui Eliade (interviul păcătos), lui Mike (toate atacurile din *Săptămîna*, n-au primit tocmai acel număr). Mărunțișurile astea care ar cere un secretariat mă exasperează și mă epuizează mai mult decît emisiunile pe o săptămîină. Mă liniștesc doar la o cafea cu Rodica Iulian cu care schimbăm manuscrisele Jurnalului E. L. și știrile bucu-reștene. Eugen Florescu e din ce în ce mai ofensiv: vrea distrugerea Uniunii Scriitorilor. De unde și campaniile...

Miercuri 17 februarie

Conferința de presă Bernard Poulet.

Michèle Cotta, în semn de solidaritate cu B. P., boicotează o întrunire de jurnaliști europeni la București și nu mai trimite pe nimeni de la France Culture.

Conferința lui B.P. e organizată de Ligă, deci aceeași sală mică de la Muzeul social (Las Cases) și cam aceleași figuri: Cesianu, Mihnea, Anne Planche. CFDT nici nu s-a obosit să trimită un reprezentant: sînt numai reprezentanți de la FEN și FOE, reprezentată și Amnesty, și Comitetul Psihiatrilor francezi împotriva utilizării psihiatriei în scopuri politice (prin care l-am scos pe Ion Vianu din țară) și Federația Internațională a Drepturilor Omului (Michel Calef vorbește în numele lui Daniel Meyer). În plus, un comitet Paraschiv organizat de un român anarhist (?) Trifan (sau așa ceva). Presa: Amber Bousoglou (*Le Monde*), Kristich (*Le Point*), Lacontre cu Lebeau (*Le Figaro*), alții de la *Libération* și *Inter-*

national Herald Tribune, mai toți aduși de Goma și Suzy Ovardia (Münchenul cere corespondență pentru toate secțiile), iar pentru Radio Liberty, Fatima.

Bernard Poulet mă recunoaște (dar eu nu-mi amintesc a-l fi cunoscut) și-mi vorbește de agresiunea împotriva mea din '77. E cu tot capul bandajat și ochii tumefiați și privindu-l de aproape îmi dau seama că în '77 funcționarul de la poștă care la țipătul meu i-a pus pe fugă pe agresori, m-a scăpat într-adevăr de la ceva mult mai grav. Mă întrebasesm de-atunci mereu dacă voiseră să-mi dea doar o lecție sau să mă suprime. Răspunsul îl am acum: să-mi dea o lecție — ca lui Poulet — dar mult mai tare și pe care pașii cuiva fugind spre ei pe stradă a scurtat-o. Bietul Poulet și el a strigat, dar cine să vină la Ploiești când poliția de la putere e cea care bate? Strigase chiar „Haig“ în loc de ajutor, gândindu-se că-i va impresiona cu vizita de a doua zi a lui Haig care s-ar fi putut să afle și să protesteze (!!). Haig ar fi fost însă mult prea ocupat să se congratuleze cu Ceaușescu.

Conferința de presă (urmare) sau cum își face regimul de la București propagandă. Paraschiv s-a uitat demult. Agresiunea împotriva lui Poulet îl aduce în titlurile ziarelor și pe ecranele de TV din Franța. Întrebarea — singura interesantă — este de ce ei se comportă politic în România (ca și în Cehoslovacia și URSS) de parcă n-ar fi la putere, făcând terorism de stradă. Panică, eșec, presimțirea sfârșitului?

Sîmbătă 20 februarie

Toate zilele acestea știri despre represiunea în Polonia care se întindește. Primele acte de terorism: unul într-un tramvai împotriva unui milițian (sau securist?). O predică de o extraordinară virulență a unui preot — Drzeweski — care a fost apoi anchetat de securitate — șase ore — pînă la criza cardiacă ce l-a dus în spital. Dezvăluită presei occidentale o lună mai tîrziu de membri ai Solidarității refugiați la Paris. Și pe ziduri la Gdansk, inscripția: „iarna a fost a voastră, primăvara va fi a noastră“. Cu toate că n-a rămas urmă din încrederea mea în istorie, cu toate că-am trăit uitarea Budapestei și a Pragăi, cu toate că n-am nici un motiv — dar abso-

lut nici unul — să dau speranței ce-ar fi trebuit să fie al ei — nu ajung să cred că „normalizarea“ Poloniei este cu putință.

Dar oare nu așa gîndeam și despre cea cehoslovacă?

Duminică 21 februarie

Nu mai notez aici alergia mea totală la stilul socialiștilor de cînd sînt la putere. Și înainte bineînțeles, de cînd și-au ales strategia comună cu comuniștii, iar ca șef pe Mitterrand. Dar acum au tot. Au făcut naționalizările, etatizează elanurile, instituționalizează demagogia și își instalează — în numele „culturii“ — pedagogia pe toate ecranele televiziunii.

Luni 22 februarie

Masă rotundă Besançon (*Présent soviétique passé russe*) cu Matei Cazacu care trebuind să țină un curs neprevăzut la Sorbona, mă forțează într-un fel să încep cu concluzia și să dau dezbaterei un ritm mai nervos (ceea ce nu va fi rău); cu V. foarte polemic — ceea ce iar nu e rău (pe marchizul de Custine îl tratează într-un acces de teribilism adolescentin de „jurnalist grăbit“ pentru a-și apăra rușii lui), cu Th. Cazaban și Goma.

După aceea la cafenea cu Neagu Djuvara venit din Africa să aducă la Hachette un manuscris cu „la vie quotidienne chez les Moldo-Valaques“ și cu toți ceilalți — în afară de V. care fuge spre librăriile lui.

Martți 23 februarie

Wolf von Aichelburg la Rainer.

Tot azi scrisoare de la Caraion, încîntat de cronica prin care-l apărăm împotriva lui E. B. Cade bine!

Cea mai dezgustătoare pagină — atac din *Săptămîna*. Un așa-zis „jurnal“ lăsat de Caraion în România (!) — cu pagini fotocopyate în așa fel încît să nu se vadă nimic și consacrat lui V. și mie. De fapt, presupunem, depoziții de-ale lui Caraion la ancheta celei de a doua arestări, larg completate de E. Barbu, el însuși. Tema principală: nu sînt fiica tatei; mama m-a făcut cu unul Paul Lahovary (un gazetar care trebuie de fapt să aibă vreo cinci-șase ani mai

mult ca mine); între mama și mine era o iubire cam anormală care explică fanatismul meu actual etc. etc. Uitam: tata era... neputincios.

Îmi vine să vărs. Ies cu greu din această murdărie pentru a petrece seara la Rainer cu Wolf von Aichelburg. Venit din Germania, cel care mi-a făcut când aveam vreo douăzeci de ani un horoscop uimitor este cu adevărat un domn.

Miercuri 24 februarie

Scrisoare de la Mircea Eliade. Christinel are o tumoare malignă. Nu ne spune unde, de când. Doar că doctorii sînt foarte optimiști, și-i fac raze. Mai adaugă să nu răspîndim vestea: să nu afle Corina.

Știrea mă răvășește. (Te poate răvăși o știre? Nu știu, dar starea mea seamănă cu așa ceva: o dezordine de lucruri rele.)

Goma la noi să citească *Săptămîna*. Dezgustat și el. Dar vrea să „răspundă“ prin FE. Numai să nu se sperie Mike.

Joi 25 februarie

Renunț la cronică ce era programată pe săptămîna viitoare (era cu rectificările la *Manuscriptum*, cu moartea mamei în închisoare și deci ar fi părut un răspuns lui E. B.) și scriu neinspirată și posacă alta despre cei 75 de ani ai lui Mircea E. Spusesem la FE că nu vom face nimic (dezgustați de interviul din *Flacăra*). Are noroc Mike Cismărescu care nu știa cui să ceară „comemorarea“.

Vineri 26 februarie

Manifestație organizată de „grupul Paraschiv“ în fața Ambasadei. Vreo treizeci de persoane doar. Famelică deci. Dar decisă. Urlăm lozinci de parcă am fi vreo sută. În afară de anarhistul român și prietenii lui din „grupul P.“, noi aceiași: Mihnea, Anne Planche, Goma, Paruit.

Știrile negre nu mai conțin, chiar dacă mă ating mai puțin: Karin Rex are și ea cancer, a venit la Paris cu Țoiu și a și făcut un prim tratament. N-au nici un ban și locuiesc la... Ambasada României. Lung telefon de la Hăulică: cum să le găsim bani?

Alte știri:

— E. Barbu l-a atacat violent pe D. R. Popescu. Articolul n-a trecut la cenzură dar a fost de ajuns pentru a-l solidariza pe D.R. cu scriitorii.

— „Jurnalul“ apocrif al lui Caraion publicat de E. Barbu e considerat ca o dublă gafă: mai întâi recunoaște că are documentele de la Secu (cui altcuiva i-ar fi „lăsat“ Jurnalul C.?) și apoi arată că mama a fost închisă — pe nedrept.

Sîmbătă 27 februarie

Telefon cu Pintilie. Singurul care reacționează cum trebuie la pagina *Săptămîna*.

Seara la Hyperionul lui Mămăligă consacrat literaturii despre și din închisori, cu D. Bacu, pentru partea din urmă și Goma, pentru cea dintîi. Cum „prezidez“ dezbateră, trebuie să-mi înfrînez momente de enervare sau să suport pe cele de ridicol (bietul Bontmy care a fost eroic în închisoare, recită poemele urlînd — așa se recitau în închisori, îmi spune Goma). Dar ținuta generală acceptabilă.

Luni 1 martie

Telefon cu Cismărescu foarte impresionat (panicat ar fi probabil termenul mai exact) de urmarea „jurnalului“ apocrif Caraion în *Săptămîna* (noi n-o primim decît mîine). Nu vrea deloc să-mi spună ce e, dar o găsește mult mai gravă. Au și început să aibă la radio reacții indignate împotriva lui Caraion. Deci sînt și unii care se lasă prinși — Chihaia se pare că e printre ei. Dacă nu cumva unele „indignări“, sub formă de scrisori, vor fi orchestrate de București.

Marti 2 martie

Primim *Săptămîna*. Se putea ca Mike Cismărescu să nu le vadă de-a-ndoaselea! Vine și Goma: și are aceeași reacție ca noi. Din moment ce se „ocupă“ de noi și nu de părinți, ne e lesne să rîdem în loc să ni se facă greață. Mă întreb de ce E. B. s-a oprit numai la doi pe lista „amanților“ mei posibili (Camil P. și C. V. Gheor-

ghiu). E modest. Și cu „va urma“. Numai că I. Caraion ar cam trebui să reacționeze. Montate bineînțeles, fotocopiile sînt totuși mai clare și i se vede scrisul.

De la Mircea Eliade scrisoare disperată: Christinel e din nou în clinică și îi e foarte rău.

Miercuri 3 martie

Seara îi telefonez lui Christinel la Chicago. Tocmai se întorcea din clinică. E mai bine acum. Sînt 95 la sută șanse de însănătoșire. E emoționată. Și noi. Brusc îmi dau seama că între vocile noastre se află un ocean și mi se pare de necrezut.

Aseară la Nicodim cu Hăulică și L. Pintilie. Imbroglia cu Țoiu: îi e frică să se întâlnească cu Goma — se crede urmărit — mai bine renunță la bani. Hăulică va mai face o încercare. Țoiu se simte primejduit și pentru că a ținut piept la *România literară* lui E. Florescu, dezlănțuit la modul stalinist. H confirmă că bate un vînt de nebunie peste „grupul celor douăzeci“. E. B. voise să publice o fotografie a lui Sorescu la Paris, în fața sediului unei loji masonice! Aflăm că vreo treizeci de scriitori au redactat un memoriu cu privire la acuzația de „xenofilie deplasată“ adusă lui E. Lovinescu în *Săptămîna*.

Telefon cu Ileana Cușă la prînz. Christinel Eliade mai bine, îi telefonează la fiecare două zile, fusese o infecție. Cancerul e incipient, de ce n-o operează?

Telefon de la Mike: a primit și el scrisoare cu amenințare de omor. E păzit. Nu știm dacă speriat sau nu. Caraion nu pare a vrea să răspundă. E dezgustat. Cam facil, nu?

Vineri 5 martie

Telefon de la Marghescu. I-a scris Eliade. I-a vorbit bineînțeles de Christinel (tuturor le spune să nu „răspîndească“ vestea, dar el...). A trimis lui Cîndea un apel pentru Calciu avertizîndu-l de campania ce s-ar putea dezlănțui împotriva României oficiale dacă moare Calciu. Lui Virgil Cîndea, ca însărcinat (cf. *Tribuna României*) cu prestigiul oficial. Foarte bine a procedat. Deși va fi fără rezultat. Nu vor să-i dea drumul lui Calciu. Din experiență: au văzut ce-a putut face Goma în străinătate? Sau, dimpotrivă,

din nebunie, tot ce face Bucureștiul în ultima vreme pare a se naște din panică? De mărturia directă a lui Calciu asupra Piteștiului, nu cred să se mai teamă după apariția romanului lui Goma și a documentului lui V. Dar mai știi?

Sîmbătă 6 martie

Telefon Pupăzan: un arhitect prieten a fost la București în weekendul trecut, tot orașul era străbătut în lung și-n lat de baraje pentru controlul mașinilor; dimineața dintr-un automobil fuseseră aruncate manifeste pe Bulevardul Magheru.

Îi telefonez lui Stroescu (Cismărescu e în vacanță), care se va interesa la ambasada americană (presupun). Vorbim îndelung de „jurnalul“ lui Caraion. Simt — îmi și spune — că-l crede autorul cel puțin al unei părți din ce-a publicat E. B. (restul asezonat de el). Îi explic impresia noastră (rapoarte de la Secu) și-l împing să obțină o punere la punct radiofonică de la Caraion.

Total indignat pe Caraion (trebuie să-l calmez) îmi telefonează Chihaia care vrea să i se refuze microfonul E. L. pînă nu se explică public. Pînă și cei care „nu sînt de acord cu noi“ (probabil cei de la *Apoziția*) — spune el — sînt indignați. Îi fac și lui aceeași teorie ca lui Stroescu. Dar chiar dacă într-un fel cade în cursa întinșă de E. B., Caraion l-a ajutat totuși să întindă plasele, ceva-ceva e scris de el, Chihaia mă mișcă prin admirația cu care îmi vorbește de mama, prin mînia lui de om cinstit.

Rezultatul? Mă montez și eu din ce în ce mai mult împotriva lui Caraion. Nu credem în continuare că e „Jurnalul“ lui, dar la baza reconstituirii murdare a lui E. B. sînt *rapoarte la Secu* și *nu numai din timpul procesului lui, ci și apoi, după întoarcerea lui de la Paris*. Cum poate sta, fără să reacționeze, fără să ne scrie? Ce „rîmologie“ (de la rîme, se poate spune?) care răspunde „sobolanocrației“ lui Zinoviev.

Bine că plec la Megève.

Duminică 21 martie

Întoarcere la Paris la 12 noaptea: îl găsesc pe V. ascultînd rezultatele cantonalelor: al doilea tur îl confirmă și întărește pe primul: majoritatea devine minoritatea. Primul eșec socialist.

În vrafu de scrisori care mă așteaptă, de la Dorin Tudoran: memoriul indignat al scriitorilor împotriva articolelor din *Săptămîna* cu „xenofilia deplasată“ a lui Lovinescu — și un studiu asupra unui plagiat masiv al lui Ion Gheorghe.

Telefon pe la 1 dimineața lui Mihnea: ține neapărat să ne vadă pe V. și pe mine Vidrașcu, socrul lui Nego și mare comunist din ilegalitate. Luăm rendez-vous pe mîine seară.

Christinel Eliade va fi operată în aprilie.

A murit Penescu.

Luni 22 martie

Titlu în *Le Quotidien* despre alegeri: „L'affront populaire“ (după *Le Front populaire*).

Înregistrez la radio cronică despre M. Nasta.

Cu Poghirc apoi la o cafea, îmi povestește și el scandalul de la cenaclul lui Mămăligă provocat de Aurora susținută de Breban și V. Tănase. Aurora îl întrerupea mereu pe un (biet?) tînăr ce citea o piesă proastă, și punea în chestiune nivelul „profesional“ al cenaclului. Poghirc aprobînd replica lui V. care ar fi spus în substanță că într-un cenaclu putem fi necruțători cu textul, dar sîntem obligați la politețe elementară — față de autor.

Cu Vidrașcu la Mihnea. Pentru prima oară am impresia că văd, în carne și oase, un personaj din romanele realist-socialiste: erou pozitiv, comunist cinstit și autodidact. Și bineînțeles dezamăgit. Deci există și această speță! N-am mai întîlnit-o. Mai atentă cu această revelație decît la argumentele și zbatările lui.

Mărți 23 martie

Ieri cu Stroescu la telefon (Mike încă în vacanță) îndelung despre problema „Jurnalului“ apocrif al lui Caraion care continuă în *Săptămîna*. E și el de părere că trebuie să răspundă. E. B. a cîștigat de data asta: mai toată lumea îl crede vinovat pe Caraion.

V. aduce de la poștă și noua *Săptămîna*. Data trecută fusese atacat Goma (și în paranteză E. Ionesco), mai înainte V. Acum din nou Goma, și eu, și iarăși V. Dar pentru prima oară seamănă a jurnal. Împreună cu Goma citim, comentăm, ascultăm și benzile trimise de la München cu interviul lui Caraion.

Ne dezolăm cu toții că I. C. nu răspunde în nici un fel. După plecarea lui Goma, V. răsfoind emisiunile de la München (primite tot azi) dă la „Actualitatea românească” din 12 martie, și peste acest răspuns pe care I. Caraion l-a făcut așa cum se putea face: evocînd declarații făcute, sub presiune, la Securitate, pritocite, aranjate, combinate cu manuscrise confiscate la percheziții. Mai mult ce putea spune cînd de fapt, după detalii, noi ne dăm seama că cea mai mare parte îi aparține? Dar important nu e ce credem noi despre Caraion (credem mai de mult) ci să nu izbutească manevra lui E. B. Or, a reușit cu atît mai puțin (să ne despartă în văzul lumii de Caraion) cu cît în aceeași emisiune cu răspunsul lui C., V. își încheie revista presei cu o frază în care refuză să înregistreze „documente de arhivă ale Securității pritocite de E. B.”. Deci atitudinea e unitară și fațada e salvată. Cît despre rest...

La cimitir (Montparnasse) la Christiane, cu Greg și Odile.

Pentru prima oară văd și mormîntul lui Brîncuși.

Joi 25 martie

Telefon de la Mihnea: a murit Hudiță. Aș vrea să scriu ceva despre el, dar în ciuda listei cu titlurile lucrărilor pe care mi-a adus-o mama lui Mihnea, n-aș avea cu ce să umplu spațiul unei cronici. Totuși: după ce a fost arestat (fără proces) aproape zece ani, a refuzat în orice fel colaborarea și i-au rămas patru cărți în manuscris. Iar fata lui și-a născut copilul în închisoare (pe sora lui Mihnea). Revăd ca într-o fotografie mișcată un curs al lui la Universitate, dar îi revăd mai ales pe Ioana cu Dan Berindei.

Cînd îmi telefonează — pentru altceva — Cazacu, găsesc soluția: îi comand lui un necrolog.

Vineri 26 martie

Mike Cismărescu foarte agitat: a rămas un fond special — necheluit — pentru mese rotunde. Vrea să-i fac la Paris cît mai multe și să invite și din străinătate pe cine vreau. Vintilă H. de pildă.

Agitat și plictisit: luni vine la München Caraion, care are rubrică fixă și salariu privilegiat, de „personalitate”. Nu știe cum să se dezbrace de el.

Seara telefon la Jacqueline: Christinel Eliade va fi operată la 19 aprilie.

Exceptional — ca de obicei — articol al lui Liiceanu despre Noica pentru un ziar german. Orice rămășiță de sofism dispare din filosoful de la Păltiniș interpretat de L. Sînt convertită la imaginea lui ideală. Idealizată?

Sîmbătă 27 martie

Lucrez toată ziua, — rescriind în fond — la articolul lui Dorin Tudoran despre plagiatul lui Ion Gheorghe — pentru a-l face de nerecunoscut, slujindu-mă de ficțiunea unui intelectual refugiat care mi-ar fi trimis acest studiu. Cînd termin mă apucă îndoiala: dacă domnișoara care ni l-a trimis (ne-a confirmat prin telefon că e de transmis prin radio) s-a înșelat, dacă e vorba de un articol ce a fost dat și refuzat la vreo publicație din țară?

Telefenez lui V. Tănase: îl va chema mîine pe D. T. încercînd să obțină o confirmare. În așteptare, sînt blocată.

Duminică 28 martie

Șoc: Dorin Tudoran vrea să-i fie transmis articolul cu plagiatul lui Ion Gheorghe, dar... sub numele lui. A vorbit cu Virgil Tănase la telefon, soției și copilului li s-au respins viza de ieșire, lui nu i se dă răspunsul, și nici hotărîrea de excludere din redacția *Lucea-fărului*, de unde a fost dat afară. Și toate articolele pe care ni le-a trimis i-au fost refuzate. Ion Gheorghe grăbește cît poate ieșirea cărții sale *Zicere din ziceri*, în care sînt și versurile copiate din Lao-Tzi, dar în care își recunoaște sursa. (Ceea ce nu făcuse cînd le-a publicat în *România literară* — 1978.) Pentru ca apoi să-i poată face proces de calomnie lui D. T. Trebuie deci ca articolul lui D. T. să treacă repede, cît mai repede la FE. Îi telefonăm lui Mike. Îl programează pe vineri. Rup versiunea pe care o pregătisem / anonimizată și fac doar un *chapeau* pentru textul lui (primit de la un ascultător prin poștă din România). Dar tot ne e frică pentru el. Și-a dat înapoi și carnetul de partid... Îi telefonează din nou joi seara lui Tănase. Mike ne-a promis că dacă reușește să iasă, îl angajează la FE.

Luni 29 martie

Accident taxi V.

Azi, sosește la FE Vlad Georgescu.

La radio, Sanda Sto care descoperă în *Săptămîna* pe care i-o dau că e atacată și ea în jurnalul apocrif al lui Caraion. Seara acasă tîrziu, venind de la un concert, V. scapă ca prin minune teafăr dintr-un accident de taxi care ar fi putut fi foarte grav. E doar puțin rănit la o unghie.

Mărți 30 martie

V. s-a dus la poștă după curier — a revenit cu încă o *Săptămîna* și cu un Caraion cu „va urma“. De data asta, jurnal cu adevărat cu scriitori din țară cărora E. B. nu le dă numele. Dar nu mai puțin dezgustător. Smerdiakov?

Joi 1 aprilie

Încep, cu greutate, emisiunea despre al treilea volum din „dogmatica“ părintelui Stăniloae: *Spiritualitatea ortodoxă*. Cu greutate, pentru că am rămas dezamăgită. Mi-e cu adevărat dificil în acest secol în care Malraux și Bernanos (și nu numai ei) îl vedeau pe Satana punînd stăpînire pe lume, să enumăr cu Sfinții Părinți, și chiar pe „mirifica scară“ a lui Ioan Scărarul, păcatele în forma lor pietrificată de secole și nezgîlțită de nici un cutremur contemporan. Mă așteptam fără îndoială ca un fir (dacă nu și fior) reinterpretativ să străbată paginile părintelui Stăniloae, cum le străbate pe acelea ale lui Bruckberger (comentariile la Evanghelia tradusă de el). Mă înșelam și, în plus, probabil că nici n-aveam dreptate, primul e teolog, al doilea, în ciuda preoției, doar eseist. Mă consolez cum pot: cu limpiditatea gîndirii, cu frumusețea limbii (frumos arhaică în traducerile din Sfinții Părinți), cu „pocăința“ și „smerenia“ — cu atît mai ispititoare literar cu cît îmi sînt mai străine. Voi ilustra cu slujba de Înviere de la Mînăstirea Xenofontos de pe Muntele Athos. Emisiunea m-a obligat cel puțin să ascult atent aceste admirabile discuri (Archive P.), iar mînăstirea am văzut-o cu vaporeșul de pe jos, cînd V. era sus, pierdut pe inospitalierul Munte Athos.

Sîmbătă 3 aprilie

O scrisoare de la Anne Planche, împreună cu ultimul număr din *L'Alternative*: CFDT și FEN tot n-au primit răspuns la cererea lor de a merge în România să-l întâlnească pe Paraschiv. Al doilea secretar de la Ambasada României le-a propus în schimb să se întâlnească cu... sindicatele din țară.

Scriu pentru Vinerea mare din nou despre Părintele Calciu reluînd, în mare parte, ce spusese acum doi ani. Deoarece dacă s-a schimbat ceva, e doar în rău.

Tănase a vorbit la telefon cu Dorin Tudoran, care nu auzise bine emisiunea dar se ducea s-o asculte. A spus: i-am anunțat că așa se va întîmpla dacă nu le vor publica (articolele lui). Și-a pregătit deci apărarea. A insistat asupra faptului să se transmită două articole (Ion Gheorghe și Tănase). Deci lui Hăulică, despre care scrisese al treilea i s-a făcut frică. D. T. a avut o „întrevedere“ mai favorabilă pentru pașaport. Pleacă pe două săptămîni la țară. Numai să nu-l „ducă“ altundeva... Deși nu cred.

Duminică 4 aprilie

Walter Biemel la Rainer. Nu stă decît două zile și nu-l putem vedea. Vorbim la telefon. Entuziasmat de Liiceanu.

Luni 5 aprilie

La Radio, Sergiu Grossu venit să ia de la V. manuscrisul trimis din țară (și difuzat în „Povestea vorbeii“) asupra monumentelor istorice distruse sau amenințate cu distrugerea în țară. Vorbim cîteva minute de Adriana (Georgescu) care, ieșită din criză, va reveni la ei pe la sfîrșitul lui aprilie — și despre Radina care-și cheltuiește cei 500 fr. pe lună cît primește de la o asociație prin Grossu, dînd la alții și chiar propunînd lui V. ...un abonament la *Limite*!

După emisiune, la cafenea cu Culianu venit la Paris pentru o săptămînă. Deși recomandat de Eliade care promitea și o prefață și avînd două rapoarte de lectură favorabile, romanul i-a fost refuzat la Gallimard.

Marti 6 aprilie

La *Dossiers de l'Ecran*: „25 de ani de crize în Est“ cu un film de televiziune britanic după cartea lui Mylnar asupra invaziei '68 la Praga (foarte corect) și o discuție din păcate destul de orientată la stînga (socialismul nevinovat, vina sistemului rusesc — crize născute în sînul partidelor comuniste pentru a îndeplini în sfîrșit idealurile socialismului etc. etc.) din pricina unui Arthur London (schizofrenia fidelității) sau unui Spire (care tocmai a rupt cu P. C. francez). Alain Besançon scurtat cînd voia să spună esențialul sau să-l atace pe Lenin, Smolar (foarte bine despre România: punere la punct și la zi: regimul cel mai stalinist din Est) și Kende restabilesc cît pot adevărul. Altfel ar fi fost o emisiune de „eurostînga“. Bună și asta.

Miercuri 7 aprilie

Telefenez lui Alain Besançon care e plecat la țară. Dau la telefon de băiatul lui: și mai anticomunist decît taică-său!

Joi 8 aprilie

Seara Culianu cu soția. Mă duc cu ei doi la restaurant (V. e la regim), apoi ne întoarcem acasă unde vin și Goma cu Ana. Ca totdeauna cînd e la noi cu „intelectuali“ români, Goma în plină formă, povestindu-ne lucruri pe care credea că ni le-a spus demult; de data asta: bulbii de lalele pe care i le-a trimis prin șoferul ambasadei regina Juliana cînd a fost la București. Îi citise cartea. Rămîne și după plecarea celor doi Culianu pînă pe la trei dimineța, în casa năpădită de fum. Cu toate că am contribuit intensiv la el, fumînd țigară de la țigară, mă simt intoxicată nu de fumul meu, ci de al celorlalți.

Vineri 9 aprilie

Scrisoare de la Steinhardt: a fost operat de vezica biliară. E bine.

Seara, după ce toată ziua am lucrat — prost — la emisiune, la Televiziune un program special închinat Poloniei, cu concursul Ministerului Culturii (!) și îndeosebi cu un montaj închinat lui Wajda de către Alain Resnais.

Revedem mai ales *Le journal d'un curé de campagne* (Bresson-Bernanos) care ne înfioară tot atât ca în anii '50. V. își amintește că a scris despre film în *Caiete de dor*, eu măsoar șansa pe care am avut-o de a ne vedea tinerețea pariziană, coincidând cu Bernanos și Bresson (acela din *Le Journal...* deoarece pe urmă i-a pierdut în rigoarea lui glacială) iar nu cu sferturile de măsură de azi. Emoție albă.

Sîmbătă 10 aprilie

V. Tănase avertizat de DST că Bucureștiul trimite agenți să-l ucidă.

Pe cînd lucram fiecare la cronica noastră (eu despre Noica) fac irupție V. Tănase cu Marghescu. Tănase a fost avertizat de DST că Ceaușescu trimite pe cineva să-l omoare (din pricina articolului din *Actuel*) și sfătuit să plece undeva la țară cu întreaga familie pe vreo trei luni. Și asta cît mai repede.

Flammarion i-a dat 20 000 de franci, *Actuel* îi caută un refugiu. Secretul trebuie păstrat deoarece „sursa“ din preajma lui Ceaușescu care a dat informația DST-ului nu trebuie compromisă. Facem, cam năuciți cu toții, un plan de război, căutăm soluții. De fapt, nu e mai nici una pînă nu dispare Ceaușescu. A înnebunit.

Îi dăm lui Tănase un revolver cu gaz cumpărat după agresiunea mea din '77.

Duminică 11 aprilie

Scriu despre cartea lui Mircea Martin *G. Călinescu și complexe-le literaturii române*, pe care am citit-o la Megève. Complexele nu sînt numai ale literaturii române („izolarea provincială“, „nerecunoașterea pe plan universal“) dar și ale lui Călinescu însuși, justificînd concluzia lui Mircea Martin: Călinescu inventă o tradiție literară pentru a putea scrie despre autori minori (cei dinaintea lui Eminescu) ca Sainte-Beuve sau De Sanctis. „Avem impresia — scrie M. M. — că tendința secretă a lui C. în *Istoria literaturii* este aceea de a fi nu numai autorul cărții propriu-zise, dar și al literaturii pe care o prezintă, unicul ei autor, în zeci și sute de ipostaze.“

Mărți 13 aprilie

Cu Pupăzan toată după-amiaza după Kiki. Îl luăm de la clinică, unde așteptăm un ceas și plătesc enorm și-l ducem la doctorul Caranica.

Acolo *coup de théâtre*, Kiki (pisicul nostru) n-a avut diabet, ci numai o glicemie provocată iar cei de la clinică s-au înșelat inadmisibil în diagnosticul stabilit totuși, după analize și l-au tratat inutil cu insulină. În plus are acum și un soi de guturai și un ochi infectat. Cu doctorii cu tot, îl readucem acasă. Sper că-l vom salva dar în orice caz mi s-a luat o piatră de pe inimă: ideea că vom avea de hotărât poate moartea lui m-a paralizat o săptămână, ca să nu mai vorbesc de V. Acum ne rămîne să ne străduim să-l scoatem și din boala asta. E cu totul altceva.

Miercuri 14 aprilie

La FE unde înregistrăm azi în loc de luni, ieri o amenințare cu bomba, transmisă prin Radio France Internationale din partea grupului terorist... israelian *Irgun* (care nu mai există din 1949!) O farsă de un gust...

În *Luceafărul* (10 aprilie) „răspuns“ al lui Artur Silvestri la articolul lui Dorin Tudoran cu plagiatul lui Ion Gheorghe. În afară de insulte împotriva FE, nici un argument. Ba da: nu e plagiat, fiindcă n-a fost publicat decît într-o revistă și revista e un „laborator al procesului creator în plină acumulație“. Să citești și să nu crezi!

Joi 15 aprilie

Goma, și el chemat la DST: un ucigaș vine de la București pentru el (același ca pentru Tănase). Vede mîine pe „marele director“ de la DST. Încerc, fără să-i spun direct, să-l conving pe Tănase să ia contact cu el. E stupid să nu știe nimic unul de altul, noi, legați prin cuvînt, să știm de amîndoi. Situația devine cel puțin incomodă. Spre deosebire de Tănase, Paul și Ana admirabil de calmi.

Scrisoare de la Ujică cu detalii despre persecutarea lui Dorin Tudoran. Pe 18 aprilie începe greva foamei: nu i se dă înapoi postul la *Luceafărul* (în locul lui e Artur Silvestri), i s-a propus unul la *Contemporanul* — a refuzat. A scris în *Steaua* (nr. 2, 82) un articol — se pare violent împotriva lui Noica — ce bine va cădea

peste o săptămână! —, și-a dat înapoi carnetul de partid (i se refuză viza de plecare în străinătate pentru soție).

Vineri 16 aprilie

Scrisoare de la Liiceanu (tot veni vorba de Noica). E indignat de articolele din *Săptămîna*. S-a împrietenit cu Ujică.

„Fetele“ la noi joi la prînz. I s-a refuzat viza mamei Oanei. Plan de bătaie.

Telefon Mihnea: Liga pregătește o manifestație în fața Ambasadei pe 29 pentru Calciu, Paraschiv, Carmen Popescu etc.

Ana ne aduce vești de la întrevvederea cu DST. Top secret pînă la 1 mai. Omul trimis de Ceaușescu să-l otrăvească pe Goma s-a predat la poliție. Cu o otravă fără urme: mori ca de infarct. Exact ce i s-a întîmplat recent în Germania unui tînăr pe care-l chema ... Ceaușescu.

Duminică 18 aprilie

Goma și Ana cu detalii: romanul polițist e de cel mai prost gust, dar e sigur macabru: cei de la DST spun că în afară de Geddafi n-au mai văzut șef de stat care să se ocupe direct cu astfel de lucruri. Deoarece *le tueur* a fost trimis de Ceaușescu însuși! Vor ca Paul să organizeze (adică să inventeze) un cocktail în care ucigașul să se prefacă că-i dă un pahar pe care o agentă de-a lor să-l răstoarne. În așa fel, cel care s-a predat ar fi acoperit și ar încerca să-și aducă familia din România... Deci tăcerea ar trebui să fie respectată cîteva luni de zile. Aberant. Cum între timp, Ceaușescu, iritat de „neîndeplinirea“ planului, va trimite alți ucigași (dacă n-a și făcut-o), riscurile sînt enorme. La DST au analizat otrava: într-adevăr nu lasă nici o urmă și are efectele crizei cardiace. Paul s-a interesat dacă nu sîntem și noi pe listă: nu. Îi vor da un însoțitor lui Goma la conferința de presă de la München, după procesul lui Emil Georgescu. Cum Tribunalul a primit scrisori de amenințare, procesul produce vîlvă și gazetarii se precipită: azi la Goma a telefonat pentru interviu un ziarist de la NSD. E sigur că Ceaușescu a înnebunit! Dar cît timp vom mai avea noi toți — din țară și acum din afară — să-i suportăm nebunia?

Mărți 20 aprilie

Telefon de la Ileana Cușa: operația lui Christinel s-a petrecut foarte bine.

Goma trece înainte de plecarea mâine la München, la procesul Emil Georgescu, cu noi detalii. A obținut ca DST să trimită pe cineva la proces și el însuși va fi însoțit mâine pînă la avion de un om al lor. Au aranjat și cocktailul în cursul căruia se va juca mascarada la Pen-club — joi 29. Goma tot n-a înțeles — și nici noi — de ce DST are nevoie de cîteva luni de secret înainte de a lăsa scandalul să izbucnească — numai ca cel ce s-a predat lor să-și obțină familia din România? Dar cine i-o va da mai ales dacă l-a „ratar” pe Goma?

Goma a dus manuscrisul Renatei Kebak (sau Nasimento) — la Hachette — primit cu entuziasm în cîteva zile!

Joi 22 aprilie

Îi telefonez lui Alain Besançon că nu putem veni la nunta fiicei sale din pricini gripale. E dezolat: voia să ni-l prezinte pe „Mișa” (Heller) și-mi recomandă călduros cartea — *L'utopie au pouvoir* — pentru o masă rotundă. (E deja programată.) Altfel, politic, mai pesimist ca oricînd.

Vineri 23 aprilie

Explozia de pe rue Marbeuf. Sînt expulzați doi diplomați sirieni. Rapiditatea reacției și faptul că sursa actului terorist a fost astfel clar indicată e un semn bun pentru noi. Poate că Bucureștiul nu va mai îndrăzni...

Barbă a vorbit cu Mircea E. la telefon: radios: Christinel e din ce în ce mai bine.

Telefon de la Hăulică care a întîrziat peste prevederi, tot organizînd pentru Bienala de la Veneția ceva cu Brîncuși. Îmi spune că din București nu se mai poate telefona în străinătate decît o singură dată pe trimestru! Unic chiar și în țările comuniste!

Sîmbătă 24 aprilie

Goma întors de la procesul lui Emil Georgescu (cu Ana și Filip). Știri dezolante. Cu toate că tribunalul e înconjurat de tancuri, că

avocații lui E. G., amenințați prin scrisori, au renunțat să pledeze, că E. G. e păzit de un polițist în casă și un altul în fața porții, germanii nu vor să dea procesului o coloratură politică. Nici măcar n-au arestat pe un neamț de origine poloneză, Boris și nu mai știu cum, care s-a dus de două-trei ori în România și care a plătit avocatul ucigașilor, pretinzând că nu-i cunoaște și că i-a telefonat cineva din Paris s-o facă. Cine? Nici asta nu știe. Victor Frunză, maritor și el, a fost urmărit de niște români care-l amenințau pe stradă și-au intrat după el pînă în tribunal.

Iar E. G. era mereu încolțit de avocatul ucigașilor cu afacurile lui dubioase (blănuri etc.) și care, de altfel, vor fi poate reale. Dar nu asta-i problema. În urma lipsei de ecou a conferinței de presă, E. G., cu nervii tociți, declara că se sinucide.

25 aprilie

Fac o cronică despre „sociologia plagiatului“. Îl atac numai pe Artur Silvestri care i-a luat cu argumente ridicole apărarea lui Ion Gheorghe dar și a lui Lăncrănjan și Săraru. Din nou grupul!

Marți 27 aprilie

Scrisoare de felicitare de Paști de la... Patriarhie — cu *en-tête* cu tot, semnată de doi preoți — Vasile și D. Soare. Rezultatul emisiunii de Paști — dar ce curaj! Prin poștă, din România.

Lung telefon cu fetele să-mi citească scrisoarea lui Manolescu sosită din Canada unde e la un colocviu (trimis de Uniune).

Confirmă gravitatea atacurilor concentrate ale grupului împotriva Uniunii, confirmă și intuiția lui V. cu *Suplimentul Scînteii Tineretului* trecut în întregime în mâinile grupului. Tot așa cu impresia dezolantă lăsată de „apărarea“ lui Caraion prin radio. Ori nega violent totul, ori analiza și explica în ce circumstanță a dat la Secu declarațiile publicate acum. S-a creat ca o psihoză printre scriitori: se feresc unii de alții și mai ales de cei care au fost închiși. A reușit E. B.! Se vor schimba directorii și redactorii șefi de la reviste. La *România literară* se prevede D. R. Popescu flancat de Lăncrănjan (!?) sau Paul Anghel (tot una). Manolescu crede că-și va pierde cronică. Dimisianu va fi mutat.

Manolescu n-a fost chemat la întoarcere la Secu. Sorin Titel, chemat, a refuzat să se ducă.

Dorin Tudoran, încolțit, a avut o întrevedere cu Pană. A amenințat că pe 1 Mai începe greva foamei. M. crede că merge prea departe (Hăulică crede la fel).

În ce-l privește pe M., e acuzat de-a fi „agentul Europei Libere“. Totuși când l-am apărut împotriva grupului (colocviul de la *Lucăfărul* împotriva lui) atacurile au încetat.

Se pare că și știau multe din ce a făcut aici (dar nu spune ce) și că avem „turnători“ în vechiul exil. Să ne ferim de foștii deținuți politici (dar asta ar putea face parte din „psihoza“ provocată de declarațiile publicate ale lui Caraion). M. ține să-l convingem pe Caraion să „clarifice“ totul. N-o vom face. N-avem cum s-o facem.

Joi 29 aprilie

Masă rotundă: „complexele literaturii române“ pornind de la cartea lui Mircea Martin, dar încercînd să ne menținem în actualitate (obsesia scriitorului de la București de a fi... cunoscut la Paris...). Spun „încercînd“, deoarece Cazaban care nu știu în ce diagonală a citit de data asta cartea, se leagă de Alecu Russo. Discuție mediocră. Îl regret pe V. Dar pregătește lucrarea lui de mîine la *Recherche Scientifique* „Pound și Dubuffet... compozitori“ și e înfundat în cărți și discuri acasă.

De la radio — după un popas la cafenea, unde ascult nu cu prea multă răbdare doleanțele lui Din Din Cernovodeanu (venit și el să înregistreze necrologul lui Hudiță) — la manifestația organizată în fața Ambasadei, de Ligă, pentru Calciu, Paraschiv și ceilalți deținuți, printre care Carmen Popescu.

De cînd nu mai dau rezultate (Calciu e de vreo trei ani în închisoare — în ciuda protestelor), manifestațiile au gust de cenușă. Uitasem: o întîlnesc și pe fata lui George Silviu care e acum la Amnesty. Fără tatăl ei, n-aș fi putut probabil pleca din România și azi aș fi altcineva.

Sîmbătă 1 mai

Voicu a scris în *Era Socialistă* un articol împotriva lui Eliade și acum e din nou interzis să fie citat în țară. Dac-ar ști-o... Are destule cu boala lui Christinel ca să i-o mai spun.

Nu mergem la Barbă la prînz (de sfințirea casei: avem prea mult de lucru). Scriu două cronici despre *Viața lui G. Călinescu* de Ion Bălu și-mi vărs indignarea pe toți cei care se slujesc de labilitatea lui etică drept model pentru noi compromisuri.

Duminică 2 mai

Telefon de la Giza Tatarescu s-o chem pe Christinel întoarsă acasă. Telefoniez spre seară ca la ei să fie măcar ora prînzului. Voce slabă, mai are dureri, dar rezultatul analizelor e bun, ca și acela al operației. Cere vești de la toți și e îngrijorată de Mircea, extenuat de încercare. O chem și pe Ileana Cușa fugită la Egaylières să-și intensifice durerea și depresiunea (în mai va fi un an de la moartea lui Cușa). O îndemn și pe ea să-i telefoneze lui Christinel, care era îngrijorată de tăcerea ei.

Printre telefoane, montez masa rotundă și fac încă o ediție „Teze“.

Luni 3 mai

Treizeci de ani de la căsătoria noastră. E nuntă de argint sau de aur?

Remarcabilă *masă rotundă despre tracomanie* cu Poghir, Mihnea B. și Matei Cazacu. Exemplele delirului tracoman sînt atît de irezistibile încît trebuie să ne străduim ca întreaga emisiune să nu devină doar prilej de haz și ca amenințarea acestei „Cîntări traci-ce“ să fie analizată și serios.

Janos îmi aduce numărul din *Népszabadság* despre care îmi vorbise Mike la telefon, cu articolul împotriva lui Ceaușescu și caricatura lui cu doi regi daci în chip de coroană pe cap. Parcă e o ilustrație la masa rotundă de azi. Bucureștiul a protestat — pare-se.

Marti 4 mai

Ieri Mihnea: Botez cu alți intelectuali au trimis un memoriu-protest lui Ceaușescu.

Aseară la jurnalul de la 11, bomba cu Polonia: manifestații monstru ale Solidarității la Varșovia și în alte orașe (Gdansk din nou izolat). Parcă plutim pe alt pămînt și pînă și atacul englez pentru insulele Malvine ni se pare a dobîndi un sens.

Din nou la radio pentru a înregistra emisiunile (ieri era masa rotundă). Fără V., rămas acasă să-și scrie cronica despre Liviu Ioan Stoiciu. Mi-o citește seara târziu și prin acest text remarcabil L.I.S. mi se impune un poet. Poezia lui n-are totuși anvergura textului lui V. despre ea. Disproporția e însă... generoasă.

V. Tănase l-a căutat toată ziua pe Dorin Tudoran la telefon (i s-a oprit volumul de poezie). Fără rezultat. Tănase a aranjat la *Nouvelles Littéraires* (dezbărate de istericul de Kahn) un interviu prin telefon cu Dorin T. Numai de l-ar găsi! Tănase mă lasă să înțeleg că Ceaușescu va primi o mare lovitură în legătură cu atentatul împotriva lui. Misterios prin telefon. Nu insist. În orice caz nu mai pleacă cu întreaga familie. „Au“ găsit (cei de la DST) altceva...

Joi 6 mai

Mike: după o telegramă UPI, destituiri la București (printre care tovarășa Spornic) pentru a fi făcut parte dintr-o „sectă”: „Meditația Transcendentală“!!

Telefon exasperant de la Leti Turdeanu. Pentru un biet articol pe care i l-a dat lui V. pentru *Ethos*, ne scrie la câte trei-patru luni, tot cerînd corecturi și schimbări. Nu sînt deloc amabilă și-i sugerez să și-l retragă. (*Ethos* e în faza punerii în pagină — nu se mai pot face corecturi.) Emil intervine și mai calmează lucrurile. Povestea cu articolul durează de vreo trei ani și e pe cale de a deveni opera completă a lui Leti.

Vineri 7 mai

Scandalul: „Meditația Transcendentală“.

Telefon de la Nicodim destul de năucit. Hăulică (prudential, optimistul, niciodată alarmatul Hăulică) i-a spus azi prin telefon de la București că e „foarte grav“ acolo, că sînt excluseri, că Ariana N. să nu se întoarcă în țară.

Telefonez lui Stroescu la FE. Îmi repetă, dar cu mai multe detalii, ce-mi spusese în treacăt Mike: tovarășa Spornic și alți vice-miniștri și „înalți funcționari“ au fost „demiși“ pentru lipsă de vigilență. Scandalul „Meditația Transcendentală“ pare ieșit din-

tr-o caricatură a unei nuvele de Eliade. (Și noi care îi reproșăm că inventează situații de negîndit în România!) În cadrul Institutului de Psihologie, un grup făcea yoga și tehnici de meditație. Organizatorul — Nicki Stoian — a fost expulzat în Elveția. Organul MAI (*Apărarea Patriei*) a revelat faptele — *United Press* le-a reluat. Să fie numai atît, sau și un pretext sau o provocare pentru radicalizarea pozițiilor înainte de Plenara ideologică de la sfîrșitul lui mai?

În orice caz, Dorin Tudoran nu mai dă interviul promis la *Nouvelles Littéraires*. I s-a promis plecarea, sau e din pricina situației?

Rocambolesc, scenariul DST-ului devine din ce în ce mai mult. Goma a trecut ieri să-mi spună data la care e fixată recepția cu mimarea otrăvirii — la 18 mai — la o dezbatere UDF.

Dar și mai extravagant e scenariul pentru Tănase. Vor să-l facă să dispară șase luni — în care timp agentul bucureștean să se întoarcă, să-și ia răsplata că l-a suprimat — și mama care e acolo, și să se întoarcă înapoi în Franța unde îi e restul familiei. (E ofițer de Securitate și naturalizat francez.) Atunci ar reapărea și Tănase și ar izbucni scandalul, și al lui, și al lui Goma. Ceaușescu ar fi direct pus în cauză. Deocamdată, Deferre și Mitterrand sînt ținuți la curent. Tănase ar vrea să-i transmitem în acest timp un roman la FE ca să aibă din ce să trăiască. E imposibil: nici n-avem bani, nici nu se transmite literatură atît de „onirică” în serial.

Romanul polițist inventat de DST ni se pare (lui V. mai ales) șubred și primejdios. (Și dacă trimit pe altcineva să-l execute pe Goma?) Deocamdată lui T. i-au spus de G., dar nu și invers.

Alt telefon de la Nicodim: de data asta Tacu a vorbit cu sora lui de la București: Marin Sorescu, tot în contextul „Meditației Transcendentale”, dat afară de „peste tot”. Și academicianul Milcu, și un medic psihiatru, Săhleanu. Las telefonul deschis după ce-l chem pe Mike la FE.

Și spre seară, telefon de la Hillerin (soțul Sandrei Vulcănescu) întors — înspăimîntat, de la București. „E ca în 1952.” Ar fi fost dați afară din posturi nu o sută ci trei mii de persoane — mai bine zis personalități (pînă și din Comitetul Central), vice-ministru etc. Printre intelectuali e implicat și Andrei Pleșu. Acum sînt cu toții anchetați. Cea mai monstră anchetă a Securității. Institutul de Psi-

hologie s-a suprimat. Cineva din cercurile Securității ar fi avansat că în realitate era vorba de un complot pentru a scoate România din lagărul socialist. Telefoniez peste tot și cred că Mihnea are explicația cea mai bună: e un argument al lui Ceaușescu să convingă pe ruși cât le e de necesar. S-a servit de acest pretext (Meditația Transcendentală) să lichideze pe intelectuali, să lase impresia Rusiei că a salvat-o de un nou caz polonez și, pentru că nu e în stare să soluționeze criza alimentară, să facă saltul în teroare. Pretext neverosimil: toți membrii „sectei” — o mafie internațională — ar fi semnat că se angajează să țină secretul. Îl vede cineva pe Sorescu semnând așa ceva? Hillerin, înspăimântat și de alt serial Caraion, în care (cu fotocopie) dă lista celor ce scot manuscrise din țară — Marie-France, Sanda Sto., Mona Țepeneag, Arlette Dave, Dampierre, Michel Dard. Retelephonez lui Mike. FE a dat depeșa UPI în noaptea de joi spre vineri.

Tot după Hillerin: Marin Sorescu ar fi fost scos și de la Uniune!

Luni 10 mai

La Radio, telefoane lui Mike și-apoi, în absența lui — lui Stroescu să grăbească obținerea de informații asupra „Meditației Transcendentale”. Tot Bucureștiul se ocupă numai de asta și de joi seara, de când a dat telegrama UPI — FE e mută! Promisiuni. L-au trimis pe Krasnoselski să ia un interviu la Geneva la sediul „Meditației”. De trei zile!

Trebuie să provocăm ceva de la Paris. O convoc pe Sanda Sto după emisiune (care vine cu Vlad) și-i dau toate elementele pentru a-i sugera lui Amber Bousglou un articol în *Le Monde*.

Mărți 11 mai

Mihnea mi-o luase înainte (sau în același timp). Când Sanda i-a telefonat lui Amber B., Mihnea se și anunțase pentru azi. Seara mă înștiințează prin telefon: a stat două ore la ea: articolul va apărea mâine. Ca de obicei, extrem de eficace.

La dejun, Vlad Georgescu. Deschis (neașteptat) și cu planuri mari: schimbări de oameni și emisiuni. Cîteva deja începute și bune: Matei Călinescu și Nemoianu într-o „scrisoare din Ame-

rica". Speră să obțină și colaborarea lui Titus Mocanu. Se comportă ca și cum Mike ar fi deja plecat.

Miercuri 12 mai

Aseară, căutându-l pe Barbăneagră, dau de Rosy care-mi povestește că i-a telefonat un necunoscut care s-a dat drept polonez (că și ea are origine poloneză) s-o avertizeze că a „căzut“ într-un grup de „spioni“ români: Barbă, noi doi, Goma, Sanda Sto. etc. Și-a dat nume și adresă falsă: Moro, 24 rue de Berri.

S-au prostit „băieții“... *N'importe quoi*.

Marino îmi lasă niște „daruri“ de la Teohar Mihadaș la Sanda. M. e (cu soția) la Paris pentru ieșirea cărții lui despre Etiemble, la Gallimard. Și e din nou supărat pe V. din pricina vechiului comentariu cu „imperialismul hermeneuticii“.

După telefonul cu bomba de azi dimineață (mai marii Securității dați afară — pe noul ministru îl cheamă Stamatiou Vasile Aristotel!) las telefonul deschis toată ziua, pe care mi-o risipesc în comunicații cu München-ul (Vlad G. îmi spune că Șora a fost dat afară din partid). Mihnea, rapid și eficace, telefonează la *Le Monde* (apare mâine și cu vestea de la Securitate), la *Le Quotidien* (apare poimîine) și seara aștepta un telefon de la Poulet să-l instruceze tot pentru poimîine.

Joi 13 mai

Tot ieri telefon de la Liiceanu, la Paris. Catastrofat cînd îi spun de Pleșu. Vine la noi astă-seară.

Nicodim a vorbit — tot aseară — din nou cu Hăulică. Mai calm. I-a spus doar că situația e foarte serioasă.

Aseară i-am scris în sfîrșit lui Caraion. Ferm. Atrăgîndu-i atenția că e prima campanie a lui E. B. care prinde, iar scriitorii așteaptă de la el un răspuns precis.

Succesul lui Mihnea: apare în *Le Monde*, pe aproape o pagină, articolul lui Amber Bousoglou, cu foarte mici excepții (E. Barbu pe care Ceaușescu l-ar fi vrut președinte al Uniunii, de pildă) excelent. Bernard Poulet care se dusesese expres la Mihnea, cam dezamăgit de a nu avea nici un material nou. Numai să nu se supere bietul de el, care și-a rupt capul (la propriu) pentru noi.

Seara — Liiceanu mereu (hai să nu ne ferim de cuvinte mari) entuziasmant. Acum se torturează întrebându-se dacă n-ar trebui să se întoarcă pentru Pleșu. Telefonează de la noi lui Polac (german din România și care dă burse la toți românii bine), la care a sosit Cornel Regman. Vești mai potolite parcă. Epitetele aceleași: panică, disperare, dar faptele mai puțin grave: nici Pleșu, nici Sorescu n-ar fi sub anchetă, cu toții (Șora confirmat), au fost dați afară din partid în genul de ședințe pe care-l știm. Sorescu dat afară de la *Ramuri*, nu și din Uniune. În schimb e în „Meditație“ și Sorin Dumitrescu.

Liiceanu ne povestește cum a început toată povestea cu cei doi veniți din Elveția (Stoian provocator?) iar la prima ședință de la Institutul de Psihologie, au venit vreo 40 de persoane, din curiozitate mai mult mondenă, au semnat cu toții că-și vor ține „mantra“ secretă (!) pînă și-au dat seama că la toți li se dăduse aceeași „mantră“ și a început o bășcălie bucureșteană care se termină acum în dramă. Dacă se termină...

La FE dau joi un interviu cu directorul „Meditației“ de la Geneva. Luni — se pare — o cronică a lui Titus Mocanu.

Vineri 14 mai

Cu Vlad G. la telefon despre Stoian și articolele din *Le Monde*, *Le Quotidien*, *Le Matin*. Își dă oare seama că totul se face de la Paris?

Sîmbătă 15 mai

Aseară, pe cînd stam de vorbă cu Paul și Ana, telefon de la Bernard Poulet: a vorbit cu N. Stoian. E de origină română, de naționalitate franceză, stă în Anglia și se ocupă de o „mișcare“ al cărei sediu e la Geneva. Un *jeune illuminé* — cum i-l prezintă un prieten lui Poulet. Nici o noutate: vorbea confuz și divaga asupra „Meditației transcendente“. La București prima oară a fost acum cinci-șase ani. Pe Ștefan Milcu l-a întîlnit acum un an, iar ultima oară a fost în țară vara trecută. Deci n-a fost expulzat. N-a pus pe nimeni să semneze că-și ține mantra secretă ci că-și ia angajamentul să nu profeseze. Restul, fără interes.

Americanii de la FE, care numai gazetari nu sînt, ci tot felul de funcționari decasați care se ocupă cu „poliția știrilor“ — expresia e a lui V. — și le verifică mereu, ezitau — îmi spune Mike — pînă și cu *Le Monde*, întrebîndu-se cu umor sau nu dacă Amber Bousoglou nu sînt oare eu (!?). În orice caz, ce au transmis din cele trei articole au tradus fărămițat și răspîndit. Chiar și sub domnia lui Noél era o luptă grea pe care o duceam să fim la zi și la febra așteptărilor. Acum devine din ce în ce mai greu. Tot Bucureștiul așteaptă comentariile cu „Meditația“ și noi le spunem bazaconii! Am făcut cu Mihnea efortul acesta de a avea pagini întregi în trei mari ziare și acolo (la München) nu știu să se servească așa cum trebuie de ceea ce le oferim.

Duminică 16 mai

După ce toată ziua lucrasem — laborios — la o cronică despre „Meditația T.“ (cînd știi prea multe...) pe la 10–11 noaptea, Liiceanu (adus cu mașina de vărul lui), după o întrevedere cu cineva „sigur“ sosit din București, completează scenariul și restrînge, dacă nu și răstoarnă unele ipoteze (ungurii – rușii – complot etc.). De reținut esențialmente:

— Securitatea nu se ocupa aparent de „afacere“, ci doar partidul prin organizația de bază care exclude pe cel vinovat — în ce condiții, cu cîți recalcitranți și în ce isterie finală sînt duse aceste ședințe o arată ce s-a petrecut cu Pleșu la Institutul de Arte Plastice, unde a fost nevoie de două (sau trei?) ședințe înainte de a-l zdrobi pe el și a convinge pe participanți (amenințați de tovarășii de sus cu eliminarea) să-l lichideze. Unul singur a pus înverșunare personală — Sorin Ulea;

— După excludere, se desface automat contractul de muncă și — cel mai important — toți cei dați afară nu mai au dreptul să lucreze calificat. Se urmărește deci lichidarea lor ca intelectuali;

— Marin Sorescu total interzis;

— criteriul unic al epurărilor: participarea la ședințe (chiar dacă veniseși să-ți iei un prieten) pe baza tabelelor cu semnături de la intrarea sălii;

— consecință: la București se crede c-a fost o capcană a Securității;

— scopul: o lecție dată intelectualilor pentru a le arăta că e inutil să viseze la modelul polonez: între ei nu exista Solidaritate (probă ședințele de excludere);

— exploatarea la culme a afacerii la Consiliul Educației și Culturii Socialiste;

Întrebarea: Numai atât?

Nume noi: Corneliu Mănescu, Rădoi și Ovidiu Maitec dat de Nicodim.

Luni 17 mai

Canetti de la France-Presse i se plînge lui Suzy O. că ei nu i-am dat deloc știri.

Lung telefon de la birou cu Vlad Georgescu.

Primise și el o scrisoare cu nume. Facem schimb de liste și îi rezum ultima versiune pentru editorialul lui (Cismărescu e în spital, se operează de un chist). S-ar fi sinucis Virgil Trofin — în legătură cu „secta“? Mereu agitație telefonică intensă: noroc că V. are de înregistrat mai mult — și eu doar cronică adăugită ieri noapte pînă pe la 5 dimineața.

Seara la restaurantul românesc cu Petra, soția și cele două mătuși ale sale.

Mărți 18 mai

A murit Siegfried. Ieri noapte. Embolie pulmonară ca și Ch. Vorbecu cu Cella Voinescu. Mîine mă duc la ei. Însmormîntarea e vineri la 8 dimineața. Nimeni mai bine ca el nu imita babele la însmormîntare. O reală părere de rău care nu ia forma unui șoc. De mult eram departe.

Ziua „J“ a înscenării otrăvirii ratate a lui Goma. Îl caut pe la 12 noaptea. A mers. Detalii mîine. Nu le dă prin telefon. La această cină-dezbatere „asasinul“ urma să-i ceară un autograf și altcineva să-i dea cu mîna peste paharul care ar fi trebuit să conțină otrava (aceasta din urmă se află în laboratoarele DST-ului...). Ceaușescu se crede pe un tron de Renaștere... Ce-o fi aflat și el că e Renașterea: morți violente prin otrăvă... Ce-a ajuns țara asta!

Două telefoane cu Vlad Georgescu. Emisiune excelentă la FE cu scrisoarea unui corespondent din România asupra „Meditației T.“

Telefon de la BBC (Rupnik). O eroare în cronica din *Le Monde* (A.B.) a dat ipoteza complotului pentru ieșirea din Pactul de la Varșovia drept un citat din *Apărarea Patriei*. Dau vina pe UPI și încerc să-l calmez pe acest Rupnik pe care nu-l cunosc. (E prieten cu Mihnea.)

Cină Liiceanu. Tot despre Pleșu, „Meditația“ și perspectiva rămîinerii lui aici care începe să i se pară greu evitabilă. Chiar posibilă dacă sosește viitoarea lui soție (Carmen) și se decide să plece din țară Pleșu. Calitatea lui umană (cea intelectuală nu mai avea nevoie de verificări) mereu fără greș.

Miercuri 19 mai

Înainte de a merge la Cella Siegfried, *rendez-vous* ratat cu Tănase la Châtelet din pricina *embouteillage*-ului. Tot Parisul nu mai pare a fi decît un imens stop. Descopăr cu acest prilej — și cu cîtă enervare — că sîntem în ajunul unui imens week-end (*Ascension*). Toată lumea pleacă din oraș.

Tristă reuniune la Sieg. Ca să ajung la ei, trebuie să trec prin fața străzii Christianei. Parc-aș merge la tăiere. La ei reuniune de tot felul de cucoane în frunte cu Baroana care a nenorocit-o pe Monique de la B. Iau de la Paxino care se clatină pe picioare date despre piesele lui Sieg., asist la rugăciunea preotului și fug înapoi acasă unde vine Goma să ne povestească scenariul de ieri și întîlnirea cu „călăul“ care, după părerea lui, fie încearcă să se treacă drept mai mare decît e, fie face o diversiune, ascunzînd adevărata lovitură care va veni de-abia după aceea. Ni se pare mai plauzibilă prima ipoteză — poate și pentru că e mai liniștitoare.

După plecarea lui Goma, telefon cu Tănase (acum știu unul de altul). Mîine, joi, e *kidnapping*-ul lui (mimat). De luni de cînd se va ști, vom începe noi să jucăm mirarea, alarma etc.... Rol teribil de displăcut. Ce zi!

Joi 20 mai

Sculat în zori. Parastasul lui Cușa la Biserică. Ileana pămîntie. Plecăm de-acolo cu Goma, Cioran și Simone (Boué) la ei acasă.

Rezumăm „Meditația T“ și ce se întâmplă în țară. Cioran într-o formă de zile mari.

Seara — pentru a încerca să fac o pauză de nonsens în toată oboseala ultimelor săptămîni, mergem să vedem un Hitchcock la Cristovici.

Vineri 21 mai

Remanierea guvernului la București.

Disparația lui Tănase.

Zi cu adevărat demențială în care telefonul nu se oprește nici cît să ne lase să dejunăm sau cinăm. Și nici nu-l putem închide, veștile fiind prea importante. Cînd în jur de 12 noaptea încetează, îmi vine să caut cui să-i telefonez, într-atîta gestul a devenit mecanic.

Încep cu „bomba“ lui Mihnea. O telegramă France Presse de la Viena anunță remanierea guvernului român. Cad Verdet (înlocuit cu Dăscălescu) și Burtică. Convocare a Marii Adunări Naționale. Comentariul lui Mihnea: cad „oamenii“ ei. Luptă pentru putere între ei doi. Ceaușescu și soția. Telefonez urgent lui Vlad Georgescu să-și revizuiască editorialul (nu în sensul comentariilor ci al ultimelor știri pe care mi le confirmă), apoi patru telefoane cu Poulet. Cînd se mai calmează, telefon de la Cella Minart: o altă depeșă France Presse dă noile numiri în guvern: reapariția Anetei Spornic ca secretară de stat la Plan și numirea ca viceprim a surorii și fratelui Elenei C.: Alexandra Găinușă și Gheorghe Petrescu.

Pe la 5—6 începe a doua afacere a zilei cu un gazetar de la *France Soir*, cu știrea, încă incertă („un colaborator al dv. care locuiește în bd. de la Bastille“), a dispariției lui Tănase. După care toate se precipită: France Presse; iarăși *Le Matin*, din nou Cella, iar la Goma care se precipită acasă la Tănase și nu găsește pe nimeni, sosesc toți gazetarii. Iar la noi, cine nu telefonează!! Cel mai mișcător Greg: vine de la Courbevoie (telefonul fiind mereu ocupat) să ne spună că noi și Goma trebuie să purtăm la noi un aparat care să ne semnaleze peste tot prezența. Știrea la toate jurnalele de radio și televiziune, cu fotografia lui Tănase în fundal.

Sîmbătă 22 mai

Aseară telefonez lui Geneviève s-o avertizeze pe Suzy (Ovadia)* de Tănase. Azi vine la birou dimineață (deși e week-end) și furnizează tot materialul Münchenului. Perfect.

Aseară i-am telefonat lui Vlad Georgescu știrea cu Tănase, mă mir azi de rapiditatea lui: FE a dat-o în buletinul de la 8. Altă mirare — și încântare — programul pe care-l face azi: editorialul cu epurările și remanierele de la București — excelent și ferm. Apoi masa rotundă (a doua a zilei) în care e inclus și Tănase, bună și ea. Vlad Georgescu îl numește în editorial și pe Goma, fără de care nimic n-ar fi început în România și care a deschis și drumul grevei de pe Valea Jiului, SLOMR etc.

O surpriză bună se plătește evident: seara, Stroescu, căruia îi telefonez să am știri de la Mike, îmi spune că tumoarea a fost trimisă la o a doua analiză la un institut specializat iar Mike nu va ieși decît pe la mijlocul săptămînii viitoare.

Toate ziarele cu dispariția lui Tănase, televiziunea (TF 1 și A 2) la fel. La noi, cînd nu tăiem telefonul sună neînterupt. Nu se poate lucra.

Duminică 23 mai

La 12 telefon de la Goma: vine cu echipa de la TF 1 aici, să găsim și pe alții (Mihnea) să ne ia interviuri despre Tănase — situația din România. V., cu migrenă, nu vrea.

Înainte de sosirea lor, telefonează Sanda, revenită de la țară: fac prostia s-o invit. Sosește cu Vlad după ce echipa instalase tot și face cea mai mare gafă cu putință: că Tănase i-a spus ei acum vreo două luni că nu-i merge material nimic, că nu poate face carieră, că e foarte deprimat și mai că s-ar întoarce în România... Sîntem cu toții siderați. După filmare, Goma convinge pe gazetar să nu treacă acel fragment. Vlad, dar în afara înregistrării, completează și el tabloul: *Le journal du Dimanche* ar fi spus că Tănase e agent al DST-ului. Ridicăm din umeri, dar n-avem dreptate: Cella îmi telefonează de la Radio că o depeșă AFP susține același lucru, din „izvor bine informat“. „Izvorul“ nu poate fi, prin persoane

---

* Redactoare la FE din Paris (n.a.).

interpuse, decît ambasada, singura căreia îi convine versiunea. Și într-adevăr la A 2 seara, afacerea Tănase e prezentată ca o luptă între „servicii secrete“. În ciuda eforturilor lui Goma și ale lui Mihnea (conving pe Bousoglou, pe Poulet, pe Dupoy de la *Quotidien*) cred că „*le mal est fait*“.

Luni 24 mai

„Le Mal n’a pas été fait“. Datorită, în mare parte, telefoanelor date aseară de Goma și Mihnea ziariștilor, ziarele nu-și întemeiază comentariile pe telegrama AFP, chiar cînd o citează. *Le Quotidien* (cel mai bun) vorbește de „murdărirea“ personalității lui Tănase și se întreabă „qui a intérêt à brouiller les pistes?“ Doar *L’Huma* publică depeșa fără comentarii — ceea ce în sine e o indicație de unde vine ea.

După radio, la Palais de Justice unde sînt convocată să dau o declarație despre Tănase. E prima oară cînd văd Quai des Orfèvres altfel decît în filme. Vine să-mi vorbească întîi unul de la DST care a anchetat asupra agresiunii mele (Simon) și care-mi spune că a fost confirmat caracterul ei politic și că agresorii erau... sirieni! Apoi un biet comisar, tot scuzîndu-se că ei nu au de a face cu intelectualii, bate la mașină rezumînd cu greutate și zbătîndu-se să se descurce printre referințele „culturale“. Totul ține mai bine de un ceas.

Acasă, unde V. e cu Liiceanu, iar telefoane. Goma a făcut cu Doina o declarație punînd la punct depeșa AFP și îi primește pe Poulet (care o trece mîine în *Le Matin*) și pe Annie Daubenton (pentru *Nouvelles Littéraires*). Mihnea a făcut și el o listă de protest a intelectualilor originari din Răsărit (cu ruși, unguri, români etc.). Semnăm și noi.

Seara pe TF 1 (jurnalul de 11), interviurile luate ieri. Cîte o frază fiecare.

V. a vorbit cu Breban, atît de impresionat de dispariția lui Tănase că pleacă din Franța. Va călători spre Germania cu... Liiceanu.

Vor discuta pe drum... filozofie?!

Martți 25 mai

În *Le Matin* interviu luat de Poulet lui Paul Goma care explică de ce un disident amenințat se poate pune sub protecția DST fără

a fi informatorul ei. În schimb articol prost în *France Soir* în care o „personalitate“ din exil (fără nume), asigură că Securitatea „*n'est pas dans le coup*“ (trebuie să fie C. V. Gheorghiu). Tot teza nefericitei depeşe AFP reluată în *Le Figaro*. Fejto (ne spune Mihnea seara) a intervenit la AFP unde sînt foarte încurcaţi. Ar fi avut ştierea că Tănase e agent al DST de la „un gazetar român de dreapta“ (!?) Fejto e de părere să facem un protest. Am semnat, în aşteptare, un altul — al emigranţilor politici din Est împotriva terorismului ce ţinteşte în disidenţi, iniţiat tot de Mihnea şi semnat, între alţii, de Bukovski, Pierre Emmanuel, Guinzbourg, Fejto, Kende, Maximov, Siniavski, Gorbanevskaja, Goma, Tigrid, Yannakakis, Cella Minart, S. Stolojan, Christof Pomian, Smolar, Poghir, Barbăneagră etc.

Ca o pauză vedem singurul Hitchcock de nerecunoscut: *Le faux coupable*. Pauză desigur, dar dezamăgitoare.

Miercuri 26 mai

Telefoane aproape toată ziua, dar mai potolite.

Mihnea a dus protestul celor din Răsărit la *France Presse*, *Le Matin*, *Le Monde*. La *Le Quotidien* i se spune lui Mihnea că în povestea telegramei AFP, totul a pornit din anturajul lui C. V. Gheorghiu. Dar nu ştim încă cine-i „gazetarul de dreapta“ care a dus ştirea. La AFP sînt din ce în ce mai plictisiţi. Au primit şi proteste de la Flammarion unde a telefonat Cella. Tot Cella i-a îndreptat pe cei de la *L'Express* spre Mihnea. Uniunea scriitorilor francezi (!?) cu Jean-Pierre Faye şi Guy de Bosschère vor să facă şi ei un protest. Trebuie să le trimitem presa despre Tănase. Fejto tot un protest: să-i fotocopiem telegramele France Presse incriminate.

În timpul ăsta, Vlad Georgescu îi reproşează lui Mihnea că nu ajungem la ziarele importante!!

Joi 27 mai

Manifestaţie în faţa Ambasadei împotriva dispariţiei lui Tănase. O sută de persoane (cam) şi nu toţi români. Ruşii cu Natalia Gorbanevskaja, Borissov şi Feinberg, polonezi, cîţiva francezi — prin-

tre care avocatul lui Goma și Thierry Wolton. Gazetari: televiziunea (suedeză?), France Inter (îmi ia, probabil la insistențele lui Goma, un lung interviu, după care se aruncă asupra lui... Greg să-i explice că Tănase a putut fi imbarcat pe un cargo străin et *autres fariboles*). Cîmpeanu în căutare de gazetar, n-a găsit. Maria, convinsă de Goma, vine și ține cuminte pancarta. La celălalt capăt al ei: Korne rupt între argumentele raționale ale Antoniei, insistențele lui Mihnea și disperarea lui Theo care încearcă să acrediteze teza „spionajului” și se luptă să nu treacă în „Bire” semnatarii apelului redactat de Mihnea. E sau nu, împreună cu C. V. Gh. la origina telegramei France Presse? Ella, soția lui Poghir, Boutmy, Ioanițiu, Radina etc.... Și isterizat George Barbu care mă repede cînd vreau să-l fac să-și înceteze urletele, ceea ce îmi va îngădui să scap de el cînd va îndrăzni să-mi mai telefoneze. Polițiștii ne-au speriat cu „*Ordre Nouveau*”: cîțiva tinerei în bluzoane de piele care au împărțit cuminți cîteva manifeste. Niște „polonezi” aduși de „Ana Ipătescu” cu flamuri Solidarnosc.

Vineri 28 mai

Masă rotundă despre „Exil și Literatură” pentru care a venit Vintilă Horia de la Madrid, și cu Barbă, Cazaban, V. În afară de V. care le ține piept, toți se aruncă într-un fel de val teologico-tradiționalist, negînd în cultură tot ce nu ține direct de D-zeu. Inutil să adaug că sînt cu totul de partea lui V. — care se bate cam politicoș — și nu-i stă în fire. Să nu-l mîhnească pe Vintilă (căruia i-a murit tatăl, la 95 de ani, și comuniștii nu l-au lăsat să vină în Spania să-și vadă fiul). Ca de obicei, contact bun pe plan uman cu el — și nu pe plan intelectual. Ca să nu mai vorbesc de cel politic. (Îmi face un elogiu nebun al Argentinei — la care nu mai răspund, e inutil.)

Sîmbătă 29 mai

Telefon de la Sanda Sto: l-a întîlnit pe Theo care i-a spus: „Ui-tă-te în ochii mei, vei vedea că nu mint: nu fi naivă, nu te face de rîs: Tănase e bine sănătos, pus la adăpost de DST (mi-au spus ei) pînă trece vizita lui Reagan, pe urmă va reapărea.”

Telefonez imediat Anei (Goma) (agramatul ăsta vanitos, invidios și guraliv) le distruge planul. Ana îi caută la telefon și nu dă decît de o permanență. (Nefericiții nu numai că dezvăluie astfel de secrete unor informatori netrebnci, dar mai și pleacă în *week-end*.)

Seara, destul de tîrziu, dau de Marghescu. Înțelege repede, intră în joc și pleacă la Doina. Restul, probabil, pe mîine... Nu știu dacă le cade scenariul baltă, dar măcar să se debaraseze odată de acest imbecil care face mereu servicii (gratuite?) Ambasadei și Securității.

Noroc de amănuntul cu Reagan care face totul incredibil...

Duminică 30 mai

Lung telefon de la Pintilie: sigur pentru prima oară că nu mai are mult Ceaușescu. Pînă și el își ia dorințele drept realitate. Exasperarea e atît de mare încît sînt așteptați rușii să vină în țară. Oamenii — depășiți de nebunia lui C. — nu se mai gîndesc că ar putea face ceva. „Propria lor viață le-a devenit o ficțiune.“ Pentru a fi scos din „complotul Meditației T“ Sorescu s-a milogit peste tot și a căzut în genunchi. Dar nici de el nu e prea satisfăcut Lucian Pintilie — familiar de altminteri cu astfel de auto-devorări și masochisme: e prima oară — spune el — la dispariția lui V. Tănase, că și-a dat seama că P. Goma e un om liber — gata de protest — și el nu.

Are generala cu *Flautul fermecat* la 13 iulie.

Luni 31 mai

Telefon închis pentru lucru: pentru prima oară integral de vreo trei săptămîni încoace: de la „Meditația“.

Telefon de la Tertulian, venit din Italia și căruia trebuie să-i povestesc tot ce se întîmplă în țară. Se plînge de campania împotriva lui Lovinescu, el care l-a tratat drept „valet al imperialismului“ (sau așa ceva).

Scriu cu mare caznă un articol despre cartea lui Caraion (prima în exil, apărută la Ion Dumitru, la München) *Insectele tovarășului Hitler*. De fapt, cazna a fost înainte: pînă m-am hotărît să dau eu serialului din *Săptămîna* răspunsul pe care nu poate să-l dea el. (Ne-a scris o lungă scrisoare în această privință — dar poate

am mai semnalat-o.) Nu-i puteam lăsa interminabil această victorie lui Eugen Barbu, dar nici nu puteam să mă prefac a crede ceea ce nu cred: că totul ar fi o invenție și o pritoceală. Dacă n-a scris despre noi, de pildă, toate rîndurile ce-i sînt atribuite, majoritatea sînt sigură că da și acestea sînt sentimentele (resentimentele) lui față de noi. Cred că am găsit tonul și măsura. Cu atît mai greu cu cît *Insectele* sînt o carte nu slabă, ci inexistentă: interviuri și articole repetitive cu cîteva interjecții și sudălmii. E bolnav de sine. Orice scrie i se pare merit operelor complete, chiar mărunțișurile.

Marti 1 iunie

Despre Tănase articol excelent (poate cel mai bun ca orientare politică) în *Le Point* și un întreg paragraf în cronica lui Bernard-Henri Lévy din *Le Matin*. Pe de altă parte, cînd sosim la radio, Geneviève îmi dă transcrierea cronicii lui Dominique Jamet de pe France Inter, azi dimineață pe la 7, ca și un comunicat al Secretariatului central P. S. (reluat de AFP) în care P. S. își exprimă „foarte grava sa neliniște“ și dorește „ca întreaga lumină să fie făcută cît mai repede cu putință“ asupra dispariției lui V. T. Comunicatul e semnat de Jacques Huntzinger.

Cu Vlad Georgescu la telefon. E încîntat de Rodica Iulian (înseamnă că are gust). Mike n-are încă rezultatul biopsiei. Cam lung. Mult prea lung.

Cu Sanda Sto la cafenea. Îi dau, ca să-i potolesc pornirea împotriva lui Caraion, cronica înregistrată azi din care i-am trimis și lui o fotocopie.

Miercuri 2 iunie

Zi care începe mai liniștit dar se zbîrlește pe seară.

Mai întîi Cismărescu. La telefon Vlad G. destul de îngrijorat: doctorii i-au prelungit concediul medical. Îi telefonăm lui Mike acasă: va intra într-o nouă clinică pentru un tratament special și pronunță cuvîntul „sarcom“. Deci asta e și știe! Să mai descriu efectul asupra noastră?

Cînd mă instalez pe la 8 să lucrez, telefon de la Mihnea: o trimite pe Catherine să ia un articol și o telegramă AFP pe care nu

le avea, mîine dimineată la 9 îl vede prin și cu J. F. Kahn pe Mauroy. Tot de la Mihnea, gazetarul de la *Le Quotidien* i-a spus că Badea de la ambasadă l-a chemat pe directorul sau redactorul șef de la *Le Quotidien* pentru a se plînge de articolul lui Dupoy (nu despre Tănase ci asupra României, Meditația etc.) găsind că versiunile rău-voitoare din *Le Monde*, *Le Matin*, *Le Quotidien* trebuie să aibă aceeași sursă. „Nu cumva Elysée-ul?” — întreabă el, fin. Botez (matematicianul disident) a trimis la *l'Alternative*, un manuscris în românește: o carte politică.

Vineri 4 iunie

Telefon Nicodim: artiștii români nu mai merg la Bienala din Veneția, nu mai e sigur că românii vor trimite operele promise pentru retrospectiva Brâncuși (etc.). Hăulică își vede eforturile reduse la neant. Din țară nu se mai pot cumpăra bilete pentru a călători în străinătate.

Sîmbătă 5 iunie

Dimineata Claudia Dumitriu mă anunță că Pleșu a avut un infarct. Noroc că nu-l găsesc imediat pe Liiceanu la telefon la Heidelberg, Hăulică infirmă zvonul, nu Pleșu a avut infarctul, ci Săhleanu.

Încetează Parisul (e un fel de a vorbi), începe Veneția. Nicodim mă sună să-i telefonez la Bienală lui Hăulică, care a sosit azi dimineată, fără secția românească și fără Brâncuși, din țară. Se luptă încă pentru ei. *Rendez-vous* telefonic pe luni, să vedem cum evoluează și dacă facem scandal. De făcut, facem în orice caz: rămîne de văzut dacă doar pentru pictorii români care n-au fost autorizați să vină cu operele, sau și pentru Brâncuși. În țară, Hăulică se luptă acum pentru Pleșu, după ce a reușit pentru Sorescu.

Seara: Marghescu: Doina cu ai ei a plecat din Paris, dar nici Brigada Criminală nu știe unde. Încurcături în perspectivă. Cîte!?

Duminică 6 iunie

De la George Banu: În Iugoslavia, de unde a sosit, se spune, în sferele de sus, că rușii vor acum capul lui Ceaușescu. B. pleacă la Sofia (la Teatrul Națiunilor) și mă roagă să nu-i transmit cro-

nicile înainte de 7 iulie: vrea să se ducă două zile să-și vadă părinții în România.

Banu: se va duce la Aix (Pintilie) în 22 și va trimite cronica scrisă prin poștă.

În timp ce scriu despre romanul-parabolă al lui Octavian Pa-ler (prea abstract pentru un roman, prea transparente simbolurile, dar excepțională atitudinea și dezbaterea etico-politică — rechizitoriul împotriva lui Robespierre exemplar), izbucnește o furtună cum n-am mai văzut de când locuim aici și care ne obligă pe amândoi să întrerupem lucrul și să încercăm să facem față mini-inundației din pivniță. Zeci de cărți probabil distruse.

În rest, liniște, deoarece din pricina furtunii s-a stricat telefonul.

Luni 7 iunie

A apărut *Dictionnaire général du surréalisme*, în care românii au fost prezentați de V. (în afara lui Perahim — scris de Passeron — și a vreo doi pe care nu i-a reținut el și au fost dați soției lui Perahim).

La emisiune: „fetele“ cu ultimul caiet (bătut la mașină) din Jurnalul tatei.

Ultimele zvonuri: că Tănase, sub amenințări, s-ar fi auto-ră-pit și se ascunde, Doina e în spital etc. Marghescu îmi telefonase și el de dimineață, Mămăligă, întors de la München, îi spusese aceeași versiune care circulă...

Pe la 2 noaptea acasă telefon de la Mihnea de la care tocmai plecase Dupoy de la *Le Quotidien* lăsându-i „dosarul“ ce a fost adus la ziar împotriva lui Tănase (același de la France-Presse?). Misterul se dezleagă: e vizibil dosarul cu resturile de la procesul lui C. V. Gheorghiu: tăieturi din *Bire* și notițe din alte ziare comentate pe margine împotriva lui Goma în primul rînd, dar și a unora dintre noi: eu, părintele Boldeanu, Marie-France Ionesco, Liga etc. Un *charabia* de nedescris, din care reies totuși cîteva idei. Că atentatele atribuite Secu n-au fost săvîrșite de ea (eu, Emil Georgescu) și că „disidenții“ (Goma – Tănase) sînt suspecti. Iar cel care a dus dosarul la ziare, e același Lebeau care a luat interviul lui C. V. Gheorghiu în *Figaro-Magazine*, a fost dat afară de la ziar cînd a intentat Goma procesul, și acum se răzbună. Dar se prezintă ca „de origine română“. Afacere de urmărit.

Dezgust citind presa după discursul lui Ceaușescu. Marin Sorescu se reabilitează scriind în *Flacăra* un poem — pe prima pagină — „Tricolorul“. D. R. Popescu: o cuvîntare prostituată. Ca să luăm doi scriitori. Deoarece de delirul unui Păunescu pentru care discursul lui C. la Plenară reprezintă cît bătălia de la Călugăreni, cine se mai poate mira? Sînt zile în care mi-ar veni să citesc literatură în altă limbă decît cea română.

Caraion îi trimite lui V. o serie de articole din *Libre Belgique*. Nul.

Miercuri 9 iunie

Mitterrand în conferința de presă vorbește de V. Tănase.

Cînd deschid telefonul pe la 10–11 seara, Suzy foarte excitată, care mă căuta de pe la 6 și jumătate: îndemnat de ea, Dominique Jamet a pus o întrebare cu Virgil Tănase. La care a răspuns Mitterrand:

„Je n'ai rien négligé de cette affaire, je la suis de jour en jour. Si quelque chose de grave se passait, si V. T. ne réaparaissait pas, cela changerait la nature des relations entre la France et la Roumanie.“*

Și M. a anunțat că în septembrie se duce la București (!) O fi confundat cu Budapesta. Independent de ce știu, trebuie să recunosc c-am fost impresionată. Demult n-am mai fost obișnuiți cu un astfel de limbaj. Chiar dacă nu s-a schimbat decît limbajul — e enorm.

Suzy trage concluzia că V. T. trăiește și se duc negocieri. Mihnea îmi spune la telefon că Poulet și alți ziariști au ajuns cam la aceeași concluzie.

Îmi telefonează tot seara târziu Doina să-mi spună că și-a pus copiii la adăpost la țară. Probabil alertată. Îi spuseseam și Anei că ieri, la concertul Mariei B., se transmiteau zvonurile că ar fi plecat în România. Mă roagă să transmit la toată lumea că e la țară.

---

* „N-am neglijat nimic din această afacere. Am urmărit-o zi de zi. Dacă se petrece ceva grav și dacă V. T. nu apare, aceasta ar schimba natura relațiilor dintre România și Franța.“ (N. ed.)

Joi 10 iunie

Rezultatul conferinței de presă a lui Mitterrand. TF1 telefonează lui Mihnea, apoi mie: vor, înainte de manifestație, interviu asupra cazului Tănase. Și fraza ne-uzitată a gazetarului (Robert Werner) „et surtout ne mâchez pas vos mots!“ Nu le „mâchez“ deloc deoarece când sosesc acolo la 5, nu mai au loc pentru V. T. în jurnalul de seara: a mâncat Libanul tot.

Mai înainte, acasă, gazetara italiană trimisă de Tacou (Marmori) înregistrează aproape o oră.

La manifestație, care se va ține în parte sub umbrele, Natalia Gorbanevskaja, Maximov, Marek Halter, elevii lui Tănase, în rest aceiași, dar galvanizați de intervenția lui Mitterrand și zbierând mai cu însuflețire. După-masă, Ambasada dăduse un comunicat prin AFP, negînd orice amestec al României și răsîndu-se la provocatori. TF1 trece, filmează, dar nu dă la jurnalele de seară.

Le Matin, o pagină de Poulet. Printre ipotezele emise, și aceea că poliția a pus mîna pe ucigașul trimis, dar din frica de complicității lui în libertate, l-a ascuns pe Tănase. *Fuite?* În *Les Nouvelles Littéraires* două pagini.

Vineri 11 iunie

Telefon aseară de la un prieten al lui Dorin Tudoran din München: nu i se dă viză, nu mai are nici carnet de partid, la reuniunea Penclubului de la Londra unde era invitat, a fost trimis altcineva să-l „scuze“ și... să facem ceva. Ce?

Toată după-amiaza la *Ciel* (*Troisièmes assises nationales*) la Hotel Hilton. V. și cu mine la Comisia I „L'Europe devant la menace totalitaire“ în timp ce Alain (Paruit) înregistrează la Comisia a II-a — „Socialisme, l'expérience française“ unde „vedeta“ e Annie Kriegel. La noi, sub președinția — foarte sumbră — a lui Revel, cei mai interesați: Michel Heller, cu teze foarte zino-vievienne, insistînd asupra limbii care creează o realitate particulară (nu degeaba se înțelege atît de bine cu Besançon), și, precis, dar fără idei originale, Branko Lazitch.

În pauză, Besançon, dezolat că israelienii încetează focul și se opresc la porțile Beirutului. Raymond Aron încearcă să-l consoleze făcându-i un curs de diplomatie care vizibil nu-l convinge. Jean-Marie Benoist ar mai vrea să facem o emisiune împreună, iar Jean-Claude Casanova nu primise încă răspunsul pe care V. i l-a dat de vreo șase luni pentru un inedit incert de Istrati.

Ajunși acasă la Jurnal: israelienii au fost mai diplomați decît cei care-i îndeamnă să facă diplomatie — au încetat focul doar cu sirienii, nu și cu palestinienii...

Sîmbătă 12 iunie

După-amiază, continuare și concluzie *Ciel*. Michel Crozier dezamăgitor, o ciudată mediocritate binevoitoare, André Bergeron situîndu-se pe alt portativ prin tonul discursului sindicalist, deși nu e demagog; excelent Bourricaud, care se declară de dreapta și discipol al lui Raymond Aron; mai potolit Ravennes deși mimînd mai departe pe Malraux, declară *Ciel*-ul aronian („donc il n'exclut rien sauf ce qui l'exclut“, Marcel Landowski inutil — ca și muzica lui; Jean-Marie Benoist adevărat limbaj intelectual dar vorbește de parcă socialismul în Franța ar fi deja în faza lui totalitară („pédagogie de l'amnésie“, „mutilation progressive de l'État de droit“, „abolition du contradictoire“ etc.): Le Roy Ladurie restabilind, corectînd, relativizînd, de-dramatizează: reproșează socialiștilor ceea ce li se poate cu adevărat reproșa: maniheismul viziunii, știința infuză și mai ales intrarea comuniștilor în guvern; diferența pe care o face între dictatură, al cărei centru este Kremlinul, și cele de periferie, centrul fiind cel mai important; Sollers a ajuns cu paradoxul cel mai departe: nu vede schimbare în Franța, adevărata dată nu e 10 mai '81, ci 13 mai, cînd Papa a scăpat de atentat. Important e doar principiul transcendent și renașterea religioasă. Propune să se facă o redefinire sînga-dreapta, după cum este sau nu pentru Israel în Liban (și are dreptate). Concluzie remarcabilă a lui Raymond Aron, de-dramatizînd și el: guvernul socialist nu e autoritar și nu pune în primejdie libertatea, ci doar situația economică. *Ciel* n-are de ce să fie o opoziție politică, ci doar una intelectuală. Atîta vreme cît americanii sînt în Europa, rușii nu vor avansa etc. etc.

Duminică 13 iunie

Telefon de la Christinel și Mircea (Eliade), care au sosit ieri. Și-au păstrat prima seară pentru noi, dar nu putem, avem emisiunile de făcut. Luăm *rendez-vous* pe mâine.

Luni 14 iunie

La radio vorbesc cu Stroescu (Vlad Georgescu e plecat la Londra) și aflu că Mike va fi operat a doua oară. Dar cancerul n-ar fi atins nici un alt organ și nici osul. Sîntem totuși foarte neliniștiți. Are concediu pînă în 15 iulie.

După emisiune, la cafenea cu un scriitor americano-francez Curtiss Cate care-mi telefonase și după agresiunea împotriva mea și vrea acum să facă (Tănase plus situația în România) un studiu mai lung pentru *Reader Digest* și *Encounter*. Două ore la cafenea (n-are nimic din superficialitatea gazetărească), unde trece și Maria B.

Apoi la Christinel și Mircea. Ch. obosită, are dureri mari, dar nu mai e nici un pericol de cancer. Nu mai are nevoie nici de raze.

Mircea lasă, în sfîrșit, să scape ceea ce nu ne spusese încă: promisese, sau lăsase să se înțeleagă (și cui: lui Sorin Popa!) că dacă Bucureștiul l-ar propune (oficial, prin Uniunea Scriitorilor) pentru premiul Nobel, s-ar întoarce într-adevăr în țară, dar numai pentru a pune o floare pe mormîntul mamei lui și alta pe mormîntul lui Nae Ionescu. Romantic dar neconvingător. Noroc — e chiar singurul noroc — că e din nou interzis în România.

Sînt înfiorați de dispariția lui Tănase. Mircea, pe de altă parte, nu s-a putut opri să-l invite să colaboreze la enciclopedia lui americană pe Virgil Cândea, cu toate că-l știe general de securitate. Nu-i nimic de făcut. Absolut nimic.

Miercuri 16 iunie

După-amiaza, dna Istrati cu Talex. Ea foarte bolnavă nervos: se întreabă în fiecare dimineată unde se află și cine este Talex (pe care o clipă nu-l mai recunoaște). Pentru el, tot universul continuă să se întoarcă în jurul lui Panait Istrati — din fidelitate fără margini, acum e și *garde-malade*.

Telefoane de la Mihnea:

— la Conferința de presă a Ligii (prezidată de Daniel Meyer) s-a deschis în fața presei „dosarul Lebeau — Gheorghiu“ împotriva lui Tănase;

— Mîine dimineată, studenții lui Tănase, cu Catherine (Berindei) în frunte, merg să „ocupe ambasada“ după modelul de acum vreo doi ani care a reușit perfect. După aceea, multă vreme, nimeni nu mai putea intra în ambasadă: dădeau formularele de completat la intrare;

— Joia viitoare, nouă manifestație în fața ambasadei organizată de „Droits socialistes de l'homme“ Aida (Défense des artistes, asociația lui Mickhine și Patrick Chéreau), Liga și studenții lui Tănase. Aceștia din urmă sînt plini de idei „teatrale“. Vor să facă o manifestație la Trocadero, pe tîrgi;

— Mihnea și Poulet pleacă mîine la Geneva invitați de Suisse Romande pentru o oră de televiziune pe tema Tănase și dispariția;

— Azi Mihnea cu Sanda Sto și Cazacu au făcut prima emisiune în românește la *Radio Univers* — un radio liber consacrat Estului. Cazacu e „responsabil“ cu emisiunea. Românii au miercurea seara de la 10 la 11 în românește: în cursul zilei vor fi mese rotunde cu celelalte „nații“, în franceză. Luni seara trebuie să mergem pentru „constituire“. Întrebat de ce nu publică mai mult despre Tănase, Jean Daniel a spus că a primit asigurări de sus (guvern sau direct Mitterrand) că Tănase e în viață și că se va „rezolva“.

Primum o scrisoare de la Bruxelles (Iancu Dumitrescu?) despre felul în care a fost numit (anti-statutar) noul președinte al Uniunii Compozitorilor.

Joi 17 iunie

Succes cu „ocuparea“ ambasadei, cu toate că n-au fost decît vreo șapte-opt dintre elevii lui Tănase. La 11 fix și-au desfășurat banderolele (în timp ce o avalanșă de telefoane, aranjată de Mihnea, cerînd vești despre Tănase, bloca liniile). La coada de vize, românii s-au ridicat, slugarnic, împotriva manifestanților! De la 11 la 13 ai noștri au ocupat localul. Ghișeele se închiseseră, ușa ce da în ambasadă fusese baricadată. Poliția i-a evacuat și începuse să le controleze identitatea, într-un *panier à salade*, cînd au primit un

telefon de la Prefectură, au devenit super-amabili, n-au mai controlat nimic și le-au spus „à très bientôt“.

Telefenez la München să le anunț reportajul. În afară de știri, nu e nimeni: iar e sărbătoare!

Vineri 18 iunie

Jianu, revenit dezolat de la Veneția: nu numai că Marga a fost bolnavă, dar dezbaterea despre Brâncuși i s-a părut lamentabilă (Istrati și Natalia D. venind din nou cu detalii domestice de genul: când și cum făcea baie Brâncuși etc.). Tot ei au făcut o copie în bronz după *Cocoșul*, pe care au adus-o la Veneția. Iarăși ei interzic apariția oricărei noi cărți despre Brâncuși — nedînd dreptul de reproducere — pînă nu apare a lor la Flammarion.

Hăulică, telefonînd de la Arles, aduce altă versiune: dezbaterea n-a fost proastă, și nici expoziția. Pînă la sfîrșit au sosit din România și pictorii români cu operele lor și piesele lui Brâncuși — deplasarea fiind plătită de italieni! Îl găsește, în schimb, pe Jianu cam obosit și „didactic“. N-a putut face încă nimic pentru Pleșu.

Tot vineri, Camil Petrescu (fiul). Șoc totuși cînd i-am auzit numele la telefon. Ce are de la tatăl lui? Probabil pofta — dacă nu și fervoarea — discuției.

Sîmbătă 19 iunie

În *Nouvel Observateur*, scurtă notă ce confirmă cele spuse de Jean Daniel. Nu numai că se insistă asupra răspunderii României în dispariția lui Tănase — așa cum a lăsat-o să se înțeleagă Mitterrand — dar se anunță că s-ar putea să avem „o surpriză“.

Duminică 20 iunie

Mihnea revenit foarte mulțumit din Elveția după emisiunea despre Tănase, unde s-a introdus și filmul belgian cu Goma și Tănase.

Ieri și azi au trecut la FE: prima emisiune a lui V. cu romanul lui Tănase, *Apocalipsa unui adolescent de familie* și „Teze“ cu fraza lui Mitterrand și sloganuri de la manifestația de joi, înainte de a doua din cronicile lăsate de Tănase despre antologia lui Marin Mincu din semiotica italiană.

Telefon de la Cella Voinescu: iarăși albumul cu reproduceri din „opera“ lui Siegfried pentru care vrea soluții de la mine. Să-i găsesc subscripții: nu costă decît 2 000 de franci volumul! Mă rețin cu dificultate să n-o reped. Mircea — spune ea — ar fi entuziasmat, iar Eugen (Ionescu) ar scrie prefața.

Închid telefonul ca să scriu — trudnic — o cronică despre reacțiile scriitorilor de serviciu la discursul lui Ceaușescu (plenara).

Luni 21 iunie

O nemțoaică din grupul Baader a fost prinsă în Italia cu o bombă mai tare decît aceea care a aruncat în aer gara din Bologna. Venea cu TAROM de la București și se îndrepta spre... Paris!

Masă rotundă (neinspirată) cu Poghirc, Mihnea și Cazacu despre discursul de la Plenară a lui Ceaușescu (mai ales în ce privește istoria).

Mă întorc în autobuz cu Mihnea, epuizat de atîta activitate pentru Tănase, dar mereu inventiv.

Acasă ascult două din muzicile „planante“ ale lui Mioreanu, *Fata Morgana* și *Le royaume de la Reine Pellapouf*. O încîntare. Ceea ce Cristovici, venit aseară cu teza de doctorat a lui Mioreanu (pentru masa rotundă de joi), numește tentația lui „hedonistă“.

Mărți 22 iunie

Emisiune. Telefoniez la München să anunț manifestația de joi, dau de Stroescu: Mike a fost din nou operat și i se vor face raze.

Vlad Georgescu l-a văzut pe Stoian la Londra și a fost prost impresionat: i-ar fi confirmat că M. T. tinde spre dominația mondială însă prin... spirit!

Miercuri 23 iunie

Iar un gazetar american. Are vreo 20 de ani, îl cheamă Murphy, și vrea să facă un articol pentru *Boston Globe*. Mai vrea să meargă și în România.

Masă rotundă Mioreanu, cu V. și Cristovici. Mai puțin laborioasă ca de obicei. E drept, ca „de obicei“ o înregistrăm acasă, pe la 2 noaptea, după discuții și whisky. Nici prea „tehnică“ nu e,

ceea ce reprezintă o performanță de care trebuie să-i fiu în primul rînd recunoscătoare lui V.

Seara la Nicodim cu Hăulică (ne aduce pietre din Ilystria). Discutăm despre Veneția, unde trebuia să sosească și Barbu Brezianu.

Joi 24 iunie

Manifestație Tănase.

La manifestație prea puțină lume: elevii lui Tănase, Comitetul pentru drepturile socialiste (!) ale omului (mai bine n-ar fi venit, sînt vreo trei și pun și condiții: că dacă vine B.-II. Lévy, socialiștii se retrag!), Liga (reprezentată de Mihnea și Catherine)... aproape deloc români. Elevii lui T. cam descurajați, vor ține totuși „post” sîmbătă la Trocadéro, apoi vor face „un mars” spre ambasadă. S-au dus la Vitez, care le-a spus c-a fost avertizat de poliție să nu semneze nimic cu „răpire”, că T. n-a fost răpit, că e mai complicat etc. etc. Continuă deci *les fuites*. De-acolo, la Barbă, pentru seara Eliade, unde vine, după 9, și V., țintuit toată ziua de o migrenă orizontală.

Eliade mă întreține îndelung despre Balotă. L-a văzut, și se miră că în cărțile pe care i le-a dat, Balotă n-a scris nici un rînd despre el. Christinel mai departe cu dureri (nu mă pot împiedica să fiu oarecum îngrijorată). Ileana Cușa cu proiectele de vacanță în iulie la Fygelieres.

Casa lui Barbă, salvată printr-o imensă tapiserie de aspectul ei muzcal, e ca o grație.

Pe Culianu nu-l vom putea revedea sîmbătă seara la Eliazi: ne blocăm pentru emisiuni.

Sîmbătă 26 iunie

Ieri telefon foarte excitat de la Vlad Georgescu; se deschisese Congresul Consiliului pentru cultură și educație socialistă, și voia să scriu despre el. Îi explic că ziarele îmi sosesc doar săptămîna viitoare. Se miră că n-am la Paris monitoring. N-am. Azi, mă anunță c-a scris el editorialul „apă de ploaie” — așa ceva fiind și Congresul. Totuși e, cred, primul discurs „cultural” al Elencei Ceaușescu — iar Hăulică a primit un telefon din țară (îngrijorat?) c-a vorbit și Eugen Barbu.

Tot ieri telefon cu Stroescu: Mike a fost operat, dar le e frică să nu treacă în sânge cancerul. Nu înțeleg cum și sîntem din ce în ce mai neliniștiți.

Seara tîrziu, telefon de la Lupașcu: a primit copia emisiunii despre el și e entuziasmat ca un copil. Dar, curios: venind de la el, vanitatea nu mă jencează deloc. Tocmai pentru că e puerilă!

Duminică 27 iunie

Vorbesc la telefon cu Mihnea: marșul „contra Ambasadei” s-a rezumat la vreo douăzeci de persoane. Polițiștii le-au spus: data viitoare să fiți... mai numeroși!

Telefon de la Christinel: sînt totuși de o generozitate care spală multe. Au primit banii după biletul Air France pe care-l trimisese unui necunoscut român pierdut prin India și pe care acesta nu l-a întrebuințat. Sînt 5 000 de franci pe care ei nu contau. Și atunci mă roagă să-i propun lui Goma. Cu atît mai extraordinar cu cît Paul nu face parte dintre admiratorii expansivi ai lui Mircea și nici n-are cu ei relații de mare prietenie.

Totdeauna Eliade a fost așa: gata să ajute — chiar cînd nu avea sau avea mai puțin.

Scriu — cam fără chef — o cronică „utilitară” despre numirea ne-statutară a lui Călinoiu ca președinte al Uniunii Compozitorilor. Politica anti-intelectuală a lui Ceaușescu e atît de despletită încît nu mai știu dacă servește la ceva. Totuși...

Luni 28 iunie

După emisiune, la cafenea, alt anglo-saxon, Graham Tearnse de la Independent Television News din Londra. Vrea să facă un capitol mai important cu tot dosarul terorismului românesc. El studiasc pentru *Sunday Times* cazul „umbrelor bulgărești”. Tocmai lui, care e probabil mai serios, îi dau referințele cele mai succinte, mai grăbite. Probabil e-am obosit să repet mereu aceleași lucruri.

Mai înainte, la emisiune, Alain transmite pentru München cîteva minute cu manifestația de la Trocadéro a elevilor lui Tănase. Aflu astfel că printre semnatarii scrisorii către Mitterrand se află: Alain Delon, Jeanne Moreau, Maurice Ronay, Delphine Scryg, Brigitte Fossey, Michel Lousdale, Joris Ivens, Peter Brook, iar din-

tre intelectuali Raymond Aron, B.-H. Lévy, Marek Halter, Pierre Emmanuel, Ionesco, Alain Ravenes (?) etc.

Seara la noi, Greg cu Laura și exegetul lui Eliade, Douglas Allen, care voia să-l cunoască pe Virgil, citat de mai multe ori în lucrarea lui, tradusă de Greg, și care apare, la toamnă, la Payot. Convorbirea e convențională, deoarece noi neștiind engleza iar el franceza, Greg servește drept interpret. Cum să discuți „fenomenologie“ în asemenea situație?

Marți 29 iunie

După-masă indigestă: citit prozele celor doi Ceaușești la Congresul Consiliului pentru cultură și educație socialistă + alte intervenții limbă de lemn, clei ideologic. Nici o surpriză, nici o hotărîre gravă (ne temeam de comasarea Uniunilor), ci numai greață.

Seara cu Mihnea și Catherine, pe care-i ducem la restaurantul românesc pentru cei 30 de ani ai Catherinei care simte prăvălindu-se bătrînețea asupra ei. Nu pot să fiu prea ironică: mi-aduc aminte cu ce angoasă i-am spus lui Eliade, tot pe pragul celor 30 de ani, că timpul se precipită. Ziua mi se părea brusc că începe să galopeze. Mircea a avut tactul să nu rîdă de mine.

Ne aduc o scrisoare delirantă a lui Lebeau, în care amenință Liga și pe Goma cu un proces de calomnie pentru a fi spus că el a dus dosarul împotriva lui Tănase la ziare. Acest Lebeau (de origine română, Leibovici îl chema) nici nu știe ortografie franceză. Asta ca formă — în rest, debil mintal.

Mihnea a primit un pachet de cărți, fără adresă de expeditor și, crezînd că poate fi o bombă, a chemat DST-ul cu un „artificier“. Nu era nimic. Ne-o povestește puțin încurcat, să nu rîdem de el. Nu rîdem deloc. Foarte bine a făcut. Dacă cineva ar urma să fie amenințat, el ar fi — cu tot ceea ce face...

Duminică 4 iulie

Scandalul Parisului: socialiștii vor să-l împartă în zeci de municipalități autonome numai ca să dea în Chirac: germenul totalitar îi macină: nu suportă opoziția — ironia — distanța. Cîtă vreme vor mai suporta libertățile?

Ieri — alaltăieri (nu mai știu) telefon de la Hăulică: președinții de Uniuni au fost convocați la București să li se spună că Pleșu și Sorin Dumitrescu (pentru care s-a luptat Nichita Stănescu) au fost „spălați” de păcatul „Meditației Transcendentale”. Au din nou dreptul la semnătură, sînt scoși din moartea civilă. Pleșu nu-și regăsește locul la Institut — unde s-au făcut compresiuni — dar e totuși salvat.

Telefonăm de mai multe ori lui Liiceanu la Heidelberg să-l înștiințăm: nu răspunde nimeni.

Seara văd la televiziune primul meci din Mondial. Dar nu pentru fotbal. E înfruntarea Polonia-URSS. Meciul nădărm din toate punctele de vedere (0-0), dar URSS e eliminată din finală. Victorie poloneză deci și resimțită ca atare de polonezi. În tribune pancarte cu „Solidarność”, pe care poliția spaniolă găsește util să le confiște. Ce trebuie să fie la Varșovia!

Luni 5 iulie

Procesul Goma contra C. V. Gheorghiu: *non-lieu* (!) Un președinte imbecil care vrea să-i împace. Goma face apel.

După emisiune — laborioasă deoarece înregistrez două „Teze” (*Ciel* și *Masa rotundă Mioreanu*), cu V. la Annette Laborey. Cea mai neașteptată surpriză: din vreo două apartamente micuțe, într-un imobil modest dintr-un cartier și mai modest (rue St. Maur), Annette (nemțoaică) și soțul ei (psiholog) au făcut cel mai aiurit apartament ce se poate închipui: ceva între *Tess* a lui Giraudoux și *Mon oncle* a lui Tati, cum își închipuie străinii c-ar trebui să fie casele la Paris. De un gust desăvîrșit dar mai ales respirînd un fel de anti-conformism și libertatea fanteziei. În fond, o imensă cameră, pe mai multe planuri, o casă pentru copii (au și balansoar în interior) în care toată lumea e împreună mereu. N-aș putea trăi așa, dar e o încîntare să „vizitez” această imposibilitate. Le lipsesc niște ouă pentru masă: vecinii din față le aruncă pe fereastră, ea își alăptează fetița în fața noastră, soțul ei se dă în scrînciob cu copiii (un băiat al lor de trei ani): e imposibil de vorbit serios, și doar venisem pentru asta: Annette dirijează „Centre pour une entraide intellectuelle” și se plînge că românii nu se comportă ca cehii, polonezii, ungurii sau ca... Paul Goma. Încercăm totuși

să-i explicăm „unicitatea“ cazului românesc în țipetele copiilor și sărbătoarea generală.

Scrisoare de la Steinhardt (trimisă prin Israel) care mă mișcă: găsește că în cronica despre Caraion — apărindu-l pe Caraion — m-am purtat „creștinește“. Și mă mișcă deoarece e poate prima oară când încerc să iert ceea ce mi se face mie (sau chiar mamei — și e infinit mai greu să trec peste).

Miercuri 7 iulie

V. vine de la poștă cu *Ethos* (numărul 3). Plin de greșeli, prost pus în pagină, dar totuși tipărit, ceea ce la început nu mai sperasem, după moartea lui Cușa.

Între timp (adică săptămîna trecută), Mihnea a mai „inspirat“ două pagini întregi și excelente în *Le Monde* înlocuitoarei lui Amber Bousoglou (în vacanță). Cu teroarea lui liniștită. Nu știu ce ne-am face fără el. Îl întreb cît i-a luat „educarea“ gazetarei de la *Le Monde*. Două zile!

Despre Tănase, două pagini în *Actuel* cu o alură foarte polițistă, de parcă redactorul s-ar fi aflat în biroul lui Pacepa sau Pleșiță. Bun, totuși.

Joi 8 iulie

Securitatea, uimită poate de scandalul provocat de dispariția lui Tănase, a avut reacții lente. (Sau poate la început nu știau decît unii de foarte sus, ordinul fiind dat direct de Ceaușescu?) În orice caz, de abia de cîteva zile au reînceput scrisorile anonime, una fiind semnată tot cu „Garda“, lăsînd să se înțeleagă că poliția franceză e de vină. Sanda ne-a adus luni la emisiune pe aceasta, scrisă cu litere de mașină de o șchioapă (din cele pe care le poate citi Ceaușescu fără ochelari) și în care se cere să dispărem noi, adică V., eu, Goma, Frunză („haidamacii“). Mihnea îmi telefonează azi că i-a sosit și lui o alta, cam în același stil. Amîndouă din Germania.

Marghescu mi-a telefonat ieri că Doina a trecut din nou prin Paris să-și reia curierul.

În acest timp, Mitterrand e în vizită la Budapesta să-și refacă o virginitate estică. Pe cînd la București? Sau asta va fi sancțiunea: renunțarea la călătorie?

Vineri 9 iulie

Căldură sufocantă: ies la începutul după-amiezei pînă la bancă și mă întorc o apă, de parc-ar fi la Merida (sau aproape). De la *coiffeur* unde mă duc apoi, ies prea devreme și trec pe la *New York Times* să le iau pe Josette Lazăr și pe Flora Lewis care ne-a invitat pe V. și pe mine la masă la ea acasă. Fusesem avertizată că e dură și arogantă. Primul contact în biroul ei (singurul cu aer condiționat din tot ziarul) e de-abia politicos. Știam de la Bernard că e unul dintre cei doi sau trei editorialiști mai importanți ai Americii, dar nu mi se pare suficient ca să fac nici primul pas, nici amabilități excesive. Din fericire, n-am să-i cer nimic („cazul“ Tănase, eu o știu, se rezolvă și fără ea). Cum începem însă să vorbim — încă din taxi — și apoi acasă la ea, atmosfera se destinde încetul cu încetul pînă la a deveni cu adevărat amicală. La sfîrșit, chiar ne sărutăm. Stă — princiari — în fostul apartament al lui Jules Romains — pe rue de Solférino, cam așa cum trebuie să-și închipuie românii că locuim V. și cu mine. Îi face bucătăria o australia-nă care urmează cursuri de bucătărie la Paris și care ne gătește mîncăruri rafinate ca la Tour d'Argent. De talentul ei nu pot să-mi dau seama, dar inteligența ei e superficială. Ne vedem în fond deoarece scrie o carte despre Est și Josette voia să-i explicăm originalitatea cazului românesc. Vorbim însă de o mie de lucruri înainte (de la Jung pînă la fetele ei, de la știința modernă și Lupașcu pînă la socialiștii francezi).

Ființa excepțională e însă Josette (care a fost grav bolnavă de inimă un an și jumătate, și e umbra ei): generoasă, deschisă spre alții, punîndu-se în paranteza neimportantei, acest fel de a se gîndi numai la alții mă duce cu gîndul la Christiane.

Îi telefonez a doua zi și regretăm împreună că nu ne vedem mai des.

Luni 12 iulie

La Radio cu emisiunile scrise cu greu în canicula asta. Cînd îi spun lui Suzy că am fost la Flora Lewis, mai impresionată decît dacă aș fi văzut toate somitățile pămîntului. Îmi confirmă ce-mi spusese Bernard.

După ce acasă văd la televiziune 1789 de Mnouskine (pentru a mă convinge că e execrabil. Văzusem de ea un *Vis al unei nopți de vară* prost copiat după Béjart dar de data asta manicheismul caricatural e insuportabil), îi telefonez lui Mihnea care are impresia că la Elysée se dă înapoi față de declarația lui Mitterrand (noroc mereu că știu eu ce știu...).

În autobuzul ce ne aduce acasă, V. îmi dă să citesc o scrisoare de la Brezianu, trimisă din Italia — plină de detaliile vieții literare și artistice bucureștene. Ne cere să-i telefonăm la Bebe Roman. Dar nu-l mai găsim: a plecat azi înapoi spre București. Bebe e în schimb plouat: Tessa e destul de bolnavă, Papuc, câinele, și pisica ce purta tot un nume umoristic au murit amândoi. E la masă cu Adameșteanu, care a primit o medalie de aur (s-o punem amanet, sugerează Bebe) și iar îmi citează pe dinafară din Lovinescu.

Marti 13 iulie

Ina (Naumescu) îmi telefonează că Florin Piersic ar fi murit ucis de gorilele fiului lui Ceaușescu, pe care îl pălmuisese într-un restaurant deoarece „se dăduse“ la soția lui. Telefonez la München. Se confirmă știrea dispariției lui Piersic, în rest nu se știe nimic.

Miercuri 14 iulie

Telefon cu Vlad Georgescu: nu era Valentin, ci Nicu Ceaușescu, nu era la mare, ci la Continental (București) și Florin Piersic n-ar fi murit.

Joi 15 iulie

Duminică au dat la televiziunea română un film cu Florin Piersic (mai vechi?), să pună capăt zvonurilor. Piersic ar fi fost ținut o noapte la Securitate.

Mai răcoare de ieri. Scriu cronica despre Bienala la care românii n-au trimis nici un desen măcar de Brâncuși.

Am scris — sau nu? — de mesajele aduse de George Banu de la Festivalul de teatru din Sofia? „Gînduri bune“ de la Radu F. Alexandru și Ion Cocora. Horia Lovinescu i-a spus: „Știu că

Monica e nemulțumită de mine, dar copilăria tot împreună am petrecut-o.“

Sîmbătă 17 iulie

Zi de bagaje (deci oribilă). Plec mîine cu Marie-France la Ileana Cușa la Eygalières unde-i vom regăsi pe Eliazi.

Telefon de la Liiceanu care ne tot caută de vreo șase zile de cînd e la Paris. Nu mai am cînd să-l văd. Pleacă și el în august în țară să se căsătorească, cunoscînd bine riscul de a nu mai putea să se întoarcă. (Cum s-a întîmplat cu Dorin Tudoran.) Nu e nimic de făcut decît de prevăzut, vag, cum s-ar putea protesta dacă nu i-ar mai da drumul.

Duminică 18 iulie

Plecare la Eygalières cu Marie-France.

Luni 19 iulie

Eygalières.

Vacanțele n-au poveste. Totuși, de notat reacția lui Mircea Eliade la *Ethos*: e prea mare „Antologia rușinii“(!) Nu cumva mai curînd îi displace pentru că supără Bucureștiul? Aflu de la el și Christinel că au primit de la București (prin ce emisar nu-mi spun) propunerea de a face o vizită acolo contra asigurării că va fi propus de România pentru premiul Nobel (!!) A devenit o obsesie.

Christinel are mereu dureri. Dr Blancourt pe care-l vedem de două ori ne asigură că nu e nimic („cosa mentale“), ceea ce o jignește, dar o și liniștește pe Ch.

Amîndoi — pentru prima oară — îmbătrîniți, ceea ce mă întristează îndeajuns pentru ca să trec pe planul al doilea iritarea cu premiul Nobel. Eliade lucrează după-amiezele în biblioteca din turnul în care se află camera mea, așa că ori de cîte ori trec, îl văd căznindu-se să scrie cu degetele deformate de artrită. Se pregătise să-mi libereze jumătate din birou să pot lucra alături de el. Declin cîntea și-i prefer piscina, unde înot în fiecare zi și dimineața și după-amiaza cu Marie-France. Doar seara citesc din *Contre Sainte-Proust*. Întoarcerea autorului de Eugen Simion, onestă recapitulare a avatarurilor criticii moderne.

Altfel? Ileana legată de umbra lui Cușa, cu o neîmpăcare exemplară. Și două-trei drumuri: pînă la St. Rémy, Cavaillon și Aix. Un Aix fără Pintilie, care și-a terminat *Flautul* și după ce a declarat presei că nu-l mai recunoaște, a avut o critică foarte bună și-l declară cel mai bun spectacol al său. (Mi-o spune V. prin telefon, după ce l-a văzut pe P. la Paris.)

Altfel? Greieri și lavandă (dar nu se spune levănțică?)

Miercuri 28 iulie

Paris: Mitterrand își anulează vizita în România din pricina „cazului Tănase“.

Întoarcere la 10 seara la Paris, unde V. mă așteaptă cu bomba bombelor: Mitterrand își anulează vizita în România, iar Jobert, care s-a dus să anunțe la București această veste bună, a refuzat și orice acord comercial și a prezentat un dosar cu încălcările drepturilor omului. „Dosarul“ era bineînțeles cel pe care-l depusesese Mihnea introdus de Cella Minart (îl cunoaște pe Jobert). Tot Mihnea le-a sugerat să-l ia ca jurnalist în suită pe Bernard Poulet. V. e entuziasmat de Mihnea și aproape că uităm amîndoi că totul nu i se datorează și că planul lui Mitterrand exista de la început. Articole în *Le Monde*, *Le Matin*, *France-Soir* (alt gazetar îndoctrinat de Mihnea). Îi telefonez lui Mihnea și apoi Cellei Minart să-i felicite.

Joi 29 iulie

Îi telefonez lui Vlad Georgescu să-i anunț o masă rotundă pe știrea de ieri (e totuși prima oară, cel puțin de la destindere încoace, cînd un șef de stat occidental face un asemenea gest).

Vineri 30 iulie

Mă duc la poștă să văd dacă n-a sosit cronica lui Banu despre *Flautul* lui Pintilie care l-a văzut pe V. înainte de plecarea lui la București. I-a adus toată presa despre *Flautul* de la Aix și e teribil de grăbit să facem emisiunea despre el (are din nou greutatea cu filmul despre Caragiale).

Seara la știri pe A2: băiatul lui Cușa, cameraman în Liban, a fost ușor rănit.

Telefenez la Eygalières s-o înștiințez pe Christinel (nu direct pe Ileana) de rănirea lui Bruno Cușa. Știau deja.

Ieri seara lung telefon de la Cioran care comentează cu V. lovitura de teatru Mitterrand — anularea călătoriei în România, iar cu mine viitoarea-i călătorie la Eygalières. Când îi spun că Ileana se duce în fiecare zi, singură, la mormîntul lui Ioan, cu un trandafir cules proaspăt, nu vrea să creadă: „je vais lui parler et lui apprendre le cynisme“. Retorism gratuit. Dar cum e de-o politețe rafinată, n-o va face evident niciodată.

Luni 2 august

Înainte să plecăm la emisiune, telefon de la Cristovici, l-a chemat de la București Dumitru Mircescu, are vreo zece procese dintre care trei penale, vin gealații și-l bat acasă. Nu știe cît va mai putea dura. Ar vrea ca V. să-i transmită a doua povestire. E exclus: e infinit prea lungă și cum în loc să povestească simplu vrea să facă literatură, este, bineînțeles, proastă. Dar voi profita mîine de masa rotundă pentru a-i prezenta cazul. Are 70 de ani. Ce mai vor cu el?

Joi 5 august

Telefon de la Nego, din Colonia: vine mîine la Paris cu Regman. A avut o operație la tendon, a fost în ghips etc.

Alt telefon de la Talex: scuzîndu-se pentru starea dnei Istrati la ultima întrevvedere cînd ne-au „răpit timpul degeaba“. Vor să ne revadă înainte de a se întoarce în România (ea e mai bine), sîntem „singurul lor reazăm sufletesc“ etc. Bietul om! Din fidelitate pentru Panait Istrati, i se devotază integral acestei biete bolnave, traversînd Parisul ca... infirmieră. Îi vom vedea, bineînțeles.

Figaro-ul: articole ale lui Bernard Margueritte cumpărat de București, după ce a fost cumpărat de Varșovia (din această pricină a și fost dat afară de la *Le Monde*). Îi telefenez lui Vlad Georgescu să-l avertizez. Știa. Ceea ce nu-l împiedică să treacă un rezumat al articolului la „Revista presei“ (îl aude V.). Altfel amabil,

chiar foarte, rugîndu-mă ca Eliade să intervină pe lîngă fostul decan de la Chicago numit acum la Departamentul de Stat. În favoarea FE. Dar de ce? Sînt sceptică în orice caz asupra reacției lui E. Dar nu-i spun nimic. Să-mi găsească numele „decanului“. Va lua timp.

Goma vrea să pregătească un răspuns lui Margueritte (care la București i-a avut drept interlocutori pe Eugen Barbu și Mihnea Gheorghiu și vehiculează cu șiretenie vechiul șantaj cu amenințarea rusească). Articol tipic de *agent*.

Duminică 8 august

Dezgustată de vizita delirant de „afectuoasă“ a lui Jack Lang la Fidel Castro, pe care i-o reproșează de altminteri toată presa, ca și de declarațiile lui culturale anti-americane la Mexico. El e un biet și jovial ajutor de băgător de seamă. Dar politica socialistă asta e în fond. Economic România a devenit un balast pentru Franța și Mitterrand poate da un răspuns terorismului, arătîndu-se de o fermitate exemplară, acolo unde-l costă mai puțin.

Luni 9 august

Act de terorism antisemit, rue des Rosiers. Venit seara la rugăciunea de la sinagogă, Deferre este îmbrîncit de manifestanți, iar împotriva lui Mitterrand se strigă „M. Oradour“ și chiar „Mitterrand-assassin“.

Nouvel Observateur. O pagină întreagă despre Tănase, a treia ipoteză este adevărată pînă în cele mai mici detalii. O tratez drept „roman polițist“ în fața lui Suzy, pe care o găsesc înlemnită de nebunia de pe rue des Rosiers, dar și foarte excitată de a treia ipoteză-Tănase din *Nouvel Obs*.

Telefonez lui Goma să vadă de unde provine această nouă indiscreție ce poate arunca tot planul în aer.

Martți 10 august

Goma: pagina din *Nouvel Obs*. era aranjată, totul va izbucni după 28 august.

Seara: Nego cu Cornel Regman și soția și Goma. Regman (nu mai are nimic, a făcut un control pentru cancer în Germania) du-

pă două luni de bursă în Germania și Nego, după câțiva ani, nu prea sînt la curent cu evoluțiile bucureștene. Mai mult le spunem noi. Doar o poveste dramatico-comică cu Nicolae Velea bătut de miliție, care-l luase drept un polonez fugit (în dec.). Cînd a fost chemat la un general (după intervențiile lui D. R. Popescu) să-și ceară scuze, s-a îmbătat (din nou) și nici n-a izbutit să vorbească. În schimb, cu cartea de vizită a generalului, punea apoi pe fugă pe toți milițienii. Pînă cînd văzînd cîtă putere are acel petec de hîrtie, ar fi rupt cartea de vizită.

Regman ne confirmă moartea lui Karin Rex, pe care o bănuisem după verbele la trecut din două articole ce-i erau consacrate. (Niciodată nu se vorbește despre moarte în presa din România. Moartea nu există în socialism. În curînd nu vor mai exista nici bătrînii. După 70 de ani nu mai poți fi internat în spital. S-ar pregăti — spunea Mihnea — o nouă lege: după 70 de ani nu mai ai dreptul la pensie, dar te ia statul în sarcină și te pune la azil. Orwell sau Ubu?

Joi 12 august

Apar, tot grație stăruințelor lui Mihnea, articole în *Le Monde* (Amber B.) și în *le Canard Enchaîné* despre noua provocare a lui Ceaușescu: un plan de alimentare „rațională” ca să nu devină populația *obează*!! Numai cît sport face la cozi și tot ar feri-o de așa ceva. Dacă ar exista vreo dreptate, o astfel de palmă și derîdere față de un popor care a început să rabde de foame, ar trebui să-l coste tronul.

Seara, la știri, se anunță, pe marțea viitoare, un discurs televizat al lui Mitterrand asupra terorismului intern și extern. Probabil va include și bomba Tănase – Goma. Trebuie să-mi decomand *rendez-vous*-ul cu Rainer. Va fi o săptămînă...

Vineri 13 august

Integrez în „Teze” cronica (de fapt un mic studiu) pe care mi-a trimis-o George Banu despre *Flautul* lui Pintilie. A văzut, simțit (și i-a spus și Pintilie) ceea ce nici un critic francez n-a sesizat: caracterul aproape „concentraționar” al inițierii. Viziune extremă (fără legătură cu Mozart), dar coerentă și obsesie mai nouă la Pin-

tilie (radicalizat prin reacții la ceea ce se întâmplă în România). Probele nu mai sînt simbolice, ci reale. Universul ordinului lui Sarastro e de fapt un ordin „polițienesc“. „Marea mașinație“ (cum îi spune Banu — poate după Pintilie) vrea să fabrice un individ (în cazul de față un cuplu) fără trecut, nici istorie, un individ experimental. Utopia însă eșuează. Decorurile lui Radu și ale Mirunei Boruzescu (îndelung descrise de Banu) merg în același sens.

Îmi pare acum și mai rău (sau pentru prima oară rău) că n-am văzut spectacolul la Aix, cînd eram, în fond, atît de aproape.

Felul în care e scrisă cronica lui Banu confirmă încă o dată speranța lui Pintilie (cu care a stat de vorbă) ca emisiunile să-i slujească pentru a obține de la „forurile culturale“ din București terminarea filmului despre Mitică.

Luni 16 august

Mihnea din nou extraordinar. Iar a „exploatat-o“ pe Amber Bou-soglou și în *Le Monde* de sîmbătă (dar nu l-am văzut decît azi la FE) a apărut un articol despre Dumitru Mircescu. Au telefonat lui Mike să-l treacă. Dacă ar putea cel puțin bietul om să scape de bătaie. Îl așteaptă gealații în stradă și-l bat zi de zi. Joi a vorbit de cazul lui N.C. Munteanu. Sîmbătă—duminică, în cursul mesei rotunde despre degradarea relațiilor franco-române eu — patetic — acum se va transmite din *Le Monde*.

Din *Tetralogia* (Boulez—Chéreau) astă seară un *Siegfried* deservit de interpretul lui Siegfried însuși. Dar tot nu înțelegem V. și cu mine de ce a părut Chéreau atît de sulfuros revoluționar cu *Tetralogia*. Doar pentru că și-a îmbrăcat zeii în costume de burghezi ai secolului trecut?

Miercuri 18 august

Conferința de presă a lui Mitterrand împotriva terorismului: joacă în stil gaullist și continuă a-mi fi insuportabil. Cîteva măsuri și multe, prea multe cuvinte. Demagogie.

Joi 19 august

Telefon de la Mike: Piersic sosit la München (în vizită, pleacă mai departe la Paris), vede cît mai mulți de la FE și le declară că nu s-a încăierat niciodată cu Nicu Ceaușescu, că nu l-au bătut

gealații lui, că e un zvon. Trimis special deci, tocmai pentru a autentifica dezmințirea.

Mihnea îmi spune că la *Le Monde* au un martor ocular (francez) al scenei de la Intercontinental și sînt gata să-l producă. Spre seară îi retelefoniez în acest sens lui Mike.

După-amiaza dna Panait Istrati (mai bine) cu Talex. Litanie istratiană. Fidelitatea lui Talex e exemplară, dar și obsesivă.

Telefonează... Mircea Iorgulescu (unul dintre rarii critici pe care nu-l cunoaștem încă). Îl invit pe mîine.

Vineri 20 august

Seara Mircea Iorgulescu și soția. Fără probleme, ca și cînd ne-am cunoaște de cînd lumea. De reținut:

— Plenara Consiliului: n-a fost nimic;

— Atacurile noastre au efect. Din pricina lor, s-ar fi renunțat la ideea comasării Uniunilor, nu s-ar fi mers pînă la capăt. În represiunea „Meditației“ (le e frică să se spună în Occident că persecută intelectualii) nu s-ar da cîștig de cauză definitiv grupului E. Barbu etc.

Sîmbătă 21 august

Cu Eugen Simion în Cartierul Latin toată seara. Pentru prima oară „I s-a“ spus să nu ne vadă (ca și lui Mircea Iorgulescu) și se ferea să vină acasă. Crede că cineva s-a infiltrat în cercul nostru. (Ideea lui Manolescu.) Crede că au devenit mai „atenți“ cu el de cînd a scris cu Crohmălniceanu un memoriu pentru apărarea lui Lovinescu (atacat de Vadim Tudor), care a fost semnat de zeci de scriitori. Rămîne uimit cînd află că-l avem. Ne confirmă cele spuse de Iorgulescu: emisiunile mai ascultate ca oricînd și cu influență. „Sfatul“, „rugămintea“, „ordinul“ de a nu ne mai vedea provine din exasperarea Securității — și nu numai a ei — de-a ne ști atît de bine informați.

Duminică 22 august

De la Iorgulescu (uitasem să notez). Costache Olăreanu, care lucra la Institutul de psihologie, a rămas pe drumuri la desființarea acestuia și a fost numit „găuritor“ la o uzină!

Scriu, neinspirat, despre N. Steinhardt, la cei 70 de ani. Neinspirat, fiindcă nu pot spune esențialul: că e ca un sfânt. Restul nu e decît literatură.

Luni 23 august

După radio, cu Korne și Antonia la cafenea: întîlnire fixată de la începutul lui august. Subiect: *Bire*: de unde să ia știri dacă nu i le mai dă Theo. Sînt categorică: dacă păstrează titlul lui *Bire* (fițuică de scandal și din '77 încoace de transmisie a versiunilor ambasadei) și pe Theo pe frontiscipiu, nu va putea face nimic ca lumea.

Acasă, ultima seară cu *Tetralogia: Amurgul zeilor*. Ca și *Siegfried*, în parte ratat din pricina interpretului lui Siegfried, cu un aer nătîng (gen Stan din Stan și Bran) se tot agită dînd din mîini (mici ca de pitic). E incredibil, cînd tot prețul regiei lui Chéreau (care altfel n-are o viziune, deoarece a îmbrăca pe zei în burghezi sec. XIX nu e o viziune ci doar un tic modernist) constă tocmai în credibilitatea unei întrigi devenite basm.

Martți 24 august

Mihnea a fost agresat de doi derbedei cu o fată (unul a fost arestat). Cum n-a vrut să le dea banii, l-au cam pocnit: puncte de sutură și ochiul umflat. Dar nu e politic.

Miercuri 25 august

Mike îmi telefonează: i-a convins pe americanii lui să dea din *Express* și *Canard* despre Tănase (ceea ce nu voiau — găsind că e roman polițist).

Goma: agentul care urma să-l omoare pe el și să-l lichideze pe Tănase a primit de 23 August nu știu ce decorație a meritului socialist pentru această lichidare presupusă. Sînt mai proști decît credeam: nici nu știu să citească ziarele franceze care ar fi trebuit să-i pună pe gînduri, să le inoculeze bănuiala că agentul nu și-a pus planul în practică, i-a trădat. Din fericire sînt, din cînd în cînd, și imbecili.

Vineri 27 august

Cele două cărți poștale primite la Cristovici, din România, și pe care le crezusem de la N. Manolescu, sînt de fapt de la Tudoran

(i-am verificat scrisul). Ne cere oare să-i trimitem gazetari? Subliniat ostentativ o frază, dar nu regăsesc cifra dacă va fi existat vreodată între noi: „la mer est tantôt verte, tantôt bleue“. Cere „un possible rendez-vous“. Tot gazetar vrea desigur. Dar dacă nu-i așa, nu-l expun unui prea mare risc?

Sîmbătă 28 august

Telefon de la Christinel. S-au întors de la Ascona. Vor să ne vadă imediat. Nu putem înainte de marți seara.

Spre seară, un comunicat de la Elysée despre capturarea — prezentată ca foarte importantă — a doi teroriști străini. Totul învăluit de mister, chiar și reportajele de pe TF1 și A2 asupra capturării lor la Vincennes.

Ne petrecem seara întrebându-ne dacă e vorba de afacerea Tănase-Goma, umflată în așa fel încît să se laude cu ea noua echipă anti-teroristă alcătuită de Mitterrand (a cărui cotă scade în sondaje și care ar spera astfel „redorer son blason“). Noroc că-mi scrisesem ieri cronica despre Olga Caba (un roman de science-fiction *Totaliter Aliter* agreabil) și azi despre — sau mai curînd împotriva lui Mihai Ungheanu.

Duminică 29 august

La jurnalele televizate de la prînz, „Captura“ anunțată ieri ia proporții. E prezentată ca marea știre a zilei. Nu mai am răbdare și — pentru a-l lăsa pe V. să lucreze — mă duc la Goma să comentăm. Pentru prima oară trăim la rîndul nostru suspensul într-o poveste pe care o știam dinainte și pe de rost. Goma crede stăruitor că e totuși vorba de izbucnirea prevăzută a afacerii noastre.

Dar seara, la alt jurnal televizat, proporțiile luate par atît de mari încît ni se pare — lui V. și mie — că depășesc cazul românesc. Reuniune de consiliu ultra-confidențială, dar ar reieși că cei arestați se pregăteau să pună azi nu știu cîte bombe la Paris. Fie blufează Mitterrand cu ai săi, fie nu e vorba de ai noștri. Vom ști mîine cînd Goma urma să fie chemat pentru „repetiția generală“.

Îi dau un magnetofon pentru orice eventualitate (conferința de presă urma să fie în zori de zi și să nu mă pot duce).

Luni 30 august

Izbucnește — cu o zi înainte de data prevăzută, afacerea Tănase.

Dimineața, V. aude la radio că teroriștii capturați sînt irlandezi. Nici o legătură deci cu noi.

La radio telefonează Goma: *coup de théâtre*; judecătorul de instrucție i-a spus totul lui Bernard Poulet, care pregătește un articol.

Petrecem seara oarecum liniștiți, cu Eugen Simion, în oraș, știind că e pe mîine.

La 12 cînd ne întoarcem acasă, la radio auzim că știrile încep cu vestea destul de completă. În același timp telefonează Goma care vine imediat și ne povestește în detaliu oribila izbucnire a lui Tănase, precedată de un telefon al Doinei acuzîndu-l pe el (Goma) că a dat știrea lui Poulet. După care Tănase i-a telefonat, insultîndu-l pe Poulet și amenințîndu-l că-l scoate din jurnalism. De ce? Pregătise un articol el însuși pentru *Actuel*, care apare abia miercuri (deci după *Le Matin*) și căruia îi rezervase scoop-ul. Mai pretextează că voia s-o trimită pe maică-sa în România mîine, înainte să se afle totul. E nebun?

Televiziunea pe cele trei rețele: știrea și interviuri cu Poulet. Le-a înregistrat Goma și ni le aduce.

Marți 31 august

Conferința de presă Tănase – Goma – Spionul (Moțu Haiduc).

La Televiziune, B. Poulet a vorbit și de atentatul pregătit împotriva lui Goma și de cele care au mai avut loc (eu, Georgescu...).

La A2, în cursul jurnalului de la prînz, directorul de la *Actuel*, îl atacă deșăntat pe B. Poulet și anunță conferința de presă la sediul revistei la ora 16.

Îmbulzeală nemaipomenită de gazetari, radio, televiziune. E probabil prima oară cînd ziariștii sînt invitați să vadă în direct un spion. Deoarece Domnul Z (pe numele pe care nu și-l dă, Moțu Haiduc — îl recunoaște în sală Cazacu) securist, fiu de ștab securist — în mijlocul celor două victime desemnate ale sale. Cel mai mult el va vorbi, povestind totul și confirmînd că ordinul a venit direct de la Ceaușescu. Tănase mult mai potolit și măsurat decît

ne așteptam (V. e aproape entuziasmat) — iar articolul din *Actuel* nu e al lui, ci al redacției.

Acasă, repede, pentru a da un interviu la FE. Cum au la München un tehnician imbecil, nu se poate face sub formă de interviu și atunci improvizez 10 minute. Iese bine, în ciuda stării aproape de epuizare în care mă aflu. M-am sculat la 10 dimineța, să-i pun la curent la München. În aceeași stare scriu pînă la 4 dimineța alte 20 de minute de transmis mîine la prînz prin telefon.

Miercuri 1 septembrie

Francezii nu mai dau comunicatul promis și întocmit de DST. De ce? Pentru că s-au făcut de rîs cu „captura“ a trei sub-teroriști irlandezi, prezentați ca mari personalități, și că toată presa rîde acum de Elysée? Iar Mitterrand se plimbă prin Grecia.

Presa de ieri și de azi extraordinară. Tonul dat de editorialul din *Le Monde*: „Ceașescu démasqué“. În *France-Soir* (tot de ieri), „N. C., alias Caligula Ier“. Restul, cam la fel: Bokassa, gangsteri, flagrant-delict de asasinat etc. etc. Pagini întregi. Aseară toate canalele de televiziune cu conferința de presă, radio la fel. Visăm, inutil probabil, la un atac de apoplexie al lui Ceașescu.

Mai multe telefoane la München. Îi dau lui Mike numele agentului, îmi dă, în schimb, știrea că americanii au dublat pînă la sfîrșitul săptămînii forța de emisiune pentru România. Telefon și de la Emil Georgescu entuziasmat de francezi, de la Curtiss Cate pentru a ști dacă știrea dată de Poulet (cancerul lui Noël, iradiat?) e adevărată. Goma i-o dăduse lui Poulet ca o ipoteză. Apoi Jean Lebrun, de la *la Croix* (trimis de Cella Minart) pentru o întrevedere despre intelectualii români, ia note timp de două ore și le uită aici. Ce-o să iasă! Seara, cu V., Goma și Marie-France la Eliazi: evident nu vorbim de nimic altceva.

Joi 2 septembrie

Ambasada dă un comunicat indignat (îndrăznește!), iar seara, la ultimele știri aflăm că ambasadorul Franței la București a fost chemat la Ministerul de Externe pentru explicații asupra campaniei de „calomnii“ din Franța. Acum ar trebui să vină reacția oficială a Franței.

Aseară, uitasem, a telefonat Tănase. Am luat *rendez-vous* pentru o emisiune cu Goma, vineri.

Presă mai slabă azi, începe să se răzbune pe Tănase (din pricina atacului împotriva lui Poulet). Spionaj prea rocambolesc, coincidență cu ieșirea cărții lui Tănase etc. etc. Iar în *Le Quotidien*, altă bombă: Pleșiță urma să ia marți avionul să se predea DST-ului, și l-a oprit publicarea articolului lui B. P. O fi agentul Haiduc megaloman pur? Mike destul de agitat. FE asaltat de telefoane de la toate agențiile. Îi explic rivalitățile pentru *scoop*, și plec să discut cu Goma.

Acasă seara târziu, telefon cu Tănase (întors la Paris), complet isterizat, vrea să-l bată pe Poulet (din pricina lui era să-și rateze mama lui plecarea, iar mama securistului sosirea ca și Pleșiță). Vrea să spună la FE că prost a făcut C. că nu i-a spart capul de tot lui Poulet. Complet delirant. Îl calmez, îl calmează și V., dar tot nemulțumit e de tot ce s-a făcut pentru el. Ce frumoasă va fi mîine înregistrarea!

Vineri 3 septembrie

Presă din ce în ce mai slabă. Se vorbește însă de o intervenție a lui Mitterrand, în cursul viitoarei sale conferințe de presă. Dar cînd va fi? Deocamdată se plimbă în Grecia. Sîntem pe cale de a pierde o bătălie ce fusese cîștigată?

Emisiunea pentru FE a fost „frumoasă”. Calm și Tănase, calm și Goma, care luase hotărîrea stoică de a rezista la orice provocare cu „Poulet al tău”.

Mai mult decît atît: atmosferă destinsă. Înregistrăm mai întîi vreo șapte minute, pe care le trimitem prin telefon pentru programul politic de azi. Apoi, o excelentă masă rotundă, în care cei doi își povestesc în detaliu aventura.

Sîmbătă 4 septembrie

Telefon de la Radu Stan, din Hamburg, care, după doi ani, tot n-a obținut acolo drept de azil. Ar vrea să vină la Paris, unde Mierea-nu i-a găsit de lucru la Salabert. Îl invit să colaboreze la „Teze”. A dansat singur de bucurie cînd a aflat ce s-a întîmplat cu Tănase.

Goma trece seara să citească ziarele aduse de V. din oraș: în afară de *Le Quotidien*, în care e un articol dement al lui Buican (se dezvoltă printre români un soi de vanitate delirantă: ar vrea, unii à la Theo sau Buican, să fie și ei victimele unei agresiuni, ca să devină opozanți celebri). Celelalte ziare mai bine, pînă și articolul (altfel deficient) al lui Lebeau în *Figaro Magazine*. În *Le Monde* o întrevedere cu securistul Haiduc (care e foarte probabil megaloman).

Duminică 5 septembrie

Goma pe la 3. Gazetarii de la *Paris Match* care-l interviewaseră, au revenit să-i aducă un *Journal du Dimanche* în care, cu detalii, se pretinde că M. H. lucra de 6 ani pentru DST, și în cursul unei călătorii în România aflând doar că se pregătesc „operații” în străinătate împotriva disidenților, DST ar fi montat atunci „afacerea Tănase” pentru a ascunde o alta, mult mai importantă, de spionaj. Goma e destul de speriat la ideea că a fost „manipulat”. Îl liniștim. Credem, V. și cu mine, că sînt elucubrații. Fiecare gazetar își construiește acum propriul roman de spionaj pe marginea „afacerii Tănase” și așa va fi pînă nu se dă un comunicat de la Elysée. Dacă se dă.

Uitasem să notez: am primit o scrisoare de la „un grup de oameni ai muncii de naționalitate maghiară din România”, care-mi mulțumesc de a-l fi atacat pe Lăncrănjan pentru *Despre Transilvania*. Se pare că ilustrez „adevăratele tradiții democratice ale nobilei culturi române”. În ciuda clișeelelor, mi-a făcut plăcere.

Luni 6 septembrie

Excelent interviul (pe două pagini) din *Le Quotidien* în care PG atacă (titlul e: „Le troisième homme P. G. accuse”). Goma reproșează că n-a fost ținută promisiunea că se va da oficial un comunicat iar conferința de presă va fi prezidată de o personalitate din guvern. Atacul lui e oarecum măsurat (în orice caz binevenit). În schimb, Dupoy — care i-a luat interviul — extrem de violent, ca și articolul amar și ironic al lui Eric Neuhoff, „De Tănase, moi je m'en moque” din același ziar, care răscumpără astfel toate ineptiile precedente.

Marti 7 septembrie

La cafea Gomii. Comentăm, comentăm. Citesc pe întrerupte masivul studiu al lui Heller și Neckrich, *L'utopie au pouvoir*, despre care înregistrăm mâine o masă rotundă.

Seara telefonează Hăulică: să mergem noi la ei mâine seară. Stau la Nicodimi, care nu s-au întors încă: s-ar părea că nu se mai dau vize spre Franța la București, dar nu se știe încă cine nu le dă: românii sau francezii?

Aflu că la Plenara Consiliului, scriitorii maghiari s-au ridicat și împotriva cărții lui Lăncrănjan (*Despre Transilvania*) și împotriva faptului că nu sînt lăsați să protesteze în presă.

Pleșu nu e încă reabilitat. Liiceanu e la București. Vasile Nicolescu e înnebunit și se plînge la toată lumea cînd îl atacă V. Dorin Tudoran negru de furie. D. R. mai mult „pozitiv“ etc. etc.

Joi 9 septembrie

Din nou despre afacerea Tănase:

— în *Le Monde* — o pagină despre reportajul DST — stînga și guvernul;

— în *Les Nouvelles Litt.* (dublu interviu Goma-Tănase cu Annie Daubenton), cronica despre romanul lui Tănase etc.

Seara V. pleacă la Veneția pe vreo două săptămîni. Casa atroce de goală.

Vineri 10 septembrie

Kiki dispărut.

Montez ca vai de mine masa rotundă despre cartea lui Michel Heller și Alexandr Neckrich, *L'utopie au pouvoir*, înregistrată miercuri. La fiecare jumătate de oră deschid ușa de la intrare și cea de la terasă, să văd dacă pisicul n-a sosit.

Sîmbătă 11 septembrie

Nu mai lucrez decît la montaj. Nu mă pot concentra: Kiki nu s-a mai întors. Îl caut în tot cartierul.

Trece masa rotundă cu Goma-Tănase la FE.

În *Figaro Magazine*, tot în Afacerea Tănase, Jean d'Ormesson, cumpătat, nepunînd în cheștiune scenariul el însuși ci doar participarea lui Mitterrand.

Telefonează Antonia: pentru *Bire* articolul lui Theo conchide că nu Securitatea e la originea proiectului de atentat Goma-Tănase. Nici Bucureștiul n-ar face mai bine. Theo e oare numai intoxicat sau — la urma urmei de ce nu — chiar agent? Korne, în vacanță, a lăsat totul pe capul ei.

Duminică 12 septembrie

Coșmarul Kiki continuă. Iar speranțele se ofilesc.

Ieri, în *Nouvel Obs.*, o notă — rușinată — a lui Jean Daniel: nu e totuși mai bine ca Tănase să fie viu? S-ar zice că se scuză.

Luni 13 septembrie

În *Le Point* articol bun „Afacerea Tănase“.

Mărți 14 septembrie

Mike telefon ieri: iar deschide E. B. cazul Caraion, cu un poem al acestuia din urmă împotriva mea. Diversiune la „afacerea Tănase“.

Vineri 17 septembrie

S-a întors V. și aflînd de sfîrșitul lui Kiki înțelege de ce nu i-a priit Veneția! E tot atît de trist ca mine.

Turdeanu îmi complică — prin telefoane bîzîitoare de la Leti — viața pentru masa rotundă asupra revistei *Revue roumaine*. Devine și el important cu bătrînețea, pensia și pretențiile. E cam certat cu Mihai Sturdza.

Scriu o cronică la cei 80 de ani ai lui Cioculescu. Cu greu (din pricina compromisurilor lui pe care nu vreau să le trec sub tăcere, dar nici să le amintesc insistent). Cu emoție (primele luni și zile ale ocupației rusești sînt legate pentru mine de amintirea demnității lui).

Duminică 19 septembrie

Influența emisiunilor: Sabin Bălașa nu mai primește comenzi particulare pentru că îl atacăm. Și se plînge lui Nicodim: „Da' ce-am făcut? Mă plătesc (Ceaușescu), îi pictez. Asta e tot.“

Luni 20 septembrie

Seara la restaurant cu Eliazii. Bîrfim, destinși. Aflăm că Mircea nici n-a citit „interviul“ pe care i l-a acordat lui Căprariu și pe care i-l trimisesem, indignată, sperînd că va da o dezmințire. De cîte ori sînt gata să mă enervez pe el, mă înmoaie cîte ceva. Astă-seară, mărturisirea că nu mai poate încheia vol. III din *Histoire des idées et des croyances religieuses* așteptată de peste doi ani de Payot. Și nu dă vina numai pe mîini, ci pe greutatea de a se concentra. Îndîrjirea din mine amuțește.

Miercuri 22 septembrie

Mare agitație cu telefoane de la FE: ar fi ales Zamfir libertatea. Refuz să mă ocup de el. Îl las pe Cazaban să-l caute pentru un interviu. Nu-l găsește nimeni (e la Viena pentru un concert). La Philips se pretinde că a ales de mult libertatea și acum e pe cale să obțină cetățenia franceză, iar impresarul lui că, dimpotrivă, e foarte bine cu Bucureștiul.

Joi 23 septembrie

Un Hitchcock mai oarecare seara: *Les Enchaînés*.

Vineri 24 septembrie

Masă rotundă cu Vuia, V. Horia, Poghirc, Cazaban, V. pentru redeschiderea *Centrului român de cercetări*. Vintilă reîncepe cu *Gîndirea* opusă triumfător *Vieții Românești* și mai plasează și un Burebista unde nu trebuie. De data asta fiind masă rotundă, i se poate răspunde, și o face — foarte bine — V.

După aceea la Sorbona (Amfiteatrul Richelieu) pentru ședința inaugurală. Eliade — care promisese — nu vine. Vuia lung și neinteresant, dar nu bombastic. Vintilă Horia cu aparențe de idei. Poghirc la obiect. Sper să mă înșel: totul are un aer provincial.

Anca Dumitrescu ni-l aduce pe lectorul din România, Al. Niculescu: vrea neapărat să ne cunoască.

Curioasă impresia din ce în ce mai stăruitoare că mă înțeleg mai bine cu cei din țară, sau veniți recent, decât cu cei de aici, din vechiul exil.

Duminică 26 septembrie

Aseară la primul spectacol al Festivalului de toamnă: *Flautul* lui Grüber la Odéon.

Grüber e ultima descoperire a Parisului și nu văzusem nimic de el. Din păcate, în loc să-l prind în faza lui de explorări *Faust-Salpêtrière*, unde spectatorii erau cei care deambulau — ca la Ronconi — sau în *Călătoria de iarnă*, pe un stadion, îl văd azi reclasificat, cu momente brechtiane (via Strehler al cărui asistent a fost) și în fază de *minimal art*. Faptul că nu pot urmări textul (în germană) nu-mi lasă nici posibilitatea să-l apreciez cum ar trebui pe Minetti (actor bătrîn și celebru) în Faust. *Parti-pris*-ul de a nu-l întineri pe Faust (ca să fie ca Goethe, bătrîn) nu mă convinge. Frumos totuși, epurat, nobil, dar nu șocul unui mare regizor.

Luni 27 septembrie

După emisiune, la cafea cu V. și Antonia, care ne aduce înapoi corecturile pentru *Limite*, Dan Bocaniciu ar avea șansa de a ieși din țară.

Seara la Ella, cină cu bîrfe, tihnită, ca de obicei.

Încep să citesc noua carte a lui Tănase *L'amour, l'amour, roman sentimental*. Același real talent nestrunit. Cîte victime va mai face onirismul *made in* București?

Miercuri 29 septembrie

Încep azi corecturile la *Agenda Sburătorului* (cred că acesta îi va fi titlul, „Jurnalul lui E. L.” fiind prea pretențios și inexact. 100 de pagini cu greu — și sînt vreo 1 500) fiindcă mă opresc lung asupra cîte unui cuvînt indescifrabil și prea rareori ajung să-l decriptez.

Agenda începe cu 1923 — anul nașterii mele și chiar în uscăciunea notației directe și atenția concentrată asupra corecturii și

descifrării sînt acoperită încetul cu încetul de imagini dezordonate (o față, casa din Câmpineanu 40, un fragment de stradă, mobile), de parcă m-ar invada nu trecutul, ci un fel de puzzle nesemnificativ, din care nimic cronologic și coerent nu poate ieși. Dintr-o astfel de ceață și suprapuneri de imagini, cum să alcătuiеști o biografie?

Joi 30 septembrie

Vreau să continuu corecturile, dar ziua începe agitat, cu un telefon de la un gazetar Barry Lando de la CBS News. Pregătește un program despre terorismul în Franța, și se ocupă de afacerea Tănase. Le dau adresa lui Goma și cred c-am scăpat de el. Dar nu, telefonează din nou și vrea să vină să filmeze aici. *Rendez-vous* cu Goma la 3.

Gazetarul nu știe nimic și nu-mi dau seama ce va ieși din explicațiile noastre și nici din planurile filmate (unele chiar în grădină, pentru a reconstitui „agresiunea” împotriva mea).

Goma ne aduce manuscrisul lui (tot cu „agresiunea”) — începe cu bomba-carte și se termină cu „afacerea Tănase-Goma”. O citesc pînă la 3 dimineața cu o pauză pentru a vedea filmul lui Menzel *Trains étroitement surveillés*, unul din evenimentele primăverii pragheze (de fapt — 1967) care, în tradiția insolentei lui Șveig, n-are nici un rid.

Vineri 1 octombrie

Seara la „Apostrophes”, Saul Bellow cu romanul a cărui acțiune se petrece, în parte, în România. Nu mă entuziasmează.

Sîmbătă 2 octombrie

Liiceanu, care își așteaptă acum soția să sosească în Germania. Povestirea „intervențiilor” sale pentru acest pașaport e un adevărat roman. Redă într-adevăr cu mare acuitate a observației această lume între Kafka și Caragiale. Din București — dezvăluirea afacerii Tănase-Goma s-a transformat într-un fel de sărbătoare națională. La Radio și la Televiziune, în primele zile, s-a ordonat să nu se mai pronunțe cuvîntul „Franța” (!?). Lumea spera să cadă imediat Ceaușescu, nimeni neștiind cum.

Efectul emisiunilor noastre, disproporționat. Cei atacați de noi nu mai sînt salutați (Ulea, despre care a scris V. în legătură cu cazul lui Pleșu, Sabin Bălașa care nu mai primește comenzi de la ștabi). Rezumînd acest prestigiu „mitic“, butada lui Imre Toth: V. și cu mine sîntem o probă a... existenței lui Dumnezeu. Doi oameni restabilind „binele“ împotriva unui întreg stat organizînd răul. Reacționăm invocînd binecunoscutul umor al lui Imre Toth, dar L. pare a-l fi luat în serios.

Pleșu e în aceeași situație. L. n-a putut vorbi despre noi cu el, pentru că spune tot la toată lumea. Astfel, a fost imprudent, dezvăluindu-i lui Pleșu că va vorbi cu „prieteni noștri de la Paris“ să mai facă emisiuni pentru el, fiindcă s-a grăbit să repete peste tot. Dată fiind deci tăcerea în această privință a lui L., Pleșu se întreba uimit de unde știa V. detalii de la ședința lui de excludere. Pentru a-și restabili situația, Pleșu a telefonat lui Păler care l-a îndrumat spre Păunescu. Acesta i-a cerut un articol („Arta și poporul“) pentru *Flacăra*, cu citate din Ceaușescu (așa s-a salvat Sorescu cu un poem, „Tricolorul“) și un memoriu către... el, Păunescu. După mult zbucium, Pleșu a refuzat. Înainte vorbise cu Noica ce-l sfătuisese să fie ferm și să nu „vorbească cu golani“ (Păunescu). Noica complet dezamăgit, obosit (de-abia mai „pîlpîie“) și recomandîndu-le să plece în străinătate.

Nichita Stănescu l-a salvat pe Sorin Dumitrescu prezentîndu-l pe la ștabi ca pe un „Eminescu al picturii“. Și i-a promis lui Andrei Pleșu că vor face împreună greva foamei, dar „după vacanță“...

Va trebui deci să revenim asupra victimelor „Meditației“ și a lui Pleșu.

Miercuri 6 octombrie

V. se întoarce bolnav de la Nantes.

La 7 și un sfert dimineața sună telefonul. Buimacă, mă gîndesc totuși imediat că poate fi V. de la gară. Nu era decît Goma, care voia să știe dacă V. a sosit. Nu sosește decît pe la 8 fără un sfert, cu 38 de grade. Doctorul, la prînz: e colibaciloză.

La farmacie, la laborator: febra se instalează și urcă. Are mereu coșmaruri.

Montez cu greu și puțin (convorbirea cu Tănase), fărâmițată mai ales între telefoane (Marie-France de mai multe ori) și cei care trec. Goma să aducă ziarele, dna Cristovici cu compot etc.

Joi 7 octombrie

Același ritm (cu și mai puțin lucru), între curse, îngrijirea lui V., telefoane. Decomand pe capete.

Telefon de la Sorin Dumitrescu, să ne invite la expoziție. Din pricina poveștii cu „Meditația“, complet clandestinizat: vrea să ne vadă, să venim la expoziție, să ne vorbească, dar să nu știe nimeni.

Îl însărcinez pe Pupăzan cu cronica, dar nici lui nu-i spun nimic.

De la poștă mă întorc cu un car de scrisori și pachete: printre altele, Radu Stan îmi trimite prima lui cronică despre *Românii la Darmstadt*, aiurea înregistrată, cu ecou. Noroc că a trimis și textul: îl va citi Alain.

Seara V. 39° cu șase. Rechem doctorul. Vine doar să ne liniștească. Nu e nimic de făcut pînă sîmbătă cînd am rezultatul de la analize și-i va da antibioticul indicat. Cum se va fi tratat așa ceva pe vremea cînd nu existau antibiotice?

Vineri 8 octombrie

Dieta poloneză a desființat „Solidaritatea“.

Sîmbătă 9 octombrie

În *Le Monde* detalii despre noua epurare de la București: vals de ștăbime cu marele Țap ispășitor în cap: Burtică. (Ce trebuie să fie pe Breban!) Și Enache zboară, de-abia se împămîntenise peste cultură. Ceaușescu acum nu-i ține mai mult de cîteva luni. Întrebare încă fără răspuns: e urmarea „Meditației Transcendentale“ sau a „afacerii Tănase“?

Duminică 10 octombrie

Cu Pintilie lungă convorbire telefonică. Un nou „șef“ la cultură: Ștefănescu. Îi plac maximele latinești. Știind-o, Pintilie a scris o scrisoare de protest împotriva cenzurării filmului unui coleg în

care a pus ceva în genul „cum intrați în filmul acesta *manu militari*“. Ștefănescu era încântat. Tot repeta „nu putem intra așa, *manu militari*“. Ăsta-i nivelul. După ce a sperat că „afacerea Tănase“ îl va răsturna pe C., Bucureștiul intelectual e acum dezamăgit. Cine să-l dea jos? Mitterrand? Nu, rușii. Mereu speranța că alții vor face ceva în locul nostru. Umor sinistru: pînă-n '56 se așteptau americanii, acum speranța e în ruși să-l debarce pe C. Care, în așteptare, tot debarcă el pe alții.

Luni 11 octombrie

V. a ieșit din boală.

Masă rotundă despre *Revue des Études Roumaines* care ar fi fost doar convențională dacă n-ar fi asistat... Leti (Turdeanu) care se tot agită să fie numită și ea printre colaboratori. I-a cerut-o chiar lui Cazacu, care tot n-a numit-o. Pînă la sfîrșit, s-a sacrificat propriul ei soț, poate și din frica unei scene de menaj acasă.

Emil Turdeanu, probabil bun în specialitatea sa, vid și solemn profesoral în rest. Se gargarisește pentru el și ceilalți cu titlurile profesoriale: tot ce nu trece pe la o catedră i se pare neinteresant. În afară de cuplul T. Cazacu și Mihai Sturdza și Năsturel, viu, și singurul care are „imprudențe de idei“.

Marți 12 octombrie

Grevă din nou și lupte la Gdansk.

Mitterrand condamnă „sistemul“ însuși din Polonia. Cu comuniștii în guvernul francez?

Mike telefonează că iar trebuie să facă economii pînă la sfîrșitul anului: să repet cîte un „Teze“ la sfîrșit de lună.

În *Flacăra*, interviu al lui Barbu luat de Purcariu, care pretinde că I. Caraion s-a lăudat că dacă e lăsat să vină la Paris, îl aduce înapoi pe V. la *Ramuri*. Barbu atacă pe Manolescu și Mircea Iorgulescu, Simion și Ileana Vrancea că nu „atacă“ Europa Liberă. Vechea tactică.

Miercuri 13 octombrie

Occidentul e mereu incapabil fie chiar de un gest simbolic: nu i s-a dat premiul Nobel pentru pace lui Walesa, cum se spera.

Telefon de la Sorin Dumitrescu. A aflat în limbaj cifrat de la părinții lui prin telefon că Pleșu e reabilitat. Nu mi se pare prea plauzibil acum când O. Maitec (din aceleași motive e dat afară din partid și din Comitetul Central) și o a doua epurare masivă are loc în guvern și partid.

Scrisoare de la o fată din Germania care ne mai adusesese mesaje de la el. Dorin Tudoran o duce foarte prost: e dat afară de peste tot și îi e frică că-i vor „monta“ un accident. Alt mesaj primit de „fete“ de la Manolescu: spunea că situația lui s-a înrăutățit după ce-a văzut pe un gazetar de la *L'Express* trimis de Goma.

Joi 14 octombrie

Seara, la alt spectacol al Festivalului de toamnă: *La bonne âme de Se-Tchouan* a lui Brecht în regia lui Strehler. Fidelitatea față de Brecht nu îi aduce lui Strehler cele mai mari servicii: în afara începutului (prima coborîre a zeilor pe pămînt) și a unei alte scene și care sînt printre cele mai pure momente de teatru pe care le-am văzut vreodată, împins de pedagogismul și ideologia simplistă brechtiană, Strehler șovăie între caricatură și dramă și nu evită uneori nici naturalismul (o scenă de beție de teatru provincial și verist). Tezism care nu poate fi salvat nici de cele mai frumoase lumini ale scenei contemporane: acelea ale lui Strehler.

Sîmbătă 16 octombrie

Mă străduiesc toată ziua să descurc îțele noilor campanii ale grupului lui Eugen Barbu. Contra lui Manolescu, Nițescu, *României literare*, Uniunii etc. cu același sistem de delațiune și insinuări că cei care nu sînt de acord cu el, Eugen Barbu, sînt agenții EL.

Cronicile scrise trudnic sînt neinspirate. M-am plictisit să mă bălăcesc în acest noroi. Dar momentul mi se pare din nou grav și nu trebuie lăsat să treacă fără replică.

Duminică 17 octombrie

La cafea, Basarab Nicolescu venit să ia magnetofonul cu care să-l intervieveze pe Lupașcu furios pe felul cum i-a ieșit o carte în România (cu un „controlor științific“ care-i dă note în subsol).

Telefon de la Bujor Nedelcovici sosit la Paris cu mesaj de la Manolescu: tot povestea gazetarului de la *L'Express* care i se pare lui Dorin Tudoran suspect: n-a scris și publicat ce-i promisese. Îl vom vedea joi. Până atunci, Goma îl va căuta din nou la *L'Express* pe gazetarul care e de negăsit. De ce?

Alt telefon de la Sorin Dumitrescu (îl vom vedea miercuri). Susține mai departe că lui Pleșu i s-ar fi redat dreptul la semnătură.

Mărți 19 octombrie

Prin intervenția lui Mitterrand și Debray: Armando Valladares e eliberat de Castro, după 22 de ani de închisoare (e paralizat). În cadrul Pen-clubului se formase un comitet pentru el: Arrabal, Golendorf, Goma.

Telefon de la Barbă: Apostu rămîne la Paris. Deocamdată, înainte de a alege libertatea, caută un atelier.

După-masă, la expoziția lui Sorin Dumitrescu (la ambasada Australiei — pentru ansamblul lui nu era loc la Bienală, unde românii nu trimiseseră din timp lista și dimensiunile lucrărilor). Extraordinar ansamblu de rugăciune din ceară lucrată pe lemn. Ne întâlnim cu el, cu Pintilie și Marie-France și S. D. vorbește cam tare și cam prea pe față în timp ce vine să spioneze agentul ambasadei: Busuioc.

De acolo cu Marie-France și V. la Ella, de unde plecăm la Genevilliers să vedem (în cadrul Festivalului de Toamnă: *Faust ou la fête électrique* de Gertrude Stein în regia execrabilă a lui Foreman. Avangardă de Mizil.

Miercuri 20 octombrie

Seara, Sorin Dumitrescu, să ne vorbească de „Meditația Transcendentală” și de ce se poate face pentru Pleșu și Șora. Ne aduce cartea lui cu Nichita, pe care-l consideră ca pe un frate. Lungă discuție și estetică, și etică, personajul într-adevăr foarte bine, deși tipic bucureștean (Nichita „cel mai mare poet” etc. — dar nu și despre el — îl crede pe Bernea mai puternic, mai concentrat). Nevoia de superlative, de impunere (nu a lui, repet, ci a scriitorilor

pe care-i admiră și le dă dreptate este produsul unui provincialism exasperat de experiența comunistă).

Scene la Casa Scriitorilor: Petre Stoica îi dă 100 de lei lui Velea, să ție în gura mare lui Iulian Neacșu: „Tu, care-ai fost acasă la M. L. și V. I.“. Jebeleanu se topește de râs; Lăncrănjan înverzește, Iulian N. vrea să se bată, dar Velea și-a cîștigat de băut...

În Iugoslavia, unde a luat premiu, scriitorii i-au pus lui Nichita Stănescu (care vrea mereu Premiul Nobel) întrebări stingheritoare despre V. Tănase.

Nichita Stănescu ar fi acum împotriva grupului. După ce l-a servit pînă la ridicol...

Joi 21 octombrie

După-amiaza, Stoichiță, al treilea din grupul Liiceanu-Pleșu (dar pare mai tînăr ca ei). Căsătorit cu o spaniolă, are bursă Humboldt, e stabilit la München și vrea să-și facă un doctorat aici. V. îl convinge să-l transforme din *3-ème cycle* în doctorat de stat și să-l treacă cu Passeron. Va colabora și la „Teze“.

Seara, Bujor Nedelcovici cu mesaje de la Dorin Tudoran. Goma îmi telefonează că a fost cooptat D. T. în Pen-clubul francez. În afară de ce știam, D. T. ne pune în gardă împotriva lui Cocora și Drăgănoiu și oarecum împotriva lui Breban. Pleșu ar fi primit „teoretic“ dreptul de semnătură.

Seara, V. febră mare din nou, și eu un nou abces dentar. Ce serie!

Vineri 22 octombrie

Ieri de la Bujor Nedelcovici — o imagine scriitoricesc-bucureșteană: la beție, Virgil Mazilescu îl înjură atît de tare pe Ceaușescu, încît încremenesc cei de la Casa scriitorilor și nu i se întîmplă nimic pentru că nimeni nu îndrăznește să repete ce-a spus...

Telefenez la FE: se dă toată ziua la buletinul de știri cooptarea în PEN a lui Tudoran. Vorbesc cu Stroescu: Mike bolnav — ceva la coloană. Din nou speriați.

Sîmbătă 23 octombrie

Telefon cu Stanomir (la Heidelberg) despre Dorin Tudoran (ce poate face pentru el: îi va trimite o invitație în Germania), și cu

Liiceanu, tot la Heidelberg: soția lui sosește la Viena în 2 noiembrie. A citit și comentează — indignat — articolul lui Vasile Nicolescu împotriva lui V. în *România literară*. Îmi confirmă că Andrei Pleșu are dreptul teoretic de semnătură, acordat de un nou responsabil cu cultura, Ștefănescu, adjunctul Suzanei Gâdea. Dar numai teoretic.

Duminică 24 octombrie

Scriu — cu plan strategic — o cronică despre Tudoran. Teza: regimul își fabrică singur și disidenții, și samizdatul.

Mai înainte, încercasem să-i explic lui Mihnea cazul Tudoran, s-o convingă pe Amber Bouzoglu să facă în *Le Monde* un articol. Nu prea înțelege. Ce-a făcut exact: e disident sau nu. Parcă lucrurile ar fi atât de simple la scriitorii noștri. De-abia dacă înțelegem V. și cu mine.

Vorbesc seara la telefon cu Mike: speră că n-are decît o sciatică. A spus la reuniunea cu americanii că, săptămîna asta, V. și cu mine am fost atacați de cinci ori și ne-au felicitat. Mai puțin felicitat a fost — și mai puțin inspirat — cînd i-a spus lui Vlad Georgescu că după moartea lui Noél, noi sîntem singurii atacați și deci singurii buni. Ne-a propus pentru nu știu ce premiu radiofonic.

Bietul Mike, înainte de plecarea la pensie, face pentru noi tot ce poate. Vlad Georgescu l-ar aștepta pe Tudoran, să-l angajeze.

Marti 26 octombrie

Ieri telefon la Pen-club pentru titlurile volumelor de versuri ale lui Dorin Tudoran. Azi, prin poștă, comunicatul lor. Bine că nu l-am așteptat pentru cronică. Doar un rînd. E primit în același timp cu un poet vietnamez Nguyen Chi Thien.

Scrisoarea de la Steinhardt (încă una), tot emoționat de cronică pe care am scris-o pentru cei 70 de ani ai lui. Cînd era de fapt sub adevăr și toată în parafraze, pentru a evita cuvîntul sfințenie și pe toate ducînd spre... Mai mult din discreție decît din prudență — doar prudent nu e el însuși: ne scrie clar, de parcă n-ar exista cenzură. Cred că e singurul caz.

Joi 28 octombrie

În cursul unei convorbiri cu Mike, aflu c-a murit azi Iani Popa. Mi-l amintesc la una din primele mele vizite la München. Prezența programul politic sărind pe scaun și tot atît de excitat de parcă a doua zi avea să izbucnească al treilea război mondial. Cu el, totul devenea eveniment. Era, cred, spre începutul destinderii și postul avea un ton cam moderat. Uneori prea. M-a luat patetic de braț pe culoar și mi-a șoptit: „noi facem compromisuri, dar voi s-o țineți așa. Să nu cedați niciodată“. Bietul de el: a murit la 70 de ani și pentru mine a rămas încă tînărul de atunci.

Seara, la televiziune, în cadrul tiers-mondismului (?) dominant, un film de Glauber Rocha (*Le Dieu Noir et le diable blond*) prezentat ca o capodoperă. De fapt, expresionism care a îmbătrînit prost; un început copiat după Eisenstein (capul calului mort cu muștele pe el cf. *Crucișătorului Potemkin*) promițînd un Buñuel care nu sosește și cu muzica lui Villa-Lobos, emfatică și fără sens alături de cupletele populare de tip mai curînd brechtian.

Sîmbătă 30 octombrie

Telefon Tănase: l-a văzut la Heidelberg pe Sami Damian: Dorin Tudoran vrea totul deodată: emigrare cu familia. Și probabil post la FE! Dar ce țară îi va acorda emigrarea? Că de post nu mai vorbesc.

La Mămăligă, „veteranii“ lui Hyperion. Iarăși nemulțumiri. Don Aurelio (repede calmat), Vuia (și el sensibil la argumente) și Horia Stamatu (cuprins de mania persecuției) că n-au fost numiți printre membrii fondatori. Nu numai că Mămăligă îi convinge, dar așa ne întoarce și răsuțește pe toți, că obține tot ce vrea: să lucreze alții, să dea bani alții etc. etc. Mereu cîștigător prin perseverență inimitabilă. Dar cum e în scop... nobil... Stamatu mă face să-mi ies din fire cînd îl atacă pe Dorin Tudoran. Au păreri despre toate și nu se țin la curent cu nimic. Sfirșesc, enervată cum sînt, să le promit o conferință la Hyperion despre situația (intelectuală) din România și regret o secundă după aceea. Dar o secundă prea tîrziu. Asta-mi mai trebuia. Altfel, seara prelungită și totuși destinsă, dacă n-ar fi fost ideea fixă a lui Stamatu că toți îl

persecută ca... legionar. Un alt detaliu care mă face să stau pînă seara tîrziu: Mămăligă are un pisic leit Kiki, doar cu o labă ceva mai albă și cu vreo 9 ani mai tînăr. Cînd se plimbă printre noi, lui V. și mie ni se pare că visăm.

Duminică 31 octombrie

Cronică despre victimele „Meditației T.” Tot în seria tactică. Fără stil, fără har, doar cu strategie.

Luni 1 noiembrie

Telefonează Cristina Sturdza care a avut excelenta idee să ceară primăriei Parisului un apartament din care să facă (și a făcut cu ajutorul tuturor sărind uniți ca prin minune) o casă românească. Dar acum îmi expune o idee mai puțin excelentă: să se facă seri pe provincii: Oltenia, Muntenia etc. și să vină fiecare cu discuri, costume etc. Patronaj!

Mărți 2 noiembrie

La Odéon (în cadrul Festivalului de Toamnă), Strehler cu Goldoni (*Arlechin, slugă la doi stăpîni*). Comedie de *qui proquo*-uri din care doar celebrele lumini ale lui Strehler pot să salveze ceva. Spectacolul suferă de cîteva ocheade și chiar vulgarități.

Miercuri 3 noiembrie

De la Radio, lungă convorbire cu Vlad Georgescu întors din America, unde a întîlnit pe un milionar român care a reconstruit Voro-nețul în California. Îl cheamă Patricki și Vlad Georgescu ar vrea ca V. să-i trimită *Limite* ca să se „ambaleze”.

Joi 4 noiembrie

Andrei Pleșu semnează din nou în *Contemporanul*. Lui V. i-a telefonat Tacou: Ovidiu Maitec ar fi fost reabilitat — Sorin Dumitrescu ne confirmă și el prin telefon, iar seara vorbim cu Liiceanu la Heidelberg, unde i-a sosit în sfîrșit soția: e relaxare în aface-rea „Meditației Transcendentale”, de la Partid se spune c-au exa-

gerat Institutele (care de fapt au fost forțate de... partid să facă ce-au făcut).

Trebuie în orice caz să-mi refac cronica pe acest subiect. Îi telefonez lui Vlad Georgescu să i-o spun și mă roagă să prelungim Programul cultural de vineri la 50 minute, la nevoie — și la propunerea mea — cu colaboratori. Rămîne să ne hotărîm, V. și cu mine, dacă facem toată emisiunea de aici (avantajul că n-ar mai intra nimeni în ea, dar de unde timp pentru încă una?) sau să trimitem doar elementele la München. Aș prefera să discutăm cu Mike, dar e cu un lumbago și mai ales cu preocuparea — inevitabilă — că ar putea fi, din nou, cancerul.

Duminică 7 noiembrie

Bucureștiul obligă acum pe emigranți să-și plătească — în deviză forte — studiile pe care le-au făcut în țară. E drept că Moscova ceruse unui emigrant evreu să-și plătească anii de închisoare (!) Nu-l ținuse statul gratuit? A existat oare timp mai aberant ca al nostru?

Altă cronică asupra campaniei împotriva lui Buzura și Paler. M-au intoxicat neo-proletcultiștii. Tot repetînd același lucru (nu-și schimbă nici ținta, nici argumentele, nici metodele) simt cum îmi sărăcește gîndirea, secătuiește stilul, dispare bucuria de a scrie. Dacă ar fi numai asta! Dar nu văd cum n-ar cîștiga.

Luni 8 noiembrie

Telefon cu Vlad Georgescu — vom face cele 50 minute pentru Actualitatea literară de vineri cu completări din presă și din cînd în cînd cronici de colaboratori.

Mike nu e la radio. Panicat de durerile lui.

La Radio, Sanda Stolojan, care a scos în limba franceză un volum de versuri de o nebănuită concentrare. L-am convins pe V. să stea cu ea de vorbă, în loc s-o fac eu, care mă pricep mai puțin. Cu mine și ea, totul ar fi prea discursiv. V. spune că nu e în formă, dar în loc de cele 10–15 minute convenite, mă trezesc cu vreo 45, în care V. îi pune Sandei întrebări și... răspunde tot el. E drept strălucit. Sanda nu-și revine. Mă duc cu ea la cafenea după aceea — continua să fie uluită.

Apoi filmul lui Fritz Lang (ultimul din seria americană *L'in-vraisemblable vérité*). Tern ca un mecanism bine pus la punct pînă în final cînd *les rebondissements* se țin lanț.

Martți 9 noiembrie

După-amiaza la Balotă. Trăiesc într-un apartament confortabil, din economiile lor. El așteaptă să fie numit la Tours: în cel mai bun caz pentru viitorul an universitar. Au fost astă-vară în România și s-au întors îngroziți.

Miercuri 10 noiembrie

Aseară, de fapt pe la trei dimineața, cînd ne întorceam acasă, citesc cu o bucurie pe care n-o mai avusesem demult două articole de contra-atac: al lui Manolescu în *România literară* și mai ales al lui Octavian Paler în *Flacăra*, de o violență salutară și care pune pe două coloane un plagiat al lui Corneliu Vadim Tudor. Răspunsesem și eu articolului lui Vadim Tudor împotriva lui Paler, dar important e să se facă din interior. Pe tonul acesta — mi se pare a fi prima oară de ani de zile. Și asta, și publicarea plagiatului ni se par a arăta că ceva e pe cale de a se schimba. Venirea la Consiliul Culturii a unuia nou, Ștefănescu (care a dat drumul și lui Pintilie să-și termine filmul), sau inițiativa lui Păunescu (pe care Vadim Tudor îl atacase)? Vom vedea mai încolo. În orice caz, un semn bun acest atac împotriva *Săptămînii*, în termenii în care a fost în sfîrșit permis.

Joi 11 noiembrie

A murit Brejnev.

Walesa va fi liberat. Probabil fără legătură cu moartea lui B. dar explicînd atitudinea Bisericii care a admis ca vizita viitoare a Papei să fie anunțată de Jaruzelski în ajunul grevei anunțate de Solidaritatea clandestină — și care a fost — din această pricină, un semi-eșec. Totul pe muchie de cuțit.

Telefoane neîncetate în jurul noului decret cu emigrarea (și Nelly Comorovski își așteaptă soțul). Zvonuri de la București că un grup de emigranți români ar fi protestat la New York. Dar mai ales (în *Le Quotidien*) știrea că ieri Departamentul de Stat, într-un

comunicat, a amenințat cu retragerea clauzei națiunii celei mai favorizate. Telefon și lui Mike (crede că n-are decît o osteoporoză), care a făcut un editorial comparînd decretul cu zidul de la Berlin, și lui Vlad Georgescu să „editorializeze“ și el. V. îi dă și un argument: atunci să se dea înapoi emigranților impozitele pe care le-au plătit pentru învățămînt și alte gratuități.

Telefon de ore de la Pintilie, întors dimineață de la București. Și pe el l-a atacat E. Barbu în serialul Caragiale — pe care am renunțat demult să-l mai citim. 35 de actori au semnat o scrisoare de protest, dar n-a fost publicată (tactică a lui Ștefănescu: nu vrea ca filmul să fie vizionat de Ceaușescu, deci să fie scandal în jurul lui?).

Detalii cu articolul lui Paler. Era și mai dur. Trata *Săptămîna* de ziar fascist, înpăimîntîndu-i pe toți și avînd lungi discuții cu Enache. În plus, a mai scris un articol împotriva lui Const. Sorescu care-l făcuse pe Eminescu plagiator (ca să-l salveze pe Ion Gheorghe). Articolul „Profanarea mormintelor“ n-a trecut.

Nu e, cum credeam, începutul unei lupte între Ștefănescu și Eugen Florescu, ci totală confuzie, cu o poziție bună cîștigată prin articolul lui Paler (chiar așa cum a apărut).

O scenă inenarabilă: Pintilie îl întîlnește, înainte de plecare, pe Dan Zamfirescu care-l roagă, în gura mare, să ne transmită „calde salutări“ și să ne spună, lui V. și mie, că sîntem „plămînul lor“, că prin emisiunile noastre respiră. Bine, zice Pintilie, dar te înjură și îi înjuri. „Lasă ce este vinerea (apariția *Săptămîinii*), sîmbăta îi imprim pe mai multe magnefoane“, zice turcitul. Trimite un mesaj lui Barbă: că el, D. Z., e Barbă II la București și că toate ideile lui erau în interviul Barbă. V. Horia din „Teze“. Îl mai roagă să-i ceară lui V. trei numere din *Ethos* pentru el și să i le aducă atunci cînd se întoarce. Și ce fac la vamă, întreabă P. „Zici că-s pentru mine, tot zic ăștia că sînt de la Secu.“ Mare e grădina Bucureștiului!

Vineri 12 noiembrie

A fost liberat Walesa.

În locul lui Brejnev: Andropov (fost șef KGB) ca secretar general.

Sîmbătă 13 noiembrie

Telefon de la Oana care-o știe din București: începînd de luni, pentru orice plecare (ne-definitivă) se cere o cauțiune de 1 000-1 200 dolari. Un zid al rușinii!

Citesc *Comisia Specială* a lui Ion Iovan, despre care în țară n-a scris decît Dana Dumitriu și ne vorbise Manolescu. În filiația *Biografiilor comune* ale lui Monciu-Sudinski, cartea e alcătuită din denunțurile, notele informative ale unui „colectiv“, care n-a digerat nici cultura, nici ideologia. E o „șobolanocrație“ zinovieviană trecută prin amintirea lui Caragiale.

Luni 15 noiembrie

Seara, după emisiune, Sorin Dumitrescu. Cinăm împreună la restaurant, apoi îl chemăm la cafea și pe Pupăzan care-l găzduiește pe Sorin și ortodoxizează împreună. Dar tradiționalismul lui S. D. n-are nimic fie „după ureche“, fie fanatic. O bună conștiință lină, cel mult cîteva exagerări (și el, și Pleșu ar fi furioși pe Liiceanu că nu-l pune pe Maxim Mărturisitorul deasupra lui Platon). De aici să vină și moliciunea sa generoasă față de păcatele etice ale celorlalți (Nichita de pildă)? Mai curînd din cafeneaua bucureșteană al cărei produs — e drept oarecum atipic prin studiu și serios — rămîne. Un „bătrîne“ atotcuprinzător de indulgențe. Vinovate?

Mărți 16 noiembrie

Seara, Liiceanu cu soția, căreia nu-i spusese în România că ne cunoaște iar eu am gafat telefonîndu-i la Heidelberg să-i urez bun-sosit. Liiceanu avea de gînd să ne-o aducă fără să-i spună unde, ca să facă „un infarct“.

Liiceanu rămîne și pentru mine și pentru V. intelectualul de-afacolo. Dar cel mai frămîntat. *În* și *pe* problemele esențiale.

Miercuri 17 noiembrie

Seara, Radu Stan venit să aleagă libertatea aici (cu promisiuni de lucru la Salabert) și care ar vrea o emisiune de muzică modernă la FE. Îi explicăm — cam în zadar — că americanii nu vor muzică clasică — cu atît mai puțin modernă, pe unde scurte, recepția

fiind cum e. V. o încercase cu Bernard — n-a fost posibil. Radu Stan nu prea e convins.

Joi 18 noiembrie

Încep să citesc din *Prințul Ghica* al Danei Dumitriu.

Excelent: alungarea pitorescului și instalarea sensului.

Telefon de la Mihnea, foarte excitat de arestarea unor unguri (cu samizdat) din Transilvania. Vlad Georgescu mai sceptic: toate memoriile grupului samizdat opun pe unguri românilor. Într-unul din texte pun după cuvîntul Transilvania termenul în maghiară (Erdel, cred). Cu o asemenea gafă, pînă și monstrul de Ceaușescu riscă să-i aibă pe români de partea lui în acest conflict. Numai Mihnea e radios.

Vineri 19 noiembrie

Prima aniversare fără Christiane.

Seara cu Liiceanu și soția la restaurant în Cartierul Latin. Ne simțim acum tot atît de bine cu amîndoi pe cît ne simțeam cu el cînd venea singur.

Insistent împins de V., Liiceanu a înscris un doctorat de stat în loc de unul de *troisième cycle*. De altminteri, într-o adevărată panică a modestiei, spune că doi oameni l-au făcut pe el, obligîndu-l să se ridice peste statura lui: Noica și V. E în plină criză, pretinde că n-a citit nimic, nu știe nimic, n-a scris nimic. La vîrsta lui (are 40 de ani) Hegel... Poate primul nevanitos care sosește din România. Și fără complexul provincial răspîndit la atîția, că arată ei Occidentului. Dimpotrivă. Nu se crede ceea ce e: de talie europeană. Foarte obositor pentru el, excesiv de odihnitor pentru ceilalți. O calitate nu numai intelectuală, dar și *umană* remarcabilă pe care o simt și la soția lui, Carmen. Mi-ar plăcea să fim tineri și să avem o viață de dus împreună. Și lui V. la fel.

Speră că-i va ieși la București *Jurnalul de la Păltiniș*. Se ocupă Sorin Mărculescu. Mi se pare de negîndit. Dar la București nebulia e în toate sensurile, uneori pînă și în cel bun.

Greg telefonează de ziua mea. I-a murit mama vitregă, care avea 101 ani!

Martți 23 noiembrie

În *Flacăra*, Păunescu pe o întreagă pagină și într-un articol perfid dă semnalul încetării campaniei neo-proletcultiste. Dar teza e falsă și perversă (de fapt, ceaușistă): să se oprească polemica între cele două extreme — estetizanții și cei care agită doar temele. Cu toate că Barbu și *Săptămîna* (nenumită altfel decît într-un post-scriptum) sînt biciuiți, cînd e vorba de exemple, apără pe Ion Gheorghe, Nichita și Ioan Alexandru. Totul în numele „unității culturii“ (unitate cu cine?) dar apărînd breasla.

Miercuri 24 noiembrie

De două seri îi telefonez lui Stroescu seara să am vești de la Mike și nu-l găsesc acasă.

E. B., de două ori în ultima vreme, a scris negru pe alb că scriitorii vin la V. și la mine cu rapoarte secrete. Dar pînă și el?

Seara, Liiceanu cu soția. (Între timp îmi telefonase Anca Dumitrescu că L. și-a pierdut pașaportul la Sorbona, dar și-l regăsisse.) De la noi, telefonează la Tacou, unde e Hăulică.

Joi 25 noiembrie

Zinoviev, într-o conferință de presă la Lyon, a declarat ieri că KGB-ul i-a furat soția și fetița. Numai *Le Quotidien* și *Libé* reiau informația. Telefonăm lui Goma — care telefonează rușilor. S-ar putea ca Z. să înceapă o depresiune — și să nu fie adevărat.

Ne telefonează Barbă: s-a hotărît Apostu să rămînă — numai să-i dea azil politic: a fost în Occident de vreo 15 ori pînă acum. Vrea o recomandatie de la Eugen, directorul OFRA-ei îl admiră exclusiv — dixit dna Stoicescu. Lui Apostu i-au dăruit atelierul — era pe calea imperială a comunismului — și chiar dacă i-au propus altul, nu mai vrea, nu mai poate.

Telefon de la Aurora: doi scriitori n-au mai îndrăznit să ne vadă (unul, Simion, care ei i-a spus așa, dar de văzut tot ne-a văzut). Cred că avem microfon în casă sau cineva foarte apropiat — agent. Se știe tot. Dacă s-ar ști, cîți scriitori ar fi de-a dreptul închiși! Dar le e frică și se lasă intimidați.

Cristovici vine cu cărțile lui Bujor Nedelcovici de la Seuil, unde i s-au dat spre lectură: dacă să-l „radă” sau nu. Îl încurajăm dimpotrivă: să spună de bine, deși nu cred că le vor lua. Bietul Nedelcovici, în ciuda pesimismului nostru, speră. Ce să facă scriitorul român la Paris? Să spere, nu?

Vineri 26 noiembrie

Goma a vorbit cu Silianof. Într-adevăr Zinoviev e ciclic apucat de nebunie: soția și fetița au plecat la prieteni (nu mai puteau trăi cu el). Z. știa, le-a și văzut la München, dar la conferința de presă de la Lyon a... deraiat. Trist pentru el, penibil pentru toți disidenții.

Ieri în *Le Monde* un interviu al lui Mitterrand. Întrebat asupra raporturilor cu România după „afacerea Tănase”, răspunde:

„Je n'ai rien à dire de nouveau là-dessus. Le peuple roumain et le peuple français ont de solides liens historiques. Je m'attache à les préserver.“*

Nu știu ce injurie i s-ar cuveni mai bine. Toată politica lui e la fel: nici o declarație nu-l angajează și mâine spune contrariul a ceea ce a spus ieri. Prima lui reacție în „afacerea Tănase” mă împiedica să-l detest din toată inima. Acum ipoteca e ridicată.

La FE la radiojurnal: evreii sînt excluși din noul decret cu plata pentru emigrare. Ceaușescu speră astfel să nu piardă clauza — „amendamentul Jackson” — nu privește decît emigrația evreilor, și să creeze antisemitism în România. Va reuși? Pe cît sînt de „inocenți” americanii, nu m-ar mira pentru clauză. Mai puțin sigur pentru împlinirea celui de-al doilea scop. Sînt acum prea puțini evrei în țară ca să se mai poată crea o diversiune antisemită de oarecare amploare.

Sîmbătă 27 noiembrie

La Mămăligă la Hyperion fac expunerea despre „neo-proletcultism și rezistența intelectuală în România”, pentru care mi-am pierdut toată ziua de ieri punînd ordine nu atît în idei cît în cronici, și mai

---

* „Nu am nimic de adăugat la asta. Poporul român și cel francez au legături istorice solide. Eu țin să le păstrez.“ (N. ed.)

ales în repetiția obositoare a aceleiași scenariu. Și o fac cu dezamăgire: nu-mi dădusem aproape seama, tot mereu în luptă, că totul era atît de repetitiv, bătînd pasul pe loc. Apoi fără mare rezultat: nivelul de informație al celor ce mă vor asculta e atît de variat încît trebuie să simplific, rezumînd un adevărat roman de intrigi de serai într-o schemă strategică. Cred că iese ceva din toată asta, dar la nivelul pur informativ.

Apoi sus cenaclul. Apare și Breban, cu o incizie la gît și cu teoriile-i inefabile: adevăratul disident e... Burtică. Mai rău cu Tănase: îl apără pe Mitterrand și susține că n-a atacat niciodată faptul că guvernul n-a dat un comunicat, cînd eu îl am pe bandă, făcînd-o — și violent — la conferința de presă. Îl mai tratează pe Goma de porc și prost, iar se ridică tonul și ne certăm. Citește Kiropol (excelentă intervenția lui V.) și Mămăligă din aceeași *Revoluție culturală* artificială, plină de talent și de inventivitate lingvistică, dar care n-are nimic de-a face cu socialismul din țară, clișeele dislocate de el nefiind cele ce circulă în țară. Discuție de altminteri cu Mămăligă, după comunicarea mea — spusese că exilul nu poate decît completa lacunele din țară, făcîndu-se ecoul culturii de acolo; el ne vede creînd cultura română aici. Dulce paranoia de toate părțile. Tarangul îi spune lui V. că a scris ceva mai tare ca Heidegger! Altfel, totul agreabil.

Duminică 28 noiembrie

Scriu despre articolul lui Păunescu. Înglodată în acest subiect pe care încep să-l detest. Parc-aș fi un disc din ce în ce mai uzat!

Luni 29 noiembrie

După emisiune, muzicologul trimis de Sandra Vulcănescu: Bărgăuanu. Vine mai mult pentru o poeză (nu proastă, dar care are gustul lamentabil să semneze Din Cetate!!) decît pentru el, deși are o monografie despre Lipatti, care ar avea mai multe șanse decît poezia prietenei lui. B. dă lecții de pian, stă la Celibidache și e extrem de fin și timid.

Seara la Aurora și Aurel, cu Breban — deschis și simpatice — și o prezență fulger a Prințului, bolnav de cîtva timp și venit doar să-i aducă lui V. un poem pentru Cușa. Breban (ca să explic acest

epitet neașteptat) e „simpatice“ deoarece în loc să facă teorii, ascultă ca și noi, amuzându-se, pe Aurel povestind călătoria în Iugoslavia cu Aurora și mama lui.

Martți 30 noiembrie

Seara, Marie-France cu Gelu Ionescu. Cu mesaje de la Manolescu și — prin el — de la Tudoran.

Altfel, Gelu I. trist și fără speranță: De ce nu-l atacăm pe D. R. P. că nu face nimic, îngroapă Uniunea etc. etc. Nu i-a plăcut cartea lui E. Simion, nu s-a întors „autorul“ — e fals etc. Gelu a ajuns și el — cu zece ani întârziere — în faza *Tel Quel* și Ricardou.

Miercuri 1 decembrie

Coup de théâtre: Vlad G. îi oferă lui Gelu I. un post la München cu 5 500 mărci plus apartament. Gelu nu mai are nici o scuză să nu rămână și nimeni pînă acum n-a avut în astfel de condiții princiare.

După-amiază la Radio: masă rotundă despre Festivalul de Toamnă cu V., George Banu și Marie-France terorizată că nu va ști să vorbească românește: se descurcă foarte bine. Vine și Tănase cu cronica despre Saul Bellow (cartea destul de slabă, am citit-o și eu).

„Reabilitarea“ lui Tudoran se confirmă. Dreptul de semnătură i-ar fi fost dat după știrea cu Pen-clubul și ar fi antrenat și pe acela al lui Pleșu.

Enache, „pozitiv“, nu se lasă îmbobinat de grupul E. B. — ordin deocamdată să se înceteze „polemica“. Surdină și în ce-i privește pe unguri. Așteptare generală: ce va face Andropov?

Detalii privind ședința de excludere a lui Mihai Șora („Meditația“). Întrebat care i-a fost „mantra“, Ș. ar fi răspuns: nu-mi amintesc: ceva în genul „sacîz“.

Boureaun, în loc public și în gura mare l-a rugat să-i spună lui V. să nu-l mai facă prieten cu Jebeleanu.

Bogza, senilizat? Credea că în „afacerea Tănase“, Mitterrand era cel care a pierdut, iar nu C. După o jumătate de oră de explicații, tot nu prea înțelesese.

Cînd să plece, tocmai ieșeau de la Cristovici Mioreanu cu Ioana și Radu Stan. Voiau să vină aici (era vreo 2 și jumătate dimineața). Îi văd pe fereastră și-i opresc, spunîndu-le că avem un clandestin. Ce-ar fi fost întîlnirea cu Hăulică!

Vineri 3 decembrie

Renata, care semnează acum Lesnik (după ce a semnat Kebak, după ce pe acte e Nassimento, după ce prin Uniunea Sovietică și-a pierdut și prenumele, să i se piardă urma că e din Basarabia), îmi trimite cartea ei, *Ici Moscou*, ieșită în mare viteză la Hachette și care se bucură încă de pe acum de o pagină de prezentare în *Les Nouvelles Litt.* V. e primul care, ascultîndu-i o cronică, descoperise că e scriitoare. E, într-adevăr, dar, după cît am citit (vreo 30–40 de pagini), nedepășind tonul ziaristic. Umor mergînd pînă la zeflemisire, care de data asta — mi se pare — împiedică o coborîre în profunzimi.

Sîmbătă 4 decembrie

Nu reușim să aflăm ceva precis cu Mike. Îi telefonăm la spital direct în cameră: i-au spus că durerile de oase nu vin din cancerul de la picior, dar nu știe: să-i creadă sau nu. Nu știe nici Stroescu, nici ceilalți.

În *Paris Match* un excepțional reportaj asupra României, împotriva lui C. (Nero – Popeea). Telefoniez lui Vlad Georgescu să-l treacă. Iarăși reacție moale.

După-masă, la inaugurarea (cu popi și hram) a „Casei române”: trei camere pe rue des Flandres, curate, bine aranjate și cu început de bibliotecă. N-au însă scaune. Chiar dac-ar fi avut, tot nu le-ar fi putut pune: e atîta lume, ca în metro la orele de vîrf. Majoritatea din vechea emigrație, dar și mai tineri. Va fi patronaj.

Marti 7 decembrie

Telefon de la Gelu I. care vrea să ne vadă, să-l „pregătim” pentru München. În așteptare, V. G. i-a cerut cronici culturale.

Telefon și de la Rainer, care le-a încurcat pe toate. Nu numai că Souvarine nu vrea să mă vadă decît pe mine (la „*jeune roumaine*“ — *on a les jeunes qu'on peut* — la 90 de ani), dar dorește interviu fără magnetofon! Or, eu nici n-aveam de gînd să fac ceva, totul era pregătit pentru colecția proiectată a lui Goma la Hachette. Iată cum se vor transforma întrevederile plănuite între Rainer și el pentru colecția lui Goma într-o simplă după-amiază pierdută a mea. Îi citesc culegerea de articole *L'Observateur des deux mondes* apărută recent. Nu pot să nu mă întreb: e oare mai bine să-ți petreci viața avînd dreptate împotriva tuturor decît greșind alături de toți? Întrebarea mă privește și pe mine. Iar răspunsul e, bineînțeles, afirmativ. Bine c-a trăit 90 de ani să vadă că i se dă dreptate. *Stalin*-ul său a devenit ceea ce ar fi trebuit să fie de la început: o lucrare de referință.

Joi 9 decembrie

La Boris Souvarine. Trec mai înainte să-l iau pe Rainer care umblă greu (bătrînețea — spune el). Dar alături de B. S. va redeveni tînăr. În taxiul care ne duce spre reședința *troisième âge* în care locuiește B. S. cu soția, aflu că S. nu e rus, ci fiul unui ceasornicar din Paris, care și-a păstrat apoi pseudonimul pe care i l-au dat bolșevicii sau și l-a luat în lupta comună. Din 1921 pînă în 1924 — doar trei ani alături de ei, dar care i-au marcat viața. Trei ani cu ei, restul existenței combătîndu-i. Are 87 de ani, e foarte mic de statură, nu mai vede aproape deloc și nici de auzit nu prea mai aude. Vorbește politicos și rece despre bătrînețe („e de neînchipuit pînă n-o suferi“). Un prieten oftalmolog îi promisese ceva să se poată suprima cînd vor începe scăderile pe care nu le suportă. Între timp, prietenul a murit, iar fiul lui, oftalmolog și el, care l-a operat recent la ochi, iese la pensie... Totul spus cu o decență aproape indiferentă, de parcă ar vorbi de timpul de afară. Nici o slăbiciune cerebrală: capul întreg, memoria (pentru tot ceea ce nu privește prezentul imediat) prodigioasă. Revoluția bolșevică constituie pentru el agenda zilei. Dacă și-ar spune amintirile la dictafon, ar reînvia istoria. În Occident, e ultimul care l-a cunoscut pe Lenin. Și bine. Dar nu poate să gîndească decît cu pana în mînă. A-i propune o înregistrare e probabil ca și cum m-ai pune pe mine

să lucrez cu un terminal. Blocaj peste care nu încerc prea mult să trec, deși am adus un magnetofon cu mine.

O ordine în biroul lui, ca de testament. Corespondența clasată, presa în dosare, revistele lui cartonate. Se îndreaptă imediat spre ce vrea să ne arate: corespondența cu Simone Weil (nu știam că au fost atât de legați), răspunsul pe care i l-a dat Lenin (republicat în *Contrat Social*) etc. Nu simte marea schimbare intelectuală a Parisului. Mai vede peste tot staliniști. Blocaj ca pentru magnetofon. Lucrurile recente nu-l mai ating decât superficial. În schimb, e intarಿಸabil asupra lui Nicolas Lazarevitch în Rusia sau prietenului său, Pierre Pascal, căruia, într-o lungă agonie, i se lichefiază creierul. Și cu, și Rainer pledăm pentru colecția lui Goma. Nu știe dacă va mai putea, prevede sfârșitul. Promite totuși, dacă termină volumul cu corespondența Simone Weil, o lucrare despre Lenin. De Gaulle ar fi spus: *Si Dieu me pręte vie*. Dar îl detestă pe de Gaulle (creator al tuturor legendelor despre Stalin...) și ar fi mai mulțumit să i se ia viața decât să i se mai „împrumute“ la prețul ăsta.

Ies de-acolo cu Rainer ca și cum aș fi asistat la asaltul Palatului de iarnă. Dar, în același timp spunându-mi că are dreptate: ar trebui probabil să ne putem cu toții suprima când nu mai ținem la statutul de supraviețuitori. Și el nu mai ține. În prima cafea, cafea și țigări (acolo n-am fumat), cu exasperarea vitală a celui care a lăsat un operat grav sau un muribund pe un pat de spital. Cîtă memorie totuși — și de ce calitate — se va stinge o dată cu el!

Duminică 12 decembrie

Lovitură de teatru, top secret: Emil Georgescu i-a telefonat lui Goma că joi, la Congresul Partidului, Ceaușescu va cădea!

Știrea i-a fost adusă lui E. G. de un „funcționar de la Externe“ (venit cu un text anti-ceaușist semnat anonim de un grup de comuniști din conducere, cum au mai fost difuzate) și care i-a spus că după ce C. va fi dat jos, noua conducere va arăta, într-un comunicat, că acțiunile din străinătate (atentate eu, Goma, Tănase, E. G.) au fost comandate de C. Departamentul de Stat ar fi fost pus la curent. „Funcționarul de la Externe“ ar fi cerut ca Goma

să trimită gazetari la Congres (îl și trimite pe Poulet), fără a le spune nimic precis.

Goma vine la cafea, dar nu comentăm mult pentru că între timp se anunță Sorescu, care și-a revenit după „Meditația T.” ce i-a dat bății de inimă (la propriu) iar nevaste-si — zice el și sper să nu fie adevărat — un cancer al pielii. Ca totdeauna, bine cu el, cu toate că nu prea sînt atentă, mereu cu gîndul la „complot”. Pe seară îmi vine brusc ideea c-ar putea fi o provocare.

Luni 13 decembrie

Seara cu Bujor Nedelcovici.

Mărți 14 decembrie

În *Luceafărul* ne atacă pe V. și pe mine Artur Silvestri. Prostește, mincinos și fără talent dar... decent.

Goma a vorbit ieri cu E. Georgescu și a avut noi precizări: grupul anti-Ceaușescu e condus de Verdeț și Trofin (bieții români n-au șansă, Trofin e un sadic).

După-amiază primim de la FE și emisiunea („Actualitatea Românească” din 8 dec.) în care a fost difuzată „scrisoarea” grupului, un adevărat apel la răsturnarea lui Ceaușescu.

Crezînd din ce în ce mai mult în provocare, îi telefonez lui Mihnea pe la unu și jumătate noaptea și-l găsesc cu un gazetar pe care-l pregătește pentru... București. În afară de acesta (îmi va spune numele mîine) pleacă la București Claire Tréhan (*Le Monde*) și Bernard Poulet (*Le Matin*).

Quai d'Orsay (care știe și el) nu crede că vor reuși. Eu nu mai cred nimic.

Miercuri 15 decembrie

Cornelia Ștefănescu cu cele două volume ale *Scrinului negru* — primul: romanul lui Călinescu; al doilea: scrisorile cu adevărat găsite într-un scrin negru cumpărat de el la talcioc și după care și-a scris romanul. Un roman al romanului deci — cum probabil nu s-a mai scris — prin intermediul cercetării literare. Cornelia Șt. mi se pare exemplară pentru modul modest dar trainic în care

unii intelectuali din țară înfruntă vremurile: în bibliotecă și prin bibliotecă.

Seara la Beaubourg pentru a vedea un divertisment al Virginiei Woolf: *Freshwater* jucat de ea și familia ei în 1935, și reluat acum pentru o reprezentație cu scriitori francezi. Printre ei, alături de Guy Dumur, Michel Deguy, Alain Jouffroy: Rodica și Eugen. Rodica joacă pe bona care vine mereu să anunțe că „coșciugele au sosit“, iar Eugen pe Alfred Tennyson, poetul oficial. Inenarabili amîndoi (Eugen cu o imensă barbă, Rodica cu tot felul de funde la tot felul de șorțuri, amîndoi mici, năuciți și pierduți).

Aveam *rendez-vous* cu Marie-France și Gelu. Nu ne regăsim. Și aici e o reprezentație de familie: *le Tout Paris*. Numai că sala de la Beaubourg e prea mică și *le Tout Paris* prea întins: nu intra decît jumătate din lume. Avem șansa, V. și cu mine, să fim printre aceștia: Marie-France cu Maurice de Gandillac, Gelu, Lavelli, nu. Apare și Jack Lang infect de ministeriabil. Îl întrevăd pe Nicolas Bataille cu părul cărunt.

Joi 16 decembrie

Spre seară mutați la hotelul Le Laumière (?) (unde au stat și Steinhardt și Dorin Tudoran) pentru că ni se vitrifică parchetul și pînă luni nu se poate sta în casă.

Vine pe la șase Gelu Ionescu să ne ia și cinăm împreună lîngă hotel. Efervescent din pricina veștilor pe care i le dau cu „complotul“ anti-ceaușist. Iar analizăm toate ipotezele, iar nimic. Vorbim apoi de Europa Liberă și de ce va avea de făcut acolo și, în așteptare, ce va scrie pentru emisiunile noastre.

Vineri 17 decembrie

Nimic de la Congresul de la București.

L-au arestat pe Walesa și l-au plimbat cu mașina doar cît să evite să ia cuvîntul la Gdansk.

Dorm foarte prost la hotel și apoi toată ziua moțai. Seara, în hale, văd la televiziune c-a murit Clara Malraux. Tot debutul meu parizian la Royamont cu ea și cu Dominique Arban revine ca și cum de atunci n-aș mai fi întrevăzut-o de atîtea ori, pe la premiere,

cu un aspect din ce în ce mai rebarbativ. Dar moartea mi-o restituie ca la început. Fusesse în timpul războiului cu Christiane în refugiu. De altminteri, probabil că din pricina amintirilor prin Ch. mă opresc atîta la ea. Nu mai vorbisem cu ea de prin 1950 — și nici atunci nu fusesem prea legate.

Sîmbătă 18 decembrie

Telefon tardiv de la Gelu Ionescu. E la Mihnea, unde a primit un mesaj (via Vlad Georgescu și fratele lui Nemoianu): Manolescu ne-ar cere ajutor: vor să-l oblige să atace Europa Liberă.

Știrea pare abracadabrantă și, în plus, cum l-am putea ajuta? Atacîndu-l? Nici nu e sigur... și apropo de ce?

Duminică 19 decembrie

S-a încheiat Congresul de la București Și tot nimic.

Telefon cu Rodica Iulian. L-au chemat pe Manolescu la telefon și servindu-se de numele lui de cod (Ladima), au inventat următoarea poveste: Oana (Orlea) vrea să scrie un eseu despre Camil P., n-are cartea și-l întreabă pe Manolescu dacă nu cumva soția lui Ladima nu făcea presiuni asupra lui să scrie nu știu ce. Nu — a replicat violent Manolescu — ai uitat cartea. Nu e deloc așa.

Deci toată povestea cu Nemoianu, dacă nu e inventată, e mult exagerată și Manolescu n-a cerut ajutor în orice caz.

Luni 20 decembrie

Seara privim la televiziune *Flautul* lui Pintilie, filmat pentru televiziune la Aix. Chiar fără legătură cu libretul, viziune coerentă și puternică de univers totalitar, concentraționar chiar, în care probele inițiatice iau un aspect torționar, iar Pamina și Tamino nu se mai regăsesc decît îmbătrîniți după o viață în care n-au făcut decît să se pregătească sau să fie pregătiți pentru moarte.

Mărți 21 decembrie

Telefon lung cu Pintilie într-unul din momentele lui cele mai faste. Ispitit — spune el — să-și preschimbe contestarea permanentă — de la social la metafizic — printr-o acceptare „mistică”. Se

referă bineînțeles la finalul *Flautului*. Nu cred însă că o astfel de tranziție se poate face pe un asemenea livret, *qui à l'Egypte facile* — ca să-l parafralez pe Cioran. Îmi dă dreptate.

Alt telefon lung cu Vlad Georgescu pentru a-l informa în povestea Manolescu. „Fetele“ mă cheamă mai spre seară: le-au telefonat Manolescu și Dana Dumitriu (de ziua Rodicăi Iulian), iar Da-na i-a spus Oanei „în privința lui Ladima, îți dai seama cred că e o mare porcărie“. Fetele rețin teza „provocării“. Vom mai discuta.

Joi 23 decembrie

Am primit totuși *Luceafărul* cu suita — uimitor de decentă ca ton — a atacului lui Artur Silvestri. Spune doar că pierzând legătura cu limba vorbită din țară, sîntem animați de „spirit provincial“. O idioteție — dar politicoasă. Ce se va fi întîmplat cu „băieții“? Nu li se mai dă voie să înjure, obligîndu-i astfel să-și piardă singurele „argumente“. Puși în frîul limbajului politicos, își pierd spontaneitatea calomniei și se arată așa cum sînt: incapabili de a avea cea mai mică idee.

Zi pierdută cu cumpărături pentru cadourile de Crăciun. Și cu plictiseala răspunsurilor la felicitări. Care se acumulează și mă fac de vreo săptămînă să-mi pierd vreo oră pe zi. Nu mai știu să comunic decît prin telefon. Generație pierdută pentru genul epistolar.

Vineri 24 decembrie

Moartea lui Aragon. La început decisă să nu scriu nimic, apoi, încetul cu încetul, mă răzgîndesc. Dacă acest elogiu al minciunii (*le mentir-vrai*) și al uitării (*Blanche ou l'Oubli*) care a fost opera și viața lui A. nu este dezvăluit în clipa în care omagiul curge de peste tot (nu numai de la PCF, ceea ce e normal, dar și din celelalte părți, superficialul de d'Ormesson vorbește de geniu în fiecare paragraf al articolului său), atunci nu mai are nici un sens să dau lecții de morală scriitorilor din țară, care, cel puțin, au fost mai mult sau mai puțin forțați și n-au cîntat GPU-ul și pe Stalin („cel mai mare filosof al timpului“ — dixit Aragon) în huzur și libertate. Fără insultă directă, va trebui să găsesc tonul punerii la punct și în memorie.

Nu știu însă când. Azi scriu despre Ionesco actor (Virginia Woolf), mâine sîntem la „fete“, poimîine la Pupăzan. Vom vedea.

Sîmbătă 25 decembrie

Sculat cu noaptea-n cap să plecăm la țară la „fete“. Ajunși la Gare du Nord, trenul indicat de ele nu mergea de sărbători. Telefoane, enervări, așteptat, schimbare de tren etc.... ajungem de-abia pe la 2 și jumătate la gara unde vin să ne ia (la 90 de km de Paris!). O surpriză cu mama Oanei (dna Cantacuzino, soția lui Băzu) cea mai suavă bătrînă din cîte am văzut. Altfel, ca totdeauna la ele, agreabil fără efort.

Ne întoarcem pe la 9 seara acasă și pînă pe la 4 dimineța fac programul Aragon în contrapunct și contratimp cu presa din Franța care e — mai toată — cuprinsă de delir.

Duminică 26 decembrie

Se apropie aniversarea morții lui Christiane și totul are un gust de cenușă. Cum voi fi reușit să-mi organizez viața fără ea? Sau, mai bine zis, să nu mi-o dezorganizez de tot?

Luni 27 decembrie

Vorbesc de la birou cu München-ul. Imposibil de aflat vești precise despre Mike, Stroescu nu este acolo, nici Vlad, dna Moscuna știe doar că i-ar fi făcut două ședințe de chimioterapie. Dacă e adevărat, înseamnă că sînt metastaze. Vorbesc cu Munteanu: le-au sosit cele două numere din *Limite* (nouă, nu). Nu știau de atacurile din *Luceafărul*. Dezorganizare. Parcă noi am fi centrala și ei biroul de corespondențe...

Marti 28 decembrie

În *România literară* ne atacă Căprariu pe o întreagă pagină: „Metecii“. Au dat probabil ordin *României literare* să ne atace pentru că noi spunem că e cea mai bună revistă. Dacă cred că vom cădea într-o capcană atît de grosolană, se înșală.

Zi fărîmițată de tot felul de vizite. Printre ele, o doamnă de la Biblioteca Franceză din București (Irina Bujeniță) cu un pachet pentru Ecaterina Ghițescu (căsătorită cu fiul lui Adinel (...), Vladimir, și așteptîndu-l în Elveția). Ne descrie cenzura cărților, la care se dedă însuși directorul (francez) al bibliotecii, prevenind-o pe a românilor. Cum e un articol despre România, e tăiat (n-a trecut nici un ziar cu „afacerea Tănase“, de pildă), cărțile lui Cioran nu sînt în bibliotecă, cele ale lui Eliade au fost scoase pe vremea cînd era *persona non grata* — acum cîteva luni — etc. Lașitatea occidentală e fără de margini. La Quai d'Orsay toți au o mentalitate de lachei. *Nausée*.

Seara la Mihnea cu cei doi Vianu, Marie-France, Gelu Ionescu. Mihnea ne dovedește (*livres à l'appui*) că victoria de la Călugăreni a fost de fapt o înfrîngere. Niciodată România nu se va instala destul în liniște pentru a-și oferi luxul să-și demistifice istoria.

Miercuri 29 decembrie

Lung telefon cu Cioran, ne rugase Steinhardt să-i transmitem urările lui (între timp însă îi scrisese). Cioran îmi spune că Steinhardt i-a smuls promisiunea că nu-l va mai „vorbi de rău“ pe... Christos! Dar pe Dumnezeu, îl întreb — „Là j'ai tous les droits“ — îmi răspunde el. Îl mai înștiințez că în atacul lui Căprariu e citată dedicația pe care i-a dat-o pe o carte și e prezentat ca un prieten și — în opoziție cu noi — ca un bun român. Fulminează, dar nu vrea să-i scrie, să-l pună la punct. E ambalat acum de Italia, unde s-a apucat să dea interviuri. S-a săturat de Germania. După ce o viață întreagă a stat în Cartierul Latin, acum l-au apucat călătoriile.

Seara la Barbăneagră pentru a vedea cele două filme ale sale turnate în Mexic, *Teotihuacan* și *Quetzalcoatl*. Fotografii admirabile, dar aceleași defecte: prea mulți sori rotitori, repetarea litanică a acelorași idei-obsesii, lipsa oricărei arhitecturi ascendente și pedagogia cam sumară. Ce e bine cu el e că i se poate spune pe față tot: primește cu umor și oarecare grație contradicția, fanatismul lui e amabil.

Mai erau Horia Damian (cu o foarte tînăra iubită), Apostu — rămas la Paris —, Marie-France, Restany bărbos și *bonhomme*

--- JURNAL ---

cum nu mă așteptam să fie etc. Vine și Pintilie să întâlnească un scriitor (Tristan) după care ar fi vorba să facă un film.

Ieri, când băteam cronica despre cartea Danei Dumitriu (*Prințul Ghica*), două mașini de scris cad în pană. Cristovici mi-o trece pe a lui, dar n-are aceleași semne ca a mea și-mi taie bruma de inspirație pe care o aveam. Îmi pare rău deoarece îmi plăcuse neașteptat de mult acest „roman istoric“ (gen pe care-l detest) din care orice pitoresc e alungat de semnificație și idee.

Vineri 31 decembrie

De la moartea mamei, nici un an n-a fost mai negru. Mîine e aniversarea de un an a morții Christianei.

Sîmbătă 1 ianuarie

E azi — la orele 22 — un an de la moartea Christianei și toată ziua nu sînt în stare să fac nimic.

Scriu noul carnet de adrese (e ceea ce detest mai mult, neapucîndu-mă de o astfel de treabă decît atunci cînd au ajuns cu adevărat ferfeniță carnetele precedente), primesc și dau telefoane. Printre ele, Virgil Tănase care mă anunță că scrie o carte despre „afacere” „où il règle les comptes”. Ce va mai ieși! I s-a comandat și un roman polițist pe bani grei (30 000 fr.), acum că e în materie.

Îl pun pe Bujor Nedelcovici în legătură cu Gelu și fixăm un cifru pentru a ști dacă Manolescu a fost sau nu presat să scrie împotriva noastră. Nedelcovici se întoarce la sfîrșitul săptămîinii la București.

Duminică 2 ianuarie

Încerc, probabil zadarnic, să opresc o răceală provocată de prea mare căldură afară. E un timp de primăvară moale.

Fac interminabile montaje și calcule. Actualitatea românească devenind de 50 de minute și noi promițînd c-o „umplem” de la Paris cu colaborări, lucrurile se complică. Trebuie să ne numărăm rîndurile, să calculăm exact pe cele ale colaboratorilor etc. Pierdere de timp. Montez deci o cronică a lui Radu Stan despre „demolarea” școlii românești de muzică.

Luni 3 ianuarie

La Radio, telefon de la Vlad Georgescu. Cu o știre uimitoare: Emil Georgescu a plagiat (pînă la respectarea virgulelor) un vechi edi-

torial al lui Bernard, dîndu-l drept al său. Din vreo 700 de editoriale cît a scris Noël, spera probabil să nu dea nimeni tocmai peste acesta. Nenorocul lui e că editorialul se află în cartea pe care o scoate Ioana acum și care — dacă înțeleg bine — tocmai a apărut.

Vlad i-a luat direcția „Actualității” (cînd îl atacăm pe E. B. pentru plagiat — îmi spune el pe drept cuvînt — cum să-l admitem la noi, printre noi?), lăsîndu-i doar de scris articole. Reduce deci din nou „Actualitatea” la 35 de minute, în afara celei de vineri. N. C. Munteanu se va ocupa de „Actualitate”.

Matei Cazacu ne aduce numărul din *România literară* (50), în care Virgil e atacat de Hristu Cîndroveanu. Un text de o prostie densă.

Venim acasă cu Greg pentru o convorbire asupra cărții lui Douglas Allen despre fenomenologia lui M. Eliade. Bietul Greg se chinuie cu româneasca lui învățată la militarie.

După plecarea lui, mă afund în cele două numere din *Limite* — unul pe noiembrie, al doilea pe februarie viitor (!) — care ne-au sosit de la Ion Dumitru.

Miercuri 5 ianuarie

Primim urări de la Noica. Semnate în clar cu numele lui. În felul lui, Noica este deci deosebit de curajos sau, acum cînd previziunile lui nu s-au împlinit și a dat drumul băieților (Liiceanu, Pleșu) să se realizeze și altundeva decît în țară, detașat de propria-i viață.

Primim cartea lui Bernard, foarte frumos apărută.

Joi 6 ianuarie

Telefonul Ioanei Bernard care-mi confirmă „afacerea Emil G.” dar, din nefericire, cancerul lui Mike, pe care s-a dus să-l vadă la spital. Îi fac chimioterapie... Ne întrebăm o dată mai mult dacă două cancere consecutive la doi directori de la FE sînt treabă curată. Dar tot nu-mi vine să cred, deoarece Mike era „tranzitoriu” și tot urma să iasă la pensie.

Bujor Nedelcovici: la Seuil, cartea lui trece în a doua lectură. Punem telefonic la punct mesajele pentru Dorin Tudoran.

Între telefoane și cîteva somnolențe fac și o emisiune.

Vineri 7 ianuarie

La indexul de la mîna stîngă (după o radiografie) se vede că am un fel de tumoare benignă denumită „choudriome solitaire“. Doctorul mă avertizează că dacă aş cădea în deget, s-ar pulveriza. Morala? Să nu cad.

Mandelstam (citată de Pierre Daix à propos de primul volum — *Primul Cerc* — din operele complete ale lui Soljenițin):

„Toutes les œuvres de la littérature mondiale, je les classe en œuvres autorisées ou écrites sans autorisations. Les premières sont de la boue, les secondes ont l'air volés. Certains écrivains écrivent des œuvres d'avance autorisées: je veux leur cracher au visage, leur donner des coups de bâtons sur la tête... leur interdire de se marier et d'avoir des enfants — car les enfants doivent continuer pour nous, achever de dire les choses les plus importantes — alors que leurs pères ont vendu leur âme au Diable pour trois générations à l'avance.“*

Cînd Mandelstam scria în anii '30 aceste rînduri, Soljenițin avea doisprezece ani... Daix are dreptate să insiste asupra acestei continuități: adevărată.

Sîmbătă 8 ianuarie

Trec pe la Goma să-mi dea scrisoarea trimisă de Tudoran Pen-clubului.

Între timp, mama lui Tănase a sosit în vizită la fiul ei (!!) cu mesaje de la Tudoran. Cum i-au dat drumul, nu înțeleg. Se pare c-au întrebat-o dacă n-a văzut că se vorbește de fiul ei pe prima pagină a tuturor ziarelor; a răspuns — genială sau năucă — că n-a văzut nimic nici în *Scînteia*, nici în *România liberă*.

Scriu pînă noaptea tîrziu (adică 5 dimineța) cronica despre premiile Uniunii, pentru a ataca Marele Premiu acordat lui Beniuc.

---

* „Toate operele din literatura mondială le clasez în opere autorizate sau opere scrise fără autorizație. Primele sînt gunoi, celelalte par furate. Unii scriu opere autorizate dinainte. Îmi vine să-i scuip în față, să-i bat cu bățul peste cap... să le interzic să se însoare și să facă copii — fiindcă copiii trebuie să ne continue, să termine de spus lucrurile cele mai importante în timp ce tații lor și-au vîndut sufletul Diavolului pe trei generații înainte.“ (N. ed.)

Lipsa de memorie a românilor e fără egal. Se dă drept iertare (bietul om, a greșit și el...) ceea ce nu e în fond decît lășitatea de a menține pînă la capăt un verdict sau o atitudine. Intermitențele curajului, intermitențele memoriei; balcaniadă. Țara zace mai departe „turcită” pînă în profunzimi. Exultarea tuturor cînd Beniuc, în 1965, a căzut de la Președinția Uniunii! Denunțul lui împotriva lui Blaga în *Pe muchie de cuțit*. S-a uitat totul. Criticii încep să găsească că e totuși un mare poet. Așa se creează legendele în România: prin complicități ale prostului gust. Așa a devenit și E. Barbu mare scriitor. Criteriul estetic se molipsește și el de bolile curajului, cronice printre intelectualii noștri.

Duminică 9 ianuarie

Tănase a vorbit la telefon cu Tudoran (imprudent). Nu i s-a dat slujbă. Uniunea a înaintat la Consiliul Culturii cererea lui de plecare după invitația Pen-clubului și D. T. crede că va rămîne blocată acolo. Refuză deocamdată un interviu în *Les Nouvelles Littéraires*. Pe ce să se mai facă atunci scandal?

Luni 10 ianuarie

Codeina din doctoriile împotriva tusei îmi dă stări ciudate: somnolență și evasiameteală și n-am nici voce, nici energie pentru a citi tocmai cronica împotriva lui Beniuc.

Seara îmi revin în sfîrșit. Întorși acasă, nu prea tîrziu, citesc din *La Maison jaune* a lui Zinoviev. Decepția de la început dispare cu primele 50 de pagini. Tot Estul își începe literatura cu 50 de pagini incerte ca o plajă cu nisipuri mișcătoare, ce devoră talentul autorului și răbdarea cititorului.

Marți 11 ianuarie

Seara, la generala lui Pintilie cu *Azilul de noapte*. Tocmai un text de Gorki a găsit pentru a-l servi în loc să-l pună să-i slujească lui fantasmelor. Despuiere deci, respectul textului, accentul pe jocul actorilor, o purificare — poate o modestie — deși nu cred — pe o piesă care nu merită nimic din toate acestea. Două momente excepționale: spălarea cadavrului Anei și faimoasa tiradă: „Omul,

ce frumos sună acest cuvînt!" — luată în deriziune prin ton, situație și acumularea de cuburi pentru înălțarea unei caricaturi de statuie. Bună și ambiguitatea perpetuă a lui Luca. „Scepticul mîntuit” — cum îi spune V. căruia totul i-a plăcut (vietnamezii aduși de P. în scenă pentru a arăta care sînt marginalii secolului, teatralizarea isterică a actorilor cînd își joacă rolurile trecutului lor, reabilitarea tipătului). Cum ne întoarcem acasă, i-l dau lui pe Pintilie la telefon — entuziasmele mele sînt mai măsurate. În afară de orice regie, Gorki rămîne pentru mine scriitorul care a făcut elogiul universului concentraționar, iar *Azilul...* ar trebui să fie o capodoperă pentru a mă face să uit. Și nu e.

Miercuri 12 ianuarie

Cu Marie-France la Collège de France să-l ascultăm pe Borges care vorbește despre „creația poetică”. Marie-France are o invitație, dar neînsistînd destul, nu sîntem primite la ghișeu oficialilor și facem cea mai groaznică dintre cozile cu putință, trezindu-ne în sală înghesuie, în picioare, strivite. Prinsă de panică, țin să ni se dea drumul să ieșim și fac atîta scandal încît ajungem să ne degajăm și să ne așezăm în față printre ceilalți invitați care n-au trecut prin infernul nostru: Cioran, R. Aron, Michaux, Gallimard cu soția, Yves Bonnefoy etc.

Îl mai văzusem pe Borges la televiziune: ni se păruse, lui V. și mie, destul de plat. Așa e și acum, dar faptul că e orb și că periodic se poticnește într-un cuvînt ca o mașină care trebuie întoarsă, mă emoționează îndeajuns ca să mai critic și ce spune. Toată sala e ferventă, călduroasă în aplauze, entuziastă. Pe ferestre, cînd totul e ticsit, mai sosește un grup de tineri.

Întoarsă acasă, îi pun lui V. (care avea de lucru și a avut buna inspirație de a nu veni) înregistrarea: Borges spune într-adevăr lucruri oarecare, de parcă n-ar fi Borges. E așa greu să te retragi la timp? Probabil.

Jianu a avut o nouă criză cardiacă (a ieșit acum din ea). Dyspré care îmi telefonează ca din partea lui, vrea să-l ajut s-o pună pe Magdalena Rădulescu în vreun azil de bătrîni al Primăriei. Magdalena are 84 de ani și o credeam în România... Nu vād ce s-ar putea face pentru ea după ce s-a tot plimbat între București și Paris.

Dacă și ei, cu toate concesiile pe care le-a făcut, și la 84 de ani, nu-i mai convine România, ce trebuie să fie!

Annette Laborey vrea de la V. o scrisoare de recomandare pentru bursa lui Pleșu la o universitate americană. Dacă s-ar putea cu scrisoare *en-tête* de la CNRS...

Din nou răcită. Probabil că m-a „întors boala“ după „coada“ de la Collège de France pentru Borges când eram toată o apă.

Sîmbătă 15 ianuarie

Cu temperatură. Cînd întinsă, cînd pe fotoliu cu Apocalipsa lui Zinoviev la îndemîină (*La Maison jaune*) și telefoane.

Mai multe de la Pintilie, puțin șocat că lui Tănase nu i-a plăcut spectacolul. Îl înlocuiesc la masa rotundă cu Cristovici care a fost entuziasmat și delirează asupra culorii beckettienne a regiei lui Pintilie.

Duminică 16 ianuarie

Seară la cine-club pe a III-a un film de Orson Welles, *La soif du mal*, excepțional nu numai prin prezența răului, dar și a lui Orson Welles actor, în unul din cele mai bune roluri ale sale.

Luni 17 ianuarie

Masă rotundă pînă la sfîrșit bună, cu toate că G. Banu se cam lasă atras de partea lui Barbă, care citește textul *Azilului...* ca pe o capodoperă pe același nivel cu Shakespeare. V. combate de unul singur și polemica e în toi. Iar se va spune la București că ne-am certat cu toții...

Mărți 18 ianuarie

Azi, pe cînd era doctorul la mine (să-mi dea antibiotice pentru bronșită), un telefon de la Cazaban: a auzit că a murit Bebe Roman. Telefonăm imediat Yvonnei: a murit într-adevăr la 23 dec. și ea spune că ne-a căutat la telefon mereu. A avut cancer la plămîni, apoi metastaze la cap, a suferit mult, dar pe o durată scurtă.

Dacă n-ar fi fost luna aceea de toamnă la Roma (în sept. '77) în care ne-am legat atît de tare de el, poate acum am suferi mai

puțin. Telefona în fiecare zi (eram bolnavă). — „Ce mai face fata lui Lovinescu?“ Îmi recita pe dinafară din tata și mă acuza că nu sînt în stare să fac la fel. Ne întâlneam prin cafenele, la Yvonne acasă (unde stăteam), la ei, în una din cele mai aiuristice și ferme-cătoare case din cîte am văzut vreodată, cu grădină, pisică, cîini și uși deschise spre terasă. „Vasileasca“ (pisica) a murit acum cîteva luni. A telefonat special să ne-o spună (fusesse la el Barbu Brezianu, venind de la Bienală). Era îngrijorat și de sănătatea Tessei. Nimic despre el. Cu tot viciul jocului și curselor (pentru care și-ar fi furat și prietenii, vînzîndu-le tablourile), era pentru noi unic: toată cafeneaua literară bucureșteană dintre cele două războaie trăia în el și el o trăia cu har.

Regăsim cele două convorbiri înregistrate pe care V. le avusesese cu el într-un studio fără ferestre (ca o celulă de închisoare) la Roma. V. le va retransmite. Și altceva ce va mai rămîne din această memorie fabuloasă? O singură carte de amintiri.

Cît despre Yvonne, îi tremură degetele și nu poate scrie. — Septembrie 1977 a fost ultima noastră oază la Roma.

Joi 20 ianuarie

Recitesc broșura cu o cozerie a lui Bebe Roman, *Cenușa visărilor noastre*, și redescoperim cu emoție ceea ce uitasem: că ne dăduse lui V. și mie exemplarul nr. 1. După o viață ca a lui, cu o inteligență ca a lui și cu talent (orientat însă mereu spre poantă), numai o broșură! Cît îl împingeam să-și scrie memoriile. Lene, modestie, dezorganizare? Sau gust de „cenușă“? Trebuie s-o întrebăm pe Tessa ce e cu volumul de „memorii“ din care spune în prefață că a scos cozeria aceasta.

Vineri 21 ianuarie

Danton de Wajda

Cu Vlad Georgescu la prînz în Cartierul Latin. Deschis, amabil, bine crescut: n-am avea decît să ne bucurăm V. și cu mine: între ce așteptam și ce este, diferența e mare. Totuși e o lipsă absolută de vibrație la el, care înăbușe entuziasmele, împotmolește urgențele, descurajează inițiativele. Sper să ne înșelăm din nou.

Între timp, Mike e aproape pe moarte iar Vlad G. primește regulat scrisori de amenințare de la ofițerul de Securitate care-l an-

chetase. Pentru prima oară evocăm împreună coincidența tulburătoare a două cancere la doi directori consecutivi ai secției românești. Au fost iradiați de trimiși ai Secu? Vlad nu crede. Nici americanii. Nici noi? Nu mai e atît de sigur.

Îi propun lui Vlad G. difuzarea cărții lui Goma. E ezitant: n-ar vrea transmisii pe o atît de lungă durată și n-are să-i plătească sume barosane ca în trecut. Insistăm, V. și cu mine, și rămîne să-i trimitem manuscrisul.

După aceea la *Danton*-ul lui Wajda care ne entuziasmează pe amîndoi. În plan politic (Revoluția franceză văzută nu prin dihotomia Jaruzelski-Walesa, cum au scris atîția imbecili, ci prin optica celui care a trăit sub comunism. (După modelul primelor instituții ale terorii și delațiunii din timpul Revoluției franceze. Procesele politice de la Moscova nu reiau și amplifică tiparul Tribunalului revoluționar?) Capodoperă și pe plan pur estetic.

Duminică 23 ianuarie

Ieri, telefon de la vărul lui Liiceanu care a primit o conferință a lui Pleșu ținută la Lugoj asupra culturii în secolul XX se pare admirabilă. Lui Andrei Pleșu i s-a cerut să scrie împotriva noastră pe prima pagină a *Scînteii*. A răspuns că e de acord, dacă pe a doua E. B. își face autocritica pentru stilul său de „polemică” cu noi, pe pagina a treia se critică restalinizarea culturii etc. Pe de altă parte, Ștefănescu l-a chemat, mîeros și naiv, că nu știa că a rămas fără slujbă. Liiceanu, căruia îi telefonăm, după convorbirea cu vărul lui, nu prea are încredere în persoana care i-a adus textul lui P., un pictor oravițan, a venit sau va veni și la Paris. Se teme de o provocare. În orice caz, chiar neînștiințați, nu ne-ar fi trecut prin gînd să transmitem un astfel de text la FE. Lui Pleșu i s-a mai pretins să ne ceară să nu ne mai ocupăm de el. „Cum să le cer așa ceva, a răspuns, cînd nici nu-i cunosc?” — Ceea ce e purul adevăr.

Mărți 25 ianuarie

Eram hotărîtă să notez aici ce se notează într-o agendă (de unde și forma): întîlnirile sau mesajele din țară ce nu trebuie uitate etc. etc. Și iată că încetul cu încetul se strecoară clima, afectivitatea, pisicile și bolile.

Azi de pildă, dejunînd pe lîngă rue du Bac cu Jean Budin (la 75 de ani pledează în continuare la curți internaționale și are un nou birou de avocați), ascultînd știri de la toți cei cu care Alla se încăpătînase să mă-nconjoare, parcă pentru a-mi dăruie mie rădăcinile pe care nu și le putuse da ei înseși cum să nu-mi sară din nou în față ca și cum amintirea s-ar transforma în jivină și s-ar arunca pe tine o anumită culoare a timpului cînd Alla exista și ne forța și pe noi să existăm în ritmul ei exacerbat. La Megève, la Vaumain, la Lurs, în Corsica, la Paris, ce senzație de viață prin imixtiunea ei frenetică și deseori exasperantă. Parcă ne servea, mie mai ales, de rezervă vitală.

Dar n-ar fi știut să îmbătrînească.

Cine știe?

Joi 27 ianuarie

Aranjînd biblioteca de sus, dau de două numere din *Kalende* și *Preocupări literare* de prin '42-'43 cu proze de-ale mele. Una mai pasabilă (la țară în trei medii, țărani vorbind în dialect oltelesc), dar alta (Nuni — Mica, Radu) intolerabilă. Proză răzgîiată, inutilă, sub orice nivel, bună de palme. Cum m-a putut lăsa tata să public așa ceva? Și mai tîrziu, Camil cum de mi-a luat romanul *În Contratimp* pentru *Revista Fundațiilor Regale*?

Dar mai ales cum puteam eu să fiu așa la aproape 20 de ani? O lume întregă de Picki, Vicki și alte nume idiotizate de diminutive la modă, o iritare sentimentaloidă de domnișoară de pension care l-a citit pe Huxley, totul artificial și găunos. Presupun că nu mi-am venit în fire decît după 30 de ani, pe la 40 începînd să exist intelectual. Sînt furioasă pe această adolescență care în scris rămîne ca o boală, în timp ce în amintire e toată numai aur și miere. Lupt toată ziua cu dezgustul de mine.

Un singur detaliu justifică această relectură: pe pisica mea angora o chema *Djiala*. O dată cu numele — uitat — mi-a revenit parcă un întreg timp.

Sîmbătă 29 ianuarie

În *Le Monde* o pagină întreagă semnată de Claire Tréhan și inspirată de Mihnea împotriva lui Ceaușescu (cu un desen cu sceptru) și sub titlul: „Le Parti et sa femme“.

Seara, cenaclu Hyperion unde Stéphane Lupasco vorbește despre „estetica“ sa. Ca totdeauna, atâtea neomogeneizări, heterogeneități, antagonisme etc. îngreunează comunicarea. Dar mai ales, un soi de pozitivism științific pare a-l cuminți în explicații, cu toate că e totul numai pozitivist nu, și nici „cuminte“ n-a fost niciodată. La Madrid, în plină conferință, acum câțiva ani și-a proclamat credința în învierea trupurilor, acum câteva luni la Sorbona și-a asigurat auditoriul că nu există moarte. Din pricina acestor imprudențe în jurul lui roiesc fizicienii atrași de tradiționalism (vezi revista *Troisième millénaire*). Altfel e naiv, copilăros și încântător. A îmbătrânit, merge în două bastoane, dar capul nu e atins.

La Cenaclu citește mai ales Tănase. I-au comandat la Flamarion o carte cu „răpirea“ lui și a dat drumul la un delir semi-pamfletar, semi-oniric, în care cele mai bune momente seamănă a Jarry și cele mai slabe a jurnalism de ocară. Un fel de *Ceaușescu, Ceaușescu, roman sentimental* (bineînțele parodiind titlul romanului precedent, *L'amour, l'amour, roman sentimental*).

Și à propos de Ceaușescu — iar — în țară s-a dezlănțuit un delir la aniversarea a 65 de ani (nenumiți și travestiți în 50 de ani de activitate revoluționară) de la care nu mai scapă de data asta nici criticii buni (Raicu de pildă), Mircea Iorgulescu se salvează spunând că niciodată România nu s-a transformat ca sub domnia lui (ceea ce e evident), dar nu spune că în bine.

Numai Nicolae Manolescu nu scrie nimic.

Îmi pare bine, dar mi-e și frică: n-o va plăti?

Luni 31 ianuarie

La emisiune, Gelu Ionescu venit aici pentru prima oară, deși colaborează (clandestin pînă îi sosește soția cu copilul) de mai multă vreme. (Cînd va avea refugiul aranjat, Vlad îl ia direct la München). Își ascultă, citită de Alain, cronica despre Mircea Zăciu, semnată Anton Tisescu.

Cu toții la cafenea.

Apoi la cină la Aurora și Aurel, cu Cazabanii și Breban. Acesta din urmă amabil, ameliorat ca susceptibilitate cînd i se taie vorba, tot atît de convins că nu-i gust literatura pentru că are prea multe

idei (nimeni nu-și poate închipui despre sine că le are proaste) și teoretizînd mereu ca și cum ceea ce se petrece în Răsărit e o luptă pentru putere și nu un fenomen fără precedent. N-a citit nici pe Zinoviev, nici pe Orwell, nici pe Besançon. Trei lecturi — cel puțin trei — fără de care nu se poate face literatură de profunzimi asupra fenomenului comunist.

Miercuri 2 februarie

Masă rotundă *Danton* de Wajda. Îl iau pe Cristovici care să-l tempereze pe Barbă și poate și pe Cazaban, și tocmai el îmi scoate ca un apucat fraza cea mai gravă vorbind de doctrina Revoluției franceze (deci drepturile omului...) ca de un „cancer ideologic”. (Dac-ar fi sincer și cinic, probabil că așa ar crede și Andropov, chiar dacă dintr-alt unghi de vedere.) V. măsurat, Cazaban cu distanța dată de ironie față de propriile-i convingeri, Barbă fanatic dar cu o voce de „liberal” tolerant („mi se pare că”, „cred că” etc.) numai Cristovici cu ghiuleaua ca să am eu ce tăia.

Vineri 4 februarie

Nunta lui Mihnea cu Catherine, pe care ei o iau cam în glumă (sînt de vreo zece ani împreună), dar tot fac petrecere cu vreo 50 de invitați la Olympia, că la ei e prea mic. Cine nu e? Disidenții și gazetarii Yannakakis, Pierre Kende (soția lui e din Cluj și vorbim românește foarte deschis despre problema samizdatului unguresc din Transilvania), Natacha — soția lui Thierry Wolton împreună cu el, Bernard Guetta, căruia i se refuza sistematic viza în România, și pe care-l felicităm V. și cu mine pentru articolele despre Polonia, Maspéro distins și antipatic (sau numai timid), apoi români buluc: Radu și Miruna Boruzescu, Ruxandra Racoviță, Ion Filotti (mereu încîntător), Korne (îl atac din nou: *Bire* și Theo au dat iar în E. L., de data asta în Vlad Georgescu care-l cenzurase pe Radu Câmpeanu), Gelu Ionescu, Matei Cazacu și bineînțelese Marie-France. Din fericire nu e prea multă mondenitate, deoarece aici toată lumea cunoaște pe toată lumea. E „ramura” exilului cu reale contacte cu Parisul intelectual și gazetăresc. Ca-n 1848.

Duminică 6 februarie

Ieri și azi citit cu un amestec iritant de încântare și dezamăgire *Viziunea viziunii* de Marin Sorescu, „roman într-o doară”, cum îi spune el, cu animale transformându-se în oameni și de un umor dezlănțuit. Dar nu negru. Și fabulă, și satiră, dar nici fabula, nici satira nu sînt duse pînă la capăt. Mă salvează o frază aberantă a lui Valéry (care de altminteri nu-i face cinste intelectuală): „Au début était la Blague”. Sub semnul ei, îmi iese și cronica.

Liiceanu mi-a trimis textul unei conferințe ținute de Pleșu la Lugoj (cf. 23 ianuarie), *La ce servește cultura*. La nimic — polemizează el strălucit cu Noica, din moment ce nu ne este de nici un folos în încercările capitale. La nimic dacă nu se sprijină pe altceva (se subînțelege pe religios). Și el deci. În curînd nu vor mai exista intelectuali agnostici în Est. Textul e — așa cum ne avertizase Liiceanu — admirabil. Cu har — în toate înțelesurile cuvîntului.

Luni 7 februarie

În *Times*, știrea unei încercări de lovitură militară în România. Ratată. Ofițeri și generali executați.

Dimineața îmi telefonează Pierre Assouline de la *France-Soir*: în *Times* a ieșit știrea — comunicată de corespondentul ziarului la Viena — unui complot militar împotriva lui Ceaușescu eşuat și soldat cu executarea mai multor ofițeri — chiar și generali.

Telefonez imediat lui Vlad G., n-are nici o confirmare. (Știe de vineri și nu se agită.) Insist s-o dea. Da, recunoaște el: a dat-o și Deutsche Welle. Da, adaug eu, și BBC-ul. Și azi posturile de radio franceze. Antenne 2 de asemenea — cum aflu mai târziu. V. G. nu crede că e în legătură cu „complotul” anunțat în decembrie.

Marti 8 februarie

O scrisoare de la Stamatou în care, entuziasmat de articolul de apărare a lui Caraion, îmi definește atitudinea prin trei versuri de Dante care încep cu „transhumanar” — a depăși condiția umană. Articolul a apărut în *Limite*. Cînd a trecut la radio, Steinhardt m-a găsit creștină. Tare mi-e teamă că adevărul e mai puțin frumos:

nu trebuia ca noi doi, cei mai atacați de I. C. (V. și cu mine) să cădem în capcana întinsă de E. Barbu. Deci mai curînd tactică decît creștină.

Miercuri 9 februarie

Goma vine la cafea cu o veste pe care n-o lansează decît pe la sfîrșit și după oarecare ezitări. Germain de la DST i-a dat-o. Un agent de vreo 20 și ceva de ani — Bistran, același nume cu anchetatorul mamei și al lui Caraion (Sever Bistran) — era trimis să-l suprima pe V. După ce a stat în Franța cîtva timp (a încercat să se angajeze și în Legiunea străină), a trecut în Germania, unde a spus totul poliției, cerînd și drept de azil. DST alertat de poliția germană, a trimis imediat pe cineva acolo, care urmează să se întoarcă mîine, joi, cînd ne vor da detalii.

Nu știm de ce Goma credea că V. va intra în panică. E foarte calm. Eu am suportat mai bine cînd era vorba de mine. Totul e să știm cînd i s-a dat ordinul acestui Bistran, înainte sau după 31 august (dezvăluirea „afacerii Tănase“). Dacă e după, e grav: înseamnă că nebunia lui Ceaușescu nu mai ține seama nici de reacțiile din Occident.

Joi 10 februarie

Goma cu doi de la DST: n-au nimic nou din Germania unde (înțelesesem prost) n-au trimis încă pe nimeni. Nu știu încă dacă e serios. V. urma să fie lichidat între 1-10 februarie.

Ne cer secretul absolut.

Cei doi de la DST care au venit cu Goma sînt Germain (extrem de simpatic, viu și la curent) și cel care a participat la scenariul Goma (răsturnarea paharului cu otravă) și căruia Goma îi spune Luigi (dar nu-l cheamă așa). Dacă e într-adevăr serios, atunci ei speră o știre în presa germană care să îngăduie să se declanșeze un mini-scandal în cea de aici — fără ca să spunem c-o știm de la ei. Același Bistran (de vreo 30 și ceva de ani și nu 20 a re-confirmat că pentru Goma trebuia trimis cineva în octombrie trecut. Totul e, repet, să se știe dacă ordinul a fost dat înainte sau după

31 august cînd s-a știut de „afacerea Tănase“. Nu prea au aerul să înțeleagă importanța acestei date.

Vineri 11 februarie

În decembrie — ne spune Hăulică — ar fi explodat o bombă la un centru de miliție din București și întreg cartierul înconjurător n-ar fi avut lumină electrică.

Duminică 13 februarie

Două programe mari le fac ușor — cronică mai greu. Reiau de fapt o cronică pe care o pregătisem acum un an (un răspuns la *Manuscriptum* unde un domn care de altminteri venise să mă vadă la Paris, Popescu-Cadem, dă într-un „dosar“ Lovinescu cîteva date asupra morții mamei, fără a vorbi bineînțeles de închisoare). O pregătisem dar n-o putusem trece deoarece în același moment E. B. lansase campania cu „jurnalul“ lui Caraion, plin de orori asupra mamei: aș fi avut aerul că-i răspund. O refac acum: păstrînd fragmentele din scrisoarea Monicăi Alfandari (Sevianu) despre felul cum col. Butika încercase s-o șantajeze pentru ca eu să devin agenta lor, și cum, la refuzul ei indignat, o trimisese din spitalul închisorii unde era îngrijită pentru hidropizie, înapoi la închisoare cu interdicția de a i se da îngrijire medicală. Un asasinat. Despre care trebuie totuși să vorbesc, chiar dacă mi-e atît de greu s-o fac și să păstrez un ton de proces-verbal. Cînd, în mine, rana e mereu deschisă. Dar în fond și mama are drept la memoria publică — nu numai cei care-mi sînt indiferenți, îndepărtați. Pentru că o iubesc prea mult, să tac asupra ei? Scriu deci, dar chinuit.

Luni 14 februarie

După emisiune: un tînăr desenator, Matei Lăzărescu, recomandat de Mihnea, mi se pare atît de interesant încît îl aduc acasă să-l cunoască și V. și să-i vadă și desenele (între conceptualism și suprarealism).

Telefon, după aceea, lui Goma. Cei de la DST au primit noi detalii din Germania asupra lui Bistran.

Primul — și cel mai important — a primit ordinul de a-l asasina pe V. (și pe Goma tot el?) înainte de 31 aug. — Deci Ceaușescu

n-a recidivat după dezvăluirea rolului său în „afacerea Tănase“. Ușurare pentru viitorul apropiat.

Martți 15 februarie

Prin Balotă, aflăm de o „săptămână“ a cinematografului românesc. Îmi alertez „echipa“ pentru o masă rotundă: Marie-France, Miron (Niculescu), Barbă.

Miercuri 16 februarie

Lungă convorbire cu Stroescu (Vlad G. are gripă).

Seara, primul film din „săptămână“, *Duelul* inenarabilului Sergiu Nicolaescu (James Bond *à la roumaine*), cu un generic ce anunța ceva posibil și restul cum știe S. N. E totuși mai suportabil în polițist decât în filmele istorice. Toți actorii, chiar și copiii, vorbesc ca la teatru.

Joi 17 februarie

O revelație: *Proba de microfon* de Mircea Daneliuc. Prin el ne dăm seama că se comite o crimă împotriva limbii în țară: e lătrătă, răstită, agresivă și nu numai mahalagizată.

După ce tot pregătesc prin telefon masa rotundă (îl chem și pe Virgil Tănase) și după o întâlnire la cafenea cu Marie-France, împreună îl regăsim pe V. și o sală de prieteni sau cunoscuți: Barbă, Miron, Stolojanii, Breban, Pați Doicescu etc. la „Săptămîna filmului românesc“. O revelație (anunțată deja de Pintilie): Mircea Daneliuc cu *Proba de microfon*. De fapt o dublă revelație: estetică mai întâi (alături de Pița și Veroiu și bineînțeles, după Pintilie). Iată un adevărat regizor român de film cu real curaj, apoi: toate conformismele sociale sînt denunțate aici. Sau aproape toate. Marie-France spune „*anti-omul de marmură*“ și poate are dreptate. Reportera vîndînd imagini nu vînează aici adevărul, ca la Wajda, ci devine un fel de copie a securității și miliției. E și scena finală cu ieșirea din uzină — tot Wajda pe dos. Dar și revelația vulgarității fără seamăn a limbajului: parcă nu se mai vorbește românește. Nici un roman (în afară poate de *Vocile nopții* de Buzura) nu oferă un astfel de exemplu al limbajului răstit. Nimic nu înlocuiește imaginea pentru imersiunea în social.

N-au adus însă ultimul film al lui Daneliuc, care se pare că e și mai bun, și mai tare: *Croaziera*.

Vineri 18 februarie

Soția lui Horia Lovinescu (Dana Crivăț — fostă Beligan) a rămas cu fata în Germania.

Prin poeta-actriță Crăciunescu, care ne-a lăsat la Gelu și un volum de poeme, aflăm că de-abia l-a salvat D. R. Popescu pe Horia, care era să fie dat afară de la teatru.

Lui Nedelcovici i s-a interzis filmul pe care îl face — ca scenarist — cu Pița. (Tot prin Gelu de la Crăciunescu.)

Duminică 20 februarie

Seara cu V. și Marie-France la Châtelet: *Flautul* lui Andrei Șerban. La antipodul celui al lui Pintilie, bineînțeles, pe cât de profund al lui Lucian, pe atât de la suprafață — pentru a nu spune chiar superficial. Universului concentraționar-inițiativ al primului îi răspunde și nu-i corespunde lumina la A. Ș. Pintilie *gîndește* un spectacol într-o coerență (uneori aberantă, dar mereu personală) riguroasă: e ca un eseist al teatrului bîntuit de autenticitatea fantasmelor sale. Șerban *privește* un spectacol. Dar dacă-l luăm drept ce e, atunci e excelent. Un basm, un fel de *Făt-Frumos din lacrimă*, referința românească nefiind întîmplătoare: costumele sînt românești, iar pe piramide se urcă ca pe o coloană fără sfîrșit *inițiați* cu căciulă și niște bețe ce seamănă a buciume. V. și cu Marie-France jenați de panourile „persane“ ce tot coboară din plafon amestecînd geografia surselor. Dar pentru un public occidental, exotismul poate începe prin Balcani și sfîrși în Orient. Basm să fie și depeizare. Va avea, presupun, succes de public: nu deranjează pe nimeni (ca Pintilie) și e o încîntare. Dar A. Ș. n-a fost mare regizor decît atunci cînd a dus mai departe, în spectacol, ceea ce făcuse Brook experimental: tragedia greacă și mai ales *Medeea*. Acum e doar strălucit.

Marti 22 februarie

La Radio, masa rotundă cu Gelu Ionescu despre situația scriitorilor române — Gelu, tonul just, măsurat, responsabil. Foarte bună impresie.

Vineri 25 februarie

Ieri n-am fost la vernisajul lui Istrati, unde eram invitați. A fost, în schimb, ambasadorul României. Istrati și Natalița au participat la colocviul „Brâncuși” de la București, acum ani de zile, mai de curînd I. a dat un interviu — neutru — în presa din țară: ce-i pasă lui, ce le pasă lor de exil și principii: sînt doar executorii testamentari ai lui Brâncuși și ca atare vor relații bune cu toată lumea (inclusiv regimul de la București). *Pauvres types!* Îl pun totuși pe Pupăzan să scrie despre expoziție. În fond, de ce?

Telefonează și Antonia. Au sosit — la una din cele două adrese date de ea — scrisori și un text din România: Mihai Botez. Le va aduce luni și poate că V. le va lua cu el la München, unde pleacă marți seara (după două amînări).

Iar sîntem „atacați” pe un ton uimitor de urban de Artur Silvestri în *Luceafărul*. Nu știu ce vrea să demonstreze. Doar că V. scoate multe reviste cu aceeași echipă de la FE. Nu-i face, în fond, decît reclamă.

Duminică 27 februarie

V. mă trezește cu știrea morții lui Cismnărescu, auzită la FE. Telefonăm lui Stroescu acasă: Mike a murit pe la orele 18, ieri. Joi s-a mai interesat dacă vine să-l vadă V., vineri n-a mai vrut să primească pe nimeni. Triști, aproape uluiți, ca și cum nu ne-am fi așteptat.

V., în ciuda unei dureri de cap, face un necrolog pentru vineri foarte inspirat. A devenit — spune el cu umor mai mult decît negru — un autor de necrologuri. Adevărul e că rămînem din ce în ce mai singuri; martorii — cel puțin cei cu care am pornit pe calea mărturiei — dispar unul după altul în mod precipitat.

Luni 28 februarie

Textele trimise de Dorin Tudoran pentru retransmiterea prin Europa Liberă — vreo 100 de pagini. Oricît de prudent prezentat: *dissidență*.

La Radio: masă rotundă asupra „Săptămîinii filmului românesc”, cu Antonia (intimidată, vorbește puțin dar substanțial), Mi-

ron N. (din nou bine), Tănase și V. După aceea V. înregistrează cronica despre Cismărescu, Gelu vine să-și asculte masa rotundă și să mai înregistreze și el două cronici, și cu toții la cafenea.

Antonia ne aduce un manuscris sosit pentru noi pe adresa unei prietene a ei: nu e al lui Mihai Botez, cum crezusem la început, ci al lui Dorin Tudoran pentru transmis prin EL: o scrisoare către „Director“, vreo patru—cinci cronici de răspuns la atacurile împotriva lui când a dezvăluit plagiatul lui Ion Gheorghe și un lung comentariu asupra a ceea ce i s-a întâmplat în vremea din urmă — întrebându-se dacă da sau nu este un disident (70 de pagini). Le citesc, răsfoiesc în autobuz, V. le va lua cu el la München să-l convingă pe Vlad Georgescu să-i consacre mai multe emisiuni lui Dorin Tudoran, care vrea să treacă la acțiunea decisivă.

Martți 1 martie

V. pleacă la München. Lui Goma „băieții“ îi spun că nu e nimic nou.

În timp ce montez masa rotundă, Goma citește „prozele“ lui Tudoran. Ca să provoace o reacție în clanul lui E. Barbu (sau poate așa crede, mai știi), face câteva rezerve asupra EL (decente), declară că nu sîntem chiar atît de informați pe cît pretinde E. B. când vede toți emisarii scriitorimii veniți să ne aducă vești, se plînge că și despre el a auzit vești false. Apoi, mai grav, spune că nu crede că Moțu Haiduc nu e un farsor etc. Evident, prudențe — care însă nici nu cred că-i vor servi. Tot îl vor pedepsi. Mihai Botez îl roagă din nou pe Vlad Georgescu să-l ia redactor. Numai să nu se trezească bietul D. T. cu un post... în închisoare.

Joi 3 martie

Koestler s-a sinucis cu soția, la Londra.

Aseară, când mă întorceam cu Marie-France de la restaurant, telefon din München de la V.: Vlad Georgescu i-a spus și el în „top secret“ de atentatul ce era pregătit: poliția germană i-a pus la curent pe americani (FE). Din „top secret“ în „top secret“ mă întreb — cum voi mai putea da știrea publicității, ceea ce reprezintă singura apărare cu putință. Cade cum nu se poate mai bine ultimul atac din *Luceafărul* (Artur Silvestri), îl numește pe V. „papă al exilului“. Și încă unul autoritar fără de care nu se face nimic

nu numai în exil, ci și în dicționarele, enciclopediile și publicațiile occidentale. Îi dau o fotocopie lui Goma pentru lămurirea „băieților“.

Tot V. care-mi telefonează și azi: Vlad Georgescu îl va trece pe Tudoran, dar n-are loc pentru el la Radio.

Vineri 4 martie

De fapt eu i-am telefonat ieri lui V. seara, când a venit Cristovici să-mi spună de sinuciderea lui Koestler, cu soția. Avea 78 de ani și leucemie.

Am scos din bibliotecă toate cărțile lui și am recitit pînă la 5 dimineța. Continuu și azi. Nu ele îmi revin în memorie (nu le uitasem), ci toată tinerețea la Paris legată de aceste puține figuri ce încercau să țină cap terorismului intelectual de stînga. Prin ei respiram și noi aerul, puținul oxigen la care aveam dreptul. Dacă ar rămîne — pentru mîine — doar *Zero și Infinitul*, 1984 și *Gulagul*, esențialul ar fi transmis. Toate proiectele mele de emisiuni zădărnice. Trebuie să-i fac una lui Koestler. Simt că nu pot altfel.

Sîmbătă 5 martie

Reagan a anunțat că i se va lua României clauza națiunii celei mai favorizate din cauza decretului cu emigrarea (plata școlarizării în dolari).

Toată ziua lucrez la emisiunea Koestler. Doar o întrerupere de o jumătate de oră să iau ziarele.

Telefon de la Remus Radina: a ascultat cronica mea despre mama și îmi spune admirația pentru ea. Chiar și în termenii lui patetici, aparținînd, cum se spune, unui cod lingvistic ce-mi este străin („o eroină a neamului“ etc. etc.) evident mă mișcă.

Duminică 6 martie

Alegeri municipale: deruta stîngii.

Se întoarce V. Se animă casa și toate au din nou rostul lor.

Vlad G. nu-l va lua pe Dorin T. redactor. Îi trebuie unul care să știe limbi. Talentul și competența nu intră în calculele lui. Serialul D. T. se desfășoară exact cum am prevăzut noi.

Și V. G. e amenințat. Și pentru el s-a predat ucigașul.

Votăm și pentru prima oară cîștigăm. Iese la primul tur lista lui Chirac și scăpăm de primarul comunist pe care-l avem de cînd stăm aici. *Raz de marée* la Paris: 18 arondismente din 20 pentru Chirac la Paris. Și în restul Franței opoziția devine majoritară. Probabil fără urmări, dar reconfortant.

Luni 7 martie

Emisiune, V. despre plagiatul lui E. Barbu, care va cădea prost (se va crede că tot Tudoran l-a trimis... dar cum să mai schimbi?), eu despre Koestler. Cu Gelu și Alain apoi la o cafea. Gelu crede că pentru transmiterea la FE îl vor închide pe Dorin Tudoran. Și nouă ne e frică de așa ceva. Dar cum să nu-i îndeplinești dorința?

La cină la Ella Munteanu. Obosită după lunile în care au stat la ea sora și socrul ei. O invităm o săptămînă la Megève.

Telefon Banu pentru spectacolul lui Andrei Șerban (*Maestrul și Margareta*). Nu vom fi aici la premieră. Îi dau data întoarcerii, pentru bilete. Vor face împreună o discuție pentru „Teze“ și o vor înregistra în absența mea.

Miercuri 9 martie

Nu vom fi nici la apariția cărții lui Goma. Ne poate aștepta liniștită pentru masa rotundă de la întoarcere. Mult mai puțin liniștită se anunță în schimb, ca de obicei, lansarea cărții lui Tănase.

Într-adevăr, Tănase îmi spune la telefon că-i apare cartea în 6 aprilie, și în 9 i se consacră o emisiune la „Droit de réponse“ în care ar fi mai bine să *nu* vină... Goma (invitat de Polac), ca să nu se certe cu el în chestiunea comunicatului ce urma să fie dat de guvern (și n-a fost), și să nu-i reproșeze gazetarii tăcerea lui după înscenarea cu otrava. Tănase e iresponsabil. Îi amintesc că la conferința de presă și el s-a arătat indignat de lipsa de comunicat (neagă — dar îl am înregistrat și i-o repet) și că gazetarii dacă au ceva de reproșat, îi vor reproșa lui înscenarea mult mai spectaculară cu răpirea.

Îl pun la curent pe Goma. Într-adevăr Polac îl întrebase ce are Tănase cu el că strîmbă din nas la ideea de a-l avea în emisiune.

Ne întrebăm dacă e bine sau nu ca Goma să se ducă la emisiune. Isterizările lui Tănase devin din ce în ce mai primejdioase.

Joi 10 martie

Tot povestea cu „Droit de réponse“. I-a telefonat Polac lui Goma că Tănase îl propune printre gazetari și pe Bernard Margueritte. Goma refuză (cred c-a vorbit cu secretara lui P.) să fie de față un gazetar „cumpărat“ de București. Și iar ne punem întrebări: să se ducă sau nu Goma?

Seara, Tarangul. Simpatice, dar scrie la o carte în care va pune la punct filosofia occidentală. Sistem Amărieuței. Și el dărima totul. Amabil condescendent față de Liiceanu și Pleșu. Se simte singurul constructor de sistem filosofic. Păcat. Pentru că e bun, autentic și nelipsit de interes. Dacă n-ar fi mania asta dîmbovițeană de a face praf Occidentul.

Vineri 11 martie

P. S. la Tarangul: caută un loc de „concierge“ că i se termină bursa: Kant în... lojă.

Duminică 13 martie

Al doilea tur al municipalelor: refluxul stîngii se atenuează.

Ei bine, nu le-au ajuns aproape doi ani de socialism francezilor ca să priceapă. E drept că în acești doi ani în care au reușit să pericliteze economia (dacă nu încă s-o distrugă), socialiștii n-au făcut încă nimic — sau aproape nimic — de care să se resimtă încă direct portmoneul francezului de stînga.

Toată seara pe A2 la rezultatele electorale. Opoziția conservă majoritatea în voturi (vreo 50 față de vreo 49 ale stîngii), cîștigă mai multe orașe, pierde cîteva balotaje ce i se anunțau favorabile.

Marele succes al lui Chirac confirmat: cele 20 de departamente ale Parisului în întregime în mîinile opoziției. *Fără precedent.*

Comuniștii pierd mereu, dar socialiștii, după mare zarvă printre militanți și mobilizare, pierd mai puțin decît anunța *le raz de marée* de duminica trecută. Iar Deferre păstrează Marseille și oroarea de Chevènement e ales la Belfort.

Ce e mai înnebunitor la socialiști (vizibil de-a lungul dezbatărilor de astă seară) e reaua lor credință de tip aproape comunist. Recunoscînd că au primit un „avertisment“ serios, dau vina pe criză, pe situația moștenită de la vechiul regim (fals, era foarte bună), pe media (televiziunea e în mîinile lor), pe oricine și orice în afară de ei înșiși.

Pînă la alegerile legislative, vor continua deci să-și facă de cap.

Luni 14 martie

La Radio cruntă serie de emisiuni ale lui V.: Plagiatul lui E. B. din *Incognito III*, greu pînă și de înregistrat (are trei la rînd...). În drum spre taxi, cad pe stradă și mă julesc tare la genunchi. Mă pansează Geneviève.

Marți 15 martie

Apariția cărții lui Goma: *Chassé-croisé*.

Miercuri 16 martie

Lung telefon de la Pintilie. *En vrac*:

Lui Daneliuc i-a prins bine cronica mea despre el: tocmai i se opriase filmul pe care-l face acum, *Glissando* — i s-a dat imediat drumul. Pintilie îmi vorbește din nou despre *Croaziera* (și mai bună ca *Proba* și căreia, pentru Cannes, francezii i-au preferat, anul trecut, *O lacrimă de fată*!!) În schimb, anul acesta trimisul festivalului a cerut să i se arate filmul lui P. *De ce bat clopotele, Mitică?*, chiar neterminat. Românii n-au vrut, și delegatul a plecat furios. Lui P. nu-i place în schimb deloc *Concursul* lui Pița (pe care Steinhardt, care-mi scrie pe față și prin poștă despre cronicele mele, mi-l recomanda ca pe o capodoperă depășind pe *Rubliov* și *Stalker*...).

P. a recomandat celor de la Cannes *Secvențe* de Tatos.

Masa rotundă despre *Azilul*... i-o copiaseră vecinii, care se mirau de ce ne „certăm“ mereu (nu mai știu la București ce e o discuție).

De la Ambasada de aici Pintilie tot primește anunțuri de reuniuni cu români. De data asta în plic era și o foaie de denunț împotri-

va lui Vlad Georgescu, pasămite a cuiva de la FE care-l acuza de a fi fost comunist. Și imbecilii de la Ambasadă, ca să facă economie de timbre, și-au dat arama pe față, punînd-o în același plic.

Joi 17 martie

Mini-bombă: Goma primește autorizația să vorbească pe platoul televiziunii despre proiectul de asasinat împotriva lui V. Pentru 9 aprilie.

Telefon de la Goma: l-au dezlegat de secret (de la DST — a venit Germain la el) în ce privește atentatele prevăzute împotriva lui în octombrie și a lui V. în februarie. Cu condiția să pună totul la condițional. Rămîne pentru „Droit de réponse“ din 9 aprilie.

Sîmbătă 19 martie

Ieri telefon de la Radina: vor face o manifestație joia viitoare în fața Ambasadei Angliei: Londra a expulzat în România pe un român care venise clandestin să ceară azil politic. Fără precedent de la zilele negre de după război, cînd i-au dat înapoi pe soldații lui Vlassov. Oroare.

Seara plecare la Megève.

Duminică 20 martie

Megève cu V.

Mărți 29 martie

Plecare V. la Paris.

Joi 31 martie

Telefon de la V.: despre (în afară de „Droit de réponse“) proiectele de interviuri cu Guetta și Poulet prin Mihnea. Îi propun să mă întorc imediat: refuză.

Vineri 1 aprilie

Telefon V.: excelent contact cu Polac (care vrea și numele funcționarului de la poștă care m-a salvat în momentul agresiunii, spre

a-l invita). Prin Interpol, P. a avut confirmarea atentatului împotriva lui V.

V. a dejunat cu Bernard Guetta și Amber Bousoglou: *copains* cu toții. Marți apare în *Figaro*.

În *România literară* — un comunicat al Biroului Uniunii Scriitorilor, fără a ne numi, împotriva noastră și a lui Tudoran: „Europa liberă viciază viața literară din țară, revenind asupra unor probleme de mult soluționate (plagiatul E. B. și emisiunile lui V.) și primind texte ostile din țară (Tudoran).“

Fără precedent. L-a impus sigur Eugen Florescu.

Duminică 3 aprilie

Întoarcere seara Paris — 12 noaptea.

V. mă primește cu vestea-surpriză: Tănase i-a reproșat lui V, tipînd la telefon că-l susține pe Goma! V. i-a închis telefonul în nas. „Nu mai avem nimic să ne spunem.“ Într-adevăr nimic. În plus, Tănase i-a declarat lui Polac că doar două persoane refuză pe platou: pe V. și pe mine. În ce ne privește, am fi încîntați să nu fim prezenți la emisiunea care va fi un bîlci, dar Polac ține morțiș și se va duce marți la Flammarion să aranjeze lucrurile. Excedat de Tănase.

L-am suportat pînă acum pe Tănase pentru „cauză“. S-a terminat.

Luni 4 aprilie

Bernard Poulet cu fotograficul de la *Le Matin* de la două și jumătate la șase. Articolul lui apare miercuri. Guetta i-a promis că al lui va fi scurt și rezumativ: doar faptele. Contactul ca totdeauna cu Poulet: excelent. Ne face și confidențe asupra „direcției“, plină de nervi și istericale (dar dinamică) a lui J. F. Kahn. Introducem și cazul Tudoran în dezbatere. Toți insistă să mergem la „Droit de réponse“.

Martți 5 aprilie

În *Le Monde* excelent articol Bernard Guetta intitulat *Sinistre thriller* și anunțat încă de pe pagina întâi sub editorial.

Eveniment — 47 funcționari spioni sovietici expulzați din Franța!

Mai multe telefoane cu Poulet disperat că Guetta nu s-a ținut de cuvânt și a scris prea mult, epuizând subiectul. Îl consolăm cum putem: articolul e mare într-adevăr, excelent, dând esențialul, dar n-a epuizat nimic: i-au rămas multe doar lui Poulet — ceea ce e și adevărat.

Vine și o gazetară de la *La Croix* (alertată de Cella Minart) Chantal Meyze — alte două ore de descriere a situației din România.

Telefon de la secretara lui Polac: întâlnire mâine la televiziune. Polac n-a aranjat încă nimic. Va fi în vacanță. Dar n-are de gând să ne lase în pace.

E. B. a început un serial radiofonic și săptămînal la Radio București — unde mă atacă și Eugen Florescu.

Destul? Traducem toată ziua „înjurături“ din presa română pentru emisiunea lui P.

Lung telefon dimineata cu Vlad G. Nu înțelege urgența situației, e moale și fără reacție. Unde e Noël Bernard?

Miercuri 6 aprilie

În *Le Matin* o pagină întreagă a lui Poulet, tot excelentă. O jumătate de pagină în *La Croix*, nu prea rea.

Merg cu V. la Radio. În timp ce el înregistrează cu Alain, agitație prin birouri: Lydia pretinde că nu știu ce serviciu al lor le înștiințase, și ele o puseseră pe Suzy s-o facă la rîndul ei, încă din ianuarie... Suzy cade din nori: eu nu insist: rivalitatea dintre FE și RL e mereu vie. Suzy trimite un „story“ la München, după ce a fost întrebată prin telefon de acolo de unde are *Le Monde* informațiile. Nimic de făcut cu americanii — sînt paralizați de prudență și așa-zisă obiectivitate.

La Polac unde ajungem la 5 cu Goma, Tănase a fost calmat de Olivier Todd (protectorul lui) dar și Polac a cedat, în acest tîrg: V. cu mine vom trece la început, pentru a lăsa apoi loc lui Tănase, urmat de Goma și de ceilalți. Polac, care-i ceruse lui V. revistele și tot felul de traduceri din atacurile presei române, nu mai e intere-

sat decît de articolul lui Lăncrănjan împotriva mea, „Căteaua“; într-adevăr delirant. Aflăm că s-a invitat și... dl Z. (Moșu Haiducu)!

Joi 7 aprilie

Telefoane de la Sandra V., Greg, Radina, Bosnief, Paraschivescu, Sanda Sto, Marie-France, bineînțeleș.

Ieri Eugen ca în vremurile bune.

De la trei și jumătate pînă seara Dupoy de la *Le Quotidien* cu Goma, Mihnea, mai târziu Ana. Din nou povestea pe de rost. Apare sîmbătă...

Mihnea ne aduce cu *Le Monde*: o notă asupra dispariției în natură a „agentului“ Bistran. Dacă nu și l-or fi însușit americanii ca pe Rush.

Prin telefon interviu la BBC. Telefoniez și la FE, dau de Stroescu: au început și ei să treacă: *Le Monde* și (încetul cu încetul) restul. Îi avertizasem să nu le-o ia înainte Vocea Americii, unde V. dă mîine un interviu lui Cazaban.

Vineri 8 aprilie

De la Mihnea: Gelu i-a spus că viitoarea victimă va fi el.

Zi uimitor de calmă. V. întâlnire în oraș cu Cazaban pentru Vocea Americii, și nici un ziarist acasă. Pauză benefică.

V. prinde FE la Actualitatea Românească — dau scrisoarea de protest a mai multor scriitori de la Uniune împotriva calomnierii lui Lovinescu; scrisoare mai veche și pe care n-o trimisesem expres, să nu le fac rău. De la cine o vor fi obținut-o și de ce iau inițiative „culturale“ de acest gen, fără să ne întrebe?

Din ce în ce mai enervată de FE.

Sîmbătă 9 aprilie

„Droit de réponse“: imensă ușurare: a ieșit fără scandal.

În *Le Quotidien*, o întreagă pagină a lui Dupoy (le-a încurcat: pretinde că V. ar fi fost vizat pentru a fi... denunțat plagiatul lui E. B.). Restul bun și favorabil.

În sfîrșit „Droit de réponse“. Nici un scandal. Polac n-a fost de rea-credință. Tănase și-a stăpînit furia. Afacerea Goma s-a des-

părțit de cea a lui Tănase (în sfârșit): primul credibil, crezut; al doilea, incredibil și infatuat.

Focul l-a deschis V. Pus în cea mai proastă dintre situații: să se prezinte singur și să explice de ce e el atât de important, ca București să-și trimită ucigașii. A scăpat cu bine dintr-o situație dificilă și după reacția tuturor după aceea, a scos de la început dezbaterea din zona spionaj în care o situase Polac. Eu, cu martorul și salvatorul meu (Vialanex — care-și adusese și soția și cumnatul) și apoi dezbaterea Tănase în care, fără a vorbi mult, a dominat... Goma. Véronique Broca de la *Libé*, la locul ei, Bernard Poulet (cu un *flash* al interviului „bandajat“ dat după agresiunea de la București) ca și ceilalți gazetari (în afara unui Rouart răzgâiat și insuportabil) decenți. Bine și Kostov și Pavel Tigrid. Și foarte bine spionul Moțu Haiducu (de nerecunoscut) și plin de bun-simț. Maspéro cu un elogiu frenetic al cărții lui Goma-Tănase, încurcându-se în furiile lui mocnite și în teorii abracadabrante (că el a venit să caute aici constrângeri etc.). Citate din elogiile aduse lui Ceaușescu și unul din „Căteaua“ lui Lăncrănjan... de efect.

Detaliile nu contează. N-a fost ceartă între noi: e esențialul!

Detaliu: vecinii lui Tigrid, înnebuniți de amenințări, propun ca disidenții și diplomații să fie puși toți la un loc și să-și trimită bombe între ei. Reacție violentă a lui Maspéro: nu credea să mai audă așa ceva, ca pe timpul lui Vichy.

Luni 11 aprilie

În *Le Monde* excelent ecou la „Droit de réponse“ de Claude Sarraute. Abiect în schimb în *Figaro*. Iar în *Le Quotidien* (printre alții) nebunul de Buican împotriva Goma-Tănase.

Martți 12 aprilie

Se anunță viitoarea vizită a lui Cheysson la București Socialiștii o încep cu drepturile omului și o sfârșesc prin cinismul relațiilor diplomatice. Lamentabil.

Miercuri 13 aprilie

Cumpărături în cartier. La brutărie:
— Je vous ai vue à la télé.

— Eh, oui.

— Que voulez-vous, chacun ses petits ennuis...

Apoi la măcelărie:

— Je vous ai vue à la télé.

Eu, pregătită:

— Que voulez-vous, chacun ses petits ennuis.

— Mais non, il fallait le faire. Moi je suis d'accord!*

Cu ce, n-am mai căutat să știu.

Telefon de la Ionițoiu: un Iosif Bistran era torționar, între '58 și '61, la Uranus și Interne.

Joi 14 aprilie

În *Le Quotidien* C. V. Gheorghiu: mai toți disidenții de pe platou, la „Droit de réponse“, erau agenți KGB; numai el e victimă.

În *Le Matin*, Tănase se plînge că n-a putut injuria presa în emisiune. Încep să-și semene.

Telefon cu N. C. Munteanu, apoi primirea fotocopiei scrisorii cu vești de la D. T. venită prin America.

T. a fost chemat (23 martie) la Comitetul PCR Municipiul București și amenințat cu o prelucrare în fața muncitorilor de la 23 Aug. (gen Andricu). Crede că adevăratul pericol va veni după ce se vor fi terminat emisiunile.

E încântat că seria lui a corespuns cu emisiunile lui V. despre plagiatul lui E. B., astfel că amîndouă cazurile au fost puse în același comunicat al Biroului Uniunii (30 martie), dictat de sus și fără punere la vot. E mare scandal la Uniune. Cum toți scriitorii sînt împotriva lui E. B., Tudoran nu mai poate fi transformat în țap ispășitor.

Alte știri de dat la FE.

C. a dat un decret contra mașinilor de scris. E și în *France-Soir*. Cei cu cazier nu mai au voie să aibă mașini de scris.

Atacuri contra FE (*tous azimuths*).

---

* — V-am văzut la televizor.

— Ah, da.

— Ce vreți, fiecare cu micile lui necazuri.

— Ba nu, așa trebuia făcut. Eu una sînt de acord.

Virgil Tănase a telefonat la FE că Goma a făcut-o pe mai-că-sa... securistă. Cred din ce în ce mai mult că ne putem aștepta la orice de la acest personaj.

Vineri 15 aprilie

Scrisoare de la Bujor Nedelcovici către prietena lui, cu detalii asupra interzicerii filmului său cu Pița (*Faleze*). Probabil din ordinul lui Ceaușescu și cu peripeții: un pliant pentru străinătate cu filme românești dat la topit (60 000 de ex.). Revista *Cinema* a trebuit refăcută (pe copertă scenă din film: înăuntru, cronici); directorul casei de film admonestat etc. Ne cere... aspirine, adică să protestăm.

Telefenez lui Vlad G. pentru detalii asupra decretului privind mașinile de scris: îi trebuie lui Goma pentru un articol. Lungă convorbire: nu i-a plăcut cartea lui Goma *Chassé-Croisé*: vrea să știe dacă-l consider „scriitor mare”. Și pe Tănase? Mare? Îi replică că mari sînt doar cîțiva pe secol, ajunge să fie scriitor. Îi smulg patru emisiuni pentru Goma. Nu și prețul, pe care-l va fixa cu el. Deja e obligat să-i plătească lui Dumitrescu-Zăpadă ce nu i-a plătit Noël și e contra tarifelor preferențiale. Îi repet că Tănase nu mai trece în emisiunile mele și cădem de acord ca asupra cărții lui să scrie... Max Bănuș!

Sîmbătă 16 aprilie

La seminarul CNRS al lui V. toți citiseră *Le Monde* și văzuseră „Droit de réponse”.

Telefon de la Christinel Eliade: au primit știrea cu V. și sînt speriați. Citesc amîndoi cartea lui Goma.

Duminică 17 aprilie

Tot ieri telefon de vreo jumătate de ceas de la Cornel Dumitrescu (New York) care nu primise încă ziarele trimise și voia detalii asupra lui Bistran. Speră că va obține de la Pacepa confirmări asupra agresiunii împotriva mea. Se plînge de FE după moartea lui Bernard și spune că numai noi doi...

Radina se plînge ca și C. D. de intoxicarea exilului (după C. D., Ceaușescu ar fi făcut prin Drăgan un pact cu... Sima) și mă anunță că Păpoșoiu (care fusese expulzat din Londra unde ceruse azil politic) a fost — probabil la intervenția dnei Thatcher — eliberat spre Austria, unde s-ar afla acum. Adriana îmi telefonează de la Grossu unde se află, după o nouă internare în spital.

În ciuda risipirii (telefoane, comentarii, reacții) găsesc timpul să citesc și nuvela trimisă de Eliade (prea schematică) și o piesă de teatru a lui Tarangul (ne-teatrală, dar nelipsită de interes).

Luni 18 aprilie

Scrisoare Caraion: crede că e vorba de același Bistran ca al lui și al mamei, așa se întâmplă dacă e el izolat (!) iar cei trimiși pînă acum n-au fost decît paravane (!!).

Masă rotundă asupra cărții lui Goma. Noi, Alain și Gelu Ionescu, în curs de metamorfoză de cînd a fost la München.

Mărți 19 aprilie

Răvășeala telefoanelor (nu exagerat de multe azi) dar și răvășeală a tuturor clipelor.

V. se întoarce de la poștă cu un pachet de ziare românești și radio-ascultarea trimisă de la München: sac de insulte ale celor doi Eugeni (Florescu și Barbu) împotriva Europei Libere. Nemulțumiți doar cu presa, și-au luat cronici radiofonice speciale. Totul e în plină deșănțare. Nu mai ajung să pun ordine nici în insulte: sînt prea multe.

Cheysson — după FE captată de Virgil — ar fi spus că merge în România în vizită, pentru că are o politică mai... independentă!

Mihnea recunoaște că nu vrea să vorbească (Cheysson) la București de „afacerea Tănase“, dar a luat dosare... umanitare.

Indignarea mea era, deci, justificată.

Miercuri 20 aprilie

În *Le Quotidien*, excelent articol al lui Dupoy: *Cheysson au pays de la peur*, care nu uită să amintească în contenciosul despre drep-

turile omului și „les tentatives d'assassinats des dissidents en France, ordonnées par la «Torche vivante»“.

În schimb, în *Le Matin*, Bernard Poulet (*socialisme oblige*) mult mai temperat.

În *L'économie*, publicația giscardiană la care colaborează Tănase, cinci (!) pagini împotriva emisiunii „Droit de réponse“. Două semnate de alți gazetari dar inspirate tot de T. În primul, Goma figurează printre „les trois petits cochons“ — ceilalți doi fiind Polac și Haiducu, iar Tănase e scriitorul pur care n-a vrut să aibă ceva a face cu „tous ces dissidents de l'Est vivant à l'ombre d'un parapluie bulgare ou d'un stylo mortel“, nici să fie (sub-înțeleas ca Goma) „le chancre de l'anti-régime roumain“. Și pentru a rămîne în domeniul zoologiei deșănțate, Tănase el însuși semnează o proză „onirică“ intitulată „Les Rats étaient là“ și ilustrată cu mari poze de șobolani. „Șobolanii“ sînt presa (Maspéro e și numit), dar, vizibil, epitetul privește pe toți cei de pe platou. Dezgustător, dar mi-a devenit indiferent.

Joi 21 aprilie

Le Quotidien: cu materialele date de Mihnea, Dupoy se depășește pe sine: o întreagă pagină despre situația din România

Toată ziua consacrată unei cronici despre „Panica ideologică de la București“, în care încerc să pun în formă și ordine atacurile împotriva noastră și a Europei Libere. Serialul lui Artur Silvestri a ajuns la numărul 12!

Vineri 22 aprilie

Marea gafă a lui Ceaușescu: s-a plîns lui Cheysson hotărît să nu sufle nici un cuvînt, de emisiunea lui Polac și de mass-media din Franța!

O aflăm din *Le Quotidien*, sub titlul *Polac au centre des entretiens*. Ne-a salvat Ceaușescu, prin paranoia lui, de lașitatea diplomației franceze.

Îl regăsesc pe V. la Théâtre de la Ville pentru *Maestrul și Margareta* a lui Andrei Șerban. Strălucitor, dar în suprafață. Parcă nu e același regizor care a făcut *Medeea*. Se pierde ideea centrală din Bulgakov: Satana obligat să facă binele deoarece Moscova e

prea înecată în răul totalitar. În spirit de contradicție, ce-i rămîne de făcut dacă nu binele? Or, înăbușeala totalitară e complet absentă de pe scena învăpăiată de culori *trouvailles* tehnice. La limită, este acceptat și integrat și *music-hall*-ul. Dar prin presă eram pregătită pentru și mai rău. Cînd ieșim de-acolo: potop. De-abia găsim un taxi.

Sîmbătă 23 aprilie

La prînz: Adriana. Nu s-a însănătoșit de tot. Lîngă ea mă sfîșie trecutul.

Seara la Mămăligă, un Hyperion lamentabil: Horia Stamatu vorbește de *Isarlikul* lui Ion Barbu ca un autodidact (ce nu este) confuz și pretențios, Mămăligă îl ridică-n slăvi pe Basarab Nicolescu care — primul — l-ar fi așezat pe B. în drepturile lui. Sînt nevoită să iau cuvîntul pentru a protesta împotriva acestui complex de auto-elogiere cenaclistă. Basarab N. se plînge, doar cu aparența umorului, că lupt împotriva „cultului personalității lui“, iar Horia Stamatu nu înțelege de ce nu-l aplaudăm în cor. Sus, cenaclul, din fericire, de un alt nivel, cu intervenții și de bun-simț literare ale lui Balotă și Gelu Ionescu.

Rămîn însă mirată de lipsa de solidaritate — sau pur și simplu de politețe — a mai multor așa-ziși prieteni care nu-i suflă lui V. (sau mie) nici un cuvînt despre ce era să pățească. La urma urmei, trimiterea unui asasin să te omoare nu e un lucru cu totul curent care poate fi trecut cu vederea. Nici un cuvînt de la Horia Stamatu (care altfel îl bombardează pe V. cu scrisorile și țipetele cînd se păcătuiește cu o virgulă împotriva lui), nici unul de la Basarab N., nu mai mult de la Tomaziu, care nici nu vine să ne strîngă mîna. E drept că la el precedentul există: îi scrisese lui Bernard să se plîngă de noi că-l împiedicăm pe Caraion să ia contact cu FE! Trecusem și peste asta. Și nu avusesem dreptate. Contemporanii noștri din exil... Dacă s-ar scrie vreodată istoria adevărată a acestui exil! Dar nu va mai fi nimeni s-o facă.

Luni 25 aprilie

Seara: Culianu cu Goma. Cu toată dragostea (deoarece ținem la el) îl executăm pe C. pentru felul cum prezenta cultura română

în introducerea la proiectatele convorbiri cu Eliade. Sper să nu se fi întristat.

Martți 26 aprilie

Ieri, luni, la radio, telefon cu N. C. Munteanu — în ultima lui emisiune, E. B. pretinde că Pen-clubul e în mîna... mea (sau a noastră) prin influența pe care o am (sau o avem) asupra lui Pierre Emmanuel. Nu înțeleg reclama nebună pe care ne-o fac neo-proletcultiștii: după ei, Parisul întreg ar fi moșia noastră: editurile, instituțiile, enciclopediile și mass-media n-ar face decît ceea ce le dictăm noi.

Consiliul Uniunii Scriitorilor s-a reunit. Ce-a discutat nu se știe. A trimis însă o telegramă de omagiu lui Ceaușescu!

Miercuri 27 aprilie

Rectificare de la Caraion: Bistran al lui și al Mamei e Iosif (ca al lui Ionițoiu): în timp ce Goma menține că „al lui“ semna Sever. Să fie o adevărată dinastie?

Citesc *Comment les démocraties finissent* de Revel. Nu se compară cu efectul provocat prin anii '50, de 1984, deoarece pe cînd îl citeam pe Orwell (îmi aduc aminte, în mansarda din bd. Raspail, pe caniculă) mă întrebam real dacă-mi mai rămîne altceva decît să mă sinucid.

Într-un pesimism ce sporește cu fiecare nou volum, Revel inventariază toate rateurile, lașitățile (etc.) guvernelor occidentale ce nu ajung să priceapă adevărata natură a totalitarismului sovietic (după cum nu l-au înțeles pe Hitler). Totul e evident (nu așa bine scris cum se spune), dar ține poate prea puțin seama de de-dogmatizarea intelighenției franceze, de schimbarea radicală de atitudine mentală față de imperiul sovietic, ca și de cei de la periferiile lui. Cassandra are poate dreptate, dar atunci nu mai e nimic de făcut. Și nu e cel mai mic din paradoxurile acestei cărți: menită să trezească, arată că somnul este ireversibil și nu mai poate deci obține vreo reacție. Am și aranjat masa rotundă, dar cum să descriem românii „modul de ne-întrebuințare“: că nu mai e nimic de făcut?

Joi 28 aprilie

Telefon excitat de la Geneviève: Tănase s-a certat și cu organizatorii spectacolului său de la Lucernaire, care s-a întrerupt. Va fi înnebunit de-a binelea?

Goma la cafea cu programul primelor reuniuni ale Internaționalei rezistenței (din care facem parte; se întemeiază acum). O conferință de presă la 16 mai, sub președinția lui Simone Weil; un miting la Mutualité deschis de Marie-France Garaud. Inițiativa lui Maximov — în comitetul de susținere: Aron, Besançon, Daix, Djilas, Pierre Emmanuel, M.-F. Garaud, Glucksmann, B.-H. Lévy, Simon Leys, Eugen, Rostropovici, C. Milosz, Simone Weil etc. Printre inițiatori: Bukovski, Grigorenko, Goma, Valladares, Kuznețov. Din grupul românesc, în afară de noi și Goma: Marie-France, Barbă, Mihnea, Maria B., Cazacu, Cristovici, Culianu, Camilian Demetrescu (care ne-a trimis un album de desene cu „socialismul real“ și viziune orwelliană), Vlad Georgescu, Alain, Poghirc, Pupăzan, Radu Stan, Sanda Sto, Ion Vianu etc.

Ce mi se pare deocamdată mai interesant e că sînt reprezentate aici și țările mai nou „cucerite“ de sovietici, sau altele în general absente: Angola, Capul-Verde, Cuba, Mozambic, Nicaragua, Vietnam.

Dar lipsește tocmai Revel, cînd „proiectul de rezoluție“ pe care ni l-a adus Goma e ca un rezumat al tezelor sale (cu pesimismul integral în minus). Și lipsește și Soljenișin. De ce?

Sîmbătă 30 aprilie

Îmi spune Goma — îl întîlnesc la colț de stradă și luăm o cafea — că Soljenișin va apărea ca nume la conferința de presă. El a fost de fapt inițiatorul acestei „Internaționale“, și-i va fi patron. Revel — tot Goma îmi spune — nu vrea încă să participe.

Duminică 1 mai

Zeci de mii de persoane manifestă pentru Solidarnosc în Polonia. Eșec Jaruzelski.

Ieri, citind ziarele, îmi dau seama că festivalul de la Cannes e în cîteva zile. Și schimb complet „Tezele“ pregătite pentru a in-

introduce cronică cinematografică a lui Banu — care aşteaptă de mai multe luni şi care altfel ar data (Antonioni şi Wim Wenders — premiaţi la Veneţia).

Seara, primele imagini ale manifestaţiilor Solidarnosc în Polonia şi ciocnirile cu poliţia. Televiziunea de neînlocuit în asemenea cazuri, cu toate că cea franceză ni se pare parcimonioasă în imagini şi comentarii azi, când Edmond Maire (fidelul de ieri al lui Walesa) defilează alături cu CGT-ul. Peste defilarea lor, neprevăzută, o ploaie de manifeste Solidarnosc. Care nu-i încântă — mai e nevoie de insistat? — pe comuniştii din cortegiu.

Luni 2 mai

Masa rotundă asupra spectacolelor Andrei Şerban (*Flautul şi Maestrul şi Margareta*) cu Banu, Barbă, Gelu, şi mai ales V., foarte în formă. Ne tot sfătuisem să nu facem rezerve, dar dezbaterea începe cu cele ale lui V. asupra concepţiei strict masonice a *Flautului* la A. Ş. (şi pentru viziunea lui Pintilie) şi cam aşa şi continuă, aşa că Gelu e şi el liber să şi le plaseze pe ale lui. Totul însă decent.

Seara, la Toma Pavel (copilul e încântător) pe care-i regăsim brusc ca altădată.

Miercuri 4 mai

Telefon cu Vlad Georgescu care nu va face parte din „Internaţionala Rezistenţei“ (spre a nu angaja radioul). I-a scris lui Goma pentru patru emisiuni din cartea lui pe tarif „nepreferenţial“.

Joi 5 mai

O scrisoare din America semnată „Monteverdi“, în care un prieten al lui Nicu Steinhardt ne dă ştiri uluitoare. N. a fost chemat la Secu, unde i s-a pus în vedere să nu ne mai trimită scrisori sau cărţi. Un decret secret (nr. 23) ar fi fost dat recent, interzicând corespondenţa cu „duşmanii neamului“, în special cei de la Europa Liberă. N. a fost chiar ameninţat cu înscenarea unui proces, dacă persistă. Peste amărăciunea lui (nu ne e greu s-o închipuim), peste inconvenientele de ordin practic pentru noi (procurarea cărţilor), domină, o dată mai mult, impresia că ţara asta a devenit pradă

unui nebun care-și suprapune demența personală peste aceea inerentă oricărui regim comunist.

Vineri 6 mai

Ieri, Stoichiță și Liiceanu, veniți pentru expoziția Damian și apariția unui *Cahier de l'Herne* în care au publicat texte (Liiceanu și un interviu cu Horia Damian). Se întâlnesc la expoziție cu V. Și Tarangul, a cărui carte — sistem — de filosofie îi uimește și pe V., și pe Liiceanu.

Azi, V. îl prezintă la Centre de Recherches pe Stoichiță, care ține o comunicare și ia contact cu Passeron să treacă o teză cu el.

Pe la prînz îmi telefonează Liiceanu, care a ratat întâlnirea din metrou cu Stoichiță (a sosit cu 20 minute întârziere) și, dezolat, n-a știut unde să se ducă. Pare nu numai zăpăcit, dar e și bolnav. Sînt și eu dezolată că nu-i vom vedea înainte de miercuri.

Sîmbătă 7 mai

La biserică, de Înviere, mă așez lîngă Lupașcu venit cu fiica. Merge cu două bastoane: a fost operat recent. Printre entuziasmele sale pentru slujba ortodoxă (*jamais on n'a vu ça chez les catholiques ou les protestants!*), spune că ne-a văzut la televiziune și ce interesant era. Cînd îi vorbesc însă de „ucigașul lui V.“, cade din cer: cum, l-a amenințat cineva? Ce-o fi înțeles el din „Droit de réponse“ nu se știe.

După slujbă, la Maria B. — unde vine și V. — cu Eugen, Rodica Ionesco, Marie-France, cei doi Mihnea, Cazacu, Sanda Sto, Gelu (Ionescu). Discuții mai ales asupra ceea ce s-a întîmplat la ultimul Consiliu al Uniunii (din comunicat nu se vede nimic).

De sancțiunea pe care o vor lua împotriva lui Dorin Tudoran (expulzare — închisoare) sau de lipsa de sancțiune, va depinde soarta și a Uniunii, și a scriitorilor. Ar fi probabil o iluzie să credem că Uniunea va putea rămîne o insulă de raționalitate în oceanul nebuniei ceaușiste.

Duminică 8 mai

Seara, Liiceanu cu soția. Îi citisem mai înainte în *Cahiers de l'Herne* textul despre o hermeneutică a locuinței și convorbirea cu Ho-

ria Damian. Întrebările depășesc răspunsurile. Care și ele mi se par a-l depăși pe Horia. Bineînțeles, nu-mi confirmă impresia. Și nici nu i-o cer.

Luni 9 mai

Înregistrez la Radio cronica despre cartea lui Alexandru George *Simple întâmplări în gând și spații*. Ce păcat că un scriitor atât de riguros ca limbă și original (un termen pe care-l detestă), ca viziune critică, evită sistematic ecourile istoriei contemporane. A fost — și este încă — desigur, forma lui de rezistență (ca a întregului grup de la Tîrgoviște) și într-adevăr cartea pare scrisă între cele două războaie. Cu două excepții care arată ce-ar putea da dacă n-ar evita istoria: o scenă cu țărânci macedonene cîntînd pe un deal în fața Canalului pentru a-și chema soții, fiii, tații închiși acolo; alta cu caii aruncați de vii, prin anii '50, drept hrană peștilor din păstrăvărie. Prea dur?

Mărți 10 mai

Seara, Balotă cu soția și cu noua lui carte, *Mapamond literar* (seria de cronici despre literaturile străine din *România literară*). Cînd mă gîndesc cum îl atacam sistematic (și pe drept cuvînt) pentru compromisurile lui mari și mici, și cum sîntem acum de acord. Intelectualul român se schimbă mereu. Chiar și în bine.

După plecarea lor, răsfoiesc *Scrierile Cellei Delavrancea* (Răpeanu a reunit în peste 700 de pagini totul, de la nuvele și roman la amintiri și cronici muzicale). Dezamăgire iritată. Ficțiunea (cu excepția unei nuvele fantastice) dominată de narcisism și de scrierea artistică sau mai curînd „artistă”. Care pătează și multe dintre amintiri. În fond, Cella s-a adorat pe sine, proiectîndu-se într-un personaj insuportabil de răsfățat și adorat de toți ceilalți. Cronicele sînt, în plus, dominate și ele de un fel de complezență ce tranșează cu verdictele ei orale, tăioase și fără apel. Nu numai faptul că la capitolul Lovinescu (în loc s-o numească pe mama și pe mine) se înclină în fața Ioanei Postelnicu m-a iritat, ci faptul că această longevitate excepțională unită cu talent, cultură etc. n-a dat ce-ar fi putut da. Memoriile unui veac. Toată

lumea și le scrie prea târziu. De câte ori am revăzut-o însă la Paris, emoția a fost mai puternică decît toate rezervele.

Va trebui să scriu despre ea, nu contrariul a ceea ce cred, ci să caut punctele de lumină — există — din acest conglomerat de posibilități.

Miercuri 11 mai

Seara la Liiceanu (vărul său plecat, i-a lăsat casa) la cină cu Stoi-chiță. Cîteva știri din țară. Ulea atacat de V. pentru felul cum s-a purtat cu Pleșu și evitat apoi de toată lumea, a fost internat la Mărcuța. Era el cam nebun dinainte, dar această izolare a precipitat procesul. Am ajuns deci să și „înebunim“ oamenii.

Altfel, pornind de la alcătuirea ultimului *Cahier de l'Herne* (unde cei doi au făcut totul, pînă și prefața), ajungem inevitabil la Pârvolescu și-i povestim iarăși și iarăși admirabilele isprăvi de pe vremuri.

Tacou i-a cerut și lui Cioran un articol despre Horia Damian și Cioran a replicat: pînă și frizerul meu mi-a vorbit de H. D. „votre compatriote“.

Vineri 13 mai

România literară cu atacul din *Literaturnaia Gazeta* împotriva lui Dumitru Popescu (romanul *Pumnul și palma*) și răspunsul lui Marcea pe o pagină.

Seara Liiceanu cu soția la noi. Sorin Mărculescu i-a scris că *Jurnalul de la Păltiniș* s-a întors de la cenzură doar cu cîteva pagini tăiate și lăsîndu-i-se lui Bălăiță răspunderea publicării. S. M. crede deci că va fi publicat. Și brusc ne întrebăm împreună — dar cu cea mai mare înfiorare tot Liiceanu se întreabă — cum va reacționa Eliade la paginile atît de dure împotriva lui, dar nu numai Eliade, ci și Noica însuși, care poate fi furios de repetarea a ceea ce a spus el despre Eliade și de dezvăluirea conținutului scrisorilor acestuia din urmă, al cărui egotism absolut îl deplînge Liiceanu în *Jurnal*. (E. dă vești despre el și nu cere niciodată de la Noica.)

Acum Noica spune că s-a terminat în România cu cultura pe treizeci de ani. Cum se înșală în toate pronosticurile, poate fi un motiv de speranță.

Duminică 15 mai

La cafea, Constantin Dumitrescu. Am fi fost probabil mult mai emoționați dacă n-am ști — prin Goma — că adevăratul autor al *Cetății Totale* este fiul său, Focke, cu care de altminteri este certat.

Ieri, Focke m-a rugat să nu luăm în serios ce spune taică-său, cît despre tată, ne-a rugat să ne vadă singuri, probabil temîndu-se că fiu-său l-a pus în curent pe Goma.

Altfel agreabil, spirit ușor, paradoxal, și care poate lăsa iluzia că a scris ce n-a scris. Dar pentru că a fost acuzat de legionarism activ (el a tras în Socor cînd avea 17 ani) și deci de antisemitism, face o curte evreilor din Israel de toată frumusețea sau de tot dezgustul. E foarte posibil să nu prea aibă caracter.

Am izbutit totuși să scriu despre Cella Delavrancea.

Luni 16 mai

Conferința de presă a Internaționalei Rezistenței, la care nu mergem nici eu, nici V. E prea de dimineată.

La emisiune Jianu pentru un interviu asupra cărții lui (panoramă și enciclopedie) despre sculptura în Franța din anii '50 încoace. Aduce a doua ediție (revăzută, adăugită etc.) din Brîncuși.

Mărți 17 mai

Mama lui V. a avut o criză cardiacă. A fost salvată. Prețul cel mai insuportabil pe care l-am avut de plătit a fost de-a nu ne putea îngriji la bătrînețe părinții. Iar pentru mine: închisoarea mamei, de care încă nu m-am vindecat.

La Barbă o seară organizată, presupun, mai mult pentru trecerea prin Paris a lui Camilian Demetrescu și a lui Constantin Dumitrescu. Camilian ne arată o tapiserie (pumnul utopiei împotriva libertății) care ne dovedește cît de rău a făcut renunțînd la arta abstractă.

Miercuri 18 mai

Gală la Mutualité a Internaționalei Rezistenței.

Seara la Mutualité. În *hall*, la standul românesc, nelipsita — și atât de necesara — Ligă: Mihnea, Maria, Catherine, Marie-France. Două mari fotografii: Calciu, Paraschiv și desenele din ciclul „Socialismul real“ ale lui Camilian, care tot fuge după Goma să-l „înscrie la cuvânt“. La început voia să vorbească împotriva ungurilor, apoi despre condiția artistului, numai să vorbească. N-a vorbit. Nu numai el, nu numai Goma, dar absolut nimeni din Răsăritul Europei. Era excelentă ideea să se dea cuvântul celor care nu se exprimă în general la astfel de manifestații — afgani, chinezi, cubanezi (Valladares), vietnamezi, cambodgieni, dar cum să nu fie nici un polonez (doar un stand Solidarnosc în *hall*) când Polonia, de la 1 mai încoace e mereu în stradă, cu cel mai mic prilej, când Walesa a avut, în nasul poliției, o reuniune intersindicală (chiar și cu foștii șefi ai fostelor syndicate comuniste), când Moscova reînțepe protestele și Biserica își mai rectifică poziția puțin prea conciliatoare în previziunea vizitei Papei? Rușii nu știu doar să se certe între ei (ceea ce fac și mai bine decât românii), dar și să anexeze tribuna și președințiile. Iar Bukovski, iar Kuznețov. În plus, în numele Ucrainei, generalul Grigorenko (e drept atât de emoționant, de-abia mai merge, dar când vorbește parcă ar comanda Armatei roșii!). În plus, în loc de Marie-France Garaud, au dat președinția ședinței unei foste eroine a Rezistenței franceze și fost ministru de stat în primul guvern de Gaulle, Marie Madeleine Fourcade, azi antediluviană și care introduce un patos și o retorică ce aruncă asupra întregii serii o umbră de patronaj și de oratorie uzată. Când dispuneau de atîția intelectuali de prim-plan! Internaționala începe sub auspicii mediocre. E și așa „budată“ de stînga socialistă (nimeni de la *Le Matin*, de la Libre Propos în *Le Monde*, doar Dupoy de la *Le Quotidien*, săracul cu pagini întregi).

La bufet, Marie-France mă prezintă lui Dina Vierny (fostul model al lui Maillol) care a scos un disc atât de admirabil cu cîntecele din Gulag interpretate de ea încît tot inund Bucureștiul cu ele ori de cîte ori comentez vreo mărturie de lagăr rusesc. E groaznic de îmbătrînită și seamănă cu o negustoreasă-matroană din vreo țară subdezvoltată.

Așa cum e, Internaționala ar putea totuși însemna ceva, și-mi petrec zilele făcînd emisiunea despre ea, întreruptă de cîteva telefoane.

Vineri: Pintilie revenit de la Cardiff, unde a avut un mare succes cu *Carmen* și plecând la Minneapolis unde montează un Cehov.

Sîmbătă: Hăulică! Nu credeam că va fi atît de curajos, acum după campania și măsurile luate împotriva noastră, și ce se va mai fi petrecut la București și la Consiliu. Nu spune mai nimic la telefon, luăm *rendez-vous* pe luni.

Tot sîmbătă aflu ultimele isprăvi ale lui Tănase. E, în orice caz și orice s-ar mai petrece mai tîrziu, cineva de evitat cu orice preț.

Duminică 22 mai

Seara, la cine-clubul de pe FR3, un film cu totul neașteptat, *Pandora* de Albert Lewin. Desigur mai văzusem de Lewin un interesant *Portret al lui Dorian Gray*, dar nimic nu ne pregătise la acest amestec de romantism sălbatic (ne-evitînd melodrama) și de amintiri din De Chirico și Delvaux (mai ales primul). A reînvia legenda olandezului zburător e deja o îndrăzneală. A o face într-un astfel de context în care insolitul e voit supraréalist, e o dovadă de rafinament estetic nu atît de curent peste ocean (filmul e din 1951). Am impresia — dar încă o dată s-ar putea să mă înșel, că atunci cînd se vor „culturali“, americanii sînt fie baroci, fie avangardiști. Nici una, nici alta la Lewin, care nu înțeleg de ce n-a devenit un cineast de prim-plan.

Luni 23 mai

Cade Eugen Florescu (dar s-ar putea să vină în loc Nicolae Dragoș!).

Hăulică (în drum spre Helsinki) cu vestea unei mari — și cu totul neașteptate victorii: cade Eugen Florescu care, în principiu, va fi numit secretar cu propaganda la Timișoara. De cînd tot ducem campanie împotriva lui, ajunsesem să ne convingem că nimic nu-l va putea clinti și iată că s-a clintit. Trebuie așteptată confirmarea și trebuie să păstrăm știrea încă secretă — altfel s-ar ști că vine de la H., singurul sosit aici în ultima vreme. La cădere a contribuit și serialul lui V. cu plagiatul lui E. B. (serial care a avut, se pare, un efect aparte: pentru prima oară nu numai scriitorii, dar și oamenii de rînd au înțeles ce proporții luase această copie cu vînt

cu cuvînt) or, E. B. fusese tot timpul susținut de Florescu, dar — s-ar părea — și cronica mea din 29 aprilie în care arătasem cu ce nesăbuită insolență minte, transformîndu-l pe B.-H. Lévy în șeful „noii drepte“ iar *Le Monde* și *Nouvel Obs.* în organele care au lansat noua dreaptă — adică exact contrariul adevărului. Ce interesați vor fi să afle — adăugam — și Lévy, și aceste ziare, calomniile de la București! H. crede că efectul a fost decisiv.

Succes și la Consiliu, în care scriitorii (în prezența „binevoitoare“ a lui Enache, au protestat împotriva campaniei pentru ruperea relațiilor și cu străinătatea, și cu scriitorii emigrați.

Printre altele, la Uniune, „organele“ căutaseră în prealabil să vadă dacă textul cu plagiatul lui E. B. n-a dispărut pentru a ne fi transmis nouă: era la locul lui.

Tot la Consiliu, ungurii împotriva lui Lăncrănjan.

Lăncrănjan îl întreabă pe Jebeleanu — dar m-ați citit? Jebeleanu: mi-ajunge să te văd.

Serialul Tudoran a decepționat oarecum marele public și pe scriitori — prea plin de detalii, prea centrat pe cazul lui personal. În schimb, tactic, bine calculat (puneri la punct de natură „administrativă“ și nu politică). S-ar cerceta acum să i se facă dreptate (!)

Rezultatul atacului din *Literaturnaia Gazeta*: Dumitru Popescu ar fi pe cale să devină Ministrul Culturii! El însuși a scris articolul (ar cădea și Suzana Gâdea!) de răspuns pe care l-a semnat Pompiliu Marcea.

Adrian Păunescu (tot la Consiliu) s-a dat cu cei buni. Ioan Alexandru i-a plîns pe emigranți.

H. scade vocea pînă la șoaptă pentru a ne vorbi de El și Ea care se ceartă — și chiar se bat, nu numai pentru putere, dar și la propriu. Ne spune și de manifestele care se răspîndesc împotriva lor în București.

H. crede — ca mulți de acolo — că predările Haiducu — Bistran ar putea fi un paravan în spatele căruia se ascund acțiunile serioase. Să fim mai prudenți acum ca oricînd. Teoria ni se pare mai curînd născută din psihoza bucureșteană.

H. venise să ne roage să facem rapid o cronică despre dărmarea Institutului Călinescu (în curs). Îi telefonăm din nou seara

tîrziu, după ce am discutat. N-o vom face, pentru a-l proteja: numai el ne-ar fi putut aduce știrea.

Buzura și-a trimis romanul (*Vocile Noptii*) la Flammarion: dacă nu i-l acceptă, după ce ia și acordul traducătoarei, își ia riscul să i-l dea lui Goma pentru colecție.

Admirăm încrederea și curajul lui Hăulică. Cu atît mai mult cu cît crede casa noastră mai mult sau mai puțin înconjurată de securiști și scade — cum spuneam — instinctiv vocea cînd vorbește de nebunia lui Ceaușescu. Uitasem: legea cu mașinile de scris nu prea e urmată: funcționarii nu mai prididesc să urmeze atîtea ordine și contra-ordine — sau, unii dintre ei nu mai vor.

Vineri 27 mai

Miercuri, cînd înregistram la Radio, vestea — prin presa americană — morții Josettei Lazăr. O știam grav bolnavă de inimă (la criza de data trecută fusese peste pragul morții), dar atît de puțin vorbea de ea și atît era doar aplecată pe soarta altora, încît parcă uitai că oricînd s-ar putea sfîrși. Cred că, alături de Christiane, era omul cel mai puțin egoist pe care l-am cunoscut. Atît de puțin cunoscut de altminteri. Ne vedeam de două-trei ori pe an, de fiecare dată de parcă ne despărțisem în ajun. Dacă n-ar fi fost timpul ăsta blestemat de drămuț, pe ea aș fi vrut-o aproape. Și acum... Cad în jurul nostru mereu, mereu.

Sîmbătă 28 mai

Am primit și traducerea textului lui Liiceanu: lucrez toată ziua la emisiunea despre *Cahiers de l'Herne*, dînd mai ales largi extra-se din el și din Victor Stoichiță.

Duminică 29 mai

Barbă pentru muzica filmului său despre Grecia. Îi împrumutăm *Orestia II* a lui Stroe.

Telefon dimineață de la Pia Edwards, sora lui Dinu Pillat și — realizez după aceea — fosta soție a lui Fărcășanu. Ea a îngrijit-o pe Josette Lazăr care, aflu, s-a chinuit groaznic. Boala de inimă — de care suferea de 16 ani — îi atacase toate celelalte orga-

ne, de fapt doar supraviețuia și moartea a fost o descătușare. Pia vrea să-l vadă pe V., să-i dea manuscrisul lui Fărcășanu (*Zilele nu mai sînt aceleași*) pe care Josette tot spera să-l editeze la Paris ca să-l trezească pe Fărcășanu din somnolența sau indiferența dusă pînă la nevroza în care se află de vreo 30 de ani (realizabile și publicarea și trezirea), dar le vom vedea și pe ea — care a vegheat și ultimele clipe ale lui Dinu Pillat — și pe sora lui Josette venită din America marți seara la Josette „acasă“.

Luni 30 mai

La Radio, telefon cu Vlad Georgescu, care nu și-a luat concediul medical pînă la capăt pentru că trebuia să plece în vacanță... Stroescu. De cînd a murit Bernard, parcă numai asta fac: pleacă mereu în vacanță (sînt nedreaptă). Zi agitată la radio, cu două emisiuni de înregistrat pentru mine (dintre care cea cu *Cahiers de l'Herne*, Liiceanu, Stoichiță).

Seara la Balotă. Ne citește din *Jurnalul* lui parizian. *Jurnalul* un pretext — sau o convenție. În fond literatură. De altminteri de bună calitate. De ce nu mi se pare esențială? Discutăm îndelung: de ce nu scrie, descrie experiența lui capitală din închisoare? Răspuns: n-a găsit tonul.

Martți 31 mai

Victor Isac cu nepoata lui, Cornelia, la noi. Cu naivități ce nu se mai pot descrie. Pentru Transilvania, s-a lăsat dus și de Drăgan. V. îmi spune că a fost unul dintre elevii preferați ai lui Mircea Florian (!!).

Apoi o seară cu adevărat suprealistă. La Josette L. acasă ne întîlnim și împrietenim din primele secunde cu sora ei și cu Pia, sora lui Dinu. Au promis femeii de menaj a Josettei, o algeriană, la care Josette ținea („ca la o soră“) să meargă — cu invitații lor cu tot — la un *couscous*. Algeriana (Semșa) cu soțul țin o cafenea-bar prin al patrulea. O sală în fund ne este rezervată și ospitalitatea arabă (pe care n-o trăisem încă) se dezlănțuie. Antonia C. (prietenă a Monicăi Pillat) și Dan Bocaniciu (prieten al lui Dinu cu care Pia l-a vegheat pe Dinu în ultimele clipe) vin și ei. Noi îi punem în legătură și între revărsările de *couscous* și scurtele convorbiri, de altminteri „fraterne“ cu Semșa și soțul, defilează un București aproape

lunar: V. povestește episoadele cu Fărcășanu și cronica despre el (Mihail Vilara) care a dus la interzicerea *Lumii*, sau lecția pe care i-a dat-o Ion Pillat invitându-l la „ceai“ după ce (V.) scrisese un articol abominabil despre el, Pia cum a trebuit să ardă un manuscris al lui Fărcășanu (războiul lui din Caucaz) când erau urmăriți (și nu și-o iartă), sora lui Josette despre Vișoianu și Fărcășanu cu întâlnirile lor hebdomadare la Washington, totul cu o animație — dacă nu chiar bucurie, care i-ar fi plăcut Josettei. Toți reușiți prin ea, în cel mai neașteptat dintre locuri, și în fundal... cafeneaua plină de algerieni. Am tot timpul impresia ficțiunii, dar și alta: oameni de calitate aceasta e greu să mai fie „produși“ de societatea românească de azi. Din toate punctele de vedere eram într-un *ailleurs*. Ce extraordinar a fost Bucureștiul!

Miercuri 1 iunie

Telefon de la Sorin Dumitrescu. Ne confirmă căderea lui Florescu („jumătate din pricina noastră, jumătate din a scriitorilor la ultimul Consiliu“). Știri despre Pleșu, căruia nu i se dă drumul.

Joi 2 iunie

Rodica Iulian la cafea, în plină formă după „viața la țară“ intensivă pe care o duc (Oana și ea „clădesc“ casa pentru mama Oanei) și fac muncă de lămurire cu vecinii lor... comuniști. Îmi aduce cronici înregistrate: îi dau alte cărți.

Seara, N. C. Munteanu cu știri dezolante de la FE. Din vechea echipă americană pleacă și Brown... V. G., moale, s-a plictisit deja și nu mai are de gând să stea mult, Stroescu e mort de prudență; Marino este acela care l-a convins pe Carp (care la rîndul lui l-a convins pe Vlad) să se mai facă și alte emisiuni „culturale“ pe lângă cele de la Paris. Marino i-a văzut pe toți și s-a dus chiar la un cocktail. O atitudine fără precedent, aducînd un temei opiniilor care circulă asupra lui în țară.

În rest, nimeni nu prea lucrează și — în orice caz — nimeni nu e pasionat de ce face. Și cînd te gîndești că FE e singura speranță a românilor. Sinistru.

Telefonează Pintilie atît de adormit (fusul orar: vine de la Minneapolis) că nici nu se bucură cum ar trebui la perspectiva reve-

nirii la putere a lui Dumitru Popescu și de căderea lui Eugen Florescu.

Seara, Dino Ghezzi să discute „radiofonic“ cu V. despre tripla lui carieră americană: compozitor, șef de orchestră, profesor (la Universitatea din New York). Ne aduce și o compoziție recentă: post-dodecafonism. Datează?

Le înregistrez convorbirea.

Luni 6 iunie

Mesaj de la Tudoran: amenințat cu „proces“, nu i se dă drumul, cere ca lucrul să fie comentat violent în presa franceză.

Seara Sorin Dumitrescu cu soția, Mihai Pupăzan (tot așa) și Cristovici, mai târziu, și rugat să nu „facă bancuri“. Într-adevăr, discuția după ce a fost serioasă, devine de-a dreptul cucernică.

Serioasă: Știri din România, despre Pleșu (deja prin telefon, am și făcut o cronică) care la Uniunea artiștilor plastici e documentarist, taie și lipește ziare, face necrologuri etc., în timp ce are o bursă Humboldt și nu știi câte invitații la universități din străinătate. Nu i se dă drumul.

Mihai Șora apoi. Nici lui nu i se dă drumul. Începe să se încrînceneze și ar vrea chiar să fie cooptat de Pen-clubul francez.

Steinhardt i-a dat cărți pentru noi: au vorbit în sala de baie a atelierului lui Sorin Dumitrescu de frica microfoanelor...

Și, îndelung, despre prostituția câtorva artiști care credeau că pictînd tablouri cu C. la aniversarea lui, vor fi cumpărate. Dar C. a mulțumit pentru cadouri! Tabloul lui Hatmanu — C. bînd șampanie cu... Ștefan cel Mare (publicat în derîdere de *Dialog*).

Cît despre convorbirea „cucernică“, nu poate fi rezumată. E itinerariul lui S. D. însuși — Dublu. Pe jos pe la mai mulți călugări cu mare reputație de sfințenie (Paisie îndeosebi) și în arta lui. Acum expune la Salonul de Mai.

Dimineata, mesaj de la Tudoran, mereu amenințat cu proces: spion, agent etc. A vrut să răspundă atacului radiofonic al lui E. Barbu împotriva lui, nu i s-a dat bineînțeles voie. La 18 mai i s-a promis că va fi angajat la Asociația Scriitorilor București. La 31 mai i s-a spus că nu poate fi angajat. Vrea comentarii violente în

presa franceză (care nu-l mai comentează „violent“ nici pe Saharov!). Vorbesc totuși cu Mihnea: va încerca la *Le Monde*.

Miercuri 8 iunie

Telefon cu Christinel. Au sosit Eliazii la Paris.

Seara, în timp ce furtuna se dezlănțuie deasupra Parisului, spectacolul pe care-l prezintă Omescu în cadrul Festivalului Marais și într-un teatru (formulă *café-théâtre* într-o pivniță romană) pe care nu-l cunoșteam: Essaion. Două piese într-un act de Mrozek, *Strip-tease* și *Bertrand* pe care le mai văzusem. Prima însă (cu Mîna) transfigurată și de experiența de închisoare a lui O. este de o inventivitate regizorală de care nu mi se păruse a da dovadă la precedentul spectacol. În formula teatrului sărac reușește mai bine decît Penciulescu care prezentase la Lucernaire un *Iona* sub orice nivel. De la banda sonoră care precede dialogul, pînă la Mîna, care intră în scenă cu propria-i carapace trecînd prin jocul actorilor, un mare „mic spectacol“. Pe afiș și program, titlurile celor două piese sînt scrise cu caracterele lui „Solidarnosc“.

Joi 9 iunie

Seara la Eliazi. Nu e bine la vîrsta asta să te desparți prea mult: iar mi se pare îmbătrînit. Și, cu toate că n-o spune, conștient de asta. Îi apare volumul III din *Croyances et idées religieuses* la Payot, dar pe al patrulea nu-l mai poate termina singur: și-a luat doi studenți colaboratori pentru unele capitole. Dacă ar fi numai mîinile deformate. Dar nici memoria nu mai e aceeași. De mai mulți ani de altminteri. Nu de asta a și scris nuvela cu personajul reîntinerit prin trăsnetul căzut asupra lui (*Tinerețe fără tinerețe*)? Suport cu greu inevitabilul, sînt probabil din rasa bietului Lucian Bădescu. Îmi mărturisea cu toată candoarea de care era el în stare (și era imensă) certitudinea că pînă să ajungă să îmbătrînească se va inventa ceva împotriva morții.

Și Mircea (fără candoare) vorbește mult de dna Aslan și de un medicament experimentat în America pentru regenerarea celulelor.

Nu trebuie dramatizat însă: e mereu întreg. Dovadă: cele trei prime capitole din al doilea volum al *Amintirilor* sale pe care ni

le-a dat să le citim — și am și făcut-o imediat ce ne-am întors de la ei: cele mai dificile și pe care le evitase pînă acum (în afară de transpunerea literară în *Noaptea de Sânziene*): internarea lui cu legionarii la Miercurea Ciucului, faptul că n-a vrut să semneze declarația de desolidarizare care se cerea pentru a fi eliberat, moartea lui Nae Ionescu. Curajos. Toată lumea — cum singur o spune — va fi împotriva lui: nelegionarii, pentru admirația față de viziunea sacrificială a lui Codreanu, legionarii pentru condamnarea nu numai a asasinatului lui Iorga, dar a tot ce a urmat morții lui Codreanu. Mircea încearcă să obiectiveze niște fapte care n-au trecut încă în istorie, au rămas în exasperarea unora și altora. Invazia comunistă a înghețat trecutul care astfel ne rămîne bun contemporan.

Interesul acestei mărturii (și luări de poziție) pentru prima oară enunțată, mă face să uit nu lipsa de stil (E. n-a vrut niciodată să aibă așa ceva) ci de freamăt.

O singură anecdotă în aceste pagini: Cioran îi trimite de la Paris o c. p. în care-i scrie că e gata să vină în România numai pentru a mânca o mîncare gătită cu sarea scoasă din ocnă de Nae Ionescu. Mircea o tăiașe în text, V. îl imploră s-o lase.

Scrisoare de la Liiceanu (îi trimisese dublul emisiunii cu *Cahiers de l'Herne* și el — politicoș ca de obicei — mulțumește) pe lîngă care ne comunică și dublul unei scrisori de nouă pagini către Cioran, cu toate detaliile operației de care n-a scăpat decît în ultima clipă, după ce fusese adormit.

Alain telefonează: nu poate traduce din Tudoran: îl găsește *ampoulé*, nu-l interesează.

Vineri 10 iunie

Scandalul fraudelor electorale comuniste pe care guvernul le acoperă. Începe cu adevărat să fie grav dacă-și permit așa ceva în Franța.

Duminică 12 iunie

Telefonează Bănulescu de la Berlin, unde a sosit cu toată familia. Pe la 15 iulie va fi la Paris.

Luni 13 iunie

La Radio, vestea demisiei lui Brown (pe care ne-o anunțase oarecum și N. C. Munteanu). Venind după cea a lui Walter, mă neli-niștește. Am suferit în destule rînduri de prudențele lor excesive, dar măcar cunoșteau dosarele Europei de Răsărit. Dacă cei noi vor fi cu chipul și asemănarea lui... Shakespeare (da, da, repet, așa îl cheamă pe noul director suprem!) care a venit să viziteze săptămîna trecută biroul din Paris, s-ar putea să nu fie bine. „Reacționarismul“ nu înlocuiește cunoașterea. (Nici n-o împiedică, evident.) Numai să nu strice acest excepțional „instrument“ care este FE. Mai util ca „Pactul Atlantic“ — cum spune V.

Seara: Hăulică. Glosăm pe știrile care ni le-a adus înainte de a pleca la Helsinki și care s-au confirmat.

Martți 14 iunie

Ieri i-am trimis lui Mihnea două-trei pagini cu rezumatul motivării demisiei lui Tudoran din Partid și Consiliu. Vrea să obțină cel puțin o telegramă France-Presse în cazul Tudoran.

N. C. Munteanu telefonează de la München. A ieșit decretul (semnat de Ceaușescu, din 19 mai) de cădere a lui Eugen Florescu. Încă și mai jos decît credeam: vice-președinte al Comitetului Executiv al Consiliului Popular al județului Timiș. Au primit o scrisoare a unui foarte serios „corespondent“ al lor din București: circulă într-adevăr zvonul că s-ar întoarce Dumitru Popescu cu „pumnul și palma“ (e titlul romanului lui atacat în presa sovietică) împotriva lui Eugen Barbu. Atacurile lui E. B. de la radio nu mai apar în *Săptămîna*. În schimb, Artur Silvestri le continuă pe ale sale în *Luceafărul*. În al 20-lea mă tratează de „Mata-Hari cu mustăți“. Dar să revin la „corespondentul“ de la București. Spune „postului“ să nu „și-o ia în cap“, dar el l-a dărîmat pe Florescu.

Miercuri 15 iunie

Masă rotundă despre *Comment les démocraties finissent* de Revel. Credeam că va fi cea mai dificilă din pricina tonului cassandric — și evident justificat — al cărții. Dar a ieșit bine. V. n-a venit. Numai cu Cazaban, Cazacu, Goma.

Vineri 17 iunie

Călătoria Papei nu va fi „recuperată“ de Jaruzelski. Dimpotrivă. Papa a vorbit de acordurile din 1980 (de la Gdansk) și de necesitatea respectării lor, iar la slujba de azi, mulțimea nenumărată e în picioare cu semnul victoriei (V cu două degete) și al lui Solidarnosc. În plus, se anunță oficial că-l va vedea pe Walesa (sechestrat la Gdansk). Cum să nu visezi a fi... polonez?

Scrisoare de la Nego, cu interviul pe care i-l acorda lui Anneli pentru *Die Welt* (primul semn al cererii de azil politic) în care îi dă dreptate lui Goma: scriitorii nu se vor putea salva atîta vreme cît luptă doar pentru drepturile „profesionale“. De bună ținută. Dar din ce va trăi Nego?

Curtiss Cate ne trimite „ancheta“ asupra agresiunilor Securității împotriva disidenților, pe care *Reader's Digest* l-a refuzat ca articol deoarece nu exista... cadavrul. Acum va încerca cu *American Spectator*, plus cazul lui V. Ne trimite și cartea lui despre zidul de la Berlin apărută la Paris în... 1980!

Sîmbătă 18 iunie

Papa pronunță cuvîntul „solidaritate“. Delir printre sutele de mii de persoane — un milion — venite să-l asculte.

Duminică 19 iunie

Telefon de la Geta Dimisianu: Stă la Pintilie și e plină de cărți pentru noi. E primul telefon pe care-l dă de cînd a sosit la Paris — cu trei minute înainte. N-o putem totuși vedea înainte de miercuri seara.

Telefon și de la Liiceanu. N-a sosit încă Doinaș.

Luni 20 iunie

Papa a vorbit pentru prima oară de sindicatul Solidarnosc. Îl vor mai lăsa să-l întîlnească pe Walesa? La ei se face istoria, în România se fac... istorii.

La Radio vine un ungur de la München cu un număr din *Ellenpotok* (7 din aug. '82) — revista samizdatului maghiar din Transilvania — în care, fără a pomeni de FE, e transcrisă și

tradusă pe vreo șapte pagini „masa rotundă“ pe care am făcut-o asupra relațiilor franco-române după „afacerea Tănase“ (cu V., Mihnea, Goma). Telefoniez lui Stroescu, nici nu știa. Kende și Kemeni vor neapărat să ne vedem pentru o dezbatere. Ungurul de la München îmi spune (interpret e Kende) că în Transilvania ungurii ascultă emisiunile noastre culturale în românește, iar nu pe cele ale lor de la München... în ungurește. Mai promisem acum câteva luni o scrisoare de la niște unguri din Transilvania să-mi mulțumească fiindcă-i apăr împotriva lui Lăncrănjan. Mărturisesc că mă impresionează mai mult *Ellenpotok*. E, cred, prima oară că într-un samizdat din Răsărit trece o emisiune de la FE.

Tot la Radio, Gelu I. îmi spune cum a fost aranjată la München „lansarea“ lui Nego: mai întâi traducerea articolului din *Die Welt* (interviului mai exact spus), apoi un dialog deja înregistrat cu Vlad Georgescu. Se așteaptă doar sosirea lui Doinaș care întârzie și căruia Nego nu vrea să-i facă vreun rău.

Martți 21 iunie

Seara la Eliazi cu Marie-France, Culianu cu soția și Barbă (fără). Mircea ne dă al treilea tom din *Histoire des idées et des croyances religieuses*.

Miercuri 22 iunie

După o masă rotundă cam dezlănată despre cele două concepții antinomice asupra societății sovietice — Soljenițin și Zinoviev — (cu Goma, Cazaban, Cazacu), acasă spre seară, Geta Dimisia-nu contact ușor. (Vine cu cărți multe, de la Paler și de la ea, totul a fost aranjat de Pintilie; s-ar putea scrie un volum. Hotărâtă să ne vadă nu din pricina lui Pintilie, dar și pentru că Paul Anghel a lansat că data trecută... a stat la noi nu e adevărat). Dacă e așa... și-a spus. Dar mai ales ne-a spus. Știe tot:

— D. R. și Bălăiță extrem de nocivi. D. R. sabotează (din lașitate) Consiliul s-a plîns lui Enache, care i-a dat dreptate — iar Bălăiță, tot din frică, trimite toate manuscrisele cu probleme la Consiliu, neluîndu-și nici o răspundere;

— Paler ne trimite cărțile și ne dezvăluie, ceea ce nu știam, că nu și-a făcut cariera pe plan politic, ci în primul rînd profesional (povestea cu testamentul lui Togliatti pe cînd era corespondent la Roma; trimis de el în țară, i-a servit lui Gheorghiu-Dej în revolta sa împotriva rușilor);

— Consiliul Uniunii e hotărît să fie din ce în ce mai revendicativ;

— Serialul Tudoran a făcut o impresie impecabilă;

— Serialul V. cu plagiatul Barbu, revelație, chiar pentru scriitori, bombă etc. Iar ilustrația muzicală (*Due gatti*) cu mîțele rossiniene — mare succes. Scriitorii spuneau că de-acum înainte vor mieuna cînd îl vor întîlni pe E. B.;

— Căderea lui Florescu, evident o fericire pentru toți scriitorii. Obținută jumătate de noi, jumătate de ultimul Consiliu al Uniunii;

— Cînd s-a demolat Institutul Călinescu, au fost găsite în ziduri un tezaur și scrisori... Ce roman ar fi scris autorul *Scrinului negru* pe această temă și ca predestinare!

— *Biblioteca din Alexandria* a lui Sălcudeanu avea alt final — cenzurat — care mergea pînă în zilele noastre. Un al doilea manuscris Sălcudeanu așteaptă mai de mult viza cenzurii. Nici el nu mai e bine cu D. R.

Acum două zile telefon de la Breban (ca să știe unde să trimită romanul lui apărut în colecția lui Tănase — n-avea adresa noastră), plîngîndu-se de Tănase, care s-a certat și cu Flammarion (e sinucigaș).

Joi 23 iunie

Telefon la dna Cristovici de la Veteranu (Dumitru Mircescu) — vrea pașaport. Iar îl bat. Cere să-l salvăm și să plece din țară.

Telefon lui Stroescu să reia încă de mîine cazul.

Telefon lui Mihnea. Cu presa puțină speranță. Pentru o bătaie, cînd gazetarii nu se mai excită nici pe cazul Saharov (sau mult prea puțin).

Vineri 24 iunie

La șapte dimineața telefonează din nou Veteranu (Mircescu) disperat că-l bat mereu, să nu mai intervenim, că mai bine ar fi să-l

bage în închisoare. Vorbesc dimineața cu München-ul: N. C. Munteanu îl pomenește pe Mircescu în emisiunea de azi. Stroescu îl va pune săptămîna viitoare la „Drepturile omului“.

Sîmbătă 25 iunie

Mă chinuiesc (am mai scris-o?) de mai bine de două săptămîni din pricina unei noi cărți a lui Savu (*Treizeci și trei*) pe care, ca și prima, *La Marginea Imperiului*, despre care am scris, mi-a dat-o și recomandat-o cu entuziasm Mircea Eliade. Nu fără dreptate. Numai că una din scene, cu doi frați siamezi legați spate în spate, unul nemaiputînd răbda și omorîndu-l pe celălalt, dar fiind, la rîndu-i, contaminat de putrezirea lui, mi se pare stărutor — și pînă în cele mai mici detalii — citită undeva. Nu regăsesc în bibliotecă *Cent Ans de Solitude* a lui Márquez, din care alte imagini circulă prin cartea lui Savu; V. e nevoit să mi-o cumpere din nou în *Libre de Poche*. Recitesc pe frunzărite: nu e de acolo. Dar de unde atunci? Bănulescu — altul care l-a influențat? Nu cred.

Pînă nu descopăr, nu pot scrie despre el, nici arunca o îndoială nejustificată, dar nici acoperi un plagiat în această republică a plagiatelor care a devenit o parte — e drept infimă dar nepedepsită — din literatura română. E prima oară cînd voi pleca la înregistrare fără o cronică de trimis înainte.

Luni 27 iunie

La emisiune Culianu să înregistreze cronică despre tomul III din *Histoire des idées et des croyances religieuses*.

Seara la Eliazi cu cei doi Culianu, cinăm la un restaurant alături. Lui Mircea i s-a părut afît de nebun Tănase (pe care l-a văzut) că nici nu reușește să ne vorbească despre întrevvedere.

Miercuri 29 iunie

Pe la trei, Mihai Stănescu, graficianul al cărui volum de „caricaturi“ a făcut un afît de mare scandal în țară încît a fost retras din circulație, iar multe din desene au fost reluate în numărul special din *L'Alternative* asupra României. Mihnea e de altminteri în continuare entuziasmat de el. Catherine face o colectă (îi trimit și eu

bani) pentru a-i cumpăra tuș și nu mai știu ce, i-au găsit și un apartament etc.

Personajul e straniu. Inocent, naiv, părănd, în ciuda desenelor sale, că nu știe pe ce lume trăiește. Nu-i face nimeni nimic și e lăsat în pace să meargă pe la tot felul de concursuri în străinătate unde, de altminteri, câștigă toate premiile (din Japonia în Belgia). L-a întâlnit pe Sorin Dumitrescu și i-a spus imediat că vine la noi, în timp ce Sorin D. cam tremura să nu-l întrebe același lucru. În orice caz, o privire mai candid albastră rareori am mai văzut. Poate numai la bietul Mircescu.

Vineri 1 iulie

După-amiaza surpriză: *pneumatique* de la Cella Delavrancea. Merge pe 96 de ani și mai vine la Paris. Scrie „Crăpăm de dor să vă vedem (...) De la picioare și pînă la minte, am rămas tînără“. Cred și eu. Nu le-a oferit anul trecut un recital Chopin cînd a primit premiu? Zotchka (Elena Balamaci) îmi răspunde cînd le telefonez: moment penibil deoarece romanul ei nu mi-a plăcut și n-am vorbit despre el. Mă hotărăsc într-o clipă să fiu sinceră, să-i spun adevărul. Recunoaște că da, recunoaște că poate am dreptate, recunoaște ce vreau, numai că plăcere n-are cum să-i facă. Între timp, Mircea Iorgulescu a scris o cronică entuziastă, s-au împrietenit, ne trimite mesaje prin ele. La telefon — Cella, o voce totuși îmbătrînită.

Sîmbătă 2 iulie

Seara cenaclu Mămăligă.

Prima parte (jos) foarte interesantă: o comunicare a Sandei Golopenția despre semiotica – literatură.

În schimb, sus, lectura unui pasaj din romanul soțului ei, Eretescu, nu mă convinge.

Citesc și eu fragmente din piesa de teatru a lui Tarangul — primită (în afară de V. care-l apără) foarte prost. Evident culoarea „Montherlant“ a acestui trio (călău, bufon), regină datează, franceza șchioapătă, dar din violența reacțiilor — mai ales că la Eretescu n-au prea criticat — mă face să cred că i se plătește o poliță:

el însuși specializându-se în sincerități, la început mai ales, foarte agresive.

Duminică 3 iulie

Cum la București s-au sărbătorit 75 de ani de la crearea primei Societăți a Scriitorilor (cu mesaj Ceașescu plus alte reînnoite plecăriuni scriitoricești), mă hotărâsc să scriu repede (s-o pot trimite mâine în express) o cronică spre a aminti ce a fost Societatea. Vorbesc cu Mircea E. la telefon (el a fost, sub Herescu, secretar) și V. îmi dă un număr din 1940 al *Revistei Fundațiilor Regale* consacrat celor 10 ani de restaurație ai lui Carol al II-lea. Rămân uimită: deci plecăriunea la Curte, cu osanale și epitețe umflate peste măsură — e o tradiție. O știam, dar nu citisem textele. E înfiorător. Nu numai Arghezi, lingău vulgar, nu numai Călinescu care tot compară „curtea“ lui Carol al II-lea cu a lui Ludovic al XIV-lea, nu numai Sadoveanu, dar și Camil P. (de Cezar P. ce să mai vorbim) care teoretizează asupra „statorniciei“ regimului lui Carol al II-lea într-o Europă în ebuliție. Și câți, câți alții. Poate că mai mult decât pentru opera lui, îi sînt recunoscătoare tatei de a nu-l fi găsit în acest număr, de a ști că niciodată nu ar fi putut semna așa ceva.

Profund deprimată de această tradiție de lingăi. Să mai sper ceva de la intelectualul român? Pe atunci nici nu erau forțați: o simplă vocație de a se gudura la picioarele stăpînului. Oricare ar fi. Evident că „stăpînul“ fiind azi cel care e, asistăm la o caricatură a caricaturii.

Luni 4 iulie

Nou telefon de la Veteranu (Mircescu). Joi l-au bătut din nou. „Derbedei“ îl amenință cu cuțitul. A fugit la Ploiești. Vrea să vorbim despre el (dar am făcut-o). Să i se dea pașaport. Și cu un proces e de acord; să nu fie însă de drept comun.

Mărți 5 iulie

Telefon lui Stroescu: au difuzat totul, și dosarul Mircescu și telegrama agenției France-Presse pentru Tudoran.

La Radio, o scrisoare recomandată adresată nu mie ci postului, de un nebun amenințător, Mircea Petre Hâncu, care se crede victima și a FBI-ului, și a CIA-ului (vrea să se întoarcă în țară, de unde a fugit pentru că numai în România se respectă drepturile omului) și ne amenință cu „demonstrații și surprize“... dacă nu-i difuzăm scrisoarea. E afiș de nebun încît nu-l mai cred nici manipulat. Trebuie totuși să trimit misiva suspectă la München și să avertizez și pe cei de la Paris, să nu-i dea drumul dacă vine pe la noi.

Miercuri 6 iulie

Am sărit o pagină din greșeală. Deci, azi, miercuri 6 iulie, la cafea: Paul, Mihnea și cei doi unguri: Kende și Kemeny, pentru întrevederea cerută de ei.

În fond, nu e vorba de o declarație comună, cum mă temeam și pe care n-am fi semnat-o nici eu, nici V., nici Goma (pentru a nu fi interpretată într-un fel sau altul ca vreo cedare în problema Transilvaniei românești — pe care de fapt nici măcar Samizdatul maghiar din Transilvania, *Ellenpotok*, n-o cere), ci de articole pentru revistele literare maghiare din exil care, într-un fel sau altul, să le arate că problemele sînt de aceeași natură și pentru majoritatea românească, și pentru minoritatea maghiară. De fapt, îmi cer stăruitor un studiu asupra scriitorilor români și cînd le spun — purul adevăr — că n-am timp pentru așa ceva, se mulțumesc să reia vechiul text din *Kontinent* pe care să-l completeze cu *L'Alternative* și cu un P. S. pe care-l vom scrie.

Proiectăm și o revistă est-europeană de dialog și înțelegere, ca și un fel de asociație în acest sens.

Goma îmi vorbise mai înainte de revistă, pe care voia s-o scoată cu Revel, Olivier Todd și Besançon în cadrul Internaționalei Rezistenței. Dar Bukovski nu înțelege nimic: a regresat la nivelul de miting și dansuri populare. Dacă va continua așa, vor scoate revista în afara Internaționalei. Și poate oarecum și împotriva lui Todd, care voia să introducă printre probleme și... Africa de Sud. Revel a tipat că s-a săturat de acest joc de balanță (fals) între toate regimurile autoritare, cînd există doar un pericol major: totalitarismul sovietic.

Joi 7 iulie

Telefonează din nou Mircescu, de data asta nouă direct: e tot la Ploiești — l-au bătut atît de tare că are fața în sînge și a trebuit să meargă la doctor.

Vineri 8 iulie

V. scrie o cronică specială pentru D. Mircescu, tactică, violentă, deși fără iluzii. Și va repeta în august programele incriminate (a doua repetiție). E maximum ce se poate face.

Sîmbătă 9 iulie

Scrisoare de la tînărul Hurezeanu, care-i trimite lui V. un lung și frumos poem de despărțire de țară. Conform rugăminților lui, V. îi consacră o întreagă emisiune la „Povestea vorbeii“ care îi va ajuta la obținerea „libertății“ în Germania. Azilul politic se dă acolo foarte greu.

Scrisoare de la Nego: și el rămîne, dar la el va fi și mai greu (vîrsta și faptul că stă în Germania cu bursă de atîția ani). Tot FE. îi va sluji: are un interviu pregătit cu Vlad Georgescu, un altul cu Anneli Ute Maier pentru *Die Welt*. Dar pe urmă din ce va trăi?

Luni 11 iulie

Și Mircea Iorgulescu se gîndește la așa ceva. Ne întreabă prin Cella Delavrancea dacă-l putem „angaja“ la FE. Nu putem. Pe Vlad Georgescu nu-l cunoaștem — pentru a-l putea influența — ca pe Bernard, și apoi ar fi deja trei „candidați“ pe singurul post care s-a eliberat (Hurezeanu prezent la München, Dorin Tudoran și Mircea Iorgulescu în România) fără a mai vorbi de Nego care a depășit limita de vîrstă a angajării — 50 de ani) iar postul a și fost dat lui Gelu Ionescu. Așa că...

Seara după radio, în canicula cea mai desăvîrșită din 1976 încoace, mergem să le luăm de la hotel pe Cella cu Elena Balamaci și aterizăm într-un restaurant de pe lîngă St. Lazare, cu mese afară (înăuntru nu se poate sta). Cella merge deci pe 96 de ani și parcă întinerește. I-a dispărut și privirea puțin apoasă de ultima oară: e vie, casantă, uimitoare.

Dintre noi toți, ei îi e mai puțin cald: bea vin, mănâncă, îl imită pe Lupașcu pe care e furioasă din pricina vanității lui copilărești, dar care pe noi nu ne șochează tocmai din pricina puerilității ei. Furioasă și pe Eliade (pe care l-a văzut data trecută): nu-i iartă „lașitatea“ de a fi refuzat să-l vadă pe Nae Ionescu înainte de moarte. N. I. avea domiciliul supravegheat, dar Cella, care-i telefonase să-i comunice dorința profesorului de a-l vedea, îi putea obține un bilet de voie...

Probabil că M. Eliade tocmai ieșise din lagărul de la Miercurea Ciuc și îi era frică. Cella rămîne inflexibilă. E o întrebare pe care n-o pot pune lui M. E.: oricare i-ar fi răspunsul, n-ar putea decît să-l și să *ne* stingherească. În așteptare, Cella e o minune a naturii. Seara puțin înnourată de insistențele Elenei Balamaci: de ce n-am scris despre romanul ei. Doar îi spusese o dată la telefon. Repet și repet: tot nu înțelege. Îmi dă și articolul lui Iorgulescu (neconvingător), o conferință radiofonică a lui Papu, o alta de George Muntean... Vrea chiar ca Cella să-i traducă romanul în franțuzește, că nu știu care editor i-a scris o dulce scrisoare de refuz, pretextînd costul traducerii. Și Cella mai îndrăznește să vorbească de „vanitatea“ lui Lupașcu!

Miercuri 13 iulie

Gelu Ionescu îmi spune la telefon de la München că Doinaș a sosit la Köln.

Joi 14 iulie

Ieri seară cu Toma și Silvia Pavel la noi — adică la restaurant. Seară de rămas-bun: se întorc în Canada. Din nou ca altădată fără ca nimic să mai fie, bineînțeles, ca altădată. Dar Toma agreeabil, inteligent, cu umorul știut. Ar vrea să scrie... o viață a lui Steinhart și pentru a-l revedea, s-ar fi întors chiar în România (în vizită „turistică“ și fără riscuri — acum are cetățenie canadiană) dar n-a vrut taică-său. I-a fost totuși frică.

Vineri 15 iulie

Din nou caniculă. Merg pînă la bancă și sînt epuizată pe restul zilei.

Sîmbătă 16 iulie

În *Le Quotidien* (15 iulie) Philippe Sollers pune în chestiune Revoluția franceză: „Qui aura le courage de dire que c'est en France qu'a été inventé la terreur moderne?” Frază-simbol a răsturnării totale de viziune în elita intelighenției de aici. Întrebare și frază de negîndit înainte de „noii filozofi”. Acum „moda” lor a trecut — dar ideologia e la pămînt. Franța intelectuală — cum o visam cînd am sosit aici în 1947. Și cum a întîrziat să fie pînă în anii '70...

Ieri telefon de la Liiceanu. Noica a plecat din nou din țară și iarăși nu știe nimeni unde e. Poate la ai lui în Anglia. De la Pleșu nimic nou. Cu Cioran i se pare lui Liiceanu c-a făcut o gafă. Și a și făcut-o. I-a scris că în timp ce fratele său, Relu, și-a îngropat disperarea în tăcere, el, Cioran, a creat în jurul disperării stil. (Sau așa ceva.) Cioran i-a răspuns cam vexat. Și din punctul lui de vedere, pe bună dreptate. Mai întîi nu suportă indiscrețiile privind viața lui (pentru ale celorlalți are o adevărată vocație). Apoi n-a fost acuzat astfel de a face... literatură?

Nu lipsit de interes: Breban a dat în buletinul Flammarion un articol sau un interviu asupra României, incendiar.

Numai de șef nu se atinge.

Tot vineri telefonez spre seară lui Bănulescu, la Berlin. Viziibil încîntat. Îi era probabil frică de a ne vedea tăcînd. Din supărare. Din pricina banilor pentru mama lui V., pe care nu i-a dat... Ar fi și meritat. Dar dacă tuturor li s-ar reda în rău ce li se cuvine, unde-am ajunge?

Duminică 17 iulie

Mereu caniculă, în ciuda unei scurte ploii. Lucrez prost și puțin.

Telefon de la Christinel: să mergem cu Sorin Alexandrescu la ei marți. I-a telefonat nepoata lui Noica: vine la Paris — cred săptămîna viitoare — dar nu vrea să-l vadă decît pe Mircea. Îi e probabil neplăcut să recunoască, în fața noastră, că am avut dreptate.

Martți 19 iulie

Seara la Mircea Eliade, unde au sosit și Corina Alexandrescu de la București și mai sînt invitați și Sanda Golopenția cu Eretescu.

Mircea a uitat că ne-a dat să-i citim primele capitole din noul volum de *Amintiri* și aceste uitări repetate — și de care nu poate să nu fie conștient — mă dor. L-aș vrea în fond etern și cu fervoarea intelectuală pe care i-am cunoscut-o când l-am întâlnit prima oară la Paris, acum peste 30 de ani. Acum fervorile se manifestă mai ales când vorbește despre bibliografia operei lui. Din această frică de senilizare a scris acum mai mulți ani *Tinerete fără tinerete*. Numai că pentru el nu s-a produs miracolul întineritor al fulgerului din nuvelă. Acum e obsedat de tratamentul dnei Aslan. Îi ducem fotocopiile unui articol al lui Noica (în *Viața Românească*) despre el, pe care l-am găsit admirabil — dar V. nu s-a entuziasmat — și al lui Steinhardt care-i reproșează răceala de „ordinator“ din *Istoria credințelor* (despre amîndouă am scris o cronică). Venise însă Corina cu ele de la București. Sanda Golopenția (intimidată sau politicoasă) nu vorbește aproape deloc.

Miercuri 20 iulie

V. scrie o excepțională introducere la textul lui Mircea Vulcănescu (apărarea lui la proces), pe care-l va publica în *Ethos*. Eu, în acest timp, mai puțin, mult mai puțin inspirată, o cronică despre *Treizeci și trei* de Tudor Dumitru Savu, din pricina căruia a trebuit să recitesc *Cent ans de Solitude* a lui Márquez. Savu a luat personaje, situații, imagini, cu o dezinvoltură specifică atmosferei literare românești de azi, când plagiatul nu mai dezonorează. La acest tînăr talentat nu e chiar plagiat. Dar nici departe. Anchetele acestea mai mult judiciare decît literare nu-mi priesc deloc. Pe asta din urmă o tot tîrăsc după mine de cîteva săptămîni. Bine c-am scăpat de ea.

Recititul lui Márquez are un singur avantaj: îmi confirmă impresia supradimensionării lui. Un unic procedeu: gigantismul iar în locul realismului magic de care se tot vorbește: superstiții pitorești. Dar supradimensionarea nu e numai românească — ci universală: vezi Premiul Nobel acordat unui scriitor care, în plus, a făcut cele mai rușinoase declarații partizane (refugiații din Vietnam n-ar fi decît bogătașii etc...). În acest timp Borges n-a luat Nobel-ul pentru că ar fi spus nu știu ce — de bine — despre Pynchot...

Vineri 22 iulie

Telefonează Noica (mai întâi Simina și pe urmă el). Vrea neapărat să ne vadă. Îmi cere și numărul Sandei Sto. Christinel cu care vorbesc după aceea, îmi confirmă această schimbare dacă nu la față, cel puțin în intenții. N. vrea să vadă pe toată lumea și e cumplit de pesimist, s-a terminat totul. Eliade, sau Christinel (scena se petrecea la Jianu) l-a întrebat de ce se mai întoarce atunci: mai are de crescut niște tineri.

Cel mai aproape (de noi) dintre cei „crescuți” de N., Liiceanu, îmi spune la telefon — ne anunțase deja Sorin Dumitrescu — că Andrei Pleșu a primit sau va primi pașaportul și va sosi în septembrie, cu bursa Humboldt, în Germania.

Luni 25 iulie

Ce poți spune după o întâlnire cu Noica? Poate c-a fost cea mai pașnică de pînă acum. Noica nu mai are speranța de a salva cu totul România prin cultură, nu mai are deci a ne cere imposibilul (pentru noi și în general pentru o elementară etică): să-i „dăm drumul lui Mircea” să vină în țară, „să-l traducem pe Paul Anghel” și toate celelalte aberații de data trecută (din care nu lipsise nici o justificare a lui Ceaușescu). „Meditația Transcendentală” i-a dat lovitura de grație: s-a retras și și-a îndemnat chiar emulii să plece unde văd cu ochii: cu România s-a terminat. Pleșu — ne spune el — i-a răspuns că el se va întoarce mereu în România să continue ce a început el (discipoli, demers socratic etc.), ceea ce l-a remontat. Vede acum o „nucleizare” a culturii: inițiative locale și limitate pentru supraviețuire. Cum asta se și face, de fapt, de mai multă vreme (complicitatea luminoasă, și numai ea, îngăduie atîtor cărți bune să apară), sîntem pentru prima dată, el de o parte și noi doi de alta, pe un fel de linie de plutire a acordului aparent. Ceea ce ne permite să petrecem o seară fără probleme.

Vine cu Simina și mergem împreună la restaurant, nu fără să se plîngă că-l muiem în bine și întâlnirea spirituală nu se mai poate petrece. Lucrurile mai importante le spune de fapt în fața metroului, înainte de despărțire: nu știe ce să aleagă pentru anii care-i rămîn: o logică sau o carte despre firea românească, sau: cum a putut Cioran să-și piardă ani făcînd aforisme (Cioran i-a replicat: m-am plictisit și de asta), cum poate Mircea să-și încheie ciclul cu o ope-

ră de erudiție, și nu una de idei (întrebare pe care presupun că nu i-a pus-o).

Seară molcomă și care nu zgîrie. Insist: probabil pentru că nu mai așteptăm nimic unii de la alții.

Mărți 26 iulie

Goma și Ana, cu un gazetar american de la Associated Press, care merge în România și vrea să știe ce se petrece cu scriitorii.

Miercuri 27 iulie

Aseară, cu Liiceanu la telefon, comentăm întâlnirea cu Noica.

Joi 28 iulie

Luni, după radio, Maria B., la cafenea, îmi povestește ca un fapt divers, cum niște hoți (vecinii i-au auzit vorbind românește) au furat noaptea din casa Ioanei Brătianu: argintărie și niște copii din memoriile mamei lor. Încerc s-o trezesc la adevăr și alarmă: e semnat de Securitate: sperau a găsi arhive ale Consiliului național (Ioana a fost președintă un timp a unui astfel de Consiliu de care Bucureștiul se cam speriască) și memoriile în care dna Brătianu nu putea să nu povestească asasinarea lui George Brătianu. Încerc s-o trezesc pe Maria, s-o trezească pe Ioana (trebuie o reacție în presă).

Parcă i-a topit canicula (care continuă implacabilă) pe toți.

Vineri 29 iulie

Văzut primul film al lui Cimino din '74 (*Le Canardeur*). În ciuda intrigii polițiste, totul amintea pe autorul filmului despre războiul din Vietnam (*Voyage au bout de l'Enfer*) superior lui *Apocalypse Now* al lui Coppola, în ciuda criticii și succesului de public ale acestuia.

Sîmbătă 30 iulie

Plecarea la La Ciotat* cu Marie-France și Sanda Sto. Simt de pe acum că o lună e prea mult. Peste o săptămînă vine și Vlad Sto, apoi ei doi pleacă și sosesc în jur de 15 aug. Mihnea și Catherine.

---

* Mic port lîngă Marsilia. (N. ed.)

Numai V. n-a vrut să vină. „Vacanța e un mit“, spune el ori de câte ori nu i se propune o țară nouă, sau muzee, sau biblioteci.

În orice caz, un mit de care am nevoie. Dar atîta timp fără el, va fi greu.

Duminică 31 iulie

La Ciotat.

Caniculă în primele două săptămîni — furtuni în ultima. Înot vreun kilometru pe zi. Casă de neînchipuit (murdară și incomodă), dar viața în grădină (cu țințari). Descoperit Cassis (la 10 km), un St. Tropez dinainte de circulația turistică. În alt an...

Joi 1 septembrie

Paris — Întoarcere pe care n-o consemnez în fond decît o săptămînă mai tîrziu, pentru că doar o săptămînă mai tîrziu (7 sept.) mi-am deschis valiza și am început să-mi pun puțină ordine în lucruri, corespondență și idei.

În timp ce eram liniștită la Ciotat, la Mangalia (2–3 aug.) a avut loc o consfătuire a lui Ceaușescu cu activiștii, care n-a apărut decît retușată și îndulcită în ziare, ceea ce explică cum de V., cu care vorbeam la telefon la cîte două zile, nu i-a acordat mai mare importanță decît altor discursuri anterioare, unele mai clinice decît altele. În schimb, V. mai șocat de darea afară a lui Păler de la *România liberă*. De fapt amîndouă se țineau, prima explicînd-o pe a doua. Între timp, Păler și-a trimis emisarii indirecti (nu le-a spus să ne vadă, dar a stat îndelung de vorbă cu toți cei care veneau încoace și le-a spus tot ceea ce voia și trebuia să știm).

Deci, cei doi Balotă, încă din ziua sosirii mele (joi 1 septembrie), toată după-amiaza, Pintilie la 2 sept. și cei doi Hăulică în aceeași seară ne-au transmis fidel totul, plus ceea ce văzuseră și simțiseră ei înșiși.

Conferința (sau consfătuirea de la Mangalia) mai gravă chiar decît *Tezele din iulie* (înfrumusețarea realității, eroul pozitiv, amatorismul), și prin activiștii lătrători lansați împotriva culturii și pentru că în fața ofensivei nu se mai află ca în 1971 instituții și personalități care prin reacția lor să-l facă pe C. să dea înapoi (Za-

haria Stancu în '71 contra supusului D.R. Popescu azi, gata să plătească, scriitorilor care nu l-au ales, polița, Bălăiță la Cartea Românească în locul lui Preda — amîndoi lamentabili, institutele de cercetări distruse, Biblioteca Academiei pe cale de fărîmîtare etc.).

Monopolul culturii în mîinile ei: aprobă (mai ales dezaprobă) planurile editoriale, interzice reeditările, vrea să se răzbune pe Academie.

În schimb, Paler — poate și alții (de pildă nu l-am văzut nicio dată pe Pintilie spunînd că ar trebui să renunțe la contractele în străinătate și să stea în țară — cu pilula de cianură alături — și să scrie împotriva lui Ceaușescu), Paler deci radicalizat. Nu numai c-a fost ferm în momentul demiterii, refuzînd să știe motivele din gura Tamarei Dobrin și să asiste la „ceremonia“ trecerii puterii, dar a ținut în orele petrecute cu Balotă, apoi cu Pintilie — pe care l-a dus și la gară, unde lua trenul spre Paris, împreună cu Hăulică și soția — să insiste: e bine să fie din ce în ce mai rău: să se desființeze Uniunea, va fi scandal, decît cu D. R. etc.

Sîmbătă 3 septembrie

Telefon Liiceanu: Andrei Pleșu sosește joi la Heidelberg.

Luni 5 septembrie

George Munteanu. Bănulescu cu soția la Eliazi.

Sîmbătă și duminică ne blocăm să scriem cronicile (eu, două cu Paler: destituirea și ultima sa carte, *Polemici cordiale*). Luni înregistrăm în stare de semiepuizare.

La cafenea după aceea, George Munteanu, în care identific, spre final, unul dintre participanții la colocviul „Eminescu“, de care-mi bătusem cel mai mult joc (radiofonic). Neavînd la cine — tot la noi a venit să ceară un „sfat“: să rămînă sau nu? Îi descriem situația și nu-i nevoie să-i mai dăm un sfat, înțelege și singur (se și vedea numit profesor universitar de Eliade, care-i apreciasse cartea despre Eminescu). După ce cinăm cu el (a sosit la Paris fără un ban, am impresia c-a dormit pe străzi), plecăm la Eliazi.

Acolo, în schimb, Bănulescu (cu soția, tot atît de radicală și încă mai fermecătoare, și o fetiță ca-n Botticelli, spune Mircea, izbit de asemănarea ei cu Christinel!), confortabil instalat într-un

hotel lângă Mircea și povestind lupte literare mai vechi. În cele mai recente nu s-a mai băgat. Sînt probabil puțin injustă, dar sînt încă șocată de nonșalanța cu care n-a dat cui trebuia banii pentru mama lui V.

Martți 6 septembrie

Ioana Crăciunescu cu Gomie și Marie-France.

Miercuri 7 septembrie

Telefon Eugen Simion. „Fetele“ la prînz. Șora a sosit în Germania.

Martți seara: Ioana Crăciunescu, care nu e numai actriță, dar și poetă: pînă și bancurile ei sînt pline de tîlc. A făcut o tuberculoză din lipsă de mîncare și ne povestește condițiile extraordinar de proaste în care lucrează — și nu sînt plătiți, actorii. Cînd a fost în turneu la Moscova, aproape că i-ar fi venit „să aleagă libertatea“ cel puțin pe cea materială, acolo unde artiștii și scriitorii continuă să fie privilegiați. Aceeași impresie proastă despre D.R., aceeași descriere a Neptunului (în care cei doi C. își fac de cap, omoară toți cîinii de pe litoral și acoperă plajele cu insecticid) și un pesimism negru! România nu se va mai putea reface 20 de ani de aici încolo. Artiștii și scriitorii nu și-au dat încă seama că nici prostituția nu se mai plătește (lui Petru Vintilă nici nu i s-a publicat romanul despre C., care s-a indignat: de ce să devină personaj de roman încă din viață).

Miercuri la prînz, „fetele“. Platon Pardău (care le-a văzut), avea *rendez-vous* cu Caraion la... Ciotat, pe la mijlocul lui august! Era probabil în casa fiului lui Michel Simon, căsătorit cu Ana Giugariu — prietenă cu C. Mă îngrozesc retrospectiv la gîndul că l-aș fi putut întîlni (casa era pe lângă noi).

Seara, telefon cu Eugen Simion, la Berlin. Aceleași lucruri. Gelu Ionescu — cu care am vorbit de mai multe ori la telefon, s-a dus la Heidelberg să-l vadă împreună cu Doinaș și Irinel (Liciu), V. i-a întîlnit la Paris și i-au povestit cum a ales Nego „libertatea“. Beat mort, a telefonat într-o seară nevastei la București și i-a înjurat pe cei doi Ceaușești! Te mai poți întoarce? *Raccourci* umoristic, dar de fapt voia să rămînă mai demult. Mă aștepta acasă o cronică de la el, transmisă de la Deutsche Welle, despre „Unde Scurte“.

Între timp, Artur Silvestri m-a înjurat în serialul din *Luceafărul* (ajuns pe la 30 și ceva), în patru săptămîni consecutive, inventîndu-mi amanți, vicii și biografie și răsfoind nu numai fișele de Securitate (inexacte), dar și prozele estetic răzgîiate ale adolescenței mele... Nici nu-l citesc pînă la capăt...

Joi 8 septembrie

Telefon cu Doinaș și Irinel (la Heidelberg). Emoționați de nu mai știm ce să ne spunem.

Vineri 9 septembrie

Telefon de la Stroe.

Bănulescu la noi. Fetița — se pare — de o precocitate uluitoare. Cum a dat de cărți la Berlin, voia să rămînă. La zece ani l-a citit pe Dostoievski.

Sîmbătă 10 septembrie

Ieri telefon de la băiatul lui Regman (Ștefăniță) care are o bursă la Lisabona. Salutări de la părinți.

Telefon Radu Stan. Vrea să ne vadă urgent Ștefan Niculescu.

Ieri, Gelu Ionescu telefonează de la München:

— o telegramă France-Presse: Dorin Tudoran declarînd că Ceaușescu a ajuns la dictatura absolută și că partidul nu mai există. Telefonez lui Mihnea să facem ceva la *Le Monde*. (De data asta îl cred cu adevărat pe T. în primejdie.)

— de la Sorin Dumitrescu (prin Șora), să nu mai treacă V. cronica despre artele plastice, că s-au recunoscut la noi turnuri de fraze ale lui (!?), și l-au chemat la Secu. Pur delir.

— Cei de la *Dialog* (Iași), Antonesei, Pițu, Petrescu, dăduseră niște „hîrtii“ lectorului francez de acolo, să le memoreze și să le distrugă: nu le-a distrus, l-au prins la vamă, Securitatea l-a bătut (!) (îl cheamă Rechant sau Rechon). Băieții de la *Dialog* au fost anchetați, dar n-au fost dați afară (încă).

Duminică 11 septembrie

Ștefan Niculescu cu soția și cu Radu Stan. A rămas cu o zi mai mult la Paris ca să ne vadă (va pleca la Berlin și apoi la Varșovia,

unde i se cîntă o compoziție). Îl întîmpinăm nu fără o oarecare emoție. În fond, și asta o spun toți compozitorii, grație lui, prin el, a început să existe muzica modernă în România. Pînă cînd a adus el de la Varșovia primele benzi cu Stockhausen, „modernitatea“ se confunda acolo cu Honegger, maximum Messiaen. Ne cere să le dăm (acum cînd nu mai circulă cărți și reviste) mai multe comentarii asupra ideilor filosofice și formelor noi care se ivesc aici, în toate domeniile. Are probabil dreptate: forțați de evoluția situației în România, am pus în ultima vreme mai mult accentul pe ideologie și politic.

De reținut: detestabilul Călinoiu a dobîndit o conștiință de breaslă. Anul acesta iar a salvat Conservatorul (sau ce-a mai rămas din el).

Luni 12 septembrie

Seara acasă: Lucian Raicu cu soția. Cu profilul lui M.R.P. (spune V.) și o calitate umană evidentă, cu o discreție din care și-a făcut un stil, după ce a fost, fără îndoială, o obsesie, Raicu pe care-l așteptam de atîta vreme, ne place la amîndoi ca și soția lui.

Seara după plecarea lor citesc din cartea lui recentă, *Calea de acces*, capitolul consacrat tatei („E. L.: construcția de sine“). Nu e o psihanaliză — cum scrisese Manolescu — mai curînd o psihologie a profunzimilor. Găsesc, intuit cu precizie, sentimentul dominant al zădărniciiei pe care tata mi l-a trecut și mie. Pagini care l-ar fi încîntat pe tata: ce posteritate însorită are!

Mărți 13 septembrie

Seara, Aurel Stroe. Ca un frate. E persecutat sistematic de Doru Popovici și ar vrea să emigreze cu toată familia. Persecuția asta îl îndeamnă la urgențe: scrie la birou un testament (are 50 de ani și mai știi!) pentru cazul în care, după moartea lui, autoritățile ar vrea să-l „anexeze“; nu-și recunoaște drept „păcate“ decît două cantate de prin 1959; ca și o întîmpinare pentru a preveni orice declarație i-ar fi smulsă cu forța la București. Le vom pune pe amîndouă în *safe*. Dar la un singur lucru nu s-a gîndit Stroe: că vom muri foarte probabil înaintea lui!

Miercuri 14 septembrie

Dimineața telefon de la Paul Stahl care se întoarce din România cu tot felul de mesaje (din nou Nicu Steinhardt și Alecu în problema trimerii cărților) dintre care unul mai umoristic: actrița Eugenia Zaharia îl admiră pe V. pentru dicțiunea lui perfectă (parc-ar fi făcut Conservatorul!). Stahl vrea să ne trimită (fără a le semna) proiectele de desființare ale muzeelor care mai dăinuie (printre care și cel al Satului pentru că în spațiul lui se află un Palat pe care-l vrea „familia regală“).

La trei la Mihnea, cu Amber B. și urmașul ei la *Le Monde*, un tânăr care vine de la France-Presse (și a fost de mai multe ori în România), Jan Krausz. Două ore pentru a pune Consfătuirea de la Mangalia în cadrul tentativei generale de distrugere a culturii, insistînd, bineînțeles, pe cazurile — distincte de altminteri — ale lui Tudoran și Paler. Sperăm să nu întîrzie articolul lor.

Vineri 16 septembrie

Ieri, din nou, telefon cu Doinaș, care vrea să ne trimită o scrisoare de la Freiburg, unde pleacă acum. Și cu Irinel, încîntătoare.

Scrisoare de la Nego, emoționată și emoționantă, cu această frază care-o rezumă „acum că avem biografia în urma noastră“. Într-adevăr. Discut cu V. cum l-am putea face să colaboreze, de la distanță, la „Teze“. Îi vom trimite noi cărți de recenzat.

Sîmbătă 17 septembrie

Mai multe telefoane cu Vlad Georgescu care pretindea că-l „persecut“ tot întîreținîndu-mă cu Gelu și nemaivorbind cu el. Se întrebă, mai ales, dacă Tudoran primește de la români emigrarea, ce țară din Occident îl va primi. Are dreptate, dar să ajungem acolo.

Duminică 18 septembrie

Lucrez de două-trei zile, de cînd s-a mai oprit năvala (de altminteri pasionantă) de „clandestini“, la o emisiune asupra „tăcerii intelectualilor de stînga francezi“, mai precis asupra divorțului lor de puterea de stînga. V. mi-a păstrat toată ancheta din luna august în *Le Monde*. Multă vreme pierdută cu sistematizarea ei.

În grabă și nu prea inspirată și o cronică despre „subrezenia culturii române“ cu tot „materialul“ înmagazinat de la întoarcerea din vacanță.

Luni 19 septembrie

A murit Horia Lovinescu.

A murit Dicky Cesianu.

Știrea morții lui Cesianu, pe care-l știam condamnat dinainte de vacanță: leucemie. Nu-l cunoșteam bine, dar era un domn, specie din ce în ce mai rară.

La Radio, V. vine cu știrea morții lui Horia Lovinescu. Cazaban e probabil mai alb ca mine, dar nici mie nu mi-e ușor: mă gîndesc mai puțin la copilăria noastră comună (cu toate că și la ea...) cît la ratarea lui pe care știa prea bine că și-a provocat-o prin prostituare. Anul trecut îi spusese lui George Banu „știu că Monica mă disprețuiește, dar copilăria tot împreună am petrecut-o“. Nu-l disprețuiam. Îl plîngeam. Acum a murit. De cînd îi rămăsese soția în Germania, era o umbră. Bea. De fapt, bea demult. Mi-l aduc aminte prin '45, într-o cîrciumă cu Georges (Rosetti) (fuseseră colegi de militărie) bînd (el) țuică la nesfîrșit.

Un om frînt.

Seara la Théâtre de la Ville, spectacolul lui Bob Wilson (*The Civil Wars*) — prima parte dintr-un spectacol care va ține zece ore! Nouă, două ne-au fost de-ajuns. Aceeași frumusețe suprarrealistă a imaginii, din care însă a dispărut magia ce învăluia *Privirea Surdului*.

Mărți 20 septembrie

Seara la noi: Mircea, Christinel și Corina. Vin să asculte opera pe care a făcut-o după *Domnișoara Christina* un tînr compozitor din România: Șerban Nichifor. E exact așa cum ne vorbiseră Ștefan Niculescu și Aurel Stroe despre el: retro și ducînd arivismul și dorința de a plăcea și Partidului (pentru care a scris o Cantată), și publicului, pînă la extrema facilitate (Puccini cu sintetizor). Colaje din *Pelléas și Mélisande*, fragmente repetitive, muzică dulce etc. Talentat și intolerabil. V. și cu mine facem prea multe critici

și le stricăm plăcerea lui Mircea și Christinel care nu par a percepe prea bine primejdia facilității (dacă place marelui public, cu atât mai bine...).

Joi 22 septembrie

După masa rotundă asupra divorțului dintre intelectualii de stînga și puterea de stînga (la care V. vine cu febră în afară de el, Cazaban și Cazacu). Cu aceștia doi din urmă, la înmormîntarea lui Cesianu.

După, la o cafenea cu Marie-France, Maria B., Anne Planche și Catherine. Bîjbîim în căutarea unui nou președinte al Ligii pentru drepturile omului.

Sîmbătă 24 septembrie

Am privit la televiziune emisiunea Raymond Aron. Interlocutorii lui Aron, J. Julliard și François Georges, corecți, fără exces. Aron însă, ca o imagine a ceea ce ne este din ce în ce mai rar dat să înțîlnim: măsură, ironie ne-tăioasă, fermitate, surîs care-i transfigurează urîtenia, discreție. Intelectualul în contact — continuu și în fond primejdios — cu realul. Specie rarisimă. Alții vor lăsa poate o operă mai importantă. El: modelul (timp de decenii ne-imitat) al lucidității împotriva curentului.

Duminică 25 septembrie

Două filme azi la televiziune.

Primul, pentru că știam că e cel mai prost al lui Resnais, *Mon oncle d'Amérique*. E într-adevăr lamentabil, didactic și simplist. Numai cineăștii francezi, din pasiuni „intelectualiste“, pot ajunge la astfel de ridicole rezultate.

Al doilea, *Cry Havoc* de Richard Thorpe (film de război cu toate bunele sentimente americane), nu l-aș fi ales dacă printre interpreți nu s-ar fi aflat Margaret Sullivan pe care din copilăria mea, cînd am văzut-o în *Cei trei camarazi* ai lui Frank Borzage (după Remarque) și m-a entuziasmat, n-am mai regăsit-o niciodată. Din 1943 (*Cry Havoc*) n-a mai jucat în film decît o singură dată, în 1950, și s-a sinucis în 1960. Cea mai stranie

privire din cinematograful american. Gros-planurile lui Borzage pe ochii ei erau extraordinare — Thorpe, evident, nu știe s-o întrebuințeze.

Luni 26 septembrie

După emisiune, întâlnire la Cluny cu Paul Stahl, revenit transformat dintr-o călătorie în România astă-vară, unde a constatat *de visu* progresele distrugerii culturale. Vine cu un text despre Muzeul Satului, și el pe cale de a fi distrus. Transformat desigur din pricina acestui text pe care e normal să-l vrea anonim ca să nu-și compromită revenirea la taică-său de peste 80 de ani, dar și relațiile cu tot Estul, în care trimite echipe de etnografi și folcloriști. Dar nu atât de transformat, deoarece în final ne cere să nu spunem la nimeni că-l... cunoaștem! Frica sădită în adolescență continuă să dea roade și după ce pomul a fost deșrădăcinat. Nici acum nu e liber, în chiar libertatea Parisului.

După aceea V. și cu mine vedem filmul lui Woody Allen: *Zelig*, în care uitînd de faza lui intelectualisto-narcisiacă, revine, amplificînd-o spre verva lui dintîi: o adevărată antologie de umor și de tristeți. Cinăm după aceea în Cartierul Latin și ne simțim ca în vacanță. Ceea ce nu ni se mai întîmplase demult.

Marti 27 septembrie

Horia Stamatu e la spital cu serioase probleme cardiace.

Barbăneagră a avut un accident de mașină destul de grav. O caut pe Rosy la telefon: Barbă e în spital la Tours, încă netransportabil, ar avea o fisură la cervicale, traumatism cranian și poate traumatisme la ficat, rinichi. Azi i se fac analizele. Are și tulburări de memorie dar, consecutive traumatismului cranian, sînt cele mai puțin grave. Ce-am avut și eu după agresiunea din 1977. Alte știri, după analize, mîine.

Seara îi telefonez și lui Cioran să-i spun că au fost publicate niște aforisme ale lui (luate din *NRF*) în *Viața Românească*. Uimit, și pe drept cuvînt. Prima reacție: le fac scandal, nu vreau în nici un chip să colaborez cu ei! Îl calmez: totul e să nu dea inedite. Nici n-are intenția.

Nu ştia mai nimic despre agresiunea plănuită împotriva lui V. Auzise el ceva-ceva, dar mult mai târziu şi nu crezuse că e grav.

Pentru prima oară anul acesta s-a înţeles bine cu Noica (trezit din sofisme şi iluzii fanariote). Ca şi noi...

Miercuri 28 septembrie

Sînt 20 de ani de la moartea lui Cocteau şi îi citesc *Jurnalul* ('51-'52) apărut la Gallimard. Mi-e frică tare că inconsistenţa lui dă dreptate tăcerii aşternute în jurul numelui său. Să fi avut dreptate Mauriac: *C. vit dans un courant d'air?**

Vineri 30 septembrie

Telefon de la Bucureşti: Mircescu. Iar îl bat şi vor să-l interneze în azil psihiatric. Emil Georgescu vrea un articol la emisiune. Îi telefonez acestuia din urmă la München.

Scriu, după materialul dat de Paul Stahl, cronica despre Muzeul Satului. Am ajuns să fac numai cronici „tactice“, avîntul anti-cultural al familiei Ceauşescu e atît de dementîal încît nici nu mai ştim ce mai poate fi salvat din naufragiu: textele noastre se situează între ţipătul de alarmă şi semnul exclamării.

Sîmbătă 1 octombrie

Mi-am dat şi mai bine seama cît de „tactice“ sînt aceste cronici azi cînd V. m-a rugat să transcriu pentru *Limite* cronicile despre Dorin Tudoran, despre consfătuirea de la Mangalia şi destituirea lui Octavian Paler.

Pentru primul mă străduisem să arăt că partidul vrea să-l transforme în disident (să avem şi noi faliţii noştri!), iar despre al doilea că în fond e fidel principiului Congresului al IX-lea pe care partidul l-a trădat.

Argumentare utilă (D. Tudoran a fost lăsat în pace după această cronică), dar falsă: pentru peisajul românesc, D. T. e totuşi un „disident“ (şi-a dat chiar demisia din partid), iar între cărţile lui Paler cu morala lor camusiană şi o funcţie de răspundere într-un partid comunist e o prăpastie.

---

* Expresie folosită cu referire la cineva care face de toate. (*N. ed.*)

Duminică 2 octombrie

De la trei după-amiaza la 12 noaptea, Liiceanu la noi. Și l-am mai fi ținut și toată noaptea. E în plină criză. Dificultatea de a alege între a rămîne fără un rost aici și a se întoarce în catastrofa de acolo îl paralizează: nu mai reușește să scrie, să citească, se pune în chestiune, se vede pîndit de ratare, pune în cauză toată filosofia și nu-l mai reține decît pe... Cioran.

Îi telefonează la Heidelberg lui Andrei Pleșu în clipa cînd acesta chiar a intrat în casă. E cu Ujică, și Liiceanu scurtează convorbirea. După ce ne întoarcem de la restaurant, îl recheamă și vorbim și noi — emoționați reciproc — cu el. I-au dat drumul cu copilul. Ca să nu se mai întoarcă? Cu știri catastrofale din București (între altele s-au interzis toate traducerile — albanizare?) și așteptîndu-l probabil pe L. ca să-l îmbărbăteze, care și el așteaptă să-l revadă pentru a fi îmbărbătat. Ce hotărîre vor lua, sau nu, împreună? Dată fiind calitatea lor excepțională — și într-un caz și în altul nu numai ei vor avea de pierdut, dar și năpăstuita de cultură română. Formația lor e cel mai mare succes al lui Noica, situația în care se află azi demonstrează, în schimb, falsitatea teoriei lui: a crea cultură în afara istoriei, fără a te opune ei.

Liiceanu nu-l mai poate citi pe Nietzsche, nici pe Hegel, de-abia pe Heidegger, dar devorează cărțile lui... Soljenițin.

Mărti 4 octombrie

După-amiaza — Liiceanu, cu tot felul de ipoteze: ce pot face intelectualii români în caz de naufragiu total... Știrile rele curg lanț: de la Institutul de folclor au fost date afară 27 de persoane după următoarele criterii: apropiere de pensie, dosar, rude în străinătate. Sora dnei Golopenția e în „lot“. Nu mă dezbăr de o senzație de oboseală: poate că nu mai e nimic de făcut.

Telefon de la Cioran. Politicos ca totdeauna, pentru a-mi mulțumi: i-am trimis traducerea după niște aforisme ale lui din *Viața Românească*. Uimit de nevolnicia traducerii. Cînd ai „nimicnicie“ sau „zădărnicie“, cum să preferi „vanitate a lucrurilor“. „Je suis très exigeant pour le roumain“ îmi spune Cioran. Vorbim iar — și lung

— despre delirul lui Ceaușescu: va distruge țara, afirmă Cioran care-mi amintește — ceea ce este adevărat — că e primul dintre noi care a presimțit-o.

Miercuri 5 octombrie

Walesa are (cu un an întârziere) premiul Nobel pentru pace! Nici nu ajung să mă bucur cum ar trebui: la dentist și apoi la coiffeur mi-e când prea cald, când prea rece, nu găsesc taxi pentru întoarcere și mă târăsc prin metro. Acasă, 38,8. Seara deci în pat.

La prînz a telefonat și demult dispăruta Ileana Mărculescu, care a organizat nu știu ce colocviu la Cérisy. E acum la Huston în Texas și dacă-și poate amîna întoarcerea cu *charter*-ul, ne vom vedea.

Vineri 7 octombrie

Bolnavă de ieri cu febră mare. Dar nu seamănă a gripă.

Ultimele știri de la Andrei Pleșu (prin L.).

— La trei zile după ultima noastră emisiune, au sosit la el cinci personaje reprezentînd toate organismele de partid să-i pună la dispoziție pașaportul (cînd a spus că vrea și pentru copil, i s-a acordat imediat).

— Traducerile (toate) au fost scoase din planul editorial pe 1984. Banc: șeful ar fi spus: „N-am nimic împotriva traducerilor, dar de ce din limbi străine?”

— S-au cerut planurile editoriale din ultimii cinci-șase ani să se vadă ce erori fundamentale au fost comise. Acum, toate lucrările propuse spre editare trebuie prezentate din punctul de vedere *al educației politice a maselor*.

— Ultimele muzee care au rămas, ar urma să fie transformate în *ceainării* (Theodor Aman și Gheorghe Tattarescu).

— S-a revenit asupra mutării Muzeului Satului — motiv: costa prea mult.

— Lui Noica i-a fost scoasă o carte de sub tipar.

Vlad Georgescu (cărui îi comunic aceste știri) e de-o amabilitate neașteptată. Mă mai roagă o dată să nu-l abandonez în favoarea lui Gelu și să-i telefonez cel puțin o dată pe săptămînă. Vrea să vină să ne vadă în noiembrie.

Luni 10 octombrie

Tot bolnavă. V. se duce singur la radio. Nu de la Sanda Golopenția știa Antonia știrea cu Institutul de folclor, ci de la Sandra Vulcănescu. Și Măriuca este printre cei dați afară!

De miercuri, de cînd am această viroză (doctorul nu știe care) citesc în pat romanul (820 de pagini) lui Vassili Grossman, care fusese confiscat acum 20 de ani de KGB și face mare vîlvă acum: *Vie et destin*. Desigur mergînd pînă la rădăcina răului (comunismul = nazismul), dar un realism socialist pe dos. E totuși greu să-ți închipui că mai poți scrie în 1950 exact în forma unui *Război și Pace*. Grossman însă (care pînă la această carte fusese autorul realist-socialist tip) (în urma antisemitismului stalinist din ultimii ani — el fiind evreu) a descoperit adevărata față a comunismului. N-au explodat în schimb clișeele formale pe care însă le-a umplut cu adevăr.

Miercuri 12 octombrie

Încep să lucrez (cu încetinitorul) la magnetofon. Deși temperatura a început să scadă, aceeași oboseală.

Lung telefon de la Mihnea, întors de la Congresul din Viena și retrecut prin München: și el foarte favorabil impresionat de schimbarea lui Vlad Georgescu.

Scrisoare de la Nego: Matei C. și Doinaș i-au propus lui Vlad Georgescu să-i dea lui Nego o emisiune mare și gras plătită să-și continue pe unde... Istoria Literaturii. Vlad a refuzat. Nego furios. La „Teze“ nu vrea să colaboreze: îl interesează doar literatura română.

Vineri 14 octombrie

De fapt în ajun să mă îmbolnăvesc ajunsesem la o fază depresivă (care probabil că a și încurajat boala o dată cu oboseala acumulată de mai bine de o lună de cînd întoarcerea din vacanță a coincis cu năvala oamenilor și a știrilor). Mi se părea că nu se mai poate face nimic, că vor reuși să radă cultura. Certitudinea aceasta negativ absolută a cedat însă o dată cu febra: poate totuși că se mai poate încerca.

Sîmbătă 15 octombrie

Seara, pe cînd mă pregăteam pentru cronica despre *Arca lui Noe* (vol. III) a lui Manolescu, Laura sosită inopinat pentru a-mi spune că Odile a fost operată, în extremă urgență, de o peritonită. Oricît de puține sentimente aş nutri pentru ea: e totuși sora Christianei și soția lui Greg: un membru al familiei oarecum impus dar nu mai puțin real. Îngrijorată deci: telefonez și lui Greg și mă voi ține la curent toate zilele acestea.

Cu trudă (viroza aceasta m-a lăsat sleită) scriu cronica despre Manolescu. Nici măcar nu știu dacă este bună. O termin tîrziu și nu mai am decît un gînd: să mă culc.

Duminică 16 octombrie

Citesc (între un somn și o corectură) ultimul roman al lui Petru Dumitriu, *La liberté*. Nu știu dacă am scris aici. L-am văzut la „Apostrophes“ săptămîna trecută: nu numai îmbătrînit, dar aproape desfigurat. Cazaban a găsit formula cea mai exactă: portretul lui Dorian Gray... A expiat — scrie el în cartea în care naratorul e autorul — vreo 25 de ani păcatul colaborării lui cu comuniștii și complicitatea în povestea Canalului. Și, într-adevăr, dintre toți „foștii“ el este cel mai chinuit. Dar dacă a „expiat“, s-a „creștinat“ etc., de ce aceste stigmatе (ca de viciu) pe față, și această impresie de nesinceritate pe care o lasă persoana și — uneori — literatura lui?

Luni 17 octombrie

Moartea lui Raymond Aron.

La Radio — unde aproape mi se face rău de oboseală aflu, mai întîi printr-un telefon al lui Cazaban (și numai apoi privește și Geneviève pe telescriptoare) moartea lui Raymond Aron. Criză cardiacă pe treptele Palatului de Justiție. Moarte imediată, moarte exemplară: depusese pentru Bertrand de Jouvenel, pe care un profesor din Israel îl învinuise de... fascism. În ultimii ani, R. A. avusese timpul să vadă intelectualitatea devenind „aroniană“ și istoria dîndu-i dreptate. De fapt, istoria îi dăduse totdeauna dreptate, dar acum o recunosc și intelectualii care nu mai sînt drogați cu opiul ideologiei.

Dar pînă să-mi spun că moartea la R. A. a avut grația să semene cu viața lui pe care astfel a autentificat-o din plin, mai întîi durerea că nu va mai fi printre noi. Două decenii a fost unul dintre atît de rari, de puținii, de izolații care te făceau să nu disperi cu totul nici de Occident, nici de condiția intelectualului. Rațiune, raționalism, luciditate — se spune. Desigur. Dar mai întîi: bunul-simț ridicat la rangul unei sfidări. Și onestitatea intelectuală la rangul unei virtuți cînd aerul, jur-împrejur, era viciat.

Tot la Radio, luni seara, Vlad Georgescu îmi dă o știre — nesigură — în care nici el nu crede: Ceaușescu ar fi avut un atac de apoplexie: n-a mai fost văzut în public de joi. A doua zi dimineața aflăm că e... în Malta. Ceea ce nu ne-a împiedicat în cursul ultimei seri — tot luni, cu Raicu și soția, să sperăm totuși. Ce-am ajuns! Raicu vorbește îndelung și sugestiv de degradarea vieții cotidiene: de învrăjbirea dintre oameni (la coadă, în autobuze etc.), de răufăcători care-și fac de cap (după zece seara nu mai poți ieși pe stradă) sub privirea indulgentă a miliției etc.

La despărțire, patetic, mi-l „recomandă” pe frate-său, Virgil Duda, și pe... Radu Cosașu. Importanța acestor emisiuni pentru ei: cînd se anunțase că se va vorbi despre el, luase o sticlă de vin și-l invitasă pe Sorin Titel: dar a venit cutremurul.

Joi 20 octombrie

Marți tot felul de știri (filiera Balotă-Stroescu) despre intrigile lui Marino la FE.

Cu aceeași mașină de scris ca acum aproape doi ani, o anonimă din nou: mă vorbește de rău Tănase. Goma a primit și el una, în aceeași zi. Se opriseră de la dispariția lui Tănase.

Încep o gastrită sau așa ceva: probabil tot viroză. Au trecut două săptămîni de cînd lîncezesc.

Vineri 21 octombrie

Ieri, telefon de la Liiceanu. Dana Dumitriu, sosită în Germania, i-a adus exemplarul semnal din *Jurnal de Păltiniș*. Niciodată n-aș fi crezut că poate apărea.

Azi, Rodica Iulian. Îmi confirmă sosirea Danei mîine seara la Paris. Îmi confirmă și viroza (e cea mai bună consultantă prin tele-

fon) și-mi recomandă un regim de supe de legume pe care nu știu să le pregătesc.

Telefon de la George Bălan: vine la Paris și vrea să ne vadă. A înființat în Bavaria un centru Bruckner de meditație... muzicală (mai bine zis transcendentală).

Antonia: au sosit noi „materiale“ la prietena ei: două răspunsuri ale lui Tudoran către E. Barbu, refuzate în România și pe care le vrea difuzate de FE. O scrisoare de la Mihai Botez către V. rugându-l să transmită omagiul lui către Onicescu (nesemnăt), alta către Vlad G., căruia îi telefonez să-i anunț totul.

Sâmbătă 22 octombrie

Seara telefonez „la fete“ Danei Dumitriu, pe care s-au dus s-o ia de la gară. Aproape nu poate vorbi de emoție. Mișcați și noi. E o prietenie (cu ea și cu N. Manolescu) făcută mai puțin din întâlniri (câte au fost ele) cât de impresia că acolo și aici ne aflăm — să spunem umflat — pe aceleași baricade, pentru a apăra aceeași cultură. Îi primim ca... de pe front. Ca să închei cu metaforele războinice, puține știri: mulțumiri de la Paler, îmbrățișări de la Niki, mesajul de la Tudoran. Ne vom vedea marți.

Cu boala asta care tot nu se termină, am făcut o rezervă de cronici, am citit și scris despre: un roman mai vechi (81) al lui Mihai Sin, *Ierarhii*, și noul roman al lui Petru Dumitriu: *Liberté*.

Telefonează Kiropol: cei doi Raicu i-au spus că sîntem niște... îngeri!

Paul Stahl mi-a mai trimis un „material“ despre arhitectura orașelor distruse de blocurile stil „Alimentara“.

Luni 24 octombrie

Îi trimit lui Vlad cele două materiale D. Tudoran (polemica E. Barbu) — bune — și scrisorile lui Botez (una pentru el, alta pentru V.) ca și omagiul la moartea lui Onicescu. Mihai Botez ni se pare (lui V. și mie) din ce în ce de mai bună calitate, nu numai morală, dar și intelectuală.

La cafenea apoi cu George Bălan care ne descrie Bruckneriana lui. Îi pune pe nemți să mediteze ascultînd muzică și mîncînd

regim vegetarian! Și are succes. A scos și câteva cărți scrise direct în germană...

Seara la cină cu Mircea și Christinel. Îmbătrânirea lui Mircea mă apasă, cu toate că-și menține curiozitatea și deschiderea spre lume. În patru pînă pe la două dimineța.

Marti 25 octombrie

De la 5 după-amiază pînă pe la 1 dimineța: Dana D. Mai întâi cu „fetele“, apoi singuri („fetele“ se duc la teatru), apoi din nou cu toții cînd vin s-o ia. De oboseală și prea mult fumat, la sfîrșit... înverzesc. Mă consultă Rodica. Extrasistole: nervi și tutun.

Nervi nu prea aveam motive să am. Nu Dana ar fi putut să mi-i provoace.

Mesaje de la D. T. Ar vrea să-i trimitem gazetari, ar vrea, cu Mihai B., să facă o întîlnire a „disidenților“ din lumea întreagă la București, adică să lanseze un apel în acest sens, cu condiția ca Ionescu să-i acopere cu un articol. Îi spunem Danei să vorbească direct cu Marie-France (pentru care are cărți și mesaje de la Geta Dimisianu). Restul? Ce știam. Ah, da: cenaclul lui Manolescu s-a terminat: nu li s-a mai dat... local. Tristețe, oboseală, lipsă de orizont bucureștene: pe fața Danei cu atît mai grăitoare cu cît sînt mai puțin exprimate.

Miercuri 26 octombrie

Masă rotundă Raymond Aron, cu V., Cazaban, Cazacu — cu multe fișe și Goma (amintind contactele lui personale cu Aron care, printre altele, fusese foarte amuzat că a fost atacat de un Florescu la București).

Joi 27 octombrie

Vine să-mi aducă supă de zarzavat dna Pupăzan (mama) cu două prietene de ale ei bucureștene pe care le-a invitat la ea pe două săptămîni. Una mi-e într-un fel rudă îndepărtată, prin Pleșoieni. Îmi amintește că m-a cunoscut la Săcele. Alt nume reamintit brusc care redeschide porțile trecutului. Da, la Săcele am fost în copilarie.

Nu mai văd cum era, dar sînt bucuroasă de acest cuvînt recuperat.

Seara, pe la unu și jumătate, telefon de vreo jumătate de oră (sau mai mult) de la Mioreanu care voia să vină cu Cristovici (la care se afla). V. fiind culcat, cu o migrenă, lasă la Cristovici un disc semnal cu două compoziții de-ale lui pe care ni-l adusese, și stăm de vorbă telefonic. I-a murit tatăl în România și s-a înverșunat: nu se va mai întoarce niciodată acolo și la început nu mai voia să vadă nici un român. Noroc că l-a calmat Radu Stan: i-a întâlnit totuși pe Niculescu, Stroe și C. Cazaban. Ura și-o îndreaptă acum împotriva regimului care l-a tot hărțuit pe tatăl lui, ceea ce e mai la obiect.

Sîmbătă 29 octombrie

Ieri, seara de rămas-bun (pleacă duminică la Chicago) Eliade, la Barbăneagră (restabilit). Cioran cu Simone — foarte în formă. I-a promis lui Steinhardt că nu-l va mai „ataca” pe Isus. „De-aia te-ai pornit pe Buddha”, replică Eliade, spre bucuria lui Cioran. Horia Damian îmi spune că Tacou se tot plimba cu radioul la ureche să prindă emisiunea despre *Cahiers de l'Herne*. Zamfir se strecoară cu fotograficul, să se pozeze lîngă Eliade și Cioran. A devenit francez și se plînge că românii nu i-au mai trimis țambalagiul, ca să-l pedepsească pentru că a dat un interviu la Europa Liberă.

Tot ieri telefon de la Rainer: era să cadă pe stradă: 22 tensiune. E la țară cu Mimi și scrie articolul pe care i l-am cerut despre Grasset și premiile literare. Se vede mereu cu Cioran. „Vous cassez ensemble du Roumain à l'ombre de l'empire austro-hongrois” — îi spuseseam acestuia din urmă, la Barbă, și aprobase încîntat.

Duminică 30 octombrie

Scrisoare de la Mihai Ursachi către V. (care i-a trimis o casetă cu emisiunea pe care i-a consacrat-o). Îi repetă tot ceea ce ne spun cei veniți din România: că e considerat ca adevăratul critic („cel

---

* „Îi atacați pe români sub egida fostului Imperiu Austro-Ungar.” (N. ed.)

mai bun critic de poezie“ — cum spune E. Simion), că el lansează valorile etc. etc.

Liiceanu ne-a trimis exemplarul-semnal al *Jurnalului de la Păltiniș*.

Luni 31 octombrie

La Radio îmi telefonează Vlad G. să-mi ceară studiul despre relațiile între scriitori și partid (pentru cartea care va fi editată în Statele Unite, la patruzeci de ani de la luarea puterii de către comuniști în România). Are nevoie de el pînă la 13 decembrie (credeam că limita e pentru sfîrșitul lui decembrie). Cînd și cum îl voi scrie?

Alt telefon cu Gelu I. L-a văzut pe Breban, în trecere spre Paris: i-a spus că cei care au semnat cererea de reunire a Consiliului Uniunii scriitorilor, au fost chemați la Partid și „muștruluiți“.

După emisiune, Cristovici vine să mă ia să mergem la Sanda N., unde vom regăsi pe Gabi (și Cazaban) și unde va veni și V. (după concertul Miles Davis). Ne regăsim brusc în echipa „radiofonică“ de acum peste zece ani, cu nostalgiile cuvenite, dar necomentate.

Martți 1 noiembrie

Pentru masa rotundă de mîine, citesc presa despre romanul lui Grossman. În întregime laudativă (chiar și sofisticată *La Quinzaine*). Nimeni nu spune că acest realism epopeic este depășit. Rafinatul Paris, dimpotrivă, se extaziază. Bieții noștri români care vor să țină pasul și care-și pun străduința și speranța în „forma modernă“, în timp ce rușii și-o pun în adevăr și curaj. Și pînă la sfîrșit tot rușii cîștigă. Eticul împotriva esteticului. Ceea ce, într-un fel, îmi dă dreptate, dar nu mă bucură. Mențin că Grossman e greu lizibil nu numai pentru moderniști, dar pentru oricine a evoluat cu literatura vremii lui.

„Corinticul“ lui Nicolae Manolescu sfidat din chiar spațiul rășaritean. Nu de un Soljenițin care — în ciuda realismului — are o respirație sacadată și contemporană, ci de Grossman care (formal

vorbind) nici nu pare a-și închipui că între noi și Tolstoi s-a așezat un secol de literatură — alta.

Miercuri 2 noiembrie

Masă rotundă cu Goma, Cazaban, Cazacu. Reușim să discutăm totul — și destul de clar, minus ultimul punct — latura estetică, la care se arată cu toții alergici — chiar și Cazaban, pe cînd mie mi se pare că era, în fond, singura de discutat. La cafea, după aceea, cu toții și, în plus, nepotul lui Dorel, compozitorul Costin Cazaban.

Joi 3 noiembrie

Greg, cu care merg seara la teatru să vedem adaptarea lui Iulian Negulescu după Tournier, cu o veste proastă: Odile a făcut un fel de mică embolie și a fost transportată la alt spital. Ar fi în afară de primejdie. Dar de o embolie a murit și Christiane.

Cu Greg cinăm în Montparnasse și îl simt încîntat: își aduce inevitabil aminte de tinerețele noastre la Théâtre de Poche cu Nicolas Bataille.

Regia lui Negulescu (la Petit Montparnasse) foarte inventivă. Dar de ce Tournier, anti-dramatic prin excelență? O poftă a lui care-l va costa probabil scump: deocamdată nimeni nu vorbește de acest spectacol.

Vineri 4 noiembrie

Lung telefon de la Breban. Mă anunțase Gelu că e ceva care nu e în regulă. Simplu: i-a dat un interviu lui Cristoiu — pentru *Suplimentul* — și brusc, atît Cristoiu cît și publicația au devenit bune (singurul lui criteriu de judecată fiind vanitatea: cine vorbește bine de el sau îl tratează ca pe un mare scriitor, e bun, cine nu...). În schimb, îl critică pe Manolescu: s-a aliat cu „impostorul de Deșliu (care n-are talent)“. De fapt, Manolescu a făcut rezerve (în sfîrșit) asupra *Don Juan*-ului său... Etc.

Sîmbătă 5 decembrie

Încerc trudnic, neinspirat și fără poftă să fac un plan pentru „sin-teza“ cerută de Vlad G. Atîta am scris despre „strategiile“ cultu-

rale, despre scriitorii români (orfani ai curajului), despre originalitatea cazului românesc — scriitori fără baricade, că nu-mi mai rămîne decît să mă repet. Și pentru *Kontinent* — și pentru *L'Alternative* — acum și pentru o carte în engleză... „Relațiile conflictuale dintre partid și scriitori“ la patruzeci de ani (sau aproape) de la luarea puterii — altă sinteză, aceeași temă (situația nu se schimbă decît în rău) — m-am saturat. Nu-mi iese nici prima frază — dar douăzeci de pagini! Un adevărat *pensum* pentru care nu-mi ofer decît o săptămîină de lucru plin.

Luni 7 noiembrie

Seara, după emisiune, cu V. la Odéon pentru *La Tempesta* (Strehler și Piccolo Teatro di Milano) care deschide stagiunea Teatrului Europei — unul din momentele cele mai pure de teatru pe care mi-a fost dat să-l văd. (Cîte într-o întreagă existență, zece, douăzeci?)

Cu ochii umeziți de emoție în fața unei atare perfecțiuni, redusă la esențial.

De revenit în masa rotundă asupra:

— admirabilei furtuni, obținută nu prin mijloace mecanice, ci de către actori ridicînd și coborînd în ritm vîlurile albastre din arier și avanscenă;

— Ariel — poate pentru prima oară redat esenței sale, deoarece legat cu o funie de plafon, e cu adevărat aerian;

— planul înclinat din mijlocul scenei, schimbînd locul acțiunii prin rupturi de plan;

— muzica — două momente direct monteverdiane (unul, uvertura lui *Orfeu*), celelalte de muzică veche de tonalitate tot monteverdiană;

— festival de lumini strehleriene, Strehler fiind — se știe — cel mai deplin maestru al luminii în teatrul contemporan;

— năruirea finală a dispozitivului din fossa de orchestră (de unde se formau valurile) corespunzînd cu năruirea lumii, obținută prin magie și iluzie scenică și care-și are echivalentul în căruța artiștilor din *Les géants de la montagne* (Pirandello) ruptă în două, în final, de cortina de fier a teatrului care este coborîtă brusc;

— chiar dacă Shakespeare a fost inspirat în *Furtuna* de *commedia dell'arte*, o singură rezervă: scenele comice prea în tonalitate goldoniană.

De acolo cu V. în braseria alsaciană de la Odéon, unde intrăm în vorbă (o discuție lungă) cu un cuplu (el italian, ea franțuzoaică) și aflăm că Strehler e în spital la Milano cu o depresie. Poți deci să-ți mai oferi depresie și după ce ești creator de asemenea raiuri estetice?

Miercuri 9 noiembrie

Dana D. la cafea. După ce a văzut la televiziune *Omul de fier*, n-a putut dormi toată noaptea. Manolescu plînsese.

La 6, Greg vine să mă ducă la Odile la spital. — Peste un ceas pe drum în *les embarras de Paris* (dacă Boileau le-ar vedea azi...) Odile încă cu febră, deși se spune că embolia a cedat. Primejdia nu mi se pare integral îndepărtată.

De acolo, seara, la Balotă, unde-l regăsesc pe V.

Dimineața, telefon lui Vlad G. să-i transmit cererea lui Condiescu: să scrie la moartea lui Ion Jalea. Mă întreabă ce cred și eu. Amîndoi de acord că nu trebuie elogiați prostituții. Goma, care ne transmisese cererea, cu remușcări după aceea: că a făcut o concesie (o mică porcărie — cum spune el) cerîndu-ne din partea lui Condiescu așa ceva. Refuzul lui Vlad Georgescu îl liniștește.

Lung telefon de la Marie-France, încă bolnavă, pentru a-mi citi o scrisoare sosită „clandestin“, a Getei Dimisianu: răul imens, se simt total pierduți. Paler se poartă impecabil (nu trebuie salvat nimic prin compromis). La ultima ședință de birou a luat cuvîntul de trei ori și E. Simion, ca și Iorgulescu, l-au susținut în această înfruntare, spre disperarea lui D.R.P. Așa-zisa conducere obiectivă a Uniunii e alcătuită din lașitățile conjugate ale unor Bălăiță, Chiriță, Țoiu (se poartă din ce în ce mai rău), Balaci. Pentru bîrfa bucureșteană: Breban, luînd cuvîntul la un colocviu de romanică cu profil literar organizat de Casa de cultură RFG, a început așa: „cînd mă plimbam cu Cioran în place Pigalle“ (!!) Vorbește de el ca de „nordicul Breban“ și anunță Bucureștiul că va lua premiul *Médicis étranger*. Deocamdată *La Liberté* a lui Petru Dumitriu a fost reținut pentru Renaudot.

Tot din scrisoarea Getei: Aurora Cornu a fost la București, unde l-a văzut doar pe Paul Anghel. Celorlalți, întrevăzuți, le-ar fi recomandat lașitatea creatoare de lucidități.

Telefon tot joi cu Liiceanu. El și Andrei Pleșu discută pe marginea cărții lui V. (*Românește*) pe care au citit-o de-abia acum: ce va reține istoria din cazurile Călinescu, Vianu etc. Verdictul pentru compromiterea lor dat de V. sau faptul că, grație acestui compromis, sînt singurii de la care generația tînăra a putut învăța carte de-a lungul realismului socialist?

Jurnalul de la Păltiniș a ieșit în librării. Doinaș nu e sigur că va putea apărea cronica scrisă despre carte.

Am terminat joi seara ciorna studiului despre „conflictul dintre scriitori și partid”. Răsuflu, chiar dacă nu va ieși mare lucru din el...

Vineri 11 noiembrie

Am văzut vineri seara a doua parte din *Ivan cel Groaznic* al lui Eisenstein, după ce cu o săptămînă înainte revăzusem (pentru a cîta oară?) partea I. Nici estetismul exacerbat, nici expresionismul din *Ivan* n-au îmbătrînit. Nici fervoarea estetică cu care l-am privit. Ne întrebam însă (V. și cu mine) ce să facem cu acest caz Eisenstein care ne infirmă teoria că opera de artă nu se poate să nu sufere de pe urma minciunii, slugărniceii etc. — a autorului. Cred că pe Eisenstein arta l-a trădat. A vrut să facă tot ce-i stă în fire și în posibilități pentru a fi pe placul lui Stalin. Dacă partea a doua a fost interzisă de tiran, este pentru că arta lui E. a fost mai puternică decît E.

Peste tot, de la icoane pînă la oameni, ochiul priveghează (ca la Orwell), ochiul e delațiune. Nevroza puterii ia locul puterii, dezaxarea domină. Albului lui Tissé (operatorul lui E.) din partea I îi răspunde clarobscurul bolnăvicios și chiar culoarea (o secvență) ea însăși debordînd aproape dementială — din partea a II-a. Fără a mai vorbi de marile procese, teroarea, *opricina*, care nu puteau să nu fie citite de Stalin în limbaj contemporan. E. a avut prima criză cardiacă pe cînd Stalin viziona partea a II-a — ca într-o secvență posibilă din *Ivan*.

Luni 14 noiembrie

La Radio, o convorbire înregistrată cu Poghiric asupra Centrului de cercetări din Paris. Numai de n-am da impresia celor ce ascultă

a cine știe cărei debordante activități. Îmi aduc aminte ce ne-a povestit Eliade în tinerețe: el și prietenii lui auzind că Iorga vorbea la Sorbona, își închipuiau unul din marile amfiteatre plin de public. Or, în sală erau zece-douăzeci de persoane! Și era Iorga! Tot punînd accentul în emisiuni — ceea ce e normal — pe „activitățile românești“ la Paris, există riscul de a transforma realitatea puțină în ceva fabulos. Chiar dacă nu pretendem că e fabulos. Ceea ce nici nu facem. Fapte, doar fapte. Dar aureolate de Paris. Nu pot totuși să-mi petrec timpul repetînd constatările pesimiste asupra ne-insertiunii noastre în „universal“ — marele nostru complex provincial și nevindecabil.

Marți 15 noiembrie

Ce spuneam ieri! În nu mai știu ce număr (42, cred) din serialul „Pseudo-cultură pe unde scurte“, inenarabilul Artur Silvestri ne acuză pe V. și pe mine că-l ponegrim pe Eminescu, despre care am spus că „din nefericire“ tradus dă un sub-Lamartine.

Jurnalistul ăsta nu e numai de rea-credință, dar și prost tactician: dă din V. un lung citat care-i contrazice calomnia („deși de valoarea unui Hölderlin, E. nu poate fi tradus etc. etc.“). Nici nu mai ai cum să-i răspunzi (primul meu reflex, nu și al lui V.), deoarece dă singur răspunsul.

Marți pe la 5, Dana D. la noi, mergem apoi la restaurant să mîncăm stridii. V. îi pregătise o serie de cărți pentru Manolescu. Și ea ne confirmă: nu trebuie răspuns nici lui Silvestri (un nimeni), nici lui Eugen Barbu care și-a reînceput atacurile, din ce în ce mai aberante: atîta așteaptă! Dar atunci de ce i-a răspuns Dorin Tudoran? Totuși au dreptate, și ea, și V.: orice dialog cu asemenea inși pîngărește.

Miercuri 16 noiembrie

O carte de la Tudor Dumitru Savu, *Treizeci și trei*, cu dedicație din ianuarie trecut îmi sosește de-abia acum. Presupun că n-ar mai fi trimis-o după cronică difuzată despre *Treizeci și trei* și în care, după laudă, urma reproșul — detaliat — al imaginilor și personajele luate din *Un veac de singurătate* a lui Márquez.

Vineri 18 noiembrie

V. sosește din oraș mai devreme: să-mi semnaleze de urgență că în *România literară* a apărut o notă: s-a ținut sîmbăta trecută Consiliul. Cronica mea despre neconvocarea statutară a Consiliului trebuia să se difuzeze tot vineri. Telefoniez de urgență lui Gelu: nu știa nici el nimic. Schimbă cronica cu alta (tot a mea) cu *Arca* lui Manolescu și fuge să-și facă o altă introducere. După ce se potolește tot zvonul, citesc în nota din *România literară* că s-a hotărît „excluderea celor care au săvîrșit fapte incompatibile cu statutul Uniunii”. Scriitorii plecați mai recent sau D. Tudoran? Mi-e teamă că acesta din urmă.

Sîmbătă 19 noiembrie

Ziua mea. Aș fi dat-o uitării dacă V., după ce a cutreierat tot tîrgul de cîteva săptămîni, nu mi-ar fi adus atîtea daruri cît să uit de timpul ce trece și — vorba lui — ne petrece.

Nu, nu e Tudoran. „Fetele” l-au întrebat pe Manolescu (în cod) despre D. T. și a răspuns că e bine. Au exclus deci din Uniune pe noii „transfugi”. Gelu Ionescu probabil în primul rînd.

După-amiaza la Collège de France pentru comemorarea lui George Brătianu.

Greg care trecuse cu Laura să-mi aducă ceva de ziua mea (plin de umor de altminteri, o gramatică românească găsită pe la buchiniști) ne duce pe noi și pe Goma și pînă la Collège de France; facem cu mașina de două ori cît am fi făcut în metro.

Amfiteatrul plin și în afara lui Neagu Djuvara, ceilalți conferențieri francezi, cam specializați și anoști. Dar sîntem așa de încîntați cînd ceva românesc se petrece la un nivel civilizat încît trecem și peste plictiseală. Recepție după aceea. Două „perle”. Maria B. care a înțeles din conferința lui Djuvara că l-a făcut pe taică-său „ratat politic” și Leti Turdeanu care-mi reproșează că nu m-am ocupat de Edmée de la Rochefoucault, eu fiind singura „celebră” în adunare care-aș fi putut s-o fac! (sic). Cu Dana D. (și ea acolo cu Manola Rosetti) ne facem — cum era convenția — că nu ne vedem.

Cu V. apoi la *Un amour en Allemagne* a lui Wajda. Știam că nu e bun — și nu e. După aceea la restaurantul din Odéon.

Luni 21 noiembrie

Zi radiofonică fără probleme, nici prea multe „vizite“, așa că pot nota ceea ce nu mai făcusem de mult și „contextul“ francez socialist. Politica pentru rachete, proatlantică și antisovietică perfectă. Pe acest plan, ar fi fost o catastrofă dacă l-am fi avut pe Giscard. E drept că Mitterrand se plimbă peste tot, cu un aer grav, de parcă ar fi înghițit o umbrelă, dar apără, iar peste tot, instalarea rachetelor americane Pershing. În actuala fază de pacifism (mișcările întreprinse de URSS) e o binecuvântare. Dar pe plan de politică internă, socialiștii dau dovadă de o „rea-credință“ geamănă cu cea comunistă. Ultimul exemplu: o lege pentru presă îndreptată împotriva grupului Hersant, dar de la care va fi exceptat Deferre cu trust-ul său. Există la socialiștii francezi o certă ispită totalitară, chiar dacă nu depășește stadiul ispitei.

Martți 22 noiembrie

Nego — îmi spune Gelu prin telefon — a primit o scrisoare de amenințare cu moartea, plină, în același timp, de obscenități. Nego — de la care primim azi o scrisoare, îmi spune de amenințarea cu moartea, nu și de obscenități. Se plînge că nevastă-sa nu vrea să-i trimită cărțile. Parcă s-ar putea...

O altă scrisoare de la Sanda Golopenția care vrea neapărat să venim la un congres organizat de români la Universitatea ei din Providence. Îi spuseseam la Paris că nu putem, dar insistă în fraze totodată sobre dar patetice asupra a ceea ce ar însemna prezența noastră acolo. Pentru a refuza din nou, va trebui să-i scriu o scrisoare — o carte de vizită cum fac de obicei nu ajunge. Ne-a trimis și programul.

Joi 24 noiembrie

Lucrez fără întrerupere la studiul promis lui Vlad Georgescu despre relația dintre scriitori și Partid după 40 de ani (deja!). Adică bat pe curat și mai ales pun la punct notele. Cum nu avem fișiere și nici colecții complete — nici măcar din *Limite*, totul merge foarte greu. Ce-ar trebui în casa asta este un arhivar. Înainte de orice. Dar cum să găsești așa ceva și mai ales de unde să afle V. timpul

să se ocupe de el? Sîntem acoperiți de cărți, ziare, manuscrise, arhive (garajul e plin) ca Locatarul din Ionescu de mobile. Fără perspectiva vreunei ameliorări. Mă mir mereu cînd îl văd pe V. descurcîndu-se totuși în această nebunie.

Vineri 25 noiembrie

Telefon de la Jianu: are cîteva medicamente pentru Barbu Brezianu și nu știe prin cine să le trimită. Voi încerca să aranjez prin Dana, cu toate că nu știu cum se vor vedea. Jianu are 79 de ani și se deplasează greu. În România i-a apărut cartea despre Brîncuși.

Telefon cu Breban, de la care vreau niște date (interviul său cu Lucbert din 1971 prin care anunța că demisionează de la *România literară* din pricina Tezelor). Nu mai știe detaliile așa că vorbim despre operele sale „complete”. Pleacă înapoi în țară doar să-și vadă ieșind noul roman, *Zidul*. În nebunia lui, o reală conștiință de scriitor.

Sîmbătă 26 noiembrie

Cronică la cartea lui N. Steinhardt, *Critică la persoana întii*. Cîteva lucruri m-au iritat: concesiile de a-i consacra un capitol lui Al. Căprariu (pentru că volumul apare în editura lui, Dacia, altfel calitatea lui poetică e nulă), sau slăbiciunea pentru un alt prostituat, Vlaicu Bârna. Lipsă de rigoare estetică de care a mai dat dovadă de cîteva ori (cînd l-a comparat de pildă pe Laurențiu Fulga cu nu mai știu care somități ale scrisului). De data asta luarea în răspăr a tezelor curente, care dăduse rezultate excepționale în cazul lui Caragiale, nu au nici un sens pentru Ionesco, din care face un reprezentant al mioriticului, un Banu Mărăcine la Paris, plin de sfătoșenie și echilibru — *n'importe quoi!*

„Sfătos” e și Noica etc. Noroc că înainte de a scrie cronică nu dădusem și peste un comentariu al lui din *Viața Românească* despre *Prințul Ghica* al Danei D., în care se tot referă cu epitete extravagant de favorabile la *Săptămîna nebunilor*. Or, E. B. e cine e, iar cartea n-are nici o valoare. După plagiatul din *Incognito* și mai ales după publicarea arhivelor Securității în cazul Caraion, nici un scriitor nu se mai ocupă de așa-zisa operă a lui E. B. De ce o face Steinhardt?

Și altă întrebare: de ce atunci am scris bine — deși cu unele rezerve — despre acest volum? Pentru că Steinhardt e un fel de sfânt, iar păcatele îi vin probabil din „blajinătate“. Și apoi pentru ca să nu creadă că sîntem cumva supărați pe el că nu ne mai poate trimite cărți.

Luni 28 noiembrie

Cină la Aurora, unde-l regăsesc pe V. cu Breban și prietena lui, care a cerut azil politic aici. Pentru prima oară Breban ne convinge de autenticitatea lui, pe V. și pe mine. Vorbește clar de paranoia lui, dar e simplu și nu lipsit de patetism. Vrea acum să cucerească Parisul, degeaba încercăm să-l convingem V. și cu mine de greutățile și inutilitatea unui astfel de proiect, scopul lui e fixat. Îi spun că e prea vanitos și nu îndeajuns de orgolios dacă ține atît de mult la recunoașterea celorlalți, admite și asta. Pleacă la București să-și scoată romanul *Drumul la zid* și apoi... *Paris, à nous deux!* Nu i se pare mai greu decît *Bucarest, à nous deux!* De fapt, a fost mai impresionat cînd a venit din provincia lui la București decît din București la Paris. Ne povestește cu detalii inconfundabile de romancier, ce lentă și nesigură a fost maturizarea lui, în timp ce ceilalți în jur, de la Nichita la Fănuș, străluceau deja. Maică-sa care venea dimineața să-i facă focul în camera unde teoretizase toată noaptea cu Nichita, maică-sa disperată că are un fiu care nu face nimic, nu s-a liniștit decît atunci cînd i-a spus că este nebun. De atunci n-a mai întrebat nimic și l-a ajutat totdeauna.

Vineri 2 decembrie

Un telefon de la atașata de presă a unui teatru (*Espace Chinon*), va da un spectacol la ei cel mai mare regizor român, fostul director al Teatrului Național de la București... Azimioară! O pun la punct: nu există director al Teatrului Național cu acest nume. Rămîne perplexă. George Banu mi-l situează la telefon pe acest semi-impostor, fost asistent al lui Beate Fredanov și ceva pe la Institutul de teatru... Refugiat acum la Paris și reclădindu-și biografia.

Sîmbătă 3 decembrie

La Cenaclul lui Mămăligă, Mihnea îmi vorbește de o telegramă AFP de la Viena: un „front democratic românesc“ clandestin ar cere guvernelor occidentale o comisie de control pentru drepturile omului.

Înainte de a merge la Mămăligă, *rendez-vous* cu Marin Sorescu la o cafenea de lângă Étoile. Vine și Tacou. Sorescu se cam sperie cînd îl aude pe Tacou cerîndu-mi traduceri din piesele lui: — „N-ai putea lua un pseudonim...“ îndrăznește cu sfert de gură. Îl pun la punct ferm dar surîzînd, doar îi cunosc de atîta vreme strategiile prudenței. Mai ales acum că a fost victima „Meditației“. Poezia cu Tricolorul a dictat-o prin telefon. Acum vine din Anglia, unde a fost tradus și plimbat prin Universitate. S-a dus și la o seară de poezie și la Beaubourg, dar s-a temut să ne anunțe: era acolo și Alain Bosquet... Știind ce crede V. despre Bosquet, s-a ferit să ne-o spună. Nu vine nici la Mămăligă (tot frica) unde merg cu Tacou. Acolo Bacu cu numărul din *Ethos* consacrat lui Mircea Vulcănescu (depoziția lui la proces). În sfîrșit, a ieșit. Textul de introducere al lui V. e unul din cele mai bune pe care le-a scris.

Luni 5 decembrie

La emisiune vine Sandra să ia *Ethos IV* pentru ea și Vivi, dar ne roagă să nu vorbim încă la radio deoarece își așteaptă nepoata (fiica Măriucăi?). Pe de altă parte, epurată de la Institutul de Folclor, Măriuca de-abia și-a regăsit de lucru. Convenim ca V. să nu înceapă difuzarea pledoariei lui Vulcănescu la propriul său proces decît la 15 ianuarie, cînd se împlinesc exact 35 de ani din ziua cînd a rostit-o.

Seara, la Korne. Vine să ne ia de la cafenea Laura cu Mihai Șora pe care vîrsta l-a umflat puțin la față — și atîta tot. La mine același, deși într-o seară cu mai multe persoane are mai puțin prilejul să strălucească decît doar cu noi ca asistenți. Casa ne uimește prin proporțiile și aranjamentul ei. Petrecem aproape vreo oră „vizitînd-o“ ca pe un muzeu, apoi ne așezăm în fața unui foc în cămin cum nu mai văzusem de la moartea Allei.

Toată seara despre situația din țară, bineînțeles. Șora nu mai vede altă soluție decât transmiterea de la om la om, un altfel de lanț de verigi înlocuind instituțiile răpuse sau pe cale de a fi. Soluție de tip Noica; de altminteri sînt destul de legați.

Martți 6 decembrie

Dana D. înainte de plecare, ultimele mesaje și cărți.

Miercuri 7 decembrie

După ce scriu iar o cronică despre Calciu, lung telefon cu Pintilie: scriitorii au cîștigat la Consiliu: s-au hotărît datele viitoarelor ședințe și chiar temele. Nu-mi dă detalii: i-a spus Hăulică (a venit cu el în avion) că mi le va da. Comportarea lui D.R. Popescu inimaginabilă. Pînă și cei de sus sînt dezgustați de atîta lașitate. Pentru a caracteriza radicalizarea din ce în ce mai mare a lui Păler, Pintilie vorbește de „fenomenul generalului de la Rovere“, destul de curent în România. Jucînd, intri în rol și, dacă circumstanțele devin extreme, te poți și sacrifica pentru el.

Despre ger: la el în casă erau 7 grade!

A venit cu cartea de la Geta. Mai povestește despre talciocul autorizat și dispersat în chiar ziua autorizăției și despre un compozitor care-i scrie muzica de scenă (Vasile Șirli). Stroe i-ar fi spus că e securist, poate și pentru că la numai 37 de ani este director artistic la Electrecord. Pintilie a profitat pentru a-l face să scoată discul lui Stroe cu *Agamemnon*.

La 29 decembrie Pintilie se întoarce la București să vadă ce se întîmplă cu filmul său blocat. Ne vom întîlni săptămîna viitoare.

Joi 8 decembrie

Masă rotundă cu George Banu și V. asupra primei părți a sezonului de toamnă (Festivalul de toamnă și deschiderea teatrului Europei la Odéon).

Seara la Jianu. Credeam că vom fi numai noi. Cînd colo era o „recepție“ pentru *Brîncuși*-ul lui apărut în România și pentru care se și laudă că a scris un text cu totul nou. Nu mai putem să dăm

drumul la proteste și să tot insistăm asupra a ceea ce înseamnă o astfel de colaborare, nu din lașitate mondenă, ci pentru că:

— are 79 de ani și dacă n-a priceput pînă acum nu va mai pricepe;

— prefața lui Noica e atît de delirantă (îl pune pe același plan cu Eliade-Ionesco-Cioran) încît reproșurile noastre n-ar avea nici un efect;

— n-a fost niciodată un exilat politic;

— consideră că o dată cu acest Brîncuși s-a întors de unde a pornit... *La boucle est bouclée*, ce s-o mai deznodăm noi?

Vineri 9 decembrie

Soljenițin la Televiziune. Pivotal s-a dus la el și l-a filmat în Vermont. Soljenițin a întinerit: toată lumina lui Dumnezeu și a sporturilor e asupra lui: e magnific de certitudine, măsură, rigoare, concretețe. A scos un pamflet împotriva „pluraliștilor“ (termenul nu mi se pare prea fericit). Mai sînt Siniavski (care-i răspunde meschin, invidios, sub centură în *Le Nouvel Obs.*) Zinoviev etc. Dar mîniile lui sînt nevocative, albe și întemeiate. Mă întreb dacă mai există vreo altă prezență în secol care să ne emoționeze atît pe V. și pe mine.

Sîmbătă 10 decembrie

Danuta — soția lui Walesa — la Stockholm pentru a primi premiul lui Walesa. Retransmis parțial la televiziune.

Scurtă retransmisie a ceremoniei de la Stockholm: Danuta primește premiul Nobel pe care Walesa n-a venit să-l ia de teamă că nu o să mai fie primit înapoi în Polonia. Această simplă muncitoare e cu adevărat o doamnă. Toată Polonia pare a fi devenit nobilă.

Ieri Soljenițin vorbea despre Walesa și despre Polonia în termenii cei mai exacți: se vede că izolarea lui la Vermont nu e o izolare de istorie, ci numai de agitația oamenilor.

După-amiază la Biserică pentru căsătoria fiului Cristinei Sturdza care m-a șantajat amintindu-mi că am fost domnișoară de onoare la nunta ei (cu Ion Lecca se pare). Uitasem total. La biserică, fostul *le tout Bucarest*. Nu merg acasă la recepție: am de lucru. Dar cum aștept autobuzul în ploaie, răcesc și sosesc acasă cu febră. Trebuie să renunț la singura obligație mondenă a anului,

pe care-o acceptasem: o cină luni seara la Pierre Rosetti. Cum n-o cunosc pe soția lui, faptul de a ne deocomanda (dineul era aranjat de o lună) mă plictisește mult mai mult decît s-ar cuveni.

Luni 12 decembrie

Cu taxi dus-întors la Radio pentru înregistrări. Febra e înțele-gătoare și scade, astfel încît reușesc să le fac pe toate la timp. Dar la întoarcere cu taxiul facem peste un ceas, e ora proastă pentru circulație.

Seara între France-Musique și televiziune vedem (și înregistrez în parte) opera (interminabilă) a lui Messiaen: *St. François d'Assise* retransmisă (patru ore!) de la Operă. Lungimile la Messiaen sînt repetitive: e un timp care stă pe loc. Nu știu dacă, în afară de ma-rea mea admirație pentru Messiaen, opera aceasta îmi place sau mai puțin. În orice caz, partea orchestrală e infinit mai convingă-toare decît cea vocală.

Marti 13 decembrie

În timpul vizitei doctorului (venit să-mi dea o rețetă cu antibi-otice) telefonează „fetele”: au vorbit cu Dana și Nicolae M. care le-au spus că Nichita Stănescu a murit azi-noapte. Telefonez imediat lui Vlad Georgescu să dea știrea azi înainte probabil de Radio București. Telefonează apoi Gelu și vorbește cu V.: va fa-ce el patru-cinci minute la „Perspective europene” iar vineri alte patru-cinci minute la „Actualitatea”. (Dar știrea? Vlad a spus că ajunge să fie anunțat la „Perspective”!) Hotărît lucru, nu simte evenimentul.

Miercuri 14 decembrie

Nichita a fost probabil cea mai neașteptată și mare degradare din literatură ivită prin 1960. Cu el a reînceput poezia și a luat capăt iluzia conștiinței. Goma, trecut pe aici înainte de a se duce la mani-festația pentru Polonia — ne spunea ce curajos și prietenos s-a purtat Nichita cu el în 1977 și cum, pe de altă parte, a scris un poem cu un vers ce-l privea transparent: trădător de țară sau așa ceva.

Alcoolul și turcirea.

Joi 15 decembrie

Seara, telefon cu Liiceanu. Primește zeci de scrisori după *Jurnalul de la Păltiniș*. Unele entuziaste, altele furioase. Un „coleg“ îl tratează de fraticid și paricid.

Ieri seara cu Hăulică. Bate recordul întârzierilor. Îl așteptam la 6 și jumătate... Sosește la 9! E drept că avea o ședință la Asociația Internațională a criticilor de artă al cărei președinte este (ceea ce-i îngăduie și toate aceste călătorii, și să „țină“ *Secolul 20*, care contravine atât de flagrant actualei politici anti-cosmopolite și, în fond, anti-culturale.

A fost la ședința de Consiliu pe care, prin tot felul de subterfugii și tertipuri provinciale, D.R. Popescu voia s-o consacre doar unor probleme mărunte. (Pusese reuniunea într-o sîmbătă cînd se dădeau la televiziune două meciuri de fotbal și rugby. Printre altele.) Dar scriitorii au atacat problemele reeditărilor și traducerilor, în frunte cu Paler, radicalizat, dar știind cum să se exprime ca să nu poată fi tratat drept disident.

Cel mai tare au vorbit el, Mircea Iorgulescu, Manolescu și — alții spun despre el — Hăulică. S-a reușit să se fixeze datele și temele pentru viitoarele plene. O victorie deci, dar își va ține D.R. cuvîntul?

Țînărul Ceaușescu ar fi pierdut la cărți în America marea herghelie de lîngă Constanța.

În dealul Mitropoliei, sub imobilul partidului — care n-are decît două etaje (din frică de cutremur), se sapă un bunker imens: palatul familiei regale. Aleile sînt — spune H. — largi ca Champs Elysées. Adăpost atomic în același timp. Am obosit tot conjugînd verbul: a înnebuni.

Cînd s-au întors data trecută în țară (tocmai vorbise V. de Cristina Hăulică pentru colaborarea la *Secolul 20*, Antonia făcuse o cronică despre cartea ei asupra lui Borges) — și se pare că o felicitau, de la dactilografe pînă la manichiuriste. Eu parcă nu mai existam — constata cu umor Hăulică.

Revenind la Consiliu, n-au fost primiți toți noii membri care ar fi trebuit normal să treacă. Au fost eliminați (sau amînați) mai mulți de către Partid. Așa s-a întîmplat cu un tînăr poet din Focșani despre care scrisese V.

Continuă în orice caz spaima Partidului de a avea prea mulți scriitori tineri în Uniune.

Detalii despre moartea lui Nichita — era în turneu de întâlniri cu cititorii prin provincie. Acolo a făcut o comă hepatică. (Pentru a-mi anunța moartea lui, mi-a telefonat plângînd Vera Lungu, care mi-a mai spus că ne știe supărați pe ea pentru că nu vrea să facă politică. Se referă la emisiunea de pe France Culture în care a declarat că ea nu e refugiată politică ci a venit la Paris pentru artă etc. etc.)

Al. Oprea a murit intoxicat cu gaz în sala de baie.

La București, toți îl plîng pe Nichita, dînd vina pe băieții de la Secu care îl tot antrenau să bea și voiau să-l distrugă etc. etc.

Martți 20 decembrie

V. a adus din oraș noua versiune a lui *August '14* de Soljenițin din ciclul *La roue rouge* și alte cărți cam tot atît de masive. Parc-am căra bolovani (de fapt numai el cară) după noi, la cinematograful unde vedem *Boat People*, primul film adevărat despre Vietnamul sub comunism. Culmea e că, din ură față de vietnamezi, chinezii au lăsat ca filmul să fie filmat în China, fără a-și da seama (?) că este și oglinda exactă a propriului lor regim. Nici n-avem timp — sau sufletul să măsurăm valoarea artistică a peliculei (ea există!) într-atît imaginea ne absoarbe, reflectîndu-ne obsesiile. Acum zece ani ar fi fost de negîndit ca un astfel de film să treacă la Paris. S-ar fi vorbit de „provocare” fascistă. Azi, sala e plină și nu se aude nici un zgomot. Printre intelectuali (sîntem doar în Cartierul Latin), ideologia e cu adevărat răpusă.

Miercuri 21 decembrie

Christinel telefonează de la New York: moralul mai bun. Pleacă cu Mircea în Florida unde se vor întîlni cu Lisette. Mircea și-a lăsat barbă (albă)! Îl enerva prea mult să se radă. Acum se pare că e mult mai destins.

Am făcut o cronică despre Virgil Duda: *Războiul amintirilor*. Mi l-a dat Aurora entuziasmată și într-adevăr e un scriitor neașteptat — pentru mine — de bun. E drept că mi-l recomandase patetic și Lucian Raicu, dar e fratele lui și-l puteam bănuî de părtini-

re. L-am citit cu o plăcere pe care ți-o dau mai rar romanele românești: nervos, antrenându-te din prima pagină (la noi, ca să demareze un roman, are nevoie de vreo 20–50 de pagini îmbîcsite, sau neutre, sau banale), fără filosofări à la Breban, cu ironie: toate calitățile; în plus, un prim capitol despre copilărie, crud, exact, remarcabil. Dar recunosc că m-a enervat drama naratorului care, liceean, a fost dat pe nedrept afară din UTM. Cînd o țară întreagă a suferit cum a suferit, cei care au crezut în așa ceva ar trebui să-și petreacă timpul cerînd iertare. E drept nu și Virgil Duda, atît de tînăr pe vremea aceea. Dar acum nu mai e tînăr și s-ar putea bucura că această excludere l-a ferit de complicitatea cu călăii. Or, nici o clipă nu se simte așa ceva.

Sîmbătă 24 decembrie

Golul Crăciunului. O zi întreagă făcut pachetele cu cadouri. Iar răspunsul la felicitări ne ia timpul de mai bine de o săptămînă. Acum, cînd nu mai e nici Christiane, nu mai fac pom. Dar am acceptat mai multe invitații.

Seara, la Balotă — restabilit. Dna Balotă îmi spune că Grigurcu este acela care fusese la mama acasă și care scrisese poemul „În odaia lui E. Lovinescu” pentru care fusese dat afară cu scandal din Universitate sau UTM (sau amîndouă). Noi publicasem poemul — pe care-l promisem de la mama — dacă îmi amintesc bine — în *Ființa Românească* și i-l atribuisem (probabil în urma unor știri ce ne sosiseră de la scriitori în acest sens) lui Labiș (care murise, deci putea fi citat).

Miercuri 28 decembrie

În presa literară din România, delir la toți — și cei buni, și cei răi — despre Nichita Stănescu. Comparatie cu Eminescu, geniu, cel mai mare poet român din a doua jumătate a secolului XX etc. etc. Am impresia (de fapt cred că V. a găsit această ipoteză) că delirul în cultul lui Ceaușescu contaminează și alte sectoare: obișnuința hiperbolei.

Joi 29 decembrie

Lucrez toată ziua pentru masa rotundă Soljenițin. Adică reascult și copiez unele fragmente din emisiunea „Apostrophes” ce

---

JURNAL

---

i-a fost consacrată. Vreau să-i introduc vocea în mai multe rînduri în cursul discuției pentru ca ea să pornească de la cele spuse de Soljenițin. Asta pentru a evita, în parte, o prea largă dezbatere despre *Les Pluralistes*, pamfletul lui împotriva celorlalți disidenți emigrați, în care nu e nici inspirat și — uneori — nici drept. Pînă și titlul nu e bine găsit. Adevărul lui Dumnezeu poate fi unic, nu și acela pe care vrem să-l impunem în și prin politică.

Vineri 30 decembrie

Seara telefon Culianu – Pleșu – Liiceanu. Au sosit la Paris. Culianu — ne prevenise de vreo săptămînă și ne trimisese și articolul lui despre *Jurnalul de la Păltiniș* pentru *Limite*. Liiceanu îmi spune că au venit toți trei cu mașina de la Heidelberg și tot timpul el și Culianu i-au vorbit lui Pleșu despre noi. Ce decepție o să fie! Îi așteptăm pe cîteșipatru (e și soția lui Culianu) duminică după-amiază.

Sîmbătă 31 decembrie

Seara îi chemăm pe la 11 pe Goma, Ana și Filip, să ciocnim un pahar de șampanie și să ne mirăm împreună c-am ajuns în 1984! Stăm doar pînă la 12 și jumătate — deoarece toată după-amiaza am pierdut-o cu V. prin magazine și trebuie să citesc — dacă nu să și termin — *August 14*, partea a doua, adăugată în această nouă ediție definitivă de la Fayard: Stolyпин și teroriștii, îndeosebi Bogrev, asasinul său.

Luni am masă rotundă și trebuie să cunosc cel puțin cele două împușcături care — după S. — înseamnă începutul sfîrșitului!

Duminică 1 ianuarie

Dacă există semne pentru un început de an, acesta a fost cu adevărat fast. De atîta vreme ne doream să-i vedem împreună pe Liiceanu cu Pleșu — și iată că s-a întîmplat. Toată ziua aici, de la 4 după-amiaza la miezul nopții, împreună cu Culiianu și soția. Ce ne-a izbit mai mult la Andrei Pleșu n-a fost inteligența — pe care i-o știam din cărți și articole — nici hazul și darul de povestitor — legendare în București, — ci bunătatea. Nu numai că hazul lui nu face rău nimănui, dar și în replica intelectuală e profund generos cu „adversarul“ de idei, în cazul de față Culiianu, pornit pe aceeași teorie împotriva ortodoxiei. Vizibilă și la el, și la Liiceanu școala lui Noica, discuția nu e improvizație, înflăcărare, o replică se constituie ca un mic sistem riguros. Însă, spre deosebire de Noica, nici la Liiceanu, nici la Pleșu, nici un sofism: ei nu demonstrează *orice*. O zi cu ei, într-adevăr o sărbătoare.

Luni 2 ianuarie

La Radio, masa rotundă Soljenițin, cu Goma, Cazaban, V. și Alain.

Apoi la cafenea cu Nicolette Franck, venită să ne comunice că Regele vrea să se sfătuiască cu „marii intelectuali“ E. Ionesco, Virgil, eu (!)... În afară de regalismele ei, Nicolette ca de obicei vie, eficace, inteligentă.

Seara, acasă, telefon de la Matei Călinescu și apoi, vorbind cu Mihnea, dau la el de Ion Vianu. La amîndoi le propun o masă rotundă despre literatura română și — probabil — complexe ei provinciale. Sînt de acord, rămîne mîine să găsesc studio.

Miercuri 4 ianuarie

Goma, căruia îi telefonez pentru că mi-a trimis un gazetar de la *Le Point* care vrea să scrie despre FE, îmi spune că diseară Culiianu vine la ei cu... Pleșu. Între timp și Liiceanu s-a hotărât să-l vadă și m-a rugat să-i transmit. I-am transmis și presupun că Goma se bucură. Numai să nu iasă prost cu agresivitatea lui, când e emoționat. Mai ales că întâlnirea cu Liiceanu va trebui — presupun — să aibă loc la noi.

Seara la televiziune o dezbatere asupra (împotriva) pacifismului, cu Glucksmann (mască tragică, tensiune extremă), Simone Weil* — admirabilă. Amîndoi evrei cu amintirea Auschwitz-ului directă — primul, prin părinți, a doua, ea însăși deportată — pledează pentru a se da Germaniei arma nucleară, a nu o mai trata, la a treia generație, ca vinovată. Ceilalți doi, accidente de parcurs: amiralul Sanguinetti (manipulat sau manipulator), Juquin comunistul cel mai prezentabil pe care-l are PCF, tratat la Glucksmann drept „mincinos“ și care, de enervare, pleacă tîrînd după el microfonul. Franța a devenit cu adevărat respirabilă.

Vineri 6 ianuarie

Masă rotundă cu Matei Călinescu și Ion Vianu asupra literaturii române. V. și cu mine sîntem după o noapte de insomnie aproape totală: la restaurant aseară probabil că în loc de decafeinate ne-au dat cafele adevărate. Și V. în plus, o durere de cap de zile grele. Iese totuși bine — Vianu cu o intervenție foarte riguros exprimată, Matei cu o voce prin care — curios — nu trece mai nimic din freamătul inteligenței sale. La cafenea, după aceea, ne dăm și mai bine seama cît s-a schimbat. El, estetizantul de altădată, s-a înrădăcinat în etic, a descoperit că marea lacună a lor în România era neinformarea în filosofia istoriei și în politic, a încetat să mai relativizeze totul și se întreabă — s-a întrebat și în cursul mesei rotunde — asupra ravagiilor provocate în literatura română de saltul pe care l-au făcut — cu el în frunte — din rea-

---

* Om politic francez al ultimelor decenii, a nu se confunda cu filozoful francez (1909-1943) cu același nume. (N. ed.)

lismul socialist direct în estetic, fără a trece prin etic. De acord deci cu noi.

Nu-l cred fericit acolo, la universitatea lui din Bloomington. Era făcut pentru Paris și febrilități intelectuale, nu pentru provincia aurită de la Indiana University.

S-a îngrășat, are părul alb, și a început să semene cu G. Călinescu.

L-am regăsit, V. și cu mine, cu bucurie.

Duminică 8 ianuarie

Telefon de la Mihnea: corresponsentul Agenției France-Presse de la Viena i-a comunicat că vreo 40 de intelectuali (majoritatea scriitori) ar fi semnat un protest împotriva Consfăturii de la Mangalia și ar fi fost dați afară din slujbe. Incredibil. Presupun că e vorba de petiția care a circulat în decembrie pentru reunirea Consiliului, altceva nu văd ce-ar putea fi.

Aceluiași corresponsent de la Viena, Tudoran i-a spus că înainte de a cere plecarea din România, vrea să fie sigur că va avea viza franceză. Singurul mijloc (deși nici el sigur) e să-l invite Penclubul pentru o „vizită” cu familia.

Luni 9 ianuarie

După radio, unde am înregistrat, printre altele, o cronică foarte tridnic scrisă despre *Revoluția culturală* a lui Leonid, apărută în volum, seara acasă, apoi la restaurant, apoi din nou acasă, Liiceanu și Pleșu. Nici o notă falsă, nici un cuvânt înțeles de-a-ndoaselea: o limbă comună din care nici o virgulă nu e pusă cum nu trebuie. Dacă atunci când ne certam cu Noica ne-ar fi spus cineva că cel mai bine ne vom înțelege cu discipolii lui, cine l-ar fi crezut?

Seara după ce pleacă ei pe la 2 noaptea, brusc febră mare: 38 grade.

Mărți 10 ianuarie

Nu pot să mă duc cu V. și Liiceanu la Goma, unde se pare că totul se petrece foarte bine, în ciuda aprehensiunilor noastre.

Lui Goma pare a-i fi plăcut evident și Liiceanu, și Pleșu, după cum a fost încântat de vizita lui Matei Călinescu (ca să nu mai vorbim de Ion Vianu).

Joi 12 ianuarie

Telefon de la Lucian Pintilie. De data asta nu mai are nici o iluzie că i-ar putea ieși filmul. E blocat, cu alte două sau trei, și vrea să facem (adică să fac) scandal privindu-le pe toate trei. Ne vedem săptămîna viitoare să discutăm. I se pare că răul nu poate fi mai mare decît e în clipa de față în România. „Dac-aș pleca de acolo definitiv, m-aș angaja pe cîteva luni la Europa Liberă, să spun tot“ — mărturisește P.

Deocamdată e la Paris pe mai multe luni pentru spectacolul de la Théâtre de la Ville și termină traducerea cu Marie-France.

Vineri 13 ianuarie

Ultimul din virușii acestui sezon e și cel mai puțin vătămător. M-a obligat doar să stau în casă (ceea ce cu vîntul și cu ploaia de afară e o plăcere) și mi-a lăsat timp de citit mai tihnit.

Cristovici îmi laudase destul manuscrisul lui Bujor Nedelcovici, refuzat în țară și trimis aici prietenei lui, un fel de 1994 cum îl intitulează Cristovici, plecînd bineînțeles de la Orwell. Citesc: e într-adevăr o utopie neagră pe linie post-orwelliană dar ne-repetitivă și atotcuprinzătoare. În ciuda faptului că numele sînt franțuzești, nu înțeleg cum a avut curajul să prezinte așa ceva la Cartea Românească. E o analiză în profunzime a sistemului comunist — cu aplicațiile lui precise în România. Acest roman politic este scris într-un stil total diferit nu numai de al său de pînă acum, dar și de cel practicat în țară, în general; frazele compacte, interminabile, frazele unor scriitori care au timp în fața lor, sînt aici abandonate. Fraze scurte, alerte, interesul stîrnit de la primele rînduri: o carte pentru Occident. Trebuie să iasă aici.

În timp ce eu citesc cartea, V. scrie despre *Jurnalul de la Păltiniș* al lui Liiceanu. Un tratat de libertate interioară totală, în plin regim ucigător de libertate.

Mă „revanșez“ asupra „lenei îngrijorate“ (expresia e din Sfinții Părinți) ce mă cuprinde, scriind la rîndul meu despre *Calea de*

acces a lui Raicu. Cronică pe care am întârziat-o mult, chiar am șovăit s-o scriu, din pricină că despre cel mai bun capitol nu puteam vorbi: e despre tata.

Mărți 17 ianuarie

Seara cină cu Lucian Pintilie și Marie-France la „Charpentier“, în Cartierul Latin. După blocarea filmului său *De ce bat clopotele, Mitică?*, din care nu vor să-i dea nici o copie finită (mixaj sunet–imagine) și pe care nimeni nu îndrăznește să-l prezinte lui Ceaușescu, complet radicalizat: visează să facă în Occident un film după *Pitești* centrat pe Calciu și apoi să se întoarcă în țară. Nu-l mai interesează spectacolele pe care le montează în mod curent, i se par lipsite de sens.

Joi 19 ianuarie

Masă rotundă în jurul cărții lui Mihai Sturdza, un „dicționar istoric și genealogic al marilor familii din Grecia, Albania și Constantinopole“, masiv — și foarte frumos grafic — volum pe care l-a scos prin subscripții și-l vinde la un preț nebun (vreo 900 F.). Cu autorul, Năsturel (a cărui surzenie face, din nefericire, progrese uimitoare), Matei C. și Cernovodeanu, care repetă de vreo trei ori că e membru al nu știu căror societăți de heraldică și a fost la multe congrese. Atîția ani de închisoare și demnitate vin să se înfunde astfel într-o enumerare de titluri.

Vineri 20 ianuarie

Telefon de la Cioran lui V. care-i trimisese un articol favorabil lui, semnat în țară de un fost mare marxist. Vorbește cu V., apoi cu mine, de toate: inexistența marxismului în România, Eliade, *Jurnalul de la Păltiniș* și „ridicolul“ iluziilor culturale (a salva neamul prin cultură, în afara istoriei) ale lui Noica, dar mai ales textul lui Vulcănescu din *Ethos*, care l-a emoționat profund. Pentru a insista asupra „cinstei“ exacerbate a lui Vulcănescu, pe atunci directorul Vămii, o amintire: la o cină, la niște prieteni, i se servește lui Vulcănescu din nu știu ce sticlă cu băutură străină, netrecută prin vamă — Vulcănescu o confiscă (!).

Mărți 24 ianuarie

Zi agitată, cu telefonul în mână:

Grație lui Goma, Albin Michel ia cartea lui Bujor Nedelcovici.

Eliade îi cere lui V. să facă o prezentare a lui pentru „Le Club français de la médaille“ care scoate o medalie M. E. Și asta pînă în 15 februarie! Telefoniez lui Christinel la Chicago să-i spun că este imposibil și să i-l propun pe Culianu. O simt cam vexată: Mircea îl preferase pe V. lui Matei Călinescu, care voia s-o facă etc. Îi telefonează lui Mircea la birou, mă recheamă: Mircea e de acord pentru Culianu. Îmi mai spune c-a avut un vis premonitoriu și îi e frică de viitoarea operație: ni-l lasă în grijă pe Mircea. Încerc s-o liniștesc și să glumesc, dar nu-mi prea vine: în clipe din astea îmi dau seama cît îmi sînt totuși de aproape.

Îi telefonez lui Culianu la Groningen și pentru asta (e imediat de acord) și pentru a-i răspunde la un text pe care ni l-a trimis despre „cazul revistei *Dialog*“, pe care dacă l-am difuza așa, am băga sigur pe toți redactorii în închisoare. Înțelege și asta. Extraordinar cu el e că înțelege mereu tot, dar nu se învață minte niciodată. Ne e însă — și el — foarte drag.

Lectorul de franceză, care a fost prins cu „romanul alegoric“ al redactorilor de la *Dialog* și a fost bătut, vrea să facă scandal în presă. Îi spun să-l îndrepte spre noi, sau spre Mihnea. De-abia de la așa ceva din presa franceză am putea deschide la radio — fără atîta risc pentru cei interesați — dosarul *Dialogului*.

Printre atîtea telefoane mai găsesc timp să fac emisiunea despre Orwell și să văd un film de science-fiction cu atmosferă oarecum orwelliană: *Le Soleil vert* (*Solyent Green*) de Richard Fleischer.

Vineri 27 ianuarie

Toată ziua la o cronică asupra cărții lui Alecu Paleologu: *Alchimia existenței* — simplă culegere de articole și chiar interviuri și răspunsuri la anchete (așa cum obișnuiesc mai toți criticii noștri, în afara lui Manolescu, să dea la tipar fără a se strădui uneori nici măcar să le pună într-o ordine mai stringentă, sau să suprimе repetițiile). Interesantă totuși printr-o obsesie etică mai unitară și

prin două portrete de-a dreptul memorabile: Steinhardt și Sergiu Al-George, ca un capitol despre „funeraliile lui Eminescu“, spulberînd legenda neprețuirii lui oficiale și a mizeriei în care a trăit.

Sîmbătă 28 ianuarie

Ședința – cenaclu la Mămăligă. Întîi vorbește el — în principiu despre Marx. Dar cum V. l-a atacat la o conferință precedentă în care-l „dezvinovătea“ pe Marx de marxism, acum e mai „edulcorat“. Marx găsim în Franța toate elementele utopice și sociologice din care-și va clădi sistemul, de parcă orice creator de „sistem“ nu și-l alcătuește cu ideile din aerul vremii. Neconvincător — și de altminteri nemergînd pînă la capăt, dar scris uneori cu formule fericite (deoarece ne citește un text scris) — V. găsește c-am fost prea agresivă apoi în discuție. La cenaclu, Basarab Nicolesco ne rezumă (citind și fragmente) cartea sa de prin 1968 despre Ion Barbu la care V. îi dă o replică de data asta ne-agresivă, dar perfectă. Prea obosiți cu toții pentru a mai urmări cum s-ar fi cuvenit un poem-testament al lui Stamatou (e grav bolnav de inimă).

Nu cred că mă repet, dar Leonid m-a distrat copios zilele trecute cînd, reproșîndu-mi c-am văzut în cartea lui *Revoluția culturală* o deriziune a istoriei (eu vorbisem de „moftul român“), m-a înștiințat că în această povestire el a avut o viziune... spengleriană a istoriei (!).

Luni 30 ianuarie

Telefon de la Mihnea: lectorul de franceză îi va face un articol pentru *L'Alternative*, nu însă și „scandal“. Cum presupuneam: cei mai mulți de la *Dialog* nu l-au însărcinat cu așa ceva. Și n-a fost *bătut* la vamă.

După emisiune, cu Rodica I., Antonia și Alain la cafenea. Rodica a citit cu pasiune o biografie a lui Borges pe care i-am dat-o de comentat pentru emisiune și ne semnalează un detaliu: cînd a venit Peron la putere, spre a se răzbuna împotriva tînărului pe-atunci Borges (scrisese ceva împotriva lui?) l-a numit din bibliotecar ce era (la o mică bibliotecă) „inspector la pui și iepuri în piața centrală“.

Văzut în sfârșit *Odiseea spațială 2001* (din 1968) a lui Kubrik, pe care o ratasem mereu. „Gîndirea“ cosmico-metafizică mă lasă mai rece: imaginația vizuală e delirantă și superbă.

Termin apoi de citit ultimul roman al lui Milan Kundera, *L'insoutenable légèreté de l'être*, care a provocat delir în mass-media. Vinerea trecută la „Apostrophes“ și Pivot dar și Leys dar și Maurice Nadeau (ultimul un mediocru) parcă se scuza că vor trata în aceeași emisiune cu Kundera despre „ne-artistul“ Orwell! Nici cea mai interesantă dintre cărțile de pînă acum ale lui M. K., mai rănită parcă decît celelalte și mai muzicală: nu mă convinge că M. K. e cu adevărat un scriitor atît de mare pe cît este uns și decretat. O continuă ambiguitate și mai ales relativizare dau o impresie de profunzime care mi se pare doar o aparență. N-a surprins kafkaianul istoriei suferite (ca Zinoviev), ci a redus-o doar la o componentă a deriziunii fragile din orice existență. Acea „légèreté“ care dă prozei lui și grația, și muzicalitatea, și tonul inconfundabil, îi sfidează în același timp înrădăcinarea în cutremurele vremii și ale adevăratei mari literaturi. Dar poate mă înșel. Îl citesc sedusă și iritată, niciodată fascinată.

Telefon de la Christinel. Se va opera la 16 martie (în ciuda vișului: Anne Unwald în cursul unei recepții într-o casă plină de flori: îi declarase: să știi că în aprilie te așteptăm să te muți la noi). În plus, Mircea îi spusese într-o seară, pentru prima oară de cînd sînt căsătoriți: Nina — numele primei lui soții, moartă de cancer. Mă anunță că ne va trimite o fotografie a lui Mircea cu barbă, să ne obișnuim cu ideea.

Telefon de la Radina: ar fi murit Aurel State, care împreună cu Fonea, ar fi fost groaznic bătut, acum cîteva luni, la Securitate. Cam în același timp au fost anchetați de Securitate, din nou, Țuța și Marcel Petrișor.

Bietul State, de-abia acum îi apare în limba română o carte care, dacă s-ar fi mulțumit să facă din ea o mărturie, ar fi fost de neînlocuit: amintirile unui prizonier la ruși, în cursul războiului. Din păcate a făcut literatură.

Vineri 3 februarie

Scriu cu rezerve reținute — și tocmai de aceea cu dificultate, despre romanul lui Kundera pentru „Teze“. Atît mi le înmoi — re-

zervele — încît pînă la sfîrșit nici nu mai știu dacă aveam dreptate să le am.

Seara la televiziune: *Les dames du Bois de Boulogne* de Bresson, pe care-l revedem nu fără oarecare teamă: păstrasem amintirea unei capodopere. Nu datează de fapt, dar evident impactul nu mai e același. E drept că după aceea Bresson ne-a obișnuit cu un îngheț al sensibilității atît de deplin că *Les Dames* pot apărea aproape lăcrămoase. Cineva scrisese despre Bresson — și-o amintește Jean Tulard în excelentul său *Dicționar al cinematografului* — că are drept ideal un ecran alb în timp ce o voce în off ar citi monocord *Discursul asupra metodei* de Descartes. De fapt, cînd m-am despărțit de Bresson, iar austeritatea lui a început să mi se pară uscăciune? Mi-aduc perfect aminte, o dată cu *Pick-pocket*, în care muzica lui Mozart suna inutil alături de imaginea care n-o chema și n-o justifica.

Sîmbătă 4 februarie

Sosesc pe la noi, în jurul orei 9, Goma și Ileana Mălăncioiu. Doar două ceasuri de vorbă, trebuie să ajungă cu metroul în celălalt capăt al Parisului (stă la Tertulian și Georgeta Horodincă).

Așteptam o exaltată (ieșirile ei la Consiliul scriitorilor sînt legendare), pare ponderată, obiectivă, măsurată.

Ne povestește că:

— Jebeleanu într-o ședință a spus că e anormal să fie sărbătorit Lovinescu în timp ce fiica lui (a cărei fotografie o ținea pe birou) este calomniată de presa „de dreapta“ din țară.

— Alecu Paleologu l-a citat pe Goma, tot într-o ședință spunînd despre nu știu cine că nu trebuie persecutat pentru a-l forța, ca pe Goma, să...

— Bălăiță s-a purtat recent foarte curajos, luptîndu-se pentru autorii Cărții Românești cu prilejul unei „analize a producției“ prin care se încerca desființarea editurii și neacceptînd noi redactori trimiși direct de la Partid. Printre cărțile aprobate de Bălăiță, care s-au întors de la cenzură refuzate, era și a lui Mazilescu ce urma să fie topită. B. ar fi spus că-și asumă răspunderea și le-a trimis înapoi la cenzură.

— Mai puțin severă ca alții cu D. R. Popescu. Îl crede mai curînd incapabil să conducă decît instrumentul Partidului pentru a suprima Uniunea. Dar a prins gustul puterii...

Mărți 7 februarie .

Marie-France la prînz cu traducerile din cronicile (entuziaste) apărute toamna trecută la Minneapolis, unde Pintilie a montat la teatrul lui Ciulei *Pescărușul*. Nimic n-a trecut, bineînțeles, în presa din țară despre acest succes, așa că le vom da noi.

Seara, lung telefon cu Mihnea despre colocviul de joi și vineri asupra totalitarismului (organizat de École des Hautes Études) și la care l-am trimis pe Matei în reportaj. A plecat pentru o săptămînă la București tînărul gazetar de la *Le Monde* care o înlocuiește pe Bousoglou și cu care am stat astă toamnă inutil de vorbă atîta timp. Îi va lua și un interviu „tînărului“ Nicu Ceaușescu. Mihnea plin de încredere. Eu mai puțin. Cînd se duc prima oară în Est, mai toți vor să-și dovedească în primul rînd că nu se lasă influențați de exilați și știu să descopere totul prin ei înșiși.

Pînă și Bernard Guetta făcuse așa și revenise cu niște prime articole destul de oarecare, era însă încîntat.

Goma cu proiectele sale pentru Internaționala Rezistenței:

— Revel, după ce și-a înfrînt aversiunea pentru Internaționala Rezistenței (din pricina caracterului „municipal“ al primei sale manifestații) și-a de comandat data de lansare a cărții sale în Italia pentru a participa — și chiar, poate, prezida — masa rotundă despre Yalta alături de Besançon, Nekritch, Heller, Branko Lazitch etc.

— Tavernier de la Pen-club e gata să acopere prin Pen-club niște premii pentru scriitori din Est, pe care le-ar da, de fapt, Internaționala.

— Goma vrea să pună la punct Fundația care să dea bursele și să publice cărțile și descoperă numai fundații europene peste tot. Macciocchi l-a invitat la Veneția — ea se ocupă de cultură la Parlamentul European — Chirac înființează și el nu știu ce sector cultural la Primăria Parisului, Pierre Emmanuel se cam întrea-bă de ce nu s-ar da banii Fundației sale, lărgindu-i-se atribuțiile

și renunțându-se la unele tabu-uri existente (de ex. să nu se dea burse celor care nu se mai întorc).

Vineri 10 februarie

A murit Andropov ieri. Chiar dacă nu schimbă mare lucru, un monstru mai puțin.

Sîmbătă 11 februarie

Ieri a murit pe terasa noastră un porumbel. Scriam — și scriam prost — de-a lungul agoniei lui. Nu puteam face nimic și proximitatea acestei agonii mi-era greu suportabilă.

În afară de Cristovici care voia să bea șampanie, moartea lui Andropov lasă mai pe toată lumea indiferentă. „Mașina“ sovietică dă impresia că poate merge (adică sta pe loc) și singură. Fără șofer. Totuși A. era acela care lichidase disidența. Măcar pentru atît și tot merită să răsufăm — o clipă — ușurați.

Nici nu pomenim însă de moartea lui cu Stoichiță venit cu soția (o catalană frumoasă) spre seară. E drept că la restaurant e plin și prea mult zgomot pentru a discuta liniștit. Vorbim mai ales de Liiceanu (cu *Jurnalul* său) și de Pleșu. Stoichiță nu înțelege cum nu se hotărăsc să rămînă aici. Prevede o întoarcere grea în țară pentru Liiceanu care și-a făcut cu *Jurnalul de la Păltiniș* dușmani și printre cei buni (vezi Alecu).

Duminică 12 februarie

Telefonăm spre seară lui Pleșu să avem vești de la Liiceanu operat la rinichi. Operația a reușit, dar pacientul e foarte deprimat (mai mult ca de obicei?). Pleșu, care l-a văzut azi după-amiază, ne spune cu o urmă de umor că Liiceanu l-a întrebat dacă crede că... viața are vreun rost. Nu-l întreb, la rîndul meu, ce crede. Îi mulțumește lui V. pentru cronicile despre *Jurnal*. Au primit una și de la Nego, „cam exterioară“, spune Pleșu.

Încă de ieri îl rugasem pe Stoichiță să-i telefoneze mamei lui Liiceanu ca să știm cum a decurs operația. Uitasem: cărțile lui Stoichiță au fost retrase din librării după ce a vorbit în emisiunea mea și la frate-său (Papilian) vin mereu securiști. Îl sfătuim

JURNAL

pe Stoichiță să strecoare într-o convorbire telefonică acasă vagi amenințări bune de înregistrat. Altădată, mergea perfect. Acum, nu mai știu.

Martți 14 februarie

La televiziune: înmormîntarea lui Andropov: urmașul, Cernenko (e drept că la Moscova sînt minus 15 grade), nu reușește să-și ducă mîna pînă la șapcă și nici să-și rostească discursul fără poticniri. Pare mai bolnav decît Andropov cînd a luat puterea. Alt provizorat în gerontocrația dominantă.

V. vine de la poștă cu presa din țară: dezgustați amîndoi vîzînd că Academia de Științe din New York (ce-o mai fi și asta?) l-a cooptat membru pe... Eugen Barbu! Peste vreo săptămînă FE va da detalii care lipsesc de sens indignarea mea: e o Academie în care oricine se poate înscrie plătînd o cotizație! Există și o secție pentru elevii de liceu... După atîția ani de strădanii pentru a-i toci agresivitatea, și a-l demonetiza (e drept, foarte ajutați de el însuși cu plagiatul) vine o instanță din America să-i aurească blazonul ruginit. Are dreptate Soljenițin: tot ce putem cere occidentalilor e măcar să nu se bage, să nu ne ajute tiranii. E drept că Soljenițin se gîndea la strategia mondială și comercială iar eu numai la specimenul de pe malurile Dîmboviței. Fiecare la cine și ce poate!

Joi 16 februarie

Aseară cu Ileana Mălăncioiu la restaurant. Revine asupra ultimei atitudini neașteptate a lui Bălăiță și îi cam reproșează lui V. că l-a atacat pe Jebeleanu, cînd a primit o decorație (era, îmi amintesc, una din cronicile lui cele mai inspirate). Dar recunoaște că e „subiectivă”. — J. e idolul ei. Ne lasă ultima carte de poeme, cu o dedicație pe atît de patetică pe cît de sobră e în conversație.

Vineri 17 februarie

Lungă convorbire telefonică cu Sandra pentru a ști data exactă a morții lui Vulcănescu. Îmi spune că are ecouri asupra emisiunilor lui V. care, de nu știu cîte săptămîni, difuzează *Ultimul cuvînt*

al lui Vulcănescu, apărut în *Ethos*. Unii — spune Sandra — le înregistrează. Cred și eu! Îi cer versiunea exactă a morții tatălui ei, mă întreabă cum a murit mama — numai închisori. Ele, Sandra și Măriuca au dus flori ani de zile la un mormînt pe care îl credeau al tatălui lor. Cînd a fost dezgropat, nu era el. Eu nici nu știu unde e înmormîntată mama. Ce convorbire! Și pe un ton firesc.

Telefon, după Sandra, de la Paul Goma: i-a chemat disperată Ileana Mălăncioiu: i s-au furat în metro toți banii și biletul de întoarcere. Îi spunem să treacă mîine să ia cîți bani avem în casă. Dar bineînțeles că nu-i vor ajunge.

Sîmbătă 18 februarie

Înmormîntarea mamei lui Barbăneagră — disperat.

Duminică 19 februarie

Telefon de la Wolf von Aichelburg care stă la Rainer. Ar fi vrut să ne vadă: eu am și guturai, bronșită, și lumbago, V. răceală (ce serie!) n-avem timp. Amabilități la telefon.

Martți 21 februarie

Zi risipită în telefoane. Dar nu inutile. A început aseară, cu Mihnea: știri de la Rosenthal (corespondentul agenției France Presse de la Viena — care a fost la București) și Krausé de la *Le Monde*, care s-a dus la fața locului în România să-și confirme ce știa de la noi.

L-au văzut pe Tudoran, care n-a primit încă invitația de la Pen-club. Bietul Tudoran se așteaptă ca Pen-clubul să-i trimită și biletul de drum pentru el și familie.

Botez s-a plîns că a trimis articole prin Ambasada americană care n-au sosit niciodată.

Unul dintre gazetari a încercat să-l aibă la telefon pe Dan Petrescu, cumnatul lui Culianu — fără rezultat. E cel implicat în povestea cu cooperantul francez, Réchon, care a fost prins la vamă cu scrisori și mesaje de-ale lui către Culianu, în urma cărora au avut de suferit toți cei de la revista *Dialog*. Pentru toți s-a aranjat pînă la sfîrșit, doar pentru Petrescu, nu. Réchon a scris un articol pentru *L'Alternative* care va apărea în aprilie.

Telefonez lui Culianu, care-l cheamă la Iași pe Petrescu: *statu quo*. Peste două săptămîni își va prezenta manuscrisul unei cărți la editura Albatros, revizuit conform indicațiilor. Îl sun din nou pe Mihnea: nu vom difuza prin FE articolul lui Réchon decît dacă nu se aranjează cazul lui Petrescu (fost deținut politic).

Tot marți, telefon de la Ileana Mălăncioiu care a găsit de la unii, de la alții bani pentru biletul de întoarcere și a ajuns aproape să se bucure de ce i s-a întîmplat, deoarece i-a îngăduit să-și dea seama ce „minunați sînt oamenii”.

Vineri 24 februarie

O uimitoare scrisoare de la Steinhardt. Crezînd că ne-am supărat pe el fiindcă nu mai poate să ne trimită cărți, Steinhardt și-a construit un întreg scenariu în care totul e interpretat în funcție de această supărare — care, bineînțeles, n-a existat.

V. nu-l mai numește în „Revista presei” ca să nu-i facă rău pomenindu-l prea des de cînd a fost chemat la Secu pentru legăturile cu noi.

La cronică despre cartea lui, mă întrebam cum de îi înregistrează pe Vlaicu Bârna și Căprariu. Era o mică rezervă pe un fond entuziast. Și explică, se scuză, acuză, totul ia aspectul unei catastrofe.

Pînă aici dezolarea de a-l vedea nefericit în urma celui mai stupid *malentendu*. Uimirea intervine mai tîrziu: Steinhardt ne amintește ce-a făcut el pentru noi (vizita la mama lui V., cumpărarea cărților, dusul la poștă, compromiterea verei sale), atacă pentru a se apăra (a scris despre *Săptămîna nebunilor* a lui E. Barbu și deși n-am revelat-o, se simte vinovat — atunci contraatacă: că oricît am fi de porniți împotriva oamenilor, nu trebuie să ne transpunem ura asupra cărților. De parcă *Săptămîna nebunilor* n-ar fi un *navet*).

Mai mult: se plînge: că Arșavir și el, cînd Eliade a cedat o parte din drepturile de autor pentru Ben Corlaci (care făcea greva foamei spre a-și obține familia), au găsit că mai bine le dădea banii lor decît acestui păcătos; că Ionescu ar fi putut să-și trimită cărțile la Rohia... etc. etc.

Un Steinhardt cu totul diferit de „sfîntul” pe care-l cunoșteam, nu numai cu vanități literare (cel mai puțin grav) dar și cu resen-

timente, și ținînd catalogul faptelor bune pe care le săvîrșește pentru ceilalți. O rugăm, prin telefon, pe Ileana Mălăncioiu să-i spună că nu sîntem supărați pe el (fără a-i spune de ce), iar pe Marie-France să-i scrie. Trebuie să-l liniștim. Dar cine ne va liniști pe noi?

Marți 28 februarie

Telefon de la Vlad Georgescu: va trece prin Paris la 9 martie directorul secției române de la Vocea Americii, Edward Mainland, care vrea să mă vadă, să-i recomand redactorii pentru Vocea Americii. Are trei posturi libere. Îi dau numărul de telefon de la Megève, dar telefonăm imediat lui Pleșu. Ocazia pentru el și Liiceanu e unică dacă vor cu adevărat să rămînă, ceea ce de altminteri nu-i invităm să facă. Pleșu va discuta cu Liiceanu, care e ceva mai bine — deși nu cu totul — și se va întoarce, în principiu, pe la sfîrșitul săptămînii acasă. Ce discuții vor fi între ei! Au numai trei zile să se decidă, în cazul afirmativ trebuie să-i pun în contact cu Vlad G. care la rîndul lui... și așa mai departe. Cu toate că ar fi singurul mijloc să rămînă la ceva sigur și să primească un azil politic, nu știu dacă, în locul lor, aș primi...

Tot marți telefonez lui Christinel care se operează joi și, tot făcînd vis urît după vis urît, se teme.

Miercuri 29 februarie

Expoziția de tapiserie Ariana Nicodim. În ciclul „Maramureș” — o totală originalitate.

Joi 1 martie

Ieri telefon de la Andrei Pleșu. A fost atît de șocat de sugestia cu Vocea Americii, încît pe moment i s-a tăiat respirația și n-a mai știut ce să întrebe. De-atunci discută mereu cu Liiceanu. Îl lămuresc cît pot.

Vineri 2 martie

Giza, joi seara, telefon: Am vorbit cu Mircea, operația lui Christinel a reușit și a fost ușoară.

Sîmbătă 3 martie

Telefon la prînz de la Liiceanu revenit acasă. Tot cu Vocea Americii. Unde sînt mai utili Pleșu și cu el? În țară, bineînțeles. Dar dacă se înrăutățește cultural, vor mai fi?

În *Le Monde* de săptămîna asta, cele trei (lungi) articole ale lui Krausé. Nici bune, nici rele. „Obiective“. Adică pendulînd. Adică stilul *Le Monde*. Cel dinainte de Lucbert, Bousoglou și Guetta. Și cînd mă gîndesc cît timp am pierdut cu Mihnea să-l „alfabetizăm“!

Duminică 4 martie

Telefon direct lui Christinel în camera ei de spital. Începuse o infecție și au pus-o sub antibiotice. Speră în opt zile să fie din nou acasă.

La prînz, la telefon Liiceanu și Pleșu. Răspunsul — cum ne așteptam (oarecum) — negativ. Liiceanu se scuză, își cere iertare. N-are de ce. Nici noi nu știm cum ar fi fost mai bine. Pleșu sintetizează — cu umor — situația, și-o încheie într-o formulă: „Stoi-chiță rămîne aici să urmeze soarta lui Mircea Eliade, și noi ne întoarcem să facem ca Mircea Vulcănescu.“

S-au tot chinuit pînă seara tîrziu, ieri, apoi a căzut peste ei o pace nouă cînd și-au spus „nu“.

Va fi cumplit — spune tot cu umor Liiceanu — cînd ne va fi tare greu în țară, ne vom spune: acum am fi putut fi la... Washington.

Luni 5 martie

Plecăm la Megève fără mare entuziasm. Eu cu o amenințare de lumbago mult acuzată de un osteopat antipatic sau sucit care mi-a sabotat moralul dacă nu și coloana vertebrală.

Ultima criză mare am avut-o acum zece ani la Crans. Sper să nu se repete scenariul la Megève. Dar acum nu mai putem da înapoi: totul e aranjat, de la apartament pînă la emisiuni, biletele de tren și chiar și taxi-ul comandat.

În ultimele zile, între aranjamente prin casă și bagaje — totul cu o prudență maniacă, măsurîndu-mi gesturile — am citit ultimul roman al lui Abellio, *Les visages immobiles* — palidă oglindă

a romanului care ne-a entuziasmat pe vremuri pe V. și pe mine, *Les yeux d'Ezéchiel sont ouverts*. Nu numai vârsta entuziasmului nostru nu mai e aceeași, dar nici a lui Abellio (care acum mi-mează pasiunea) și nici a Europei în care revoluția nu mai poate fascina pe intelectuali.

Marti 6 martie

De vineri 9 martie pînă vineri 16, cu Ella. Înainte și apoi numai V. și cu mine.

În afara unei singure zile și a cîtorva fulguri în penultima zi, soare tot timpul cum nu mai văzusem atît de statornic de cînd merg la Megève. V. se plînge de monotonia soarelui.

Citesc vreo două cărți: un roman politico-politist scris de doi disidenți *Une place vraiment rouge* și, în sfîrșit, *Le nom de la rose* de Umberto Eco.

Marti 20 martie

Paris.

Trecerea de la un regn la altul, ca totdeauna, agitată.

La cafea, Goma cu Ana și... flori. Mîine încheie la Albin Michel contractul pentru manuscrisul lui Nedelcovici. Restul: plictiseli ale Internaționalei Rezistenței cu Renata (iremediabil rusificată) și telefonul lui Furdui care a „ales libertatea“ și l-a înjurat sistematic și violent pretinzînd că el, Goma, ar spune exilaților să nu-l primească în casă. Goma n-a spus, bineînțeles, nimănui nimic. Același Furdui venise la mine acum cîțiva ani cu un manuscris (piesă de teatru): *Le dissident*, oarecare, pe care cred că l-am dat lui D. Popescu (actorul). Va trebui totuși să-l caut, fără de care înjuriile se vor deplasa, probabil, spre noi.

Telefon cu Liiceanu (care ne-a trimis restul corespondenței pe marginea *Jurnalului* și îndeosebi răspunsul către Alecu Paleologu). Liiceanu și cu Pleșu ne telefonaseră la Megève speriați: îi chemase Goma de la Paris și amîndoi crezuseră că e... ambasada.

Joi 22 martie

Telefon de la Liiceanu. Carmen a fost anchetată de cinci-șase ori la Securitate, să știe dacă ne-au văzut. Mare vîlvă în urma emi-

siunilor lui V. despre *Jurnal*: securiștilor le era frică să nu provoace un pelerinaj la Păltiniș (!).

Versiunea Securității „cu mânuși“ e că Liiceanu și Pleșu fiind „persoane importante pentru cultura română“, vor să-i „protejeze“. Cum spune L., care nu și-a pierdut umorul: autoritățile cred probabil că se bat pe ei universitățile străine să-i țină în Occident. „Băieții“ au citit *Jurnalul* și i-au apreciat sinceritatea, deși nu sînt totdeauna de acord cu anumite „puncte“. Sînt furioși pe Stoichiță că a colaborat la FE.

Impactul emisiunilor e din ce în ce mai mare la autorități. Am devenit pentru ele o adevărată obsesie. Astfel, după emisiunea cu filmul — oprit — al lui Pintilie și cu cel interzis al lui Daneliuc, l-au chemat chiar a doua zi pe Daneliuc să-i spună că filmul lui nu-i „chiar așa interzis, cum s-a spus la FE“, și că nu există nici o problemă Pintilie. — Că „ei“ sînt conștienți de valoarea lui (altul de „protejat“) și că scoțîndu-se unele scene, filmul lui va ieși.

Joi seara la premiera lui Pintilie cu *Arden*. Pentru prima oară nu-mi place.

Miercuri 28 martie

Telefon de la Oprescu: Liiceanu e operat din nou azi la rinichi, cînd nu se aștepta la așa ceva. V. și cu mine sîntem îngrijorați.

Pesimismul activ al celor doi (Liiceanu și Pleșu) are din păcate a se nutri acum din ceva real. Pleșu nici n-a răspuns pentru bursa din America: are motive „personale“ și extrem de urgente de a se întoarce în august în România. Păcat de nefericirea lor.

Joi 29 martie

Seara la Odéon spectacolul *Ionesco* cu care Roger Planchon a sfîrșit prin a sosi la Paris (premiera a avut loc pe cînd eram la Megève).

Spectacolul prea lung și ușor didactic din pricina lui Planchon care nu s-a mulțumit să îmbine cele două piese ale lui Eugen: *Voyage chez les morts* și *L'homme aux valises*, ci le-a adăugat fragmente de jurnal și confesiuni ale lui Eugen (unele publicate, altele inedite) care ferindu-se de literatură conțin — la modul naiv, sau convențional — marile întrebări în fața vieții, morții etc.

Spectacol fals intitulat *Ionesco* deoarece din opera și existența lui nu reține decît ultima fază, depresivă, „dominată“ de deșertă-

ciunea deșertăciunii. Dar Eugen nu s-a mulțumit de-a lungul existenței sale să culeagă cenușa de pe frazele Ecclesiastului; într-o primă perioadă: a fracturat teatrul și limbajul său. Acesta este Ionesco pe care nu va putea să nu-l rețină istoria teatrului — și a literaturii; nu neapărat pe cel care a conjugat frica de a muri — sau în orice caz nu numai pe el.

Spectacol ușor deformat și din punct de vedere al atitudinii politice a lui E. Alegînd doar fragmentele în care Eugen în fața coșciugelor lui Adamov și Sartre spune că diferențele ideologice dintre ei n-aveau importanță, Planchon trece cu buretele peste curajul de o viață al lui E. care și-a îngăduit să fie împotriva comunismului (și s-o scrie) de-a lungul unei întregi perioade în care o astfel de atitudine te izola iremediabil. Tot astfel, alegînd niște pagini de jurnal inedite asupra conflictului din Orientul Mijlociu și punîndu-le în scenă, Planchon le anulează pe toate celelalte împotriva comunismului și Gulagului. În loc să salute în Eugen pe premergătorul demarxizării actuale, Planchon pare a-l acuza de a fi avut dreptate. Să fie din pricină că el însuși, Planchon (așa cum i-o reamintește Colette Godard în *Le Monde*) se pregătea pe acea vreme să scrie o piesă despre... Stalin.

Spectacol uneori de prost gust: coșciugul deschis care-l așteaptă pe Eugen, deriziunea sabiei și tricornului de academician etc.

Spectacol prea bogat și apăsător, cu o proastă direcție de actori. Nici măcar Carmet, salutat de toată presa, nu ne-a convins pe V. și pe mine.

Fac deci o întreagă emisiune despre două spectacole care nu mi-au plăcut (acesta și *Arden* de Pintilie) fără s-o pot spune (din motive diferite): Pintilie — filmul pe care trebuie să-l scrie la București, Eugen — să nu-l demoralizez (deși nu el e de vină, ci Planchon).

Dar nici că mi-au plăcut nu spun.

Duminică 1 aprilie

Crima de la ambasada română.

„Iată o zi care începe bine“ — exclamă Mihnea la telefon. Agitat, în orice caz. Un inginer atomist de 52 de ani, Nicolae Iosif, este aruncat, la ora 9 dimineața, cu un pumnal în inimă, de la o fereas-

tră a Ambasadei române, pe avenue Bosquet. Telefoniez lui Suzy să alerteze FE, îmi telefonează Dupoy (de la *Le Quotidien*) etc.

Lungi reportaje pe TF1 și A2, pe France Inter, reporterul vorbește violent de afaceri de spionaj (amintește de afacerea Tănase) care nu va putea fi camuflată și nu va îmbunătăți nici reputația lui Ceaușescu, nici relațiile franco-române.

Mihnea care crede, ca și noi, că Ambasada a ucis pe un agent *retourné* de DST, „pregătește” presă. Mîine, în *Le Quotidien* — pe o pagină — *Le Matin*, *Libé* vor apărea lungi articole, inspirate de el — cu reamintirea afacerii Caraman, a rolului lui Aninoiu (actualul ambasador) și a marinarului român descoperit cînd au fost arestați doi membri importanți din „Action Directe”. România oficială va reveni deci, cu crimele ei, „à la une des journaux”.

Luni 2 aprilie

Reportajele asupra crimei de la Ambasadă continuă la Televiziune. Au apărut și în *Le Figaro* și în *Le Monde* unde e numit și V. și în *France Soir* de unde îmi telefonează un gazetar pentru alt articol mîine. Nu dau de Vlad G., vorbesc cu Stroescu să dea sau mai curînd să redea importanța acordată crimei de presa franceză. În toată agitația de la radio, Lydia îmi dă altă scrisoare, lungă și pe franțuzește, a lui George Barbu, în care istoricul se dă de gol, e în grupul manipulat (în frunte cu Manoliu) și care neiertîndu-i lui Goma că e disidentul numărul 1, și Europei Libere, că nu îi ia în serios, atacă „obiectivele” arătate cu degetul de București și în același timp cu Bucureștiul.

Martți 3 aprilie

Dna Istrati și Al. Talex veniți pentru centenarul lui Panait Istrati la Valence și Nisa și pentru publicarea unui volum de P. I. la Gallimard, *Le Pèlerin du cœur* (alcătuit de Talex).

Vor să-l vadă și pe Goma, căruia îi telefonez și sosește. A venit azi noapte de la Veneția (Congresul european al culturii) și dimineața la 6 și jumătate l-au trezit de la France-Inter, unde a dat un interviu la jurnalul de la 8 (crima de la Ambasadă).

Le Quotidien are trei pagini P. I., dintre care una ocupată cu un interviu dna Istrati – Talex.

Joi 5 aprilie

Aflăm de la P. că Steinhardt a publicat în *Familia* un articol împotriva *Jurnalului de la Păltiniș* (probabil din pricina lui Alecu P.), acuzându-l de estetism, catarism și alte păcate capitale. Nu înțelegem nici V., nici eu, ce se petrece cu St. E al doilea semn al unei evoluții surprinzătoare.

Tot împotriva *Jurnalului de la Păltiniș*, dar de data asta deloc surprinzător, un articol violent în *Luceafărul*, semnat de un necunoscut (Stroe?), în care atacându-l ca anti-protocronist pe Liiceanu, îl somează și pe Noica să se delimiteze de el.

Luni 9 aprilie

Seara la Espace Cardin, premiera lui Gigi Căciuleanu cu Théâtre de Rennes. Primul balet — de omagiu lui Cocteau — cam disparat și oarecare. Al doilea, plin de acel umor care asigură coregra-fiilor sale un loc aparte în baletul modern — foarte bun. În al treilea, un *pas de deux* cu Ruxandra Racoviță, de-a dreptul excepțional. Nu s-a mai înfățișat iubirea cu atîta puritate pe scena contemporană de cînd a fost invadată de întregul cortegiu al sexualităților agresive. În ciuda muzicii (*Trio* de Ceaikovski) poate că de multă, foarte multă vreme n-am mai văzut trecînd cu atîta putere rampa sentimentul cuplului care se face numai pentru a se lăsa desfăcut de tăcere.

Îl invit pe Gigi C., cu Ruxandra R. și Mastacan (care semnează regia) la o masă rotundă vineri. — O merită din plin.

Miercuri 11 aprilie

Virgil atacat în numărul 58 din serialul lui Artur Silvestri (*Luceafărul*) ca fost legionar care a scris poeme pentru Căpitan (!!!). Ca și la Eugen Barbu: calomnie fără urma vreunei rușini.

Întîlnire într-o cafenea cu Nini Orezeanu și soția. După o oră de discuții amicale, îmi spun că României, dacă ar scăpa de comuniști, i-ar trebui probabil o generație să-și revină din spionită și *règlements de compte*. Săracii, suspectează pe toată lumea: și pe

biata Nicolette Franck — care e „într-un grup de agenți“. Cum să fie agenți, replic eu, dacă scrie mereu împotriva comuniștilor? Asta e acoperire! mi se răspunde doct.

Sau: în România toți scriitorii fac realism socialist și propagandă regimului. Ca Serdici.

Sau: cine a fost în partidul comunist, să nu vorbească la radio. „Ce facem cu Soljenițin — le răspund, doar a fost în tinerețutul comunist. Ce ne facem cu Koestler? etc. etc.“ Altfel amabili și deloc contrarianți.

Să te mai miri de starea actuală a exilului, atât de dezinformat și manipulabil? Plec de-acolo cu o stăruitoare senzație de oboseală morală.

Joi 12 aprilie

Telefon de la Hăulică, în drum spre Canada, și cu care cinăm. Mai pesimist ca oricând: nebunia lui Ceaușescu care demolează Bucureștiul pentru a demola, e incomensurabilă. În plus, oamenii au ieșit foarte slăbiți din iarnă (foc în case între 7 și 13 grade). Detalii, scene:

— După difuzarea ciclului Vulcănescu în „Povestea vorbeii“, un șofer de taxi îi spune lui H. „marii noștri învățați pe care i-am asasinat: Iorga și Vulcănescu“.

— La o coadă, soția lui Eugen Barbu o vede pe Ioana Crăciunescu și lansează tare (era după cronică pe care V. o consacrase poeziei I. C.) — „Cine le-o fi dus cărțile?“

Duminică 15 aprilie

Am citit săptămîna asta o carte de proporțiile unei broșuri: *Courrier Paris-Stanford*: corespondența dintre Alain Besançon (profesor în America) și Jean Plumyène rămas la Paris. Nu-mi închipuiam că Besançon are atîta umor și de asemenea calitate. În plus, e inenarabil să-i vezi pe amîndoi acești experți în totalitarism transformînd cea mai mică imixtiune a socialiștilor, sau lectura ziarului *Le Monde* (detestat de amîndoi), sau deciziile guvernamentale, în tot atîtea semne precursorare de albanizare. Refugiații din Est sînt niște statui de liniște și echilibru pe lîngă ei. Cum totul e însă acoperit de o cuceritoare auto-ironie, lectura e o încîntare.

Îi telefonez lui Besançon (în sudul Franței) să i-o spun; la rîndul lui e încîntat.

Luni 16 aprilie

Primit studiul lui Tudoran despre „intelectualii români“.

Primim un plic de la Botez: studiul promis de Dorin Tudoran pentru *L'Alternative*. Mihnea i-a cerut 20 de pagini maximum: el a trimis 70!

Nu încep să-l citesc decît seara tîrziu, cînd ne întoarcem de la cinematograful, unde vedem în sfîrșit *Un amour de Swann*. Execrabil. Din Proust n-a mai rămas decît anecdota: o poveste de dragoste care ar fi putut tot atît de bine să-i aparțină lui... Maupassant. În schimb, au fost pur și simplu adăugate scene nu erotice, ci de-a dreptul pornografice. Schloendorff a vrut probabil să-l „modernizeze“ pe Proust demistificîndu-l: adică dăruindu-i lui Swann porniri pederastice chiar în legăturile lui cu femeile. Iar Doamna Verdurin are vulgaritatea unei precupețe.

Filmul nu arată decît un singur lucru: cum poate fi evacuat un autor din propriul său text. Anti-Proust prin excelență.

Mărți 17 aprilie

Seara telefon cu Liiceanu și Pleșu. În plus, un nou lot de „corespondențe“ pe marginea *Jurnalului de la Păltiniș*, trimis de Liiceanu. Ar putea în curînd constitui un nou volum.

Sfîrșesc de citit „studiul“ lui Dorin Tudoran. Orice urmă de prudență a dispărut. Radicalizare. Tot sistemul comunist e pus în chestiune.

Mihnea mă roagă să-l ajut să-l reducă la jumătate. V. ar vrea să-l publice integral în *Ethos*. Dar cum să știm dac-ar fi de acord? Un excelent portret (nenumit dar transparent) al lui Breban, luat drept tip de „agent de influență“. Convingător, chiar dacă nu va fi adevărat. Tudoran încearcă să explice de ce intelectualii români sînt singurii care nu s-au revoltat în Est. Explicațiile sînt neîndestulătoare, deși deseori sugestive. În orice caz, curajul e extrem: e textul cel mai radical sosit de la un scriitor din România.

Joi 19 aprilie

Ieri i-am trecut lui Goma textul lui Tudoran, care l-a încântat.

Telefon de la Sanda Sto. A primit de la Sanda Golopenția un fel de memoriu-protest — articol semnat și de Matei Călinescu și de Nemoianu întru apărarea lui Iorgu Iordan (!?) atacat de „no-ua dreaptă“ de la București. Ar vrea să treacă și în *Le Monde*. Pesemne c-au înnebunit acolo în America, uitînd că Iorgu Iordan este un stalinist nepocăit și — chiar atacat de derbedei —, n-a fost mai puțin unul din stîlpii regimului comunist. Mă înfurii, ne înfuriam. Îi telefonez și lui Mihnea (care e și mai radical ca mine, găsind că Iorgu Iordan a fost atacat pe bună dreptate pentru un dicționar cu nume de familie pe care le-a „bulgarizat“ cît a putut).

V. îmi și își amintește cum îl ataca pe Petrovici chiar și în recen-tul său volum de *Memorii*. Îl ambalez și pe Korne ca să nu treacă o astfel de apărare a lui I. Iordan în pagina americană a *Luptei*. Dacă sîntem anti-comuniști și nu numai anti-ceaușiști, cum și de ce să aperi pe unul dintre primii mari colaboratori ai acestui regim, în plus — repet — nepocăit? Iată cu ce aberații ne putem pierde timpul și... nervii.

Vineri 20 aprilie

La Mihnea după-masă pentru a tăia, cu Anne Planche și el, din textul lui Dorin Tudoran (V. s-a hotărît să-l publice integral în *Ethos*; e un pasaj într-un P. S. a lui Tudoran care o îngăduie). Per-plexitate pe marginea tabloului (transparent) al lui Breban pe care-l face agent de influență. Cel mai bine scris, dar și cel care pentru un străin e fie prea enigmatic (nu ca noi care cunoaștem modelul), fie prea clar (acreditînd la limită teza că toți cei care fac du-te vino, ar putea fi agenți). Din moment ce va fi publicat integral în *Ethos*, ar putea sări în *L'Alternative*. Tot trebuie să taie mai mult de jumătate.

Sîmbătă 21 aprilie

Sîmbăta Paștelui.

Nu mergem la biserică. Nu mergem nici la Maria B. unde se reunesc toți prietenii. V. are de lucru; eu, ca totdeauna cînd nu

sînt îmbrîncită de lucrul excesiv, aproape extenuant, cînd mă găsesc disponibilă (de fapt ar trebui să fac corecturile la Jurnalul tatei) cad în *caford* (azi s-ar spune *depresie*). Mai ales de Paști: copilăria, govia la Crușeț, tot ce se întîmpla în România și în copilărie. O altă viață. De care nu mă vindec.

Luni 23 aprilie

Seara, la Laura și Mihai Korne.

La Korne multă lume. Cinăm în grădină pe un timp de vară exagerat care ține de vreo săptămînă și tot nu mă obișnuiesc cu el. Îl cunosc acolo și pe Dan Grigorescu (cel care face reportaje pentru FE). Îl cheamă Negroponte și-mi spune că nu ne-am mai văzut de 50 de ani (!!).

Mărți 24 aprilie

O bună parte din zi ocupată cu... pompierii. Descopăr în glastrele de flori de pe fereastra lui V. (fără flori, ci doar cu pămînt) că viespile și-au făcut acolo gropi și labirinturi. Marie-France telefonează exact în momentul în care vreau să le omor cu apă fierbinte (ideea femeii de menaj). Îmi spune să chem pompierii. Ceea ce, după ezitări fac, și chiar vin și le omoară (nu erau viespi ci... albine) cu nu știu ce produs. Un stup ratat.

Miercuri 25 aprilie

Aflăm de moartea mamei lui V. Și o aflăm la modul cel mai atroce. Ultimul mandat pe care i-l trimiseseam — înainte de plecarea la Megève — s-a întors înapoi cu mențiunea: decedată. V. primește vestea azi la poștă. Restul nu știm nimic: nici cînd exact, nici cum. Dar o vom ști vreodată? Acesta e fără îndoială prețul cel mai cumplit pe care l-am avut de plătit, deoarece l-am plătit prin ceilalți care au suferit pentru noi, în absența noastră.

Singurele momente în care m-am întrebat dacă aveam dreptate — și dreptul — să ne angajăm într-o astfel de luptă. Nu m-am îndoit nici cînd am fost agresată eu, nici cînd au trimis un ucigaș pentru V., ci la moartea mamei, la aceea a tatălui lui V. Acum a

mamei sale. Nu e de altminteri îndoială, ci un fel de vertij. Restul e, evident, tăcere.

Vineri 27 aprilie

Telefon de la Hăulică revenit din Canada. Luăm întâlnire pe săptămîna viitoare.

De la Pintilie via Marie-France: la București a fost un miting de 1 000 de evrei împotriva *Saturnaliilor* lui Corneliu Vadim Tudor. Tribunalul Militar a respins acțiunea pe care încercaseră s-o intenteze. Prin P. scriitorii ne cer să exploatăm „afacerea“ pentru a-l pune „rău“ pe Ceaușescu cu americanii.

Dar pe de o parte, FE a exploatat-o îndeajuns.

Pe de alta, evreii din America vorbind de panică de pogrom printre evreii din România, au ajuns la delir. Iar unii din Israel, ca un Goldenberg în *Viața noastră*, au scris un articol în care Eminescu (numit Eminovici) era pus pe același plan cu Zelinski (Co-dreanu) — și pretinde că pe cînd românii erau încă la „coada vacii“, doar evreii le asigurau limba, literatura și avangarda. Dezgustător!

În sfîrșit, poemul incriminat al antisemitului de serviciu (C. Vadim Tudor e autorul și al editorialului antisemit din *Săptămîna* de acum cîțiva ani, tot nepedepsit) îl atacă în primul rînd pe Rosen (care protestase împotriva publicării articolelor politice ale lui Eminescu).

Or, în orice caz, nu eu îl voi apăra pe acest Rabin care a făcut propagandă lui Ceaușescu peste tot — și mai ales în America — și n-a găsit că drepturile omului sînt încălcate în România decît atunci cînd ai lui au fost puși în cauză.

Alte știri: au dispărut de la radio toate rubricile scriitorilor, în afară de două: ale lui E. Barbu și... tocmai ale lui C. V. Tudor. Vor urma alte știri prin Mircea Iorgulescu care a venit (cu Țoiu și Balaci) la comemorarea lui P. Istrati la Nisa.

Sîmbătă 29 aprilie

Liiceanu la telefon: Noica în plin optimism, îi așteaptă să scoată împreună *Caietele de la Păltiniș* (patru numere pe an!). Cioran ar spune că optimismul lui N. e semn prost. Cînd a declarat (N.) că legionarii sînt la putere pe 2 000 de ani, au căzut a doua zi,

iar cînd Cioran a primit, în cursul Insurecției maghiare, o scrisoare de la N. că „Apusul biruie peste tot“, a fost sigur că sovieticii vor interveni. Și tot a doua zi au intrat tancurile rusești la Budapesta. Liiceanu încîntat: Alecu P. i-a scris o scrisoare de douăzeci de pagini. S-au împăcat.

Luni 30 aprilie

La dejun la Marie-France: Mircea Iorgulescu cu care vom petrece apoi, V. și cu mine, toată după-amiaza de marți. Notez deci pentru cele două zile. Venit cu delegația română la Nisa, e obligat să stea la Ambasadă. Ne aduce cîteva cărți și nenumărate mesaje.

De-a valma și nu în ordinea importanței:

— Eram așteptați cu teroare la Nisa. „Vor fi în sală!“ le tot spuneau îngroziți „băieții“.

— Și cei mai slugarnici par a se deștepta. D. R. Popescu a refuzat să țină ultimul Consiliu fără admitere de noi membri, Bălăiță mai ține piept cenzurii, Țoiu cînd așa, cînd așa.

— De fapt, toată lumea exasperată de ordinele Ei, care a luat cultura în mîini pentru a o distruge. Ștefănescu de pildă, odios activist, a restabilit în planurile editoriale, punîndu-le alte titluri, pe Blaga (pe cînd Ea îl găsea că „n-a făcut nimic pentru popor“), pe Sadoveanu („era francmason“), pe Arghezi etc.

— Nedelcovici gata să-și asume consecințele publicării aici.

— Ultimul roman al lui Buzura refuzat (o parte se petrece la mineri, cu un personaj evocînd pe Dobre — o alta în azile psihiatrice).

— Refuzat și ultimul roman al lui Sălcudeanu, cu rezistenții în munți (deși cu o teorie aberantă, după care rezistența în munți ar fi fost susținută de NKVD!!)

— Refuzat din tagma cealaltă și un roman al lui Lăncrănjan prea anti-maghiar.

— Retipărit *Cel mai iubit* al lui Preda în 100 000 de ex., epuizate imediat.

— Umor: bătut la cap să dea ceva de ziua șefului la *Scînteia*, Radu Tudoran a trimis doar aceste rînduri: „Îi urez ce-i urează tot poporul român.“ Evident, n-au trecut...

— Artur Silvestri al nostru e ginerele unui fost general de Secu, transferat după trădarea Pacepa la Automobil Club. Explicația materialelor ce i-au fost puse la dispoziție de Secu.

— În povestea cu antisemitismul, Ceaușescu a refuzat să-l primească pe Rabin. Zvon sau banc: că Crohmălniceanu va fi noul rabin...

— Râpeanu fericit când a fost menționat bine de V.

— Zigu Ornea și Crohmălniceanu s-au luptat — și ei — pentru publicarea textului lui Vulcănescu în *Caiete critice*. S-a putut publica deoarece Ghișe a scris și el un text pe care V. a făcut foarte bine — *pour une fois* — că nu l-a criticat. Simion și cu Hăulică și făcuseră pariuri că V. îl va critica...

— Scenă irezumabilă dar plină de umor: după seria de emisiuni a lui V. cu plagiatul lui E. B., reuniune a Biroului pentru un comunicat. M. I. ieșit din spital, face pe neștiutorul. „Ce e?“ „A intervenit EL în chestiunea plagiatului lui Barbu. Trebuie să protestăm.“ „De ce, a încercat să-l apere?“ Stupoare. M. I. completează: „Păi din moment ce Consiliul a dezavuat EL, trebuie să protestăm doar dacă EL îl aprobă!“

Ar mai fi multe și interminabile. Vorba lui Eugen Simion: M. I. se află totdeauna acolo unde se petrece ceva. Și cum se petrec atâtea nevrute... Singura mică, infimă șansă de supraviețuire culturală: haosul și faptul că toți îi urăsc pe Cei Doi. Până și securiștii fac cu ochiul...

Martți 1 mai

Dorin Tudoran i-a scris lui Ilie Constantin că a depus pe 7-8 aprilie cerere de emigrare pentru Statele Unite.

Miercuri 2 mai

Telefon Țoiu. Nu spune un cuvânt despre recente noastre atacuri, dimpotrivă, ne mulțumește pentru ecourile la moartea lui Karin și încearcă să ne explice polemica lui cu E. Simion. Ar vrea să ne vedem. Nu mai avem când.

Sîmbătă 5 mai

Inaugurarea expoziției organizate de Casa Română la Primăria arondismentului al XIX-lea, alături de noi. Expoziția de pictură e de un atare nivel încît bieteles dansuri naționale executate de un

ansamblu... francez (e drept, condus de un român) distonează, paranteză subdezvoltată folcloric într-un ansamblu demn într-adevăr de orice bună galerie pariziană.

Scene evident și discuții între unii și alții (cine lipsește, cine e în plus etc.). Cea mai furioasă e Ioana Celibidache, care țipă că are un tablou prost plasat.

Cu Marie-France apoi la cafenea și Cella Minart, care în principiu va conduce din toamnă o secție română — rediviva — la France-International.

Duminică 6 mai

Telefon cu Sandra, care a fost la București și Măriuca și mama ei (87 de ani) încântate de emisiunile Vulcănescu, pentru care n-au fost deloc „vizitate“. Ce fac „băieții“? Nu se mai interesează cum ajung astfel de texte incendiare pînă la noi? Și-a pierdut pînă și Securitatea reflexele? Din fericire, de data asta, da.

Marti 8 mai

După-amiaza: dna Istrati cu Talex. Bineînțeles, numai și numai despre Panait Istrati. Talex e extraordinar: peste cincizeci de ani de devoțiune totală, transformîndu-și viața în prelungirea celei a lui Istrati. Și ajungînd chiar și în condițiile din România să-i răz-bune memoria. Această superbă monotonie a fidelității dă desigur sens unei existențe, dar mai e ea oare trăită cu adevărat? Ar rămîne de știut ce înseamnă să trăiești „cu adevărat“. Există oare un singur om care la ceasul bilanțului să poată spune așa ceva? În afară de mistici?

Miercuri 9 mai

V. G. îi telefonează lui Ilie Constantin să-l îndemne pe D. T. să învețe englezește!

Telefon Vlad Georgescu: îmi promite că vor interveni la americani pentru viza de emigrare a lui Dorin Tudoran și că-l va lua mai întîi colaborator, apoi sub contract la New York și-l va aduce poate chiar la München. Dar cîte se mai pot schimba pînă atunci. În orice caz, promisiune de reținut și la nevoie reamintit. Se întoarce de la Colocviul Românilor de la Boston (cu o bună im-

presie umană despre Korne și intelectuală despre Sanda Sto). Și ne anunță că ne-a trimis de la New York cartea sa, apărută acum, o *Istorie a românilor* în limba română! Mă roagă să nu-i consacram o masă rotundă (prea mare publicitate) ci să-i facem, V. sau eu (nu Cazacu, specifică el) o cronică — scurtă — la „Actualitatea“ de vinerea.

Balotă îmi povestește cum o înjură Fănuș Neagu la Uniune (la restaurant) pe „nebuna“ (Elena Ceaușescu). Și când îi atrage atenția că una scrie și alta îi e vorba, Fănuș mărturisește slav și beat: „Da, sîntem niște păcătoși: ca slugile, nu ne criticăm stăpînii decît în absența lor, de față facem mai departe sluj!“

Și cu asta și-a liniștit conștiința sau ce-i ține loc de așa ceva...

Vineri 11 mai

A apărut în *Le Monde* articolul lui Goma despre Yalta. Îi promisese o pagină, dar A. Fontaine a refuzat articolul lui Fejto lăsîndu-l pe Goma să i-o anunțe!

Sîmbătă 12 mai

Telefon Liiceanu. L-a convins telefonic Imre Toth să fie vesel! Și face eforturi. Vin în trei la sfîrșitul săptămînii la Paris: cu soția și cu Pleșu. Ultima întîlnire înainte de plecarea lor în țară. Ne vor lipsi. Mai ales el ne va lipsi.

Scriu două cronici fără stil, nici inspirație, dar pe care le sper utile: din nou despre „cazul Tudoran“ (izolarea de către scriitori) și starea culturii (Uniune, edituri, demolări etc.) de cînd a pus Ea mîna pe toate.

Duminică 13 mai

Telefon de la Mihai Sturdza care ar vrea să vorbească 45 de minute despre „descoperirile“ sale privind „Yalta și românii“. (Am proiectat o masă rotundă pe această temă.) Îl îndrept spre Vlad G. care-i este prieten (s-au văzut la Boston).

Luni 14 mai

Săptămîna sub semnul lui Saharov, care a declarat la Gorki greva foamei pentru ca Elena Bonner să poată veni să se îngrijească în Occident.

Colocviul Yalta organizat de Goma la Senat în cadrul Internaționalei Rezistenței. V. pleacă în zori de zi, eu nu ajung decît după-amiaza (l-am ratat pe Jean Laloy, același Laloy care la Quai d'Orsay îmi promisese că va șantaja guvernul român pînă ce o va elibera pe mama din închisoare, punîndu-i această condiție pentru a acorda viza unui șofer pentru Ambasada română de la Paris, șoferii fiind în general securiștii cei mai înalți în grad în ambasade. Sînt peste 20 de ani de atunci și Laloy — care are acum în jur de 80 — și pe care-l zăresc — nu s-a schimbat aproape deloc).

Sosesc doar la ședința de după-amiază, prezidată de Alain Besançon. Totul și toți — la nivelul așteptat. Besançon încîntat de cîte ori îi spunem că toate analizele sale sînt originale. Și cum sînt mereu...

Marți 15 mai

Pe la 12 sosesc și eu la Senat, unde V. plecase tot din zori de zi. Ședința prezidată de Revel. L-am ratat — și-mi pare rău — pe Robert Conquest, autorul *Marii Terori*. A stat de vorbă cu V. Iarăși perfect (Jean-Marie Benoist — care se plînge lui Goma că nu-l mai iau la micro — Hassner, Heller, Branko Lazitch, fostul ambasador la Moscova: Jean-Marie Souton neașteptat de bine și cald, Hélène Carrère d'Encausse). Nivelul se menține, de-abia atenuat în final de cîțiva exilați cărora li se dă cuvîntul. O reală reușită.

Miercuri 16 mai

Surpriză, telefonică: Vlad G. n-a intervenit pentru Dorin Tudoran: așteaptă — ceea ce nu era convenit — să știe unde a depus cererea de emigrare și vede un obstacol major în faptul c-a fost membru de partid. (Americani ar fi redevenit dogmatici în această privință.) Replîc, argumentez, îl reconving, dar am impresia că pînă mîine iar va uita sau își va schimba părerea. În plus, îl critică din nou pe Cazacu care — ca și Mihnea — face istorie „faptică“, n-are viziune generală etc. Poate că are dreptate Mihai Sturdza și că, în afară de el însuși, îi găsește pe toți proști.

Joi 17 mai

Telefon de la Liiceanu: vor veni duminică-luni la Paris.

Vineri 18 mai

Telefon de la Cioran: găsește bună traducerea lui Modest Morariu din *Luceafărul*, dar e anxios c-a fost publicată de „extremadreaptă“ din țară.

Duminică 20 mai

Comitetul Saharov nu organizează manifestația decît pe 21 cînd Saharov și soția lui sînt în a nu știu cîta zi de grevă a foamei și pot muri de pe o zi pe alta.

Mai rapid se dovedește Mitterrand și ceilalți șefi de stat occidentali. Protestul începe în sfîrșit să ia proporții.

Foarte agitat, Dupoy de la *Quotidien* ne telefonează întrebîndu-se cum ar putea obține un text al lui Soljenițîn. E drept că tăcerea lui e destul de uimitoare. El, care scrisese despre S. că este „uriașul drepturilor omului“.

Chiar dacă Mitterrand pune în joc călătoria la Moscova, cum vor reacționa sovieticii, mai în îngheț ca oricînd, și care boicotează și Jocurile Olimpice din Statele Unite? Există o șansă oricît de minimă să cedeze?

Luni 21 mai

Cum șchioapăt mereu, nici gînd să mă pot duce la manifestația Saharov.

Seara cină în Cartierul Latin și apoi acasă cu Liiceanu, soția lui și Pleșu. Mă întreb dacă Liiceanu în primul rînd, dar și Pleșu, nu sînt cei cu care ne simțim cel mai bine, cu care am sta mereu. De fapt nici nu mă întreb. Mi se pare neverosimil că se vor întoarce în țară în august, că nu ne vom mai vorbi la telefon, că nu ne vom mai vedea. Nu spun „niciodată“ dar mă tem.

Martți 22 mai

Toată după-amiaza, cam moțăind, deoarece L. și P. au plecat la 4 dimineața și ne-am culcat pe la 5 și ceva, citim V. și cu mine „jurnalul“ *Jurnalului de la Păltiniș*, adică „dosarul“ pe care ni l-au adus, cu toată corespondența și reacțiile la *Jurnal*. Din care ar putea ieși oricînd o nouă carte. Aș spune impublicabilă în țară dacă n-aș fi fost dezisă — din fericire — în certitudinea mea că și *Jur-*

nalul nu va putea fi publicat. Haosul generează și surprize plăcute. Majoritatea scrisorilor ni le trimisese deja Liiceanu *au fur et à mesure*.

Surpriză: scrisoarea de împăcare a lui Alecu care, în trecere, îl atacă pe V. pentru cronicile despre *Jurnal* în care nu-i luase apărarea. Și articolul lui Steinhardt — apărut în *Familia*, pe care-l mai citisem dar care-mi confirmă că „sfântul“ trece printr-o fază de mai laice porniri revendicative.

Noica scrie scrisori dumnezeiești de simple, Liiceanu de profunde, Pleșu de inspirate. În această vreme a telefonului, un astfel de roman epistolar e un admirabil arhaism.

Miercuri 23 mai

Masă rotundă „Yalta și România“, cu Mihnea, Cazacu, Mihai Sturdza și Goma. Dacă Sturdza aduce cele mai multe amănunte pentru majoritatea necunoscute (cum tratau sovieticii la Mexico cu regele Carol și dna Lupescu să-l readucă pe tron după război, de pildă), Mihnea și Cazacu îmi reamintesc pînă și mie (care am studiat aceste lucruri cînd scriam cartea pentru Stephen Lighton [Lupescu] *L'Amérique n'a pas encore parlé* și credeam că nu uitasem) că dacă „vînzarea“ nu s-a făcut la Yalta e pentru că se săvîrșise de fapt la conferințele anterioare (Teheran mai ales). Mihnea reia declarații publice, cinice și dezolante, ale unor Eden și Churchill, care mă indignaseră atît de mult cînd le citisem prima oară (prin anii '50) că probabil m-am străduit să le mai uit, pentru a putea exista. Cinismul Angliei combinat cu naivitatea iresponsabilă a americanilor a făcut din a doua jumătate a acestui secol un nonsens tragic și-a sfîrtecat Europa. Rușinea „zidului Berlinului“ de ei e contrasemnată.

De la ruși nu ne puteam aștepta la altceva. Ei confundau imperiul cu un Gulag și lucrul era clar pentru cine știa să vadă. Ceilalți se mai credeau sau voiau (să se creadă?) morali.

Timpul care a trecut nu mi-a stins nici un dezgust, nu mi-a măcinat nici o furie. Îi detest.

Vineri 25 mai

Toate ziarele de stînga pentru Saharov, în timp ce Chirac declară la televiziune că în URSS sînt mii de Saharovi și că drepturile omu-

lui n-au nimic de a face cu relațiile între puteri. Să te vezi obligat să-l preferi pe... Mitterrand!!

Alaltăieri, miercuri seara, după masa rotundă, cu V. la o cafea lângă Châtelet pentru a o întâlni pe fiica lui Avramescu, dna Macri. Încercăm s-o convingem că nu este urmărită aici și că nimeni nu poate ști că ne-a văzut. Nimic de făcut: Nu poate să mintă nimănui, nici Securității!

Mai târziu, ajungem la Liiceanu și Pleșu (stau la Oprescu acasă) pentru o cină care nu știam că e de aniversare (L. împlinește 42 de ani). Pleșu ne citește — cu indescritibilul său umor — din volumul de „aforisme“ al unui „profesor“ de la Academia Ștefan Gheorghiu, pe care nu l-ar fi putut inventa nici Caragiale. Îl cheamă Marin Voiculescu și enormitatea prostiei lui agramate la modul socialist e atât de mare încât ține de capodoperă. „Amorul e un fel de anticameră a iubirii“ nu e decît o palidă mostră a acestui adevărat Dictionar al Prostiei.

Sîmbătă 26 mai

Cenaclu Mămăligă: Kiropol declamă ridicol poeme în franceză și cînd V., o dată mai mult, face teoria imposibilității pentru un poet de a se muta în altă limbă, se supără, și ne dă, tot ridicol, întîlnire peste cinci-zece ani să-i vedem gloria (franceză).

Duminică 27 mai

La Biserică, parastas pentru mama lui V. Punem în pomelnic, în afara părinților noștri și în locul interminabilei liste de rude, doar pe Christiane. Pentru noi, care nu credem, pe ea, care nu credea, ca un fel de semn inutil. Cum să convertești neantul în veșnicie? Dar în vremelnicia memoriei noastre, locul Christianei era lângă ai noștri.

Luni 28 mai

Cină cu cei doi: Liiceanu și Pleșu.

La Radio, telefon cu Gelu: cîteva știri și mesaje:

— Grigurcu pentru V.: calde mulțumiri, mari elogi; îl consideră cel mai bun critic român de poezie;

— Săndulescu țipă peste tot că nimeni nu-l mai publică și că va face — sau a și făcut — cerere de emigrare;

— D. R. P. ar fi prins curaj și ar fi protestat împotriva poveștii antisemite a lui C. Vadim Tudor. Protest — sau intervenție — foarte prost văzută Sus, unde C. V. T. e considerat „erou național“;

— Cenzura crește și redevine directă — manuscrisele nu mai sînt citite în editură, ci trimise la Consiliu (editorul care s-ar zbate cel mai mult: Râpeanu, care a prins aripi de cînd a fost lăudat de V.).

Liiceanu și cu Pleșu, care ne așteptau seara acasă, sînt înmărmuriți cum a avut Tudoran curajul să facă așa ceva prin telefon. (A dat un interviu la Radio Suisse Romande împotriva redeschiderii Canalului.) Și cum nu au tăiat comunicația? Și cum nu-l suprimă pe D. T.?

Mărți 29 mai

Știri despre Radu Filipescu, un inginer de 27 de ani condamnat la zece ani închisoare pentru a fi răspîndit (și tipografiat) manifeste împotriva lui Ceaușescu. E la Aiud. Trimit textul la München.

Miercuri 30 mai

Azi, miercuri, pe la 5, Liiceanu și Pleșu, în sfîrșit singuri. Imaginăm mai multe scenarii pentru întoarcerea lor. Pînă la sfîrșit, ca totdeauna, se va petrece cu totul altfel decît tot ce prevăzusem. Fără chef cu toții: e despărțirea? Pleșu, care ar fi putut introduce un oarecare umor — fie el cît de negru — în situație, începe o gripă și nu e în formă. De la noi pleacă amîndoi la Goma. În România îi așteaptă Noica reîntinerit (*Jurnalul* e pentru el încununarea unei vocații) și plin de proiecte primejdios de optimiste (apariția unor *Caiete de la Păltiniș*)!

Joi 31 mai

Tot începutul după-amiezei pierdut cu o gazetară de la France-Culture (Paula Jacques) care vine să ne intervieveze, pe Goma și pe mine (V. refuză și pleacă de acasă), fără să știe nimic, nici despre România, nici despre contextul politic. Ne întreabă de pildă dacă

nu sîntem paranoici crezîndu-ne agresatî! În plus, e și sîngistă. Ne mărturisește în final că a fost comunistă și nici pînă acum nu înțelege cum se poate renunța la marxism ca singura speranță etc. etc. Nu știm ce va ieși din emisiunea ei (îl va intervieva separat și pe Tănase), dar nu mai suport să-mi pierd nervii cu ignoranții agresivi. În plus, nu știu de ce (din vocea ei poate) prevăzusem cacofonia întîlnirii încă de la telefon.

Ca să mă liniștesc, seara văd cu V., la Cristovici, o casetă cu *Fanny et Alexandre* de Bergman, pe care-l ratasem stupid (cum se ratează altfel decît stupid?) cînd trecuse pe ecrane în 1983. De mult n-am mai văzut un film care să mă facă atît de fericită. Nu numai pe plan estetic (albul la el, tot atît de cehovian ca la Strehler). Parcă-mi dăruiește o a doua copilărie, un al doilea trecut. O densitate de existență rar întîlnită. Și nu știu de ce un acord mai perfect decît pentru toate filmele lui precedente. Poate pentru că moartea, mai intolerabilă în celelalte filme ale lui, deși, relativizînd, și aici, tot ce nu e ea, trece totuși pe un plan secund, pierdută o dată cu copilul prin cotloanele acelor saloane stil 1900 încărcate de obiecte *kitsch* care pun ca un paravan între ea și copil, ea și spectator. Sau că spectatorul identificîndu-se cu Alexandre își simte — chiar atunci cînd moartea irupe — viața (interminabilă) în fața sa? Oricum, e unul din rarele filme pe care aș vrea să-l răsfoiesc, din cînd în cînd, ca pe o carte.

Dacă nu ne-ar răpi din timpul lecturii, am cumpăra un magnetoscop. E curios, prima oară cînd am poftă s-o fac. Dar numai o clipă. Și așa sîntem prea asaltați de imagine.

Duminică 3 iunie

Christinel și Mircea au sosit la Paris. Ne telefonăm la prînz.

Ieri, de la Goma, caseta cu emisiunea făcută de Suisse Romande pentru inaugurarea Canalului Dunăre – Marea Neagră. Titlul excelent, începînd cu reportajul și comentariile gazetarului, William Heinzer, pînă la interviul luat lui Goma, care spune tot ce trebuie și nimic mai mult decît trebuie, cu formule de impact gen „Canalul e pentru români ce a fost Auschwitz-ul pentru evrei sau Vorkuta pentru ruși“. „Bomba“ — ca să zicem așa — emisiunii:

interviul luat la București unui Dorin Tudoran care pune în chestiune nu numai pe Ceaușescu, ci întregul sistem.

Telefenez azi dimineață lui Vlad G.: primise deja transcrierea de la Krasnoselski. Fac o copie pentru Mihnea care vrea s-o dea la *Libération*.

Luni 4 iunie

La Radio, Mathias, polonezul, în mare agitație: pe lista lui Le Pen se află Pordea (prieten cu Drăgan) și care face jocul lui Ceaușescu. Îmi dă o broșură a lui Pordea, să alertez etc. Broșura (o conferință despre România la Maison de l'Europe) subtil perversă: trebuie ca opozanții să dialogheze cu opresorul (așa e îndemnul Papei și al lui Walesa), emigrarea să încurajeze și dirijeze chiar „independența” românească pentru a evita erorile regimului: șopîrle ceaușiste introduse într-un text aparent anti-comunist. Pordea a dat o recepție la care au participat Rațiu (venit special de la Londra), Serdici (cel care găsește că eu fac propagandă comunistă deoarece laud pe scriitorii români)!

Marti 5 iunie

După-amiază, cu V. și Goma la un colocviu organizat pe tema Europei de Jean-Marie Benoist (care se tot plînge că nu-l mai invităm la microfon). În încheiere, Chirac: platitudine frumos spusă. Vizibil încântat de el. V. și cu mine îl luăm în antrepriză pe Vlad Stolojan: ce face cu Pordea? I-a trecut toate datele lui Korne: Pordea a fost numit la Haga sub Ana Pauker, protejat fiind de Groza (legături de rudenie).

De-acolo cinăm, cu Christinel și Mircea, care și-a lăsat barbă. „Seamănă cu Freud” — zice V. „Mai curînd cu Steinhardt”, găsesc eu. E enervat că în *România liberă* nu este pomenit cînd se vorbește de literatura fantastică. I-a trimis un text inedit dnei Bușulenga pentru revista ei. L-a văzut și pe Malița (noul ambasador la Washington). Noroc că nu i-a plăcut. L-a întrebat totuși de Calciu. „Cum să-i dăm drumul dacă nu vrea să semneze (recunoașterea greșelilor)?” — a replicat Malița.

Altfel, ca totdeauna, o anumită bucurie a revederii.

Miercuri 6 iunie

Seara: interminabile telefoane în problema Pordea. Mihnea năpădit de gazetari pentru interviul Tudoran, nu vrea să se mai ocupe și de Pordea. Mă pune în legătură telefonică cu prietena lui Bernard Poulet, Agathe Logeart de la *Le Matin*, imediat foarte interesată.

Joi 7 iunie

Agathe Logeart vine cu noaptea-n cap (la 12) să ia broșura lui Pordea. Contact imediat și excelent — nu ca acela cu stupida de gazetară de la France-Culture a cărei emisiune de marți — n-am ascultat-o — se pare c-a fost un fel de varză. Agathe locuiește cu Poulet (care acum face un stagiul la televiziune) pe lângă noi. Evident, tot ce poate sluji împotriva lui Le Pen îi excită la un ziar de stînga precum *Le Matin*. De data aceasta, *tant mieux pour nous*.

Vorbesc și cu Korne — ca totdeauna bine orientat și de la care aflu că Pordea colaborează și la *Vestitorul* (ziarul Patriarhiei de la București).

Pintilie, în trecere spre Statele Unite, e mai dăruit ca oricînd. Elena Ceaușescu i-a văzut filmul și n-a spus nimic: într-atît de îngrozită a fost.

Danieliuc — alt interzis — vine și el la Paris pe la 15 ale lunii.

Un nou mesaj de la Grigurcu pentru V. (admirație și mulțumiri) transmis deja prin Gelu. Grigurcu nu mai are buletin de București, stă la Tîrgu-Jiu, unde e persecutat (i-au omorît cîinele, i-au provocat un accident tatălui etc.).

Sîmbătă 9 iunie

Vine Nego (sosit la Paris să ia contact cu soția sa, trimisă special să-l potolească, sau să-l aducă înapoi).

Seara cu Nego la Eliazi. Cinăm la ei. Mircea mai viu ca oricînd și plin de vervă și umor ori de cîte ori se întoarce spre trecut. Pentru prezent, aceleași obsesii: de ce nu se scrie despre el în *România literară*? Fac voit o gafă: se scrie din nou, dar alături de Uscătescu, ca de doi mari scriitori care nu sînt împotriva Patriei!

Cronică pentru FE contra scriitorilor care laudă mai direct, mai indirect... Canalul. Căderi neașteptate: Bogza, Sorin Titel, Sălcudeanu...

Luni 11 iunie

Seara Hăulică. Mă avertizase și Nicodim: văzînd că nu mai e rentabil compromisul (șeful nu mai cumpăra tablourile despre El sau Ea), pictorii și sculptorii au început să facă obiecte de artizanat ca să trăiască — dar de pictat sau sculptat fac ce le place: tot nu vor expune sau vinde. Hăulică — neobosit organizator — vine cu catalogul unei expoziții colective „Vatra“ la Muzeul Satului. Printre alți cîțiva pe care-i cunosc mai puțin — sau doar din auzite, evident, Sorin Dumitrescu.

Mărți 12 iunie

Zi de Radio fără Alain (deci fără emisiuni mari), dar nu mai puțin plină, dimpotrivă: Poghirc vine pentru un dialog asupra unei descoperiri filologice făcută de el și dovedind „continuitatea“ românilor pe același teritoriu, apoi Nego, pentru masa rotundă (în trei, cu V.) despre exilul intern și extern în literatura română, și în sfîrșit și Cazacu printre picături pentru a înregistra cronica despre cartea lui Claire Sterling: *Le temps des assassins, anatomie d'un complot*. Am fost și eu înmărmurită citind ancheta acestei cu adevărat curajoase gazetare americane despre atentatul împotriva Papei. Nu pentru că stabilește legăturile lui Agça cu mafia turcească și a mafiei cu securitatea bulgară (pentru cineva din Est era evident și fără anchetă că uciderea Papei fusese decisă la Kremlin), ci pentru că arată la toate nivelurile (de la CIA la Casa Albă și de la poliția germană la guvernul german — cu excepția onorabilă a Franței) complicitatea în dezinformarea lansată de Moscova pentru a-l transforma pe Agça într-un fanatic religios dezaxat. Andropov sosise la putere și nu trebuia pus în chestiune pentru a nu stingheri o destindere care de fapt nu mai exista de mult. E cartea cea mai neagră pe care am citit-o de la 1984 a lui Orwell încoace.

Miercuri 13 iunie

Seara la Eliazi. Stăm pînă pe la 2 noaptea. Mircea mai viu ca oricînd.

Joi 14 iunie

Telefon ieri de la Marie-France. A primit printr-un englez care a fost la Mînăstirea Rohia știri de la Nicu St.: i-au re-confiscat manuscrisul cu amintirile din închisoare. Noroc că le avem — în dublu: un volum pe care i-l confiscaseră și i l-au redat, un altul pe care l-a rescris crezînd că nu i-l vor mai înapoia niciodată pe cel dintîi. Manuscrisele sînt deci salvate, dar ce va fi în sufletul lui! Iar percheziții, iar plictiseli. Aproape că-mi vine să uit scri-soarea aceea care mă uimise și-mi pătase imaginea lui.

Vineri 15 iunie

Seara la televiziune, *Senso* de Visconti, pe care nu-l văzusem. Și e poate filmul lui care mă satisface cel mai mult. Mai tîrziu, re-constituirea istorică avea să devină maniacă: aici coboară de pe scena operei pentru a continua artificiiul ei în film. Iar scena finală a execuției confirmă impresia: cîmpul vizual (o imensă piață) se golește de toți actorii: e o scenă de teatru goală înainte de coborîrea cortinei.

Tot trișez de cîteva zile și amîn lucrul: am intrat pentru prima oară în *Șalamov* (vol. III din Kolîma) pe care nu-l citisem pînă acum din saturație de literatură concentraționară. Evitasem astfel nu numai pe cel mai mare scriitor al ororii Gulagului — alb ca gerul Siberiei — dar și pe cel mai neînduplecat. Pe lîngă el, Soljenițin e speranța însăși. Aici sîntem pe tărîmul în care totul e foame și frig. A rămîne om devine aproape o excentricitate. Tot restul e cu adevărat... literatură.

Sîmbătă 16 iunie

Apare articolul lui Agathe Logeart în *Le Matin* despre Pordea. Excelent. Aflu de la Catherine că l-a „curățat“ cu Mihnea. Îi telefonez și Agathei, dar nu răspunde nimeni. A plecat probabil în vacanță cu B. Poulet.

A fost publicată la Plon și cartea lui... Haiduc despre „afacerea Goma – Tănase“.

Lucrez prost și neinspirat. E drept c-a venit vara.

Duminică 17 iunie

De la 10 seara încolo la televiziune pentru rezultatul alegerilor europene (în cursul după-amiezei am votat amîndoi, evident, pentru lista Simone Weil).

Eșecul stîngii răsunător, nu numai comuniștii care cad la 11 la sută (n-au mai avut un asemenea scor jos de prin 1928!), dar și socialiștii, care n-au decît vreo 20 la sută. Opoziția învingătoare cu vreo 42 la sută pe lista Weil, dar ar fi fost și mai învingătoare dacă succesul lui Le Pen n-ar fi depășit toate așteptările — în afară probabil de-ale lui — și... neliniștile. La nivelul de 11 la sută, doar cîteva puncte îl despart de partidul comunist.

Luni 18 iunie

Colocviul lui Goma (*Pacifiștii*) la Senat, în cadrul Internaționalei Rezistenței: cea mai mare parte dintre cei invitați nu vin din pricina alegerilor (șoc în presă și în lumea politică). Eu nu sosesc decît pe la ora prînzului, și am timp să fiu neliniștită de întîrzierea lui Jean-Marie Benoist care trebuie să prezideze dezbaterile de după-amiază la care nu vine nici unul dintre participanții prevăzuți. Pe la 3 și jumătate sosește și J.-M. B. și respirăm ușurați: poate înlocui pe toți ceilalți. Și într-adevăr, vorbește ca un robinet filosofico-politic, un ceas și jumătate. Apoi Brodțki. Ne întoarcem acasă cu Gomii (el suspină de ușurare, i-a fost frică de ratarea completă), printr-un Paris scăldat în vară.

Martți 19 iunie

A doua zi a colocviului. Sosesc din nou pe la 12 și jumătate, la timp ca să-l mai prind pe Glucksmann (ca totdeauna cînd vorbește dînd impresia, asemenea lui Jeanne Hersch, unei gîndiri în mers ne-ispitită de nici un automatism de limbaj — contrariul lui J. M. Benoist), răspunzînd confuziei sentimentalo-mentale a unui pacifist german, scriitor, Jurgen Fuchs care, închis în Germania de răsărit ca pacifist — n-a înțeles nimic, și, o dată în Apus, tot pacifist a rămas. Alt confuz — dar cu mai puține scuze — Thibaud, directorul revistei *Esprit*, care îmi amintește oarecum de stilul intelectualului francez dinainte de marea demistificare a anilor '70.

Miercuri 20 iunie

La Radio, unde înregistrez de-abia azi cu decalaj (din pricina colocviului).

Joi 21 iunie

Goma îmi aduce casetele Colocviului și încep o muncă de ascultare și transcriere care îmi va lua câteva zile.

Vineri 22 iunie

Printre picături diverse telefoane:

— De la Mihnea. I-a telefonat Marino. și văzînd că nu vrea să-l vadă, i-a depus în cutia cu scrisori o piesă de teatru (dactilografiată) a lui Viorel Cacoveanu, autorul unei cărți curajoase dar cam ne-literare, *Invitație la tango*, ce fusese retrasă de pe piață și a revenit din pricina — cred — unei cronici de-a mele. De ce a trimis piesa lui Mihnea? Nu pricepem nici el, nici eu.

— De la Gelu:

— Doinaș sosește luni la München. Îi telefonez Annettei să-i trimită bursa la Heidelberg.

— Săndulescu și-a depus carnetul de partid și nu mai e publicat;

— La Olga Caba s-a făcut percheziție pentru... arme și i-au dispărut manuscrise. Ne roagă deocamdată să nu mai vorbim despre ea.

— Buzura ne roagă și el să nu pomenim nimic despre Valca Jiului — și minerii — cînd vom scrie despre romanul lui — care în sfîrșit a ieșit. Ca și cum ar fi ușor cînd o parte din carte se învîrte tocmai în jurul mișcării de pe Valea Jiului...

Într-una din aceste seri — nici nu mai știu care — surpriză incredibilă: corespondență de la Moscova la televiziune: Mitterrand în cursul convorbirilor cu Cernenko a vorbit și despre Saharov, și despre Afganistan, și despre necesitatea Pershingurilor. În dările de seamă (radio, televiziune, agenția Tass, *Pravda*) sovieticii îl cenzurează. Nu va fi fost el prea ofensiv, nu va fi insistat, nu va fi revenit asupra acestor subiecte tabu, e, totuși, *primul* șef de stat occidental care o face! E drept că după aceea se duce la Stalingrad să se închine în fața monumentului eroului necunoscut, dar Giscard nu depusese trandafiri pe sicriul lui Lenin?

Duminică 24 iunie

Telefon de la Breban: vrea să-mi dea romanul lui pe care l-a adus proaspăt din București — împreună cu cel al lui Buzura.

La București e mare bucurie că au fost invitați treizeci de scriitori la Liège (nu știu ce colocviu). Presupun că e lista dată de noi lui Annette pentru Knokke...

Manolescu nu primise — până vineri — viza. Vor sosi toți în același timp și adio... emisiuni. Săptămîna asta, din pricina colocviului „pacifiștilor“ n-am avut cînd să-mi fac cronica de vineri!

Mărti 26 iunie

De-abia azi dimineață aflu c-a murit — ieri — Michel Foucault.

La cafenea cu Breban. Mi-aduce cartea lui *Drumul la zid* și a lui Buzura, *Refugii*. Același discurs paranoiac, dar sincer. Nu cred că este „agent de influență“, cum a scris Dorin Tudoran. Se și miră ce are Tudoran cu el de n-a mai vrut să-l vadă. Cum a spus probabil la toată lumea ce mi-a spus și mie o spunea și despre Goma: că Tudoran nu e suficient de „reprezentativ“ ca să antreneze scriitorii (subînțeles: eu în schimb aș fi), de ce s-o fi mirînd de supărarea lui Tudoran? Nu mai e bine cu el nici Săndulescu (fostul lui discipol) care și-a dat înapoi carnetul de partid din pricina... cozilor (lucru pe care Breban îl găsește aberant). Dacă scriitorii au ratat în ultima vreme, e că nu i-a cerut Manolescu să-l „îndrum“ la ultima conferință. Vechiul refren. Și tot atît de vechea discuție în care nimeni nu convinge pe nimeni. Dar prietenos. Că Securității îi va fi convenind ca Breban să deprecieze pe orice scriitor ce încearcă să facă ceva, spunînd că nu așa trebuie etc. e evident. Dar că o face din altceva decît din imensa sa vanitate, nu-mi vine să cred.

Mărti seara telefon cu Liiceanu. Doinaș urmează să sosească la Heidelberg.

Joi 28 iunie

Am citit cu un dublu dezgust cartea lui Haiduc *J'ai refusé de tuer* (Plon).

— Primul dezgust: se laudă cu familia lui de comuniști fanatici și mari securiști (taică-său — Hirsch — adjunct al ministrului de Interne pe vremea Marii Terori) și găsește că totul mergea strună pînă la Ceaușescu.

— Găsește că a fi făcut spionaj în Franța era o dovadă de patriotism.

Și totuși n-a ucis. Nu pentru el scriu de fapt cronica (tot cu dezgust) ci ca să se mai vorbească o dată de „afacerea Tănase – Goma“ în care — din pricina unor articole din presa franceză — au ajuns unii să nu mai creadă chiar și la București.

Sîmbătă 30 iunie

Dejun cu Vlad Georgescu și Orăscu (veniți la o „consfătuire“ Korne cu ai lui). Extrem de dezamăgiți. Cînd mă gîndesc că n-a venit la colocviul despre Yalta! Altfel agreabil. V.G. discută mult cu V. despre *Istoria* lui. Nici el, nici americanii nu sînt convinși de Claire Sterling și filiera bulgară. E nesperioasă! Cînd judecătorul italian îi confirmă în fapt toată ancheta implicînd Bulgaria în atentatul împotriva Papei! Naivitatea americanilor — sau dezinformarea — e fără limite.

Duminică 1 iulie

Ieri, cînd ne-am întors de la dejunul cu V. G. și Orăscu (care a ținut pînă la 5 și jumătate), lung telefon cu Manolescu care a ajuns la „fete“.

Luni 2 iulie

Întîlnire cu Manolescu după emisiune. Apoi cu V. să luăm cărțile de la Marie-France, cinăm la Montparnasse, stăm pînă noaptea tîrziu și Manolescu doarme la noi. Probabil cel mai degajat de orice frică și reticență dintre toți. Așa a fost de cînd îl știm. Dar acum și mai schimbat în bine: întinerit și maturizat în același timp. O libertate reală, dar nu imprudențe inutile: E singurul care păstrează legătura mereu cu Dorin Tudoran (după interviul lui la Suisse Romande nici n-au îndrăznit să vină de la Secu să-l vadă). Tudoran a primit viza americană.

Știe să vadă, să asculte, să sintetizeze, să rețină esențialul, să redea. De pildă, frica Partidului de anumite cuvinte: nu se mai

spune „grevă“ ci „muncitori grupați“. Și sînt mereu „grupați“ într-o uzină sau alta.

Peste șase ore de convorbire irezumabilă.

Martți 3 iulie

Goma cu Ana la cafea să-l vadă pe Manolescu (revenit la dejun după ce de dimineață fusese la Annette). Telefonează și Hăulică și i-l trec la telefon.

Ne spunem cu V. că dacă Manolescu n-ar fi indispensabil acolo, ar fi fost cel mai bun director al Europei Libere.

Miercuri 4 iulie

Citesc — cu uimire — noul roman al lui Buzura, *Refugii*, și nu mă mir că a avut peste un an de hărțuieli cu cenzura, ci că a apărut (chiar și cu nu știu cîte rînduri sau pagini în minus). Redă nu numai ce se întîmplă (inginerul de la mine — de fapt Dobre, hăituit, bătut, murind sau dispărut), nu numai cadrul acțiunii: un spital psihiatric, dar totul, absolut totul: sat, oraș, ștabi etc. în toată autenticitatea lor, adică coșmar, putreziciune, lipsa oricărui orizont. Sînt subjugați și — în același timp — speriați la gîndul că voi avea de scris despre carte. Buzura ne-a transmis să nu ne slujim de termenul „miner“. Dar dac-ar fi numai atît. De fapt, nimic din acest roman n-ar trebui numit, spus, identificat, într-atîta ficțiunea e ruptă din cea mai implacabilă dintre realități.

Joi 5 iulie

Manolescu din nou spre seară la noi. Doarme aici. De pe la 7 seara pînă la 3 dimineața aceeași analiză (una dintre cele mai stringente, acute, lucide) a situației — și nu numai culturale. În „cultură“ e o plăcere să nu fii de acord cu el: discută cu un remarcabil *fair-play*. Telefonează din nou lui Gelu: va veni la Paris cu Vlad G. pentru o seară, săptămîna viitoare, să-l vadă.

Vineri 6 iulie

Doinaș (între altele, articolul despre *Jurnalul de la Păltiniș* care urma să-i apară în *România literară* a fost amînat deoarece în ajun a fost cronica lui V.).

Ziua începe cu un telefon de la Doinaş de abia sosit la Paris. Vine la noi pe la 2 după-amiază. Bolnav de Bucureşti, cu aceeaşi lehamite, enervare şi atitudine ca M., dar dominînd mai puţin situaţia şi încurcat în propriul său umor negru.

Fixez pentru Doinaş şi Manolescu un *rendez-vous* la Eliade pe luni.

Seara tocmai cu Mircea, Christinel şi cei doi Culieni la Puşa la cină. Mircea nu mai suportă veştile proaste din România.

Duminică 8 iulie

Ieri spre seară Barbă vine să ne ia la Apostu, unde împreună cu Eliazii, Culienii şi Poghirc, îi vedem atelierul. Vizavi de atelierul propriu-zis, într-o curtică cu bălării, şi-a depozitat o mare parte din sculpturi: ca o pădure disperată de semne. Nou în atelier, în afara ciclurilor cunoscute (*Tatăl şi fiul*), mai mulţi Isuşi răstigniţi. Pe cel mai frumos i-l oferă Eliazilor.

Luni 9 iulie

La Radio vine Culianu să înregistreze cronica despre Mircea. Telefon cu München-ul, încerc să-l conving pe Vlad G. — dar insist şi pe lângă Gelu — să treacă integral articolele pe care cu atîta trudă le obţinem aici: de data asta un reportaj din *Le Nouvel Obs.* despre Canal, de un gazetar îndelung lucrat şi prelucrat de Mihnea.

Seara, pe o căldură cumplită, cină cu V. şi Doinaş în Cartierul Latin. Complet deschis de data asta — simplu şi în final chiar patetic. E probabil un emotiv care se interzice; trebuie văzut de mai multe ori, numai a doua oară se restabileşte legătura.

Ne povesteşte — cu umor — felul în care a „prelucrat” Ştefănescu delegaţia venită în Franţa pentru Centenarul Panait Istrati: Mai întîi să fie atenţi: placa turnantă a EL (şi factorul de decizie) se află la Paris, nu la München. Deci să bage de seamă la următoarele întrebări care li se vor pune la colocviu (subînţeles de către V. şi cu mine):

— Cele privind *Spovedania unui învins* (P. I. avea oarecare dreptate în imediat, dar n-a prevăzut dezvoltarea de apoi a URSS,

apoi era anarhist și în plus mai mult povestitor decît om politic. Se poate publica și la noi — fragmentar);

— Nu există nici un fel de antisemitism în România. Pentru „gafa“ Vadim Tudor au fost pedepsiți redactorul de carte și editorul. Dar antisemitism nu există. (Deci e o problemă care-i... doare.);

— Crima de la Ambasadă: deocamdată versiunea: poliția franceză a pus cadavrul acolo ca să creeze plictiseli românilor. Dar (delegația) să întrebe la Ambasada de la Paris dacă au sosit noi ordine (adică altă versiune). De fapt a și sosit dar, cred, după plecarea lor: „victima“ ar fi fost traumatizată de cutremurul din '77! Și s-a sinucis... cu întârziere!

Vorbim și despre Buzura, care la un moment dat l-a întrebat pe Doinaș dacă vrea să-și dea foc, că el și Zăciu au hotărît s-o facă. Numele acestuia din urmă a mai scăzut ispitele de autodafeu ale lui Doinaș.

Ne despărțim în *place de l'Odéon*, amintindu-ne de versurile lui de adolescență: „cînd marile focuri se sting la Apus/ pe praguri de ape sonore“. Trec anii, trece și viața și marile focuri nu s-au stins și nu se vor stinge, sau noi nu vom mai asista la... stingere.

Vineri 13 iulie

La cafea, Goma. L-a văzut pe Manolescu căruia i-a „comandat“ pentru colecția lui o *Istorie a literaturii române*. Manolescu gata să ia toate riscurile. Îl cred pripit pe Goma: ce editură va fi ispitită de o astfel de carte privind doar România și încă din punct de vedere pur estetic? În orice caz, degajarea și curajul lui Manolescu se confirmă din nou.

Ieri am făcut a patra și ultima cronică din serialul „23 August: Uniunea cu problemele ei și neconvocarea Consiliului“. Or, dimineata, la trezire, V. vine de la poștă cu *România literară*: Consiliul s-a ținut la 6 iulie. Am lucrat o zi întreagă degeaba.

Ca să mă consolez, renunț să fac seara o cronică despre Buzura (un *vrai casse-tête*, deoarece trebuie să evit să spun în clar ceea ce conține... în clar) și mă consolez mergînd cu V. să vedem un film de Hitchcock: *Frenzy*.

Sîmbătă 14 iulie

Cel mai ploios 14 Iulie. Păcat de balurile la care visa Manolescu.

Manolescu toată după-amiaza la noi. Ne povestește întrevederea cu Vlad G. și Gelu, de aseară (amîndoi au plecat azi-dimineață spre München). Le-a spus atît de fin lucrurile, că nu s-au supărat, dar nici nu știu dacă au înțeles prea bine. Vlad (foarte absent cînd se vorbea de cultură) a reacționat doar atunci cînd Manolescu a spus că postul e mai puțin violent ca înainte. S-a apărut amintind, pe drept cuvînt, că a dat drumul să fie atacat Ceaușescu. E adevărat. Și nu cenzurează pe nimeni. Ceea ce nu-și dă seama (și cine să-i spună?) e că tonul lui e moale, neconvingător (chiar atunci cînd atacă).

Pentru programele culturale, M. cam așa le-a spus: să ne lase nouă politica culturală, că sîntem credibili și de treizeci de ani nu ne-am înșelat niciodată și să nu ne amestece cu ceilalți colaboratori literari.

Duminică 15 iulie

Seara telefon de la Ita Cîrlan: Ella Munteanu a avut un atac de hemiplegie, în Corsica (la Bastia). Mețianu va telefona mîine acolo unde era, în familia unor prieteni. Acum e în spital și nu va fi probabil transportabilă la Paris înainte de vreo săptămînă. Înarmuriți.

Luni 16 iulie

Ella a început să-și miște piciorul stîng și să rostească unele cuvinte; înainte de zece zile nu se poate însă ști nimic sigur: Mețianu se ține în contact cu spitalul de la Bastia.

Cină — scurtă, dar din ce în ce mai destinsă — cu Doinaș.

Mărți 17 iulie

Din nou telefoane pentru Ella. Staționar. Cît e acolo, în reanimare, nu se poate face nimic. Plec în vacanță extrem de îngrijorată.

Miercuri 18 iulie

Valize toată ziua. Am moștenit-o pe mama, care cu toate că era pe drumuri trei săptămîni pe lună, era panicată înainte de orice ple-

care și-i trebuia o zi să-și facă valizele. Veneau chiar de la *Wagons-Lits* s-o ia de-acasă. Altă țară și mai ales alte timpuri.

Mergem cu Marie-France și Maria B. (o săptămână) — și noi două la Cassis, unde trecusem anul trecut și ni se păruse frumos.

Joi 19 iulie

Cassis. Hotel de la Rade (cu pretenții, piscină, zgomot), dar altfel foarte bine. Au venit două zile și Stolojanii, încântați.

Cu V. în fiecare zi la telefon. El m-a avertizat de întoarcerea Ellei la un spital parizian, tot el de starea de spirit a lui Liiceanu. Îi telefonez la Heidelberg. Alt rămas-bun, alt optimism jucat din parte-mi.

Citesc, tot evitîndu-l pe Breban, prea compact, *Cina cea de taină* a lui Sălcudeanu, extravagant de curajoasă în formă (torturile la Securitate), dar falsă, abracadabrantă, ca teorie. (Rușii ar fi parașutat pe rezistenți în munți ca să „radicalizeze“ probabil Secu) și cu metehne realist-socialiste. O carte de nuvele a unei debutante — sau cvasi — Adriana Bittel —, și o revelație pentru mine: Gabriela Adameșteanu: *Dimineața pierdută*.

Mediterrana destul de rece. Altfel, micul port încântător.

Sîmbătă 4 august

Întoarcere seara la Paris. Vine Maria B. să ne ia de la gară.

Pe V. îl găsesc bătîndu-și la mașină „Povestea...” cu Cesianu. Ca la orice întoarcere, mă reorientez greu: e un timp cețos și friguros de toamnă — schimb deci deodată (n-am făcut decît cinci ore cu TGV-ul...) anotimpul și mă pierd prin casă și în corespondență. Noroc că V. m-a ținut la curent cu tot în telefoanele noastre zilnice, altfel trecerea ar fi și mai grea. Și așa stăm de vorbă pînă seara tîrziu.

Duminică 5 august

Toată după-amiaza aici Mircea Iorgulescu cu soția și fetița de cincisprezece ani Ioana.

Cum Iorgulescu l-a mai văzut pe V. în absența mea, nu spune mare lucru de la Consiliul Uniunii Scriitorilor, unde n-au fost

admiși toți membrii noi care așteptau (vreun sfert doar) și unde lui i se pare a înregistra acum o oarecare apatie: cei care iau mereu cuvîntul să critice: Paler, el etc.... fac oarecum figură de excitați: tot nu se poate face nimic.

Săndulescu nu numai că și-a dat înapoi carnetul de partid, dar a făcut și o cerere de emigrare. Daneliuc și-a menținut și el demisia din Partid, rezistînd insistențelor „amabile“ ale lui I. Traian Ștefănescu să-și cenzureze singur *Glissando*. Sorin Titel s-a supărat că l-am criticat pentru articolul său elogios despre Canal. Nu ca Buzura care văzîndu-se la „Antologia rușinii“ (mai demult, cu un articol al lui despre Ceaușescu) a recunoscut că avem dreptate. Alte detalii: cînd a fost criticat de noi, Bălăiță n-a mai fost salutat nici măcar de portar (dixit Mircea I.).

Mai important: prin Ioana Berindei, de la Marcel Petrișor: Calciu s-ar afla la infirmeria Securității, să se mai vorbească de el, numai așa va mai fi ținut în viață. În aceeași ordine de idei: Mircescu i-a telefonat lui V. de la Mangalia: că-l „bat“ mereu: să facem scandal la radio.

Duminica seara la Mihnea ca să-i vedem mama care pleacă în țară. Nu m-am obișnuit încă să identific în această doamnă bătrînă — care are probabil vîrsta mea — pe Ioana Hudiță pe care o întîlneam alături de logodnicul ei — Dan Berindei — la cursurile lui Hudiță. E înfiorată de demolările din București. Ni le arată pe o hartă pe care nu mai recunosc nimic: Bucureștiul meu a devenit mitologic.

Aflu de la ea cum se spune fileului de provizii, în țară: PPC („poate pică ceva“...). Face cît o întreagă analiză economică.

Luni 6 august

După emisiune mă duc s-o văd pe Ella la clinica unde lucrează Lucia și unde i-a găsit o cameră. A recuperat destul de mult, dar e obosită și mai are greutăți de vorbire. Altfel, cu un umor aproape nealterat. Ies de acolo totuși cam răvășită și mă duc să mă întîlnesc cu V. la Eliazi.

Joi 9 august

Dimineața telefon la FE să-i cer lui N. C. Munteanu să reactiveze cazul Mircescu. Dau de Carp, care mă asigură c-o va face el la

„Drepturile omului“ chiar săptămîna asta. Apoi lui Gelu să-mi trimiță ziarul în care Sorescu a semnat un elogiu demential lui Ceaușescu. Ceva cu „globul“ ce s-a refugiat în cabinetul lui de lucru...

Întîlnire cu Valeriu Cristea și soția sa. Sînt într-adevăr extraordinar de timizi (nu exagerase Kiropol cînd, trecîndu-mi-l la telefon, îmi spusese că tremură). E în ei o aflare față de viață (vor pleca mai devreme înapoi, deoarece nu suportă șocul primei întîlniri cu Parisul) și o timiditate care mă cîștigă imediat. Încurajat de degajarea mea și a lui V. — ca și de cină — V. C. devine spre final intransigent față de ceea ce el numește falsa opoziție ce face concesii tactice: Paler în discursuri, Manolescu scriind despre Dumitru Popescu, Iorgulescu care a făcut și a dres, Hăulică etc.... V. C. e pentru cei care-și scriu, fără nici o concesie, cărțile (presupus el, Raicu etc.). V. îi dă lesne, și foarte bine replica: pentru ca acești scriitori să-și poată publica opera, alții sînt nevoiți să se mai murdărească pe mîini.

Care nu ne este uimirea vîzînd o dată întorși acasă că în cartea lui pe care ne-a adus-o, *Modestie și orgoliu*, V. C. vorbește într-o frază de „munca multilaterală“ pentru făurirea socialismului, în alta de felul în care același socialism prețuiește cultura. Cum mai rămîne cu lipsa de concesii, cu citarea insistență din Soljenițin pentru înfierarea minciunii?

Duminică 12 august

Vineri seara am vorbit cu Pleșu, să-i anunț trecerea lui Marie-France și a Mariei B. prin Heidelberg. Aflu că Liiceanu a plecat bolnav spre București. Pleșu n-a mai primit nici o veste de-atunci. Nu spre București se îndrepta Liiceanu mai întîi, ci probabil spre Păltiniș, să-l vadă pe Noica.

După ce joi s-a dus V. s-o vadă, azi, duminică, vorbesc mai lung cu Ella la telefon: e foarte îngrijorată că nu face progrese destul de rapide și nu se poate concentra să citească. În schimb, vorbirea a redevenit aproape cîrentă.

Luni 13 august

Telefoane cu München-ul: scurt cu Vlad G. (care a trecut totuși interviul cu Pordea! și de-abia acum zice că a înțeles!).

Seara, la noi, Mircea Dinescu cu soția (din mamă rusoaică și tată ungur are alură), cu Ioana Crăciunescu (fericită de cronica lui V. despre ea) și Marie-France. Tineri, fără reticențe, deschiși, neatinși de compromis (Dinescu ne povestește avansurile lui I. Traian Șt. pentru a obține de la el un poem de omagiu lui Ceaușescu). Ne spun atâtea de efectele emisiunilor noastre (cum se rușinează cei atacați, cum sînt luați în seamă chiar și de „foruri” cei lăudați), încît dacă n-ar fi prea tîrziu cînd pleacă, am face un duș rece să ne trezim din... mit. Numai că *volens-nolens*, mitul există și noi sîntem actorii lui.

Vineri 17 august

De două zile, „afacerea Trifa” pe la televiziune și în ziare. L-au expulzat din Statele Unite. E în Portugalia, unde nu se știe dacă-l vor ține. Una din cele mai mari victorii ale Bucureștiului. Fără nici o dovadă, numai prin faptul c-a fost o căpetenie a tineretului legionar i se pun în cîrcă pur și simplu „crime împotriva umanității”. Mai precis pogromuri la care n-a participat.

Sîmbătă 18 august

Dezgustător reportaj din România (nu sînt cozi, magazinele pline etc.) și interviu al lui Ceaușescu în *Le Figaro*. Cu Hamlet-ul de serviciu și Jean Miot. Nici *L'Humanité* n-ar fi publicat așa ceva.

Duminică 19 august

Parastas pentru mama lui V. (de trei luni — deși nu știm data precisă).

Spre seară, Goma, venit să ia romanul Gabrielei Adameșteanu despre care am scris entuziast.

Luni 20 august

Seara, la restaurant, cu trio-ul în pline efuziuni: Mașa și Mircea Dinescu — Ioana Crăciunescu. Noi detalii amuzante privind „succesul” nostru: pe la radio și televiziune unii au început să ne imite tonul. (Nu știi cine pretinsese că Ion Dodu Bălan se străduiește să vorbească cu intonațiile lui V.)

Marti 21 august

În *România literară* articol necrolog al lui Paleologu pentru Virgil Mazilescu. Telefoniez lui Gelu să-l treacă. Telefoniez Gomilor — siderați. N-avea decît patruzeci și doi de ani! Alcoolul.

Miercuri 22 august

De la vreo 3 și jumătate la 11 și jumătate — cu o pauză pentru restaurant — Dan Culcer cu soția lui, Maria Mailat (autoarea unor interesante interviuri în *Vatra*). Culcer a venit pînă la Paris în auto-stop (era invitat la Cerisy la decada Utopia — Orwell) dar n-avea bani de drum. Nici ei nu i-au ajuns. Niște controlori nemaipomeniți au plătit ei diferența de 200 de franci, să poată ajunge la Cerisy. Le umplem rucsacul (și așa plin) cu cărți și publicații (el vrea să scrie o istorie a literaturii „din afara granițelor“). De data asta le vor lăsa la Budapesta (de unde le vor fi trimise rînd pe rînd). Anii trecuți, cînd Culcer s-a întors de la Paris, i le-au confiscat la vamă pe toate (inclusiv cartea mea) și în ciuda memoriilor și chiar intervenției sale la Conferința Scriitorilor, cînd a protestat vehement, n-a mai primit înapoi decît un Cioran.

De la *Vatra*, după moartea lui Guga, vești nu prea bune. Mihai Sin ar vrea locul lui Moraru.

Joi 23 august

Scrisoare de la Pleșu pentru noi doi: cît să-ți justifice o întreagă existență. Parcă pentru cîteva clipe toate au un rost. Îl căutăm de mai multe ori la telefon, fără să-l găsim.

Între timp Oprescu a telefonat că Liiceanu a ajuns cu bine.

Marie-France și ea telefon de la Bayreuth: întîlnirea cu Pleșu i s-a părut extraordinară.

Vineri 24 august

Lucru cu întrerupere cînd aduce V. scrisorile de la poștă.

Telefon lui Mihnea, de la care aflu că:

— La *Figaro*, gazetarii sînt dezgustați de articolele cu Ceaușescu. Parc-am fi la *Scînteia* — spun ei.

— *Libération* va publica ceva contra.

Sîmbătă 25 august

Mircea Fotino la cafea, cu fetița, Domnica — vorbește perfect românește. Mișcată: vin doar pentru un sfert de oră, înainte să-și ia avionul.

Duminică 26 august

Telefon de la Florența Albu — și ea în drum spre Festivalul de la Liège, unde, prin Annette, am invitat peste treizeci de poeți români. Fixăm o întâlnire, deși se declară dinainte foarte intimidată.

Uitasem: bunicul Mariei Mailat era jandarmul care l-a arestat pe Ceaușescu tânăr, când furase pui sau rațe... Drept pedeapsă bunicul ei a făcut nu știu câți ani la Canal.

Ieri, în *Le Monde*, o pagină întrecăgă cu 23 August. Deși desființează versiunea Bucureștiului și e net anticomunist, autorul care semnează cu un pseudonim, Spiridon Manoliu, fabulează în tot restul. Regele ar fi făcut 23 August-ul și guvernul cu comuniștii și social-democrații (unde sînt țărăniștii, unde liberalii?), iar legionarii nu numai că s-au ținut doar de pogromuri, dar au ucis pe șefii partidelor politice (pe care-i arestase și Antonescu!), pe intelectuali, pe toată lumea. Când ești o țară mică, oricine își poate bate joc de istoria ta. Îi telefonez lui Mihnea. Indignat și el. Va vorbi luni cu Claire Tréhan. Dar de cînd Estul Europei a trecut în mîna lui Krausé, *Le Monde* ne scapă din mîini. Cine se va fi ascunzînd sub pseudonimul Spiridon Manoliu?

Luni 27 august

Libération: „Ceaucescu, le bulldozer de București“. (Mihnea a lucrat bine.)

Iar agitație gazetărească în jurul României. Tocmai cînd mă plingeam că marile ziare își fac de cap, fără să se indigneze ni-meni, s-a indignat Mihnea.

Marți 28 august

Articol Claire Tréhan în *Le Monde*: „Deux intellectuels protestent contre les atteintes à la liberté de création“.

M-a căutat — se pare, toată ziua, Rosenthal, care a dat de la Viena o depeșă cu intelectualii noștri protestatari: Tudoran, M. Săndulescu și Daneliuc — și-au dat înapoi carnetele de partid. Steinhardt percheziționat de Secu la Rohia. În jurul lui, Rosenthal fabulează amarnic (ar fi fost percheziționat din pricina articolului său împotriva *Jurnalului de la Păltiniș*). Încerc să-i explic lui Mihnea că e o aberație.

Miercuri 29 august

Și la München a trebuit să telefonez ieri și alaltăieri pentru a restabili adevărul cu privire la Steinhardt. Iată-l confirmat azi de Florența Albu.

Cornel Popescu (de la Cartea Românească) a fost în vizită la Rohia, cu fostul securist al Uniunii — azi la pensie, și autor de romane populare: Bujor Păduceanu; în chilia lui Steinhardt vede cărțile noastre cu dedicație și manuscrisul lui despre închisori, care-i mai fusese confiscat acum mai mulți ani de Secu și dat înapoi. A doua zi dimineată, Securitatea din Maramureș: percheziție. Îi iau din nou manuscrisul — și cărțile (?).

Florența Albu cu Rodica. Pînă la sfîrșit vine și Goma. Întîlnire patetică dar și conflictuală cu Fl. Albu.

După plecarea lor, telefonăm lui Pleșu, de rămas-bun de data asta. Numai știri proaste: Liiceanu primit dezagreabil la Institut și obligat să facă și norma din timpul acestor doi ani, cînd n-a mai fost plătit. Pentru Pleșu, nici unul din cele două posturi promise nu pare sigur. Se întrebă — pentru prima oară cam cutremurat — de ce se întoarce.

Scara, la Eliazi (reveniți de la Culianu). Scară cu har. Parc-am fi cu zece-douăzeci de ani în urmă: așa de exact ne înțelegem.

Joi 30 august

Telefoane Mihnea - Goma: ar fi fost eliberat Calciu. Telefonez la München — Stroescu cu verbele la condițional: totul vine de la deputatul liberal britanic David Alton care a fost de 23 August în România, somînd guvernul în numele acordului de la Helsinki.

Marți noaptea i s-ar fi confirmat de la București (un anume Nicu Bujor de la Externe) că va fi eliberat Calciu.

Le Monde și *Le Quotidien* reiau știrea, dar nu la condițional. E drept că americanii au pus această eliberare drept condiție la reînnoirea clauzei, dar pînă n-avem confirmarea ne e aproape frică să sperăm.

Tot joi, Goma cu știrea, groaznic de proastă dacă se adeverește, că se dezbară rușii de el la Internațională. Va vedea luni pe Maximov, care s-a eschivat. Îngrijorați.

Vineri 31 august

Le Monde.

Le Quotidien — eliberarea lui Calciu.

Goma: va fi „lichidat“ de la Internaționala Rezistenței?

Luni 3 septembrie

Trimit la Secția germană pentru drepturile omului un dosar Mircescu (cerut de ei).

Telefon cu Stroescu: Calciu a dat un interviu la Associated Press: mulțumește organizațiilor internaționale care s-au luptat pentru el. Condițiile de detenție au fost „foarte dificile“ (a făcut greva foamei cel puțin de cinci ori). În ultimii doi ani mai ușor. A cerut Patriarhiei să-i dea înapoi Biserica Radu-Vodă (cea în care-și ținea celebrele predici pentru tinerii seminariști). Și ne mai plîngem că n-avem eroi. Chiar și martiri. Pînă și în arvunita noastră biserică ortodoxă.

Martți 4 septembrie

Telefon de la Mircea Iorgulescu, din Germania: nu mai e sigur că poate trece prin Paris înainte de a se întoarce în România.

Miercuri 5 septembrie

Mihnea îmi dă piesa (în franțuzește) pe care Viorel Cacoveanu i-a trimis-o prin Marino. Inexistentă literar și cu un final conformist: un fost deținut, în ciuda persecuțiilor, refuză să meargă în America, unde-l așteaptă o moștenire: rămîne în țara lui!

Ziua începe cu o veste aproape incredibilă: la *Figaro*, gazetara prietenă cu Mihnea a reușit să publice un articol anti-Ceaușescu (cu prilejul demolărilor) de o vehemență rară. Cade ultima citadelă (prin Hamlet și Miot) a lui Ceaușescu la Paris.

Telefonez lui Gelu — și de aici începe enervarea: nu știu dacă îl vor da, că au fost cam multe cu demolările! Mă enervez serios și încep prin a-i spune că parcă a venit din România de un secol, a uitat ce poate însemna acolo un astfel de articol tocmai la *Figaro*. Ce furie pe Ceaușescu, ce bucurie pentru ceilalți!

Apoi îi fac un zadarnic curs de gazetărie aplicată: un articol înseamnă o informație, altele în alte ziare (chiar dacă seamănă-toare) creează evenimentul. Noi (și mai ales Mihnea) ne zbatem aici pentru a obține astfel de texte în ziarele cele mai importante, și ei, acolo, nici nu le difuzează. Nu l-au trecut nici pe cel din *Le Monde* cu intelectualii.

De la Mihnea iau ultimul număr din *L'Alternative* în care a apărut prima parte din textul lui Tudoran. (Nu mă mai las pe alții și-l anunț în „Teze“, altfel îl lichidează ca și interviul lui D. T. pe Suisse Romande, în două-trei rînduri. Și V. îl va transmite integral în „Povestea Vorbei“.)

Sîmbătă 8 septembrie

„Fetele“, care o așteaptă pe Florența Albu de la Liège, unde n-au fost decît patru poeți din cei treizeci invitați: Dinescu, Ioana Crăciunescu, Mihăieș și ea. Telefoniez Annettei Laborey să-i mai dea niște bani. Annette se întoarce entuziasmată de Maramureș, înfiorată de sărăcia din țară, încîntată de drăgălășenia lui Hăulică: a urmărit-o cu telefoanele prin toată țara și i-a asigurat și o noapte la Tescani, cu toată familia ei numeroasă. La Liège, Dineștii au încurajat-o și ajutat-o. După impresia extraordinară pe care i-a făcut-o Pleșu, tot atîtea confirmări: și-a mai schimbat părerea despre români.

— Dan Petrașincu și Roberta Stein. A scris o carte despre Mexic (pe care ne-a trimis-o). A devenit specialist în America (după India). Are 74 de ani și călătorește ca unul de 30! A avut însă un accident la inimă și Mia, o boală a sîngelui. Vrea să vină la Paris pe o lună.

— Scriu, evident cu dificultate, lui Tanți Coste: a murit Brutus Coste și Christinel a insistat s-o fac. Regret evident mult moartea lui, dar cum să scap de frazele convenționale cînd e vorba de con-doleanțe și nu i-am văzut decît o dată la New York?

Marți 11 septembrie

Toată după-amiaza, Radu Stan cu soția și cei doi socri ai săi. El, Grecu, a fost la *Timpul* în același timp cu V. (deși mai în vîrstă). După cîteva amintiri de la *Timpul* și pomelnicul morților (se lun-gește în ultima vreme), trecem la subiect — adică Grecu trece. Același: ce le aducem... numai noi doi de la Paris, ce s-ar face fără noi etc. etc. La plecare, ca de fiecare dată după o astfel de ședință, mă întreb cum de nu ni se urcă la cap.

Radu Stan ne spune că e și Stroe la Paris.

Miercuri 12 septembrie

Ieri (V. răspunde) telefon cel puțin neașteptat de la Ion Coja, pro-tocronistul, intrat în tabăra de la *Luceafărul*, pe care mulți îl con-sideră suspect și au ajuns să creadă că discursul său curajos de la Cluj (înainte de actuala metamorfoză) fusese de fapt o provo-care. V. îl amîna pe săptămîna viitoare.

Azi telefoane interminabile cu München-ul. Stroescu pentru Mihnea care vrea depeșele privindu-l pe Calciu pentru *L'Alter-native*, apoi Gelu, căruia îi sosește mama vineri și care mă întrea-bă dacă am fost mulțumită că a trecut articolul din *Le Figaro*. N-a fost ușor — adaugă. Lipsa de nerv sau de simț jurnalistic (pro-babil de amîndouă) care domnește la München e uluitoare. Cam avea dreptate Bernard: postul FE e atît de ascultat nu neapărat pen-tru că e bun, ci pentru că radio București e atît de prost...

Joi 13 septembrie

Telefon de la Nina Cassian (i-a murit soțul). Iar e avalanșă. Rămîne să ne telefonăm săptămîna viitoare, cînd mai avem înșă de văzut și pe Balotă (reîntors din România cu probleme la vamă) și pe... Coja.

Vineri 14 septembrie

Myriam Marbé o parte din după-amiază. Vine din Olanda unde a aranjat un *mariage blanc* (altul!) pentru Nausica, în așa fel încât să poată rămîne acolo și ei să vină s-o viziteze. Myriam mai obosită ca de obicei, poate mai speriată (vede securiști în mai toți compozitorii), desigur mai uzată. Fizic sînt cu toții uzați de iarna care a trecut, fără încălzire și aproape fără mîncare. Moral, de lipsa oricărei perspective în afara înrăutățirii bolii șefului și o dată cu ea, a situației generale. Și se despart de copiii lor la bătrînețe, știind că va fi pe totdeauna.

Sîmbătă 15 septembrie

Pentru a scrie despre numărul din *Secolul 20* dedicat Bibliotecii, citesc glossele lui Umberto Eco pe marginea romanului său *Numele trandafirului*. O baie de inteligență strict aplicată la obiect și fără „semiotisme“. De fapt, cu acest roman Eco se plasează în post-modernitate, pe care o definește prin recuperarea — ironică — a trecutului și prin pulverizarea obstacolului dintre artă și plăcere. Delectarea e din nou permisă. Test plin de cele mai semnificative *mots d'auteur*. Întrebat care sînt personajele cu care se identifică mai mult, răspunde: cu adverbele.

Duminică 16 septembrie

Telefon: Ella s-a întors acasă.

Telefon cu Nina Cassian: i-a murit nu numai soțul, dar spre începutul lunii, a murit părintele Avramescu. Vladimir Colin a avut un atac cerebral, iar soția lui, Marcela Cordescu, îngrijindu-l, a murit și ea de un infarct. În serie!

Seara, Aurel Stroe cu fiica, Raluca Brumaru, care are 22 de ani acum și un copil de cîteva luni rămas cu soțul în România. Vrea să rămînă și vrea să-l antreneze și pe tatăl ei, dar el ar prefera (ca de obicei) s-o amîne pe data viitoare. (Așa tot face din '79.) Ca să n-o lase singură și fără bani pe Vicki și să-și vadă apărut albumul cu *Agamemnon*.

E ca totdeauna păgubos și extraordinar. Extraordinar de autentic, de frămîntat, dramatizînd lucid pe fondul unor drame reale. Întorcem situația pe toate fețele.

Analiză foarte matură a Ralucăi despre psihologia tineretului în România. E disperată dar decisă să-l oblige de data asta pe tatăl ei să facă saltul.

Ne aduc vești de la Calciu. L-a văzut Marcel Petrișor: nu e prea rău fizic, și are moralul ferm. După plecarea celor doi, telefoniez veștile despre Calciu lui Mihnea.

România devine o țară în care — vorba lui Noica, poporul se transformă în... populație.

Marti 18 septembrie

Ieri la emisiune, Alain vine cu fotografia tînărului Radu Filipescu care a fost condamnat la zece ani închisoare pentru că pune în cutiile poștale, imobil cu imobil și cartier după cartier, manifeste împotriva regimului Ceaușescu, îndemnînd oamenii să iasă în stradă duminică și să protesteze. Manifestele semnate *Strada* sînt sobre. Fotografia extraordinară. Toată încrederea lumii e pe fața și în privirea frumoasă a acestui adolescent. Ce va rămîne din ea dacă-l vom scoate și cînd îl vom scoate din închisoare?

Miercuri 19 septembrie

Iar telefoane cu Stroe. De-abia mă înțelesesem cu Christinel să intervină pentru el la fostul președinte al OFRA-ei, Fieschi, acum numit consul la Milano (și pe care Eliazii îl cunosc foarte bine deoarece a fost Consul și la Chicago), că Stroe, în plină panică, nu mai știe ce să facă. Raluca a vorbit la telefon cu soțul ei în clar (poate pentru a crea iremediabilul), Vicki a făcut extra-sistole, încurcătura e maximă.

Joi 20 septembrie

Iar telefon de la Stroe. Din nou vrea să rămînă. Dar să aibă timp, dacă nu pentru co-producția pe care Opera din Viena vrea s-o facă cu *Agamemnon* (în regia lui Pintilie), cel puțin pentru a scoate (prin ginerele lui) partiturile de la Uniunea compozitorilor din București, și a o avertiza pe Vicki printr-o persoană care se întoarce. Îi amîn deci din nou pe Eliazi. Christinel foarte prost im-

presionată că Raluca își lasă pruncul de vreo cinci luni, dar, bineînțeles, dispusă mai departe să intervină.

Vineri 21 septembrie

V. l-a văzut pe Ion Coja care l-a rugat să trimită la FE (lui Vlad Georgescu) un răspuns la o cronică împotriva-i, a lui Gelu. Coja e naționalist, protocronist și antisemit. Ce caută deci la noi?

Stroe: Raluca are un chist la sîn (a întrerupt prea devreme alăptatul) și trebuie să i se facă o incizie. Caută un chirurg. Nu cunoaștem. Pînă miercuri, cînd îi va vorbi cineva lui Vicki, ne cere, pe de altă parte, să amînăm. Renunț deci deocamdată la Eliade și-i telefonez în acest sens lui Christinel. Întîmplîndu-i-se lui Stroe, povestea riscă să se complice la infinit. Sper cel puțin de data asta să nu fie păgubos pînă la capăt.

Sîmbătă 22 septembrie

Ieri B.-H. Lévy la „Apostrophes“ pentru romanul lui *Le diable en tête*, lansat cu surle și trîmbițe. L-am citit și nu mi-a plăcut, nici măcar scriitura nu mai are freamătul din eseuri. Bine construit, rece, la suprafața lucrurilor, sentimentelor și într-un fel chiar a ideilor. Numai orientarea lui politică bună nu ajunge însă pentru a face literatură. Pe undeva stăruie, în intenția construirii eroului său, Benjamin B., umbrele unor Malraux sau chiar Drieu, dar influența lor e doar conceptuală. Aproape de acord cu singurul articol defavorabil apărut pînă acum într-o presă în delir: al lui Angelo Rinaldi în *L'Express*, prea pornit însă pentru a putea restabili balanța. Am avut de fapt noroc că „noii filosofi“ au avut ca purtător de cuvînt pe acest maestru în ale publicității care este B.-H. L., fără „evenimentul“ pe care a izbutit să-l creeze nu se demarxizau intelectualii francezi atît de repede.

Luni 24 septembrie

După emisiune, mai întîi la Ella acasă, bine reînstatată la ea, cu o fată ce pare drăguță, care doarme noaptea în camera alăturată. N-o mai întrebăm ce e cu scrisul și cititul ca să n-o amărîm.

Apoi la cină la Balotă, care ne povestește îndelung cum l-au dat jos din tren la Curtici (la plecarea din România) și l-au ținut vreo 24 de ore pentru că, găsim asupra lui actele familiei, au dedus că vrea să... fugă.

Marți 25 septembrie

Seara, Nina Cassian. Nu știu de ce mă simt așa de bine cu ea, pe care-am atacat-o de-a lungul stalinismului și chiar acum mai bîîguie ceva cu idealul comunist. Ne dă dreptate cînd o repezim. Ne aduce de ascultat pe casetă două compoziții (prima plină de grație și bine construită) și două volume, versuri și proză, pe care, după o șovăială (prudență totuși), ni le și dedică. Are o bursă în America, dar nu vrea să se ducă imediat. Ne spune — discret și în trecere — că ar cam vrea să și moară (după moartea lui Ali).

Miercuri 26 septembrie

De la Cerna-Rădulescu, vești despre moartea mamei lui V.: a murit de o pneumonie, fiindcă nu putea încălzi decît o singură cameră din casă. Nepoata care stătea în aceeași curte cu ea (și pe care noi i-o credeam ostilă) îi sarea în ajutor oricînd venea cineva s-o vadă, de cînd fusese la ea abjectul Săraru cu interviul său.

Vineri 28 septembrie

Ieri seară, Marius Robescu. Modest de parcă n-ar fi scriitor român. A uitat să ne aducă, dar are pentru noi romanul Gabrielei Adameșteanu despre care îi vorbesc cu entuziasm, neștiind (Goma mi-o va spune azi) că au de gînd să se căsătorească.

Agathe Logeart (de la *Le Matin*) a telefonat cam panicată. În absența ei de două săptămîni (i-a murit tatăl), Pordea i-a intentat un proces de defăimare pentru articolul ei (foarte prudent și bazat pe textele lui Pordea). Vrea să fim martori la proces. Îl alertez pe Korne, iar Mihnea care (cu o infecție dentară și cu teza de doctorat de trecut în decembrie hotărîse să nu se mai ocupe cîteva luni de problemele românești), reintră masiv în acțiune; eu îl avertizez pe Goma. Mihnea vine cu o știre neprevăzută (chiar așa pe față!). Pordea a fost la o recepție a Ambasadei! Și Le Pen, după articolul din *Le Monde* nu-l mai vrea nici el.

Duminică 30 septembrie

Mihnea din nou cu știri de la Rosenthal din România: în cinci orașe din România s-ar fi împărțit manifeste de 23 August. Iar la Sfintu-Gheorghe a fost chiar pusă o bombă la monumentul lui Mihai Viteazul. Un copil care s-a jucat cu ea a murit în explozie. Nu știu de ce sînt sceptică. În schimb, cred fără dificultate în cealaltă veste: Ceaușescu prevede alte demolări!

A telefonat și Stroe: iarăși nu mai rămîne: o va face cînd se va crea în Franța *Agamemnon*. Nu e capricios ci doar zbuciumat. Numai că din amînare în amînare, trece viața.

Martți 2 octombrie

Seara Agathe Logeart fără Bernard Poulet (care e acum la serviciul de presă al lui Fabius) să punem la punct apărarea împotriva lui Pordea.

Telefonăm de la noi lui Goma: bineînțeles acceptă să fie martor la proces: vrea neapărat să lege cazul Pordea de atacurile împotriva noastră în presa de extremă dreaptă, dovedind complicitatea ambasadei cu extrema dreaptă franceză.

Miercuri 3 octombrie

Ieri am primit un nou atac de la „exilați“ ai extremei drepte (ceaușiste) împotriva noastră scris de „exilați“, de fapt agenți KGB. E al nu știu cîtelea. Mă enervez și nu mai ajung să gust veștile bune: *Glissando* a ieșit pe ecranele românești!

Joi 4 octombrie

Seara toată „familia“ Stoichiță. Victor venit de la München să-și regăsească sora — Catrinel — rămasă aici și fratele — Alexandru Papilian, venit de la București. Stăm mai întîi de vorbă îndelung despre felul cum mi-a trimis cele două „versiuni“ din *Micelii* — dintre care una cu două pagini despre greva de pe Jiu, scoase de cenzură, ne vorbește și de romanul refuzat acum și apoi brusc ne spune că s-a și dus la comisariat pentru a cere azilul politic!

Ne lasă manuscrisul romanului refuzat în România și ne dăm seama că speră să-și continue aici cariera literară. E deschis, dîrz, extrem de simpatice. V., care-l cunoscuse cînd avea un an (acum

are 37), îl muștrase prin radio acum mai mult timp pentru niște articole concesive. De atunci n-a mai produs! Toți trei tineri, plini de încredere și ultimii doi siguri că-și vor aduce familia: soție, soț, copiii și mama. Sper că nu vor fi dezamăgiți — merită să nu fie.

Sîmbătă 6 octombrie

Caricaturistul Stănescu la cafea: rezervat ca de obicei — dar deschis în același timp, nefricos și fără prudențe! Ca și cum n-ar fi român — constată V. Apoi la Mămăligă, deschiderea lui *Hyperrion* cu o conferință a lui Ion Vianu, înțelept, relativizat, modest, de bună calitate. A evoluat foarte bine. Îmi spune că se „analizează” (la un psihanalist parizian). „De ce? îl întreb. Ca să poți analiza la rîndul d-tale?” Îmi răspunde simplu și deloc în glumă: „Nu, pentru că sînt bolnav.” În orice caz, îi stă mai bine așa decît plin de certitudini cum părea cînd a sosit din România.

Șoc văzîndu-l sosind pe Mircea E. (cu Christinel). Parcă a îmbătrînit brusc cu zece ani. Pare un moș! Sper să nu fie decît oboseala călătoriei în insula Elba, unde a luat un premiu. Mă doare.

Vineri 12 octombrie

Telefonul a zbîrniit neîntreput vineri seara și sîmbătă din pricina „cuvîntării” lui V. despre Mircea Vulcănescu. Centrul român de cercetări își deschidea cursul universitar la Sorbona sub semnul lui Vulcănescu. În afară de V. mai vorbeau Bărbulescu și Poghiric. Eu n-am putut să merg din cauza unui puternic vertij.

Telefoanele unanime: V. extraordinar. Primul: Balotă. V. i se pare o revelație. Apoi ceilalți: Christinel și Eliade entuziasmat. Eugen la fel. Sandra V. — bineînțeles — Goma, Antonia, „fetele”. Alain, Barbă, Mihnea, mai știu eu cine, că sunau mereu.

Sîmbătă 13 octombrie

Vertigii tot la orizontală.

Luni 15 octombrie

Iarăși doctorul cu *arrêt de travail*. Telefoniez lui Vlad Georgescu să repete emisiunea — masa rotundă asupra demolărilor care a

făcut mare impresie la București. Mama lui Mihnea i-a scris chiar prin poștă spunînd că a ascultat „Teze și Antiteze“ (sic) și că toată lumea e zguduită și mai ales arhitecții mai bătrîni.

Am citit totuși: am terminat manuscrisul lui Papilian și sînt pe cale să termin și un roman al lui Virgil Duda, *Hărțuiala*. Primul: inimaginabil de curajos pe plan politic pentru un manuscris prezentat acolo — și bineînțeles refuzat, al doilea bine scris dar cu mărunțișuri ale obsedantului deceniu.

Joi 18 octombrie

Continui redresarea pe un fond de incertitudine. (Vertijul e ca o panică a corpului nesigur pe el.) Ieri am început să lucrez la „Teze“, cu pauze la orizontală și lecturi. De cînd sînt atît de „vertiginoasă“ (bancul e al lui Cristovici), am citit manuscrisul lui Papilian, începutul lui Zinoviev, *Le héros de notre jeunesse* (obositor de repetitiv și în răspăr: stalinismul ar fi opera a milioane de sovietici de acord cu Stalin...), dar mai ales, cu o încîntare pe care n-am mai întîlnit-o de mult, *L'Amant* de Marguerite Duras, diamant, epură, lecție constantă de stil redus la cea mai pură expresie. Nimic nu mă interesează din ce e spus în afara felului în care e spus.

Vineri 19 octombrie

Telefon fericit de la Goma: Vlad îi plătește cronicile 15 dolari minutul, a făcut contract cu Albin Michel pentru un roman pe care încă nu l-a terminat; iar dna Deniau va alcătui o secție franceză la Internaționala Rezistenței!

Lucrez la două cronici (tot cu impresia că de-abia mă țin pe picioare) despre mini-campania bucureșteană împotriva noii drepte franceze și occidentale: un talmeș-balmeș neînchipuit de minciuni și contradicții (B.-H. Lévy fascist, Marcuse la extrema dreaptă etc. etc.). De fapt profit mai ales pentru a-l pune la punct pe Artur Silvestri pe care V. mă sfătuiește să nu-l numesc, serialul lui din *Luceafărul* fiind al Securității. Și tot V. îmi sugerează cum să-i spun: Interpusul. Care în confuzia sa mentală fără precedent a găsit o nouă trăsătură a fascismului: cartezianismul. O enormitate pe care o exploatez cu bucurie.

Telefoane din toate părțile.

Duminică 21 octombrie

A murit François Truffaut.

Luni 22 octombrie

Prima ieșire (tot cu urme de amețeli).

Moartea lui Michaux — în noaptea de joi spre vineri — anunțată doar azi. El însuși ceruse să nu se spună nimic înainte de incinerare. Aceași discreție. Criză cardiacă. Avea 85 de ani. Poetul care-mi era cel mai aproape.

Cu un taxi și cu V. de braț (sau mai precis agățată de brațul lui), la Radio, încă nesigură și cu impresia că amețelile pot reîncepe dintr-un moment într-altul.

De acolo tot cu taxiul să vedem filmul maghiar care a primit premiul special al juriului la Cannes, *Journal intime* de Marta Meszaroș. O copilărie în mediul comuniștilor reveniți din URSS în anii stalinismului. V. și cu mine puțin dezamăgiți și pe plan politic, și pe plan estetic, unde, bineînțeles, cineasta maghiară n-are *la griffe* a lui Wajda. Nu e mai puțin adevărat că tot filmul e menționat într-un cenușiu constant, înecat în stalinism ca într-o imobilitate greoaie — iar detaliile sînt de o exactitate halucinantă (petrecerea de copii în casa unui ștab, filmele epocii, instalarea comuniștilor în casele și argintăria „foștilor“ etc. etc.). Evident, un astfel de film de negîndit în România.

Ieșim de acolo și, mergînd puțin pe jos, poposim o clipă în *place Furstemberg* ca într-un instantaneu al trecutului. Cinăm apoi într-o *pizzeria* și — cu alt taxi — acasă, încheind prima mea zi de „aer liber“ și activitate în exterior de vreo zece zile încoace. Încă nesigură pe mine.

Miercuri 24 octombrie

Aseară Al. Niculescu, fost lector la Sorbona — oficial, căruia i-a „rămas“ băiatul și ar vrea să ceară și el azil politic (dar atunci riscă să nu-l mai țină la Sorbona, unde e pe post de profesor asociat). Are 57 de ani, îi scade auzul, i se desprinde retina, soția îi e în țară... Situație dramatic încîlcită, în care nu mai știi ce sfat se poate da. Impresia unui om total ciuit.

Joi 25 octombrie

Aseară cină la Mihnea cu Eliazii și Marie-France. Mihnea vorbește pentru prima oară de teza lui: va răsturna complet ce se știe despre Ioan Vodă cel Cumplit, cu documente din arhivele turcești. Mereu frică de vertigii...

V. venit de la o întâlnire cu Myriam Marbé în oraș să mă ducă la cină la Mihnea (sînt mereu Virgilo-dependentă), aduce vestea morții lui Marcel Brion. Serie neagră ce nu se mai termină.

Citesc, citesc, citesc pentru emisiunea Michaux, încludată pe obligația de a lichida în două zile — și într-o emisiune — ceea ce mi-ar cere timp și disponibilitate interioară. Aș vrea atît să recitesc pe Michaux, dacă nu integral, pînă cînd aș regăsi prospețimea șocului inițial. Ultimul mare poet? — e drept — în afară de René Char, dar de Michaux eram cel mai aproape. Cu fiecare rînd al lui îmi retrăiesc tinerețea pariziană. Încă aici — pe o bancă din *place Furstemberg*, într-o carte a lui Michaux — și, în același timp, atît de departe. Mama spunea că toate vîrstele unei vieți nu sînt de fapt parcurse de aceeași ființă, că, reprivind trecutul, i se pare a vedea mai multe eu-uri străine. Așa e desigur: „te parcurgi“, cum ar fi spus Michaux, dar nu e sigur că revenind asupra propriilor tăi pași, mai regăsești pe cel ce începuse drumul. Banalități. Dar moartea lui Michaux m-a readus spre *l'espace du dedans* pe care l-am părăsit complet de atîția ani, atît de complet, încît nu mai știu să vorbesc despre el. Michaux prizonier al năpăstuitelor și miraculoaselor sale „proprietăți“, a știut s-o facă pînă la capăt. Dar el își făcuse din anorexia inițială metodă de cunoaștere, respingere și creație. „Aventura de a fi în viață“ — ce se „parcurge“. — Dar se poate trăi și altfel. Prost, dar altfel.

Sîmbătă 27 octombrie

Ieri, lung telefon de la Pintilie, cu detalii asupra întîlnirilor cu diverși „șefi“ pe care i-a insultat copios și sistematic. Nici unul nu i-a pomenit nimic de interviul său. Cînd Suzana Gâdea și-a îngăduit să-l tutuiască, i-a făcut scandal: „Voi sînteți niște funcționari provizorii, eu reprezint eternitatea artei.“ „Provizorii“ — termenul era premonitoriu: la proxima întîlnire nu mai erau de față Ion Traian Ștefănescu, scos din cultură și „mazilit“ la Zalău ca prim-

secretar, Hegeduş — şi el scos (din ce?). Ca rezultat personal crede că va obţine copia standard (pe care o voia) din *Mitică* şi să i se citească cele zece scenarii... O dată mai mult şi-a dat seama că dacă le vorbeşte obraznic şi tare, de jos în sus, sînt complet dezorientaţi şi cedează. Daneliuc nu s-a declarat mulţumit cu ieşirea lui *Glissando*. Le cere să facă alte filme. Altul care-a înţeles.

Duminică 28 octombrie

Ieri, conferinţa pe care i-o promisesem lui Poghirc pentru Centrul Român de Cercetări (asupra situaţiei actuale a literaturii române). Cum sînt încă nesigură pe verticalitatea mea, V. vine să mă ia de la *coiffeur*. Aşteptăm inutil şi mult un taxi la Concorde, numai după aceea ne decidem să luăm metroul şi — foarte jenant — sosim la Casa Română cu un sfert de oră întârziere. Noroc că Christinel telefonase că mai întârzie cu Mircea (îi filma Barbă...). Citesc şi mai improvizez cîteva paranteze timp de peste o oră, textul pe care-l pregătisem pentru o ediţie americană a patruzeci de ani de comunism — o carte comandată prin FE — şi care a fost găsit prea „polemic“.

Mie nu mi se părea prea interesant (atît m-am repetat pe acest subiect), sala supra plină pare a vibra parcă ar auzi cine ştie ce noutăţi. Cînd şirul de oameni vine la „felicitări“, îmi dau seama că nu pot sta în picioare şi mă asez din nou. Printre prea entuziasmaţi şi Al. Niculescu care vrea să inaugureze anul universitar la Sorbona III cu acest text. *Tu parles!* Doar Mioara Cremene vine ca o furie, de ce am spus că nu existau scriitori şi intelectuali comunişti de-a lungul realismului socialist? Dar Sadoveanu? — zice ea căzînd tocmai pe exemplul oportunismului de care vorbisem. Cînd se termină „felicitările“, plecăm de-acolo cu Poghirc şi soţia — eu mai clătinîndu-mă — la Eliazi, care ne aşteaptă să cinăm la restaurant în ajunul întoarcerii lor la Chicago.

Mărţi 30 octombrie

Pe la 6 după-amiază mi se face iar rău. Mă întind puţin înainte de a mă duce (iarăşi cu V.) la vernisajul expoziţiei de desene ale lui Eugen. Am puţină ameţală şi în taxi, iar la Galeria la Hune cînd intru, sînt cam albă la faţă. Mi se spune că arăt rău. Expoziţia sur-

prinzătoare nu numai prin inventivitatea în umor, dar și prin bucuria neașteptată a culorii. Îi propun lui Eugen să înregistrăm o discuție săptămîna viitoare asupra desenelor și pare încîntat. Pe jos apoi, din nou agățată de brațul lui V. pînă în place St. André des Arts (să luăm o pizză) și pe la 9 la cafê de Cluny unde ne așteaptă Marin Sorescu. Misterul „casetei“ din *România liberă* în care spunea că sîntem cunoscuți pe glob grație lui Ceaușescu — se lămurește: e aceeași intervenție orală (mai aranjată, mai nu) din care și acum patru ani și acum i se scot și publică crîmpeie. Poate să protesteze? Același procedeu ca pentru Hăulică, dar mai grav deoarece știind că vorba pierе, Marin Sorescu își cam dase probabil drumul. Sorescu, fericit că noi nu l-am atacat și furios că Goma și-a bătut joc de el la radio. Îi luăm bineînțeles apărarea lui Goma: nimeni nu e obligat să cunoască dedesubturile și culisele, chiar dacă n-a scris, ci a „spus“, trebuie să se aștepte la consecințe. Dar convorbire — ca totdeauna cu el — agreabilă. Ne aduce o ediție cu teatrul lui comentat. Și-a mai tuns din mustață și V. constată dezolat — în fața lui — că nu mai seamănă cu Rilke...

Vineri 2 noiembrie

După ieșirea de marți, alte două zile proaste acasă.

Ieri — sau alaltăieri, lung, foarte lung telefon cu Pintilie: pune totul în chestiune. Stă singur în casă și nu vrea să vadă pe nimeni. Filme în România nu prea vede cum ar mai face. În străinătate nu l-ar interesa decît un film despre... Pitești. Cine să i-l finanțeze? Românii din exil? — întreabă el sarcastic. Dacă ar fi scriitor — suspină — sau compozitor: să stea acasă, în România, și să-și scrie opera. Așa, dacă se întoarce, nu-i mai rămîne ca soluție decît să-l ucidă pe Ceaușescu. Ca totdeauna sfîșiat între egoismul operei și ispita disidenței radicale. Dur, amar, zbuciumat. Îl atacă și pe Stroe care — am mai spus-o? — în ultima versiune vrea să dea un interviu cu scandal și apoi să se întoarcă în țară. Ah, dacă ar fi el Stroe — să n-aibă nevoie decît de hîrtie și creion!

Sîmbătă 3 noiembrie

A murit și Boris Souvarine.

Îi telefonez lui Rainer să-i facă un medalion.

Luni 5 noiembrie

Încă nu deplin asigurată pe verticalitatea mea, e prima zi când fac un scurt drum fără V. E drept, cu Sanda Sto lângă mine, care mă duce de la emisiune pînă la Ella (cu autobuzul). Acolo îl regăsesc pe V. Ella mult mai bine, dar cît îi înțeleg acum și mai participativ enervarea de a nu putea relua ritmul dinainte, de a se simți dependentă pentru orice proiect care depășește cumpărăturile prin magazinele din jurul casei. Ea care era mereu în mașină și în străinătate.

Cu V. în Cartierul Latin, unde vedem (el re-vede) un Hitchcock pe care-l credeam foarte bun și care nu e (mai există deci și așa ceva): *La Corde*.

Joi 8 noiembrie

Reîncep să fiu adultă. Merg singură în oraș.

Eugen nu mai vrea să aștepte pînă săptămîna viitoare pentru interviul pe care l-am proiectat împreună la vernisajul expoziției lui și mă duc mîine la ei.

Fac un program deci funebru (și complicat) cu morții mai de seamă ai toamnei: Truffaut, Marcel Brion — 89 de ani —, Souvarine la fel. Rainer mi-a trimis trei pagini despre el, pe care le completez cu amintirea vizitei pe care i-am făcut-o, Rainer și cu mine. O întrevvedere cu un Souvarine aproape orb și a cărui memorie intactă era o adevărată arhivă. Azi pierdută.

Vineri 9 noiembrie

Descoperirea unei rețele teroriste românești în Germania și proiectul de atentat la FE.

Interviul cu Eugen Ionescu.

Mai întîi Radina (care a auzit la radio), apoi Curtiss Cate care a citit în *Die Welt* — cu vestea pe care o confirmă apoi telefoanele pe care le dau lui Vlad G. și lui Gelu.

Deci: în urma trecerii la occidentali a șefului cifrului de la Ambasada română din Bonn, poliția germană a descoperit că cinci ofițeri de Secu (așa-ziși „diplomați“, de la consilierul de ambasada-

dă pînă la primul-secretar de Ambasadă, doi avînd rangul imediat inferior — al doilea secretar Ambasadă și al treilea) pregătiseră o operație purtînd numele de cod: Rita Corbu, cu următoarele țeluri:

— o bombă la FE (DST-ul îi va confirma lui Goma că bomba a și fost pusă și dezamorsată de poliția germană;

— otrăvirea (nu s-a spus a cui exact) cu aceeași otravă, fără urme, trimisă pentru Goma;

— răpirea unei rude a unei personalități politice de prim-plan de la București, rudă ce ceruse azil în Germania și asta absolut înainte de Congresul de la București;

— agresiunea (care a și avut loc) împotriva unei doamne care se ocupa de emigranți (și era considerată suspectă de exilații români), Maricica Rusu, de la Köln. (Ar fi imobilizat-o cu gaze paralizante, ar cam fi bătut-o și i-ar fi furat carnetul de adrese.)

Ceașescu e nebun absolut clinic. O astfel de operație de terorism de stat, înainte sau în timpul vizitei sale la Bonn!!

Mihnea și Goma alertează presa. Goma și pe cea americană. Dacă diplomația americană n-ar fi atît de lașă, un simplu șantaj cu clauza ar fi de ajuns.

Tot vineri, interviul cu Eugen într-o formă absolut excepțională. Parcă ar fi cel de acum douăzeci-treizeci de ani.

Luni 12 noiembrie

Seara, după emisiune, Dan Laurențiu. Cinăm cu el la restaurant și apoi din nou acasă. Bea numai apă, nu fumează, are un umor cam prețios și numai după plecarea lui, citindu-i din volumele de versuri pe care ni le-a adus descopăr — ceea ce V. știa mai demult: referințele lui intelectuale de prim ordin — de tip Blanchot — și calitatea, autenticitatea, trecută prin și peste modernism a poeziei sale. O surpriză plăcută. Ne aduce și cărțile — două — ale Irinei Mavrodin, dintre care una despre *Poetică și Poietică*. V. promite că-l va convinge pe Passeron s-o invite la seminarii. Cu toate că V. nu i-a consacrat pînă acum nici o cronică, Dan Laurențiu „patetizează“ despre emisiunile noastre. Cunoaște pe toată lumea. Îi telefonăm împreună la Groningen lui Culianu, mîine merge la Barbă, într-o zi la Goma etc.

Martți 13 noiembrie

Vizita de ieri a lui Ștefan Andrei la Cheysson comentată cum trebuie în presă (încălcarea drepturilor omului, regimul cel mai dur din Est) și pusă în legătură și cu recenta afacere de terorism de la Bonn. Cel mai virulent, Dupoy de la *Quotidien* care combate — alt articol — cu „le tyranneau Ceașescu, le Carpathe de la pensée“ etc. etc.... Au fost — mi-a telefonat Curtiss Cate — articole (cu Bonn) și în presa americană, *New York Times* (mai curînd o notă) și *International Herald Tribune* prin Goma). Articol și în *Le Matin*, mai măsurat, dar bun.

Miercuri 14 noiembrie

Mihnea jubilează: articol și în *Le Figaro*, tot gazetara pe care a convins-o el și care — probabil — va sfîrși prin a fi dată afară de echipa Hamlet...

Mini *coup de théâtre*: îmi telefonează Goma: Dan Laurențiu a fost arestat de DST din pricina numelui său adevărat — îl cheamă Ciobanu — ca pe Consulul șef de rețea securistă la Bonn. Deșteptii și-au închipuit că e același! Rolul cel mai urît (o dată mai mult) îl joacă în acest episod Virgil Tănase. Prieten bun al lui D. L. din țară, îl primise călduros, îl condusesese și pînă la hotel și-i dăduse una din cărțile lui. Găsind-o la percheziție la hotel (deoarece au făcut și așa ceva) cei de la DST i-au telefonat lui Tănase să-i ceară referințe despre D. L. Iar Tănase le-a spus că „nu se știe nicio dată“!! (Una din bucuriile mele cele mai mari din ultimul an e că nu-l mai vedem pe Tănase.) Polițiștii de la DST i-au telefonat atunci lui Goma, care i-a pus și la curent, și la punct, și i-au dat imediat drumul bietului nenorocit, care s-a dus glonț de acolo direct la Goma acasă. Dar spre a reveni la Tănase, polițiștii i s-au plîns lui Goma că s-a isterizat complet: vrea „protection rapprochée“ și e mereu convins că ucigașii lui C. sînt pe urmele lui.

Vineri 16 noiembrie

Seara la Odéon, la redeschiderea stagiunii Teatrului Europei cu *l'Illusion* (fosta „Comique“) de Corneille în regia lui Strehler. În ciuda unor momente de grație, minunea mereu așteptată (și mereu

prezentă de pildă în *Furtuna*, anul trecut) nu se produce. Să fie de vină alexandrinii cornelieni sau actorii francezi (cei mai buni ai tinerei generații, dar pe care nici Strehler nu-i poate împiedica să ție ca la Comedia Franceză). (Din acest punct de vedere, influența lui Grotowski în teatrul francez n-a fost benefică, actorii și-au închipuit că preiau tipătul lui Grotowski când în fond reto-rizau mai departe în vechiul lor stil.)

Finalul însă foarte frumos — ca totdeauna — la Strehler (el izbutește mai mult finalurile decît începuturile: admirabilul final din *Furtuna* cu prăbușirea avanscenei și iluziei teatrale sau din *Les géants de la Montagne* de Pirandello, cînd o căruță cu accesorii a actorilor era ruptă în două de cortina de fier a teatrului căzînd brusc).

Despre toate discutăm îndelung cu George Banu și soția lui, Monique, cu care cinăm după spectacol.

Duminică 18 noiembrie

După aproape o săptămînă de completă remisiune, noi amenințări de amețală. Probabil oboseala. M-am chinuit cu noua mașină de scris aseară pînă la 4 dim. Și n-am adormit decît la 5.

Alt telefon entuziast al lui Mihnea: în *Le Nouvel Observateur* două pagini cu *Terorismul de stat românesc*. De fapt avanpremieră unei emisiuni pe A 2 (joia viitoare) în care Haiducu va identifica drept securiști notorii pe Aninoiu și pe Badea de la Ambasadă. Preludiu la rechemarea lor? În orice caz, devine din ce în ce mai puțin probabil ca Mitterrand să se ducă în luna ianuarie în România, după cum începea să fie convenit (de unde și vizita lui Ștefan Andrei...). E greu de crezut că această relansare Haiducu după afacerea de la Bonn se face la A 2 și *Le Nouvel Observateur* fără nici o aprobare elyséeană.

Luni 19 noiembrie

La Radio au venit Greg și Odile (!) cu daruri, Greg neputîndu-se consola că de la moartea Christianei nu mai sărbătorim aniversarea mea împreună.

Marti 20 noiembrie

Pe Christiane am visat-o nopțile acestea. Murea și eram deznădăjduită. Nimic anormal: sînt și acum.

Miercuri 21 noiembrie

După-amiază la Radio reuniune, vine marele „boss“ de la München, Buchley — sau așa ceva — și ne reunim cu toții în biroul lui Sioma. Nu prea înțeleg ce spune — englezeasca mea! — dar e destins și are darul acela prețios al americanilor — presupun, cînd sînt de calitate — de a-ți da impresia (de-ai fi măturător, tehnician sau orice în întreprinderea lui) că îi ești egal. Îl întreb doar, prin engleza „interpusă“, ce crede de bomba proiectată pentru München. Și aici reprezentativ al spiritului american: crede că *Die Welt* a cam exagerat. Au fost rechemati cei cinci diplomați, toate probele există, dar... s-a cam exagerat. Nevindecabili!

Azi în *Libération*, articol despre Tudoran. Articole de altminteri peste tot (Mihnea se agită) și în jurul emisiunii de mîine care se anunță cu scandal. Mihnea tot vrea să-mi vorbească la telefon, dar nu mai pridesc: între vizita lui Buchley și un final de săptămîină încărcat, trebuie să-mi fac una din emisiunile cele mai grele — „Premiile literare“ — să citesc cartea despre Renaștere a lui Culianu, să scriu împotriva lui D. R. Popescu (discursul la Congres), și să merg și la Cînaclul lui Mămăligă.

Joi 22 noiembrie

Emisiunea pe A 2, „Carte de presse“, exact ce trebuia, deși mulți români sînt dezamăgiți că n-au văzut un James Bond. Dar ex-crabilul și atît de utilul Haiducu i-a desemnat pe ambasador și pe Badea ca spioni (Ambasada RSR a protestat pe lîngă Înalta Autoritate) pe cei de la Serviciul Comercial român din Viena, și s-a insistat asupra faptului că toate serviciile din Est lucrează pentru KGB. Deci: esențialul. Dacă după asta Mitterrand se mai duce la București, sau Aninoiu rămîne la Paris — mare mirare. Deși totul e posibil.

Tot, printre picături, emisiunea despre premii, îngreunată de faptul că trebuie să vorbesc eu de *L'Amant* — Duras, care mi-a

plăcut atât de mult, și despre *Le Diable en tête* BHL, care nu mi-a plăcut deloc.

Vineri 23 noiembrie

Seara la Sorbona: conferința lui Culianu. Cu atât mai oarecare cu cât face tot felul de bancuri cu spionajul plecînd de la... magia Renașterii.

După conferință, cu V. fugind amîndoi, vedem filmul *1984*, foarte bine făcut, dar care mă lasă tot timpul rece. Mai multe explicații posibile: fie, regizorul ar fi trebuit să fie genial — și nu e decît corect — fie prea știm *1984* pe dinafară, fie problema s-a deplasat azi în țările comuniste, nu ți se mai cere să crezi în comunism, ci doar să te prefaci. Cinăm apoi în același loc, încînțați de a fi împreună doar noi doi.

Sîmbătă 24 noiembrie

Lung telefon de la Pintilie: Geta chemată, șase ore interogatoriu, la Secu: dacă m-a cunoscut. Neagă, dar a fost denunțată de o rudă a lui Dimisianu. Acesta din urmă își dă demisia de la *România literară*: îi este acceptată?

Reacții la:

— serialul lui Tudoran: l-au amenințat (cine?) prin telefon;
— reacții la interviul lui Pintilie (printre intelectuali gen Raicu, Valeriu Cristea): nu trebuie tulburate apele prin gesturi excesive „îi convine lui Tudoran: pleacă, lui Pintilie, are pașaport cu venituri și ieșiri, noi ne luptăm pentru supraviețuirea culturii etc.“;

— după cronica mea despre Săraru: mergea peste tot să explice că nu e așa;

— Pintilie controlat pînă la piele la vamă. Nu voiau să-l lase să plece cu casetele din *Rigoletto*. A spus că fără ele nu pleacă. A așteptat avionul. Pînă la urmă i-au dat drumul. Le-a vorbit dur și obraznic. Alte detalii cînd se întoarce de la Londra. Ne vedem miercuri.

Duminică 25 noiembrie

Iar, după o săptămînă de totală remisiune, o nouă amenințare de ameteală — mai serioasă. Devine un obicei?

Tot ieri, sîmbătă: la Mămăligă. Ujică: „Heraldică și etimologie în basmul *Harap Alb*“ — Creangă. Mai interesantă, o excelentă evocare a părintelui Avramescu, pe care ne-o citește sus la Cenaclu. Pandrea despre cartea de descîntece culese în Basarabia de soția lui Golopenția și scoase acum de Sanda G. De reținut: la lumbago se spune „tătarcă“, la cefalee: „soarele în cap“.

Luni 26 noiembrie

Masă rotundă Culianu (mai ales *Eros și Magie în Renaștere*) pentru care sînt finalmente mai pregătită decît toți care, pasămite, au petrecut duminica la Barbă, discutînd spre a se pregăti.

Acasă, Cristovici ca fulgerul, un mesaj de la Tudoran, venit, via Polonia, de la Bujor Nedelcovici, care a fost acolo. Confirmă ce ne spusese deja Pintilie: Tudoran primește telefoane de amenințare cu moartea („de Crăciun se taie porcul“) și vrea s-o spunem la FE.

Marti 27 noiembrie

Telefenez lui Gelu să anunțe amenințările cu moartea primite de Tudoran. O va face vineri în *chapeau* la articolul consacrat lui din *Libé*.

Eu trimit express o cronică împotriva lui D. R. Popescu care s-a prostituat masiv la Congresul Partidului cu o „Cuvîntare“ plină de cele mai groaznice poncife.

Miercuri 28 noiembrie

Seara Lucian Pintilie. Lungă convorbire pînă pe la 2 dimineața. Văd că nu mai suport fumul (al celorlalți) — începe o stare de pre-amețeală.

Ce e nou față de convorbirea telefonică?

— printre amenințările telefonice împotriva lui Tudoran: „avem și noi lacuri de acumulare“;

— a murit Laurențiu Fulga (cancer al plămînilor). Cum era în timpul Congresului, nu s-a anunțat nicăieri. Congresul... dansa și nu trebuia deranjat.

Mihai Stănescu al cărui curaj nebunesc pune pe mulți pe gânduri: nu se poate să nu fie provocator, își spun ei. De pildă, i-a descris lui Săraru casa noastră. Cine și-ar mai fi permis așa ceva? Mihnea — căruia îi voi telefona după aceea, pune mîna-n foc pentru el. Și eu, dar numai cîteva degete: văd prea mulți oameni ca să fiu cu totul și cu totul la adăpostul contagiunii de „spionită“.

Sîmbătă 1 decembrie

Ieri, articol în *Le Monde*: Aninoiu, ambasadorul pus în cauză în emisiunea „Carte de presse“ de Haiducu va fi rechemat la București (fără ca francezii să fi avut a o cere). S-ar fi dus la Ministerul de Externe francez să-și ia... rămas-bun. Unu și cu cei cinci de la Bonn, fac șase. Vor fi curînd înlocuiți. O „pauză“ în amenințări e însă totdeauna binevenită.

Duminică 2 decembrie

Parastas la biserică pentru mama lui V. Preotul Dumitriu le încurcă pe toate și spune că parastasul e pentru mama mea. N-are importanță: toate numele erau pe listă, Christiane și, de data asta, chiar Alla. Dacă e vorba de familie, de ce să nu i se adauge și cea a prietenilor?

V. pleacă de acolo să dejuneze cu Petra — pe cinci zile la Paris.

La biserică, un cuplu (probabil de nou-veniți) s-a aruncat literalmente asupra noastră, spunîndu-ne ce reprezentăm pentru... România... și mulțumindu-ne patetic.

Martți 4 decembrie

Lung telefon de la dna Samson François (rediviva!) care a dat un premiu unui tînăr pianist român. Inenarabilă, inteligentă, guralivă cînd eram la ORTF împreună mă bătea amabil și periodic la cap. Pe atunci eram cronicara muzicală a undelor scurte! Ne întinerește cu cincisprezece ani.

Vineri 7 decembrie

Azi spre seară, Cazacu îmi aduce reportajul de la Conferința asupra Dezinformării organizată, fără Goma, de Internaționala Rezis-

tenței. Cu Conquest, Claire Sterling și alte celebrități, sub președinția fostului director al DST-ului, Wibot. În presă, mai nimic. Doar în *Quotidien* o notă...

Sîmbătă 8 decembrie

Dintr-un editorial al lui Vlad Georgescu aflăm ceea ce uitase să ne spună în numeroasele noastre convorbiri telefonice: Mihai Botez a fost agresat pe stradă și lovit în inimă cu un fel de mănășă de fier. Din Polonia și pînă la noi se transmit noile metode KGB. Mihnea furios că nu ne-a avertizat Vlad și pe noi, să alertăm ziariștii. În schimb, în loc să-i trimită — cum rămăsese convenit — lui Mihnea textele lui Tudoran, le-a trimis lui Rosenthal (*France-Presse*, Viena) și lui Krause (*Le Monde*) care tot lui Mihnea i-au telefonat să aibă lămuriri.

Duminică 9 decembrie

Ieri, telefon de la Al. Niculescu. S-a dus la Ambasadă: a țipat la ei să-i aducă soția. Aninoiu se plîngea de ce i-au făcut francezii ăștia: e rechemat (confirmare). Badea a și plecat. Pentru a-l înlocui la o expoziție a „Uniunii Latine“ — era însă prezent... Cîndea.

Am lucrat toată săptămîna la două „Teze“ — al doilea? de Crăciun cu evocarea Crăciunului în închisoare de către Goma (bineînțeleș), dar și Ioana Orlea! Și azi, neprevăzut de repede, scriu și bilanțul anului literar.

Luni 10 decembrie

Seara sosește Stroe. Cu un mesaj de la Pintilie: să-l chem de urgență. Nici n-am timpul s-o fac: sună el. Înțeleg imediat de ce atîta grabă: Geta a fost dată afară de la Cartea Românească și mutată la o editură pentru copii: Ion Creangă. Ședința de „lichidare“ în biroul lui Bălăiță, care și-a dat arama pe față. Scriitorii editați de ea — a căror redactoare de carte fusese — au semnat un protest — sau așa ceva: pînă și Sălcudeanu. Știrea de la Hăulică în trecere spre... Cuba (!) și care, probabil, nu ne-a găsit la telefon.

Stroe revine cu speranța de a se reîntoarce cu Vicky în primăvară. Nici gînd de interviu în ultima versiune. Numai să-i reușească. E din fire păgubos.

Martți 11 decembrie

Iarăși stare pre-vertijinoasă. Nu se mai termină. Ține de două luni! Zi cu zi!

Din nou telefon de la Pintilie. Nu i s-a dat viza pe pașaportul său privilegiat. Dacă nu se întoarce în ianuarie, să știu că nu va cere pașaport, ci va reclama de lucru în România. Punem la punct un cod dacă Geta vrea să se facă scandal.

Ne despărțim la telefon ca înainte de o bătălie. Și dacă ar fi așa?

V. se întoarce de la poștă: Memoriul lui D. Tudoran către Ceaușescu: excelent — și un volum de poeme. Un fragment dintr-o scrisoare a lui Mihai Botez: important. Memoriul lui D. T. și fragmentul lui Botez au trecut la FE.

V. se teme că se va porni marele asalt împotriva intelectualilor.

Vineri 14 decembrie

Miercuri seara din nou la restaurantul de lîngă Odéon cu Vlad Georgescu, pe două-trei zile la Paris. După ce ne-am temut de venirea lui la FE, acum, cînd ne anunță că mai mult de vreo trei ani nu mai stă acolo, ne pare rău.

În sfîrșit, deocamdată e aici și ne înțelegem destul de bine cu el, deși contactul e limitat de lipsa lui permanentă de entuziasm. Orice replică lovește ca într-un zid de cauciuc, nu numai că se amortizează șocul, dar se înfundă și pumnul. Altfel, occidental și agreabil.

Sîmbătă 15 decembrie

Pentru a ne pune un gard nou, instalatorul a smuls nu numai pe cel vechi de lemn — pe care-l regret deși era putred — dar și o ramură de copac ce ne acoperea toată fațada. Pe albul ei se văd ca tot atîtea urme murdare mîngîierea apăsată a frunzișului. Acum e nu numai murdar, dar și gol, fără sens. Regret, cît de mult regret

creanga smulsă care, e drept, ne îndoia gardul, dar părea a da un sens casei. Niciodată nu va mai crește alta în loc.

Duminică 16 decembrie

Sîmbătă seara, Bărgăuanu la noi, cu Florin Niculiu, pe care doar acum, grație albumului oferit, îl descopăr ca pictor — aparte. Din pricina lui am scris, probabil, și despre creanga dispărută, din pricina arborilor lui țîșnind, în înserare, sau retezați de fulger, în peisajele sale suprarealizante.

Altfel, înfiorat că vine la noi, se crede urmărit și chinuit de ideea de a face ceva să se termine nebunia din România. Cu mesaje de la dna Pompiliu Constantinescu — voia să ne scrie. Și ea se crede mereu urmărită și persecutată. Delațiunea — piatră de temelie a sistemului comunist — născătoare de nevroze. Vine și din partea lui Biberi, căruia la 80 de ani i-a murit soția, și plînge mereu ca un copil.

Atelierul lui e amenințat de demolările lui Ceaușescu. De dezgust nici nu-i poate rosti numele.

Luni 17 decembrie

La Radio, lung telefon de la Gelu, să-mi anunțe (aflate de la Heidelberg) demiterea Getei și demisia lui Dimisianu. Îl conving ușor să nu spunem nimic la Radio pînă n-avem *feu vert* de la Geta (fie prin telefonul proiectat cu Pintilie, fie la sosirea acestuia).

Miercuri 19 decembrie

Pentru Geta, după Gelu, ar fi semnat un protest cincizeci de scriitori, cu toții editați de ea.

Nu vom putea totuși la nesfîrșit ignora acest mini-scandal bucureștean. Mai ales că Dimisianu nu mai e prezent în caseta redacțională de la *România literară*.

Joi 20 decembrie

Hărțuită între sărbătorile care se apropie (chiar eliminînd pe cele mai multe, tot sînt invitații pe care nu le putem refuza), cumpărare de cadouri, lucrările în casă, și, totuși, totuși, emisiunile de făcut. N-avem încă *feu vert* pentru singura care ar interesa — și

m-ar interesa — cazul, cu adevărat simbolic, al celor doi Dimisianu, așa încât scriu totuși despre ultima carte a lui Costache Olăreanu care a sfârșit prin a mă enerva: la el nu sînt șase personaje în căutare de autor, ci toată cartea e construită pe o astfel de virtuositate în definitiv gratuită: nimic din ce e descris cu atîta migală mozaicală nu ajunge la sens. Evident, cînd scriu sînt mai puțin severă.

Vineri 21 decembrie

Seara în Cartierul Latin cu V. și N. C. Munteanu. Cinăm tot la Odéon și ne evocă atmosfera de la München: moliciunea unora, obiectivitatea altora, iar la mai toți lipsa de spirit gazetăresc. Cu toții (în afară de Gelu bineînțeles), împotriva excesului de emisiuni culturale. Incapabili deci să deducă cel puțin din serialul *Luceafărului* ajuns la al sutelea număr cred în *Pseudo-cultura pe unde scurte* — cît îi jenează la București tocmai emisiunile culturale. Dar N. C. Munteanu povestește cu umor toate aceste „păcate capitale” (Vlad nici n-a avertizat pe americani de aceste atacuri, ah, ce-ar fi făcut Bernard dintr-o astfel de ocazie!) și seara e mai mult amuzantă decît tristă.

Duminică 23 decembrie

Telefon de la Hăulică, între două aeroporturi — vine din Cuba, pleacă spre București Se întoarce la 15 ianuarie.

Seara, Bujor Nedelcovici cu prietena lui. Venit probabil cu gînduri de rămînere (trebuie să-i apară romanul la Albin Michel); nu discutăm deocamdată decît veștile din România.

Rectificări: Gabriel Dimisianu nu și-a dat demisia, ci a fost înlocuit cu Horea în numele rotației cadrelor. După întrevvedere de la Secu a Getei. Pentru Geta au semnat 57 de scriitori (Simion a refuzat), Manolescu iar a fost rechemat la ordine (e cadru didactic!). În loc de ed. Ion Creangă a fost mutată la ed. Enciclopedică în urma telegramei lui Eugen Ionescu anunțîndu-i invitația la Paris.

Dorin Tudoran și Botez vor să se vorbească mai mult de ei. (Primul n-are dreptate, se vorbește mult, al doilea, da: Vlad, care se ocupă personal de cazul lui, e prea apatic.)

JURNAL

Securiștii de la Uniune: Hobana, Chiriță, Traian Iancu, Theodor Balș, Bălăiță, Mihăilescu (de la Xerox), Haralamb Zincă, nu direct securist (dar omul lor).

Printre cineaștii demni, alături de Daneliuc: Nicolae Mărgineanu și Stere Gulea care au refuzat să facă filme cu 23 Aug. Ultimului i s-a aprobat un film cu *Moromeții*.

Seara de Crăciun la Ionești. Ca totdeauna regia de sărbătoare a lui Marie-France impecabilă și rafinată. Numai noi și Maria B. Le-am dus o copie după emisiunea în care Eugen a vorbit de pictura lui. Începem prin a o asculta. Eugen pare — pe bună dreptate încântat — îi plac și muzicile alese („mi-a pus și lăutari“ — spune el cu tot umorul regăsit). Apoi cina, pomul de Crăciun, darurile, tot dichisul. Sau mai precis ritualul.

Miercuri 26 decembrie

Dejun cu Ella la restaurantul de la Odéon. E o minune la care nu mai speram. Mîncăm stridii și bîrfim ca-n vremuri bune. Evident, își mai caută cuvintele, evident, obosește repede. Dar miracol tot e. După prînz o urcăm într-un autobuz și mergem la cinema, dînd din împlinare peste *Il était une fois en Amérique* de Sergio Leone care nu mai credeam că rulează. *Plus vrai que nature*. Ca o antologie a tuturor calităților, dar și exacerbarilor (*outrances* — ar fi mai exact) lui Leone.

Vineri 28 decembrie

În *L'Express*, într-un număr aproape integral consacrat Europei Centrale, excelent reportajul despre România al lui Sylviane Stein, pe care ne-o trimisese Mihnea.

Sîmbătă 29 decembrie

Ieri, V. vine cu corespondența de la poștă. Masiv. Printre altele, scrisori de la Iorgulescu și Talex din Grecia, unde a fost o manifestație Panait Istrati.

Indice

A

- Abellio, Raymond 278, 279
Acterian, Arșavir 276
Acterian, Haig 21, 22, 66, 69
Adameșteanu, Gabriela 118, 311, 314, 324
Adamov, Arthur 281
Aichelburg, Wolf von 70, 71, 271
Al-George, Sergiu 42, 269
Albin, Michel 268, 279, 327, 343
Albu, Florența 317
Albu-Schreyer, Manuela 61
Alexandrescu, Sorin 223
Alexandru, F. Radu 118
Alexandru, Ioan 141, 206
Alfandari (Sevianu), Monica 61, 178
Allen, Douglas 114, 166
Allen, Woody 235
Alton, David 317
Aman, Theodor 238
Amărieuței, Constantin 185
Andreescu, Ioana 22
Andrei, Ștefan 21, 335
Andricu, Mihail 192
Andropov, Iuri 148, 154, 175, 273, 274, 301
Anghel, Paul 11, 26, 85, 215, 225, 248
Aninoiu, Dumitru 282, 335, 336, 339, 340
Antonescu, Ion 15, 316
Antonesei, Liviu 230
Antonioni, Michelangelo 199
Apostu, George 141, 151, 163, 308
Aragon, Louis 14, 161, 162
Arban, Dominique 159
Arghezi, Tudor 219, 289
Aron, Raymond 15, 25, 28, 61, 107, 114, 169, 198, 234, 240, 243
Arrabal, Fernando 141
Aslan, Ana 211, 224
Assouline, Pierre 176
August, Luli 35
Avramescu, Aurel 11, 296, 321, 338
Avramescu, Sabina 10
Avtorkhanov 33
- ### B
- Babeți, Adriana 50
Bacu, Dumitru 72, 255
Badea 103, 335, 336, 340

INDICE

- Bajanov, Boris 33
Balaci, Alexandru 248, 288
Balamaci, Elena (Zotchka) 218, 221, 222
Balotă, Nicolae 16, 22, 43, 112, 147, 179, 196, 201, 208, 227, 228, 248, 261, 292, 320, 324, 326
Balotă, Bianca 261
Balș, Theodor 344
Banu, George 41, 103, 104, 118, 120, 123, 124, 154, 170, 184, 199, 233, 254, 256, 335
Banu, Monica 335
Banuș, Maria 37
Barbăneagră, Paul 12, 17, 18, 21, 24, 30, 38, 51, 66, 84, 87, 91, 99, 100, 112, 141, 148, 151, 163, 170, 175, 179, 198, 203, 207, 215, 244, 275, 308, 326, 330, 333, 338
Barbăneagră, Rosy 95, 235
Barbu, Eugen 11, 15, 29, 39, 50, 57, 63, 67, 68, 70–76, 78, 85, 91, 101, 112, 122, 125, 133, 139, 140, 148, 151, 154, 166, 168, 172, 177, 178, 182, 184, 186, 188–190, 192, 194, 197, 205, 206, 210, 213, 216, 242, 250, 253, 274, 276, 283, 284, 288, 290
Barbu, George 45, 100, 282
Barbu, Ion 196, 269
Barnes, Harry 35
Bataille, Georges 11
Bataille, Nicolas 159, 246
Bădescu, Lucian 211
Bălan, Ion-Dodu 314
Bălan, George 242
Bălașa, Sabin 134, 137
Bălăcioiu Lovinescu, Ecaterina 61, 178
Bălăiță, George 64, 202, 215, 228, 248, 271, 274, 289, 312, 340, 344
Bălu, Ion 87
Bănulescu, Ștefan 14, 42, 212, 217, 223, 228, 230
Bănuș, Max 193
Băran, Vasile 50
Bărbulescu, Grigore 326
Bărgăuanu, Titus 153, 342
Bârna, Vlaicu 253, 276
Beckett, Samuel 18
Béjart, Maurice 118
Beldeanu, Ovidiu 63
Beligan, Radu 27, 180
Bellow, Saul 136, 154
Beniuc, Mihai 167, 168
Benoist, Jean-Marie 107, 293, 299, 303
Bergeron, André 107
Bergman, Ingmar 298
Berindei, Catherine 102, 109, 112, 114, 175, 204, 217, 226, 234, 302
Berindei, Dan 54, 76, 312
Berindei, Ioana 49, 54, 76, 312
Berindei, Mihnea 13, 20, 25, 32, 33, 35, 39, 49, 54, 56, 58, 64, 66–68, 71, 75, 76, 83, 87, 90, 91, 93, 95, 96–100, 102, 104, 106, 108–114, 116, 118, 120, 123–126, 143, 150, 160, 163,

---

INDICE

- 173, 175, 178, 187, 190, 194,
195, 198, 200, 204, 211, 213,
215–217, 220, 226, 230, 232,
239, 255, 263, 265, 268, 269,
272, 275, 276, 278, 281, 282,
285, 286, 293, 295, 299, 300,
302, 304, 312, 315–320, 322,
324–327, 329, 333–336, 339,
340, 344
- Bernanos, Georges 78, 81
- Bernard, Ioana Măgură 16, 21,
37, 38, 41, 43–45, 47–49, 166
- Bernard, Marguerite 121, 122,
185
- Bernard, Noël 16–18, 21, 22, 30,
34, 36–38, 41–45, 47, 49, 93,
117, 129, 143, 150, 166, 189,
193, 196, 208, 221, 320, 343
- Bernea, Horia 141
- Berthola, Clody 11
- Bertolino, Jean 19
- Besançon, Alain 70, 80, 84, 106,
175, 198, 220, 272, 284, 285,
293
- Biberi, Ion 342
- BiémeI, Mimi 53, 54, 244
- BiémeI, Rainer 53, 54, 70, 71,
79, 123, 156, 157, 244, 275,
331, 332
- Bistran 57, 177, 178, 190, 193,
194, 206
- Bistran, Iosif 192, 197
- Bistran, Sever 177, 197
- Bittel, Adriana 311
- Bizet, Georges 39
- Blaga, Lucian 168, 289
- Blancourt, dr. 119
- Blandiana, Ana 15
- Bobu, Emil 32, 34
- Bocaniciu, Dan 135, 208
- Bogrov, Dmitri Grigorevici 262
- Bogza, Geo 11, 15, 154, 300
- Boileau-Despréaux, Nicolas
248
- Bokassa, Jean-Bedel 129
- Boldeanu, părintele 104
- Bolognini 59
- Bond, James 336
- Bonnefoy, Yves 169
- Bonner, Elena 292
- Borges, Jorge Luis 169, 170,
224, 259, 269
- Boris 85
- Borissov, Vladimir 99
- Bortala, Georges 33
- Boruzescu, Miruna 124, 175
- Boruzescu, Radu 124, 175
- Borzage, Frank 234, 235
- Bosch, Hieronymus 36
- Bosnief, Paraschivescu 190
- Bosquet, Alain 255
- Bosschère, Guy de 99
- Botez, Mihai 87, 103, 181, 182,
242, 243, 275, 285, 340,
341, 343
- Botticelli, Sandro 228
- Boué, Simone 95, 244
- Boulez, Pierre 124
- Boureau, Radu 154
- Bourricaud 107
- Boutmy, Vladimir 72, 100
- Bousoglou, Amber 35, 68, 90,
91, 93, 98, 116, 123, 124,
188, 232, 272, 278

- Brad, Ion 16
 Brando, Marlon 13
 Brătianu (dna) 226
 Brătianu, Dan 27
 Brătianu, George 226, 251
 Brătianu, Ioana 226
 Brătianu, Maria 18, 51, 56, 67,
     100, 105, 108, 198, 200,
     204, 226, 234, 251, 286, 311,
     313, 344
 Brâncuși, Constantin 76, 84,
     103, 110, 118, 181, 203, 253,
     256, 257
 Brânduș, Vladimir 41
 Breban, Nicolae 17, 22, 37, 56,
     57, 59, 60, 62–64, 75, 98,
     138, 142, 153, 174, 179, 216,
     223, 245, 246, 248, 251,
     254, 261, 285, 286, 305, 311
 Brecht, Bertolt 140
 Brediceanu, Mihai 14
 Brejnev, Leonid 147, 148
 Bresson, Robert 81, 271
 Breton, André 14
 Brezianu, Barbu 24, 112, 118,
     171, 253
 Brion, Marcel 54, 329, 332
 Broca, Veronique 191
 Brodtki, Iosip 303
 Brooks, Richard 34
 Brook, Peter 39, 41, 62, 113, 180
 Brown 35, 209, 213
 Bruchollerie, Monique de la 95
 Bruckberger (reverentul) 78
 Brumar, Raluca 321–323
 Buchley 336
 Budin, Alla 137, 255, 339
 Budin, Jean 173
 Buican 131, 191
 Bujeniță, Irina 163
 Bujor, Nicu 318
 Bukovski, Vladimir 10, 99, 198,
     204, 220
 Bulgakov, Mihail 195
 Buñuel, Luis 144
 Burgess, Anthony 23
 Burtică, Cornel 96, 138, 153
 Busuioc 141
 Bușlenga, Zoe 299
 Butika (Butyka), Francisc 178
 Buzoianu, Cătălina 27
 Buzura, Augustin 146, 179, 207,
     289, 304, 305, 307, 309, 312
- C
- Caba, Olga 127, 304
 Cacoveanu, Viorel 304, 318
 Calciu, Gheorghe 16, 18, 21,
     43, 45, 57, 66, 73, 74, 79, 83,
     86, 204, 256, 267, 299, 312,
     317, 318, 320, 322
 Calef, Michel 68
 Canetti, Claudine 94
 Cantacuzino, Constantin (Bâzu)
     162
 Cantacuzino, Ioana (Oana Or-
     lea) 10, 162
 Caragiale, Ion Luca 11, 27, 60,
     120, 136, 148, 149, 253, 296
 Caraion, Ion 22, 37, 43, 45, 50,
     57, 58, 63, 68, 70, 72–76, 78,
     85, 86, 90, 91, 101, 102, 105,
     116, 133, 139, 176–178, 194,
     196, 197, 229, 253

INDICE

- Caraman, Mihai 282
 Carmet 281
 Carné, Marcel 25
 Carol II, rege al României 219, 295
 Carp, Mircea 209, 312
 Carrère d'Encausse, Hélène 33, 293
 Casanova, Jean-Claude 107
 Cassian, Nina 320, 321, 324
 Castro, Fidel 122, 141
 Cate, Curtiss 108, 129, 214, 332, 334
 Cathala, Jean 33
 Cazaban, Costin 174, 244, 246
 Cazaban, Theodor 30, 33, 38, 45, 70, 86, 100, 134, 170, 174, 175, 190, 213, 215, 233, 234, 240, 243, 246
 Cazacu, Matei 70, 76, 87, 109, 111, 128, 166, 175, 198, 200, 213, 215, 234, 243, 246, 292, 293, 295, 301, 339
 Cazacu, T. 139
 Căciuleanu, Gigi 283
 Călinescu, Al. 56
 Călinescu, George 81, 158, 219, 249, 265
 Călinescu, Matei 90, 239, 263, 264, 266–268, 272, 287
 Călinoiu, Nicolae 113, 231
 Căprariu, Alexandru 12, 66, 134, 162, 163, 253, 276
 Căndea, Virgil 26, 73, 108, 340
 Căndroveanu, Hristu 166
 Câmpeanu, Radu 100, 175
 Cărlan, Ita 310
 Ceaikovski, Piotr I. 283
 Ceaușescu 83
 Ceaușescu Elena 60, 96, 112, 114, 229, 292, 300
 Ceaușescu Nicolae 16, 18, 25, 29, 32–34, 39, 45, 63, 64, 66, 69, 81, 83, 87–91, 94, 96, 101, 103, 105, 111, 113, 114, 116, 123, 128–130, 134, 136–139, 142, 148, 150, 154, 155, 157, 158, 173, 174, 176–178, 191, 193, 195, 197, 207, 213, 219, 225–227, 229, 230, 236, 238, 241, 261, 267, 282, 284, 288, 290, 297, 299, 306, 310, 312–316, 319, 322, 325, 331, 333, 334, 341, 342
 Ceaușescu, Nicu 118, 124, 259, 272
 Ceaușescu, Valentin 118
 Cehov, Anton Pavlovici 62, 205
 Celibidache, Ioana 291
 Celibidache, Sergiu 156
 Cerna-Rădulescu 324
 Cernenko, Konstantin 274, 304
 Cernovodeanu, Dan 35, 38, 86, 267
 Cesianu, Constantin (Dicky) 233, 234, 311
 Char, René 329
 Châtelet, François 36
 Chéreau, Patrick 44, 109, 124, 126
 Chevènement, Jean-Pierre 185
 Cheysson 191, 194, 195, 334
 Chihaia, Pavel 72, 74
 Chirac, Jacques 44, 114, 184, 185, 272, 295, 299

INDICE

- Chirico, Giorgio de 202
 Chiriță, Constantin 29, 248, 344
 Chopin, Frédéric 218
 Churchill, Winston 295
 Ciampy, Yves 32, 33
 Cimino, Michael 56, 226
 Cioculescu, Șerban 11, 15, 31, 67, 133
 Cioran, Emil 12, 15, 18, 23, 31, 54, 61, 66, 95, 96, 121, 161, 163, 169, 202, 212, 223, 225, 235, 237, 238, 244, 248, 257, 267, 288, 289, 294, 313
 Cioran, Aurel (Relu) 223
 Cismărescu, Mihai (Mike) 16–18, 21, 25, 32, 34, 35, 39, 43, 45, 47, 56–60, 63, 66, 68, 71–77, 87–91, 93, 94, 97, 102, 108, 111, 113, 124, 125, 129, 130, 133, 139, 142–144, 146, 148, 151, 154, 162, 166, 171, 181, 182
 Ciulei, Liviu 11, 272
 Cocora, Ion 27, 118, 142
 Cocteau, Jean 283
 Codreanu (Zelinski), Corneliu Zelea, 212, 283, 288
 Coeckelberghs, René 67
 Coja, Ion 320, 323
 Colas, Anne *vezi* Planche, Anne
 Colin, Vladimir 321
 Comolli, Jean-Louis 32
 Comorovsky, Nelly 147
 Condiescu 248
 Conquest, Robert 293, 340
 Constant, Marius 39
 Constantin, Ilie 22, 290, 291
 Constantinescu, Antonia 28, 100, 126, 133, 135, 181, 208, 239, 242, 259, 269, 326
 Constantinescu, Pompiliu (dna) 342
 Coppola, Francisc Ford 24, 56, 226
 Cordescu, Marcela 321
 Corlaci, Ben 276
 Cornea, Aurel 57, 153, 154, 174
 Corneille, Pierre 334
 Cornu, Aurora 57, 75, 151, 153, 154, 174, 244, 248, 254, 260
 Cosașu, Radu 241
 Cosăcescu 65
 Coste, Brutus 35, 320
 Coste, Tanți 320
 Cotruș, Ovidiu 38
 Cotta, Michèle 68
 Covada, J.P. 19
 Crăciunescu, Ioana 180, 284, 314, 319
 Crăsnaru, Daniela 27, 64
 Cremene, Mioara 330
 Cristea, Valeriu 313, 337
 Cristoiu, Ion 246
 Cristovici, Șerban 37, 38, 40, 56, 96, 111, 121, 126, 138, 152, 155, 164, 170, 175, 183, 198, 210, 216, 244, 245, 266, 273, 298, 327, 338
 Crivăț, Dana 180
 Crohmălniceanu, Ovid S. 125, 290.
 Crozier, Michel 107
 Culcer, Dan 27, 315

INDICE

- Culianu, Ioan Petru 79, 80, 112,
 196, 198, 215, 217, 262–264,
 268, 275, 276, 308, 317,
 333, 336–338
 Custine, Marchizul de 70
 Cuşa, Bruno 121
 Cuşa, Ileana 12, 20, 73, 84, 87,
 95, 112, 119–121, 153
 Cuşa, Ioana 58, 87, 95, 116,
 120, 121
- D**
- Daix, Pierre 167, 198
 Dali, Salvador 14
 Damian, Horia 163, 200–202,
 244
 Damian, Sami 144
 Dampierre 90
 Dan, Laurenţiu 333, 334
 Daneliuc, Mircea 179, 180,
 186, 280, 300, 312, 317,
 330, 344
 Daniel, Jean 46, 109, 110, 133
 Daniélou, Alain 23
 Dante, Alighieri 176
 Dard, Michel 90
 Daubenton, Annie 33, 98, 132
 Dave, Arlette 90
 Davis, Miles 245
 Dăscălescu, Constantin 96
 De Sanctis, Francesco 81
 Debray, Régis 141
 Deferre, Gaston 82, 122, 185,
 252
 Deguy, Michel 159
 Delavrancea, Cella 24, 45, 201,
 203, 218, 221
 Delon, Alain 113
 Delors, Jacques 21
 Delvaux, Paul 205
 Demetrescu, Camilian 198,
 203, 204
 Deniau (dna) 327
 Descartes, René 271
 Deşliu, Dan 11, 15, 29, 40, 64,
 246
 Dimisianu, Gabriel 31, 85, 337,
 342, 343
 Dimisianu, Geta 214, 215, 243,
 248, 256, 337, 340–343
 Dimitriu, Adrian 63
 Dinescu, Maşa 314, 319
 Dinescu, Mircea 15, 16, 314,
 319
 Djilas, Milovan 198
 Djuvara, Neagu 70, 251
 Dobrin, Tamara 228
 Doicescu, Paţi 58, 179
 Doinaş, Ştefan Augustin 11, 15,
 39, 40, 214, 215, 222, 229,
 230, 232, 239, 249, 304,
 305, 307, 310
 Dona, Pica 45
 Dostoievski, Fiodor Mihailo-
 vici 230
 Dragoş, Nicolae 205
 Drăgan, Iosif Constantin 66,
 194, 208, 299
 Drăgănoiu, Ion 142
 Drieu La Rochelle, Pierre 323
 Drzeweski (preotul) 69
 Duda, Virgil 241, 260, 261, 327
 Dumitrescu, Anca 135, 151
 Dumitrescu, Constantin 203

INDICE

Dumitrescu, Cornel 18, 193, 194
 Dumitrescu, Iancu 109
 Dumitrescu, Natalia 42, 110, 181
 Dumitrescu, Sorin 92, 115, 137, 138, 140, 141, 145, 149, 209, 210, 218, 225, 230, 301
 Dumitrescu-Zăpadă, Nicolae 193
 Dumitriu, Claudia 50, 103
 Dumitriu, Dana 33, 149, 150, 161, 164, 241-243, 248, 250, 251, 253, 256, 258
 Dumitriu, Paul 38, 65
 Dumitriu, Petru 240, 242, 248
 Dumitriu, Ion 19, 21, 38, 101, 106
 Dumitriu, Radu 27
 Dumur, Guy 159
 Dupoy, Georges 98, 103, 104, 131, 190, 194, 195, 204, 282, 294, 334
 Duras, Marguerite 336

E

Eco, Umberto 279, 321
 Eden, Sir Robert Anthony 295
 Edwards, Pia 207
 Eisenstein, Serghei M. 144, 249
 Eliade, Christinel 15, 71, 73, 75, 77, 84, 86, 87, 108, 112, 113, 119, 121, 127, 134, 193, 211, 215, 223, 225, 228, 233, 234, 243, 260, 268, 270, 277, 278, 298, 299, 301, 308, 312, 317, 320, 322, 323, 326, 329, 330
 Eliade, Mircea 12, 15, 17, 20, 26, 28, 31, 32, 54, 66, 68, 71,

73, 79, 84, 86, 87, 89, 108, 111-114, 119, 122, 129, 134, 163, 166, 194, 197, 202, 211, 212, 215, 217, 219, 222-225, 228, 229, 233, 243, 250, 257, 260, 267-269, 276-278, 298-301, 308, 312, 317, 323, 326, 329, 330
 Eliade, Nina 270
 Eliade-Alexandrescu, Corina 12, 20, 71, 223, 224, 233
 Ellenstein, Jacques 32, 33
 Eminescu, Mihai 20, 81, 148, 228, 250, 261, 269
 Emmanuel, Pierre 99, 144, 197, 198, 282
 Enache, Petre 29, 40, 138, 148, 154, 206, 215
 Enescu, George 20, 23
 Ensor, James 36
 Eretescu, Constantin 218, 223
 Etiemble, René 91

F

Fabius, Rolland 325
 Faye, Jean-Pierre 99
 Fărcășanu, Mihai 207-209
 Feinberg, Victor 99
 Fejto, François 99, 292
 Fellini, Federico 36
 Fieschi 322
 Filipescu, Radu 297, 322
 Filotti, Ion 175
 Fleischer, Richard 268
 Florescu, Eugen 11, 17, 31, 50, 68, 73, 148, 188, 189, 194, 205, 206, 209, 210, 216, 243

INDICE

- Florian, Mircea 208
 Focke, George-Carpat 34, 203
 Fodoreanu, Dorel 22, 246
 Fonea 270
 Fontaine, A. 292
 Foreman, Karl 141
 Fossey, Brigitte 113
 Fotino, Mircea 316
 Foucault, Michel 305
 Fourcade, Marie Madeleine 204
 Fournié, Christiane 44, 47–53,
     55, 76, 94, 95, 117, 150, 160,
     162, 164, 165, 207, 240,
     246, 261, 296, 335, 336, 339
 Franck, Nicolette 34, 263, 284
 François, Samson (dna) 339
 Freud, Sigmund 299
 Frunză, Victor 85, 116
 Fuchs, Jurgen 303
 Fulga, Laurențiu 253, 338
 Furdui, Dumitru 279
- G**
- Galbraith, Kenneth 61
 Gallimard, Gaston 169
 Gandillac, Maurice de 159
 Garaud, Marie-France 198, 204
 García Márquez, Gabriel 217,
     224, 250
 Gaulle, Charles de 157, 204
 Găinușă, Alexandra 96
 Gâdea, Suzana 206, 329
 Gedda, Moamer el 22, 83
 George, Alexandru 14, 17, 19,
     24, 50, 201
 Georgescu, Adriana 63, 79,
     194, 196
 Georgescu, Emil 29, 37, 83–85,
     88, 104, 129, 157, 158, 165,
     236
 Georgescu, François 234
 Georgescu, Vlad 18, 30, 35, 78,
     90–92, 94, 96, 97, 99, 102,
     108, 111, 112, 118, 120, 121,
     128, 143, 145, 146, 148, 150,
     154, 155, 160–162, 165, 166,
     171, 172, 174–176, 179, 182,
     184, 187, 189, 193, 198, 199,
     208, 215, 221, 232, 238, 239,
     241, 242, 245, 246, 248, 252,
     258, 277, 282, 291, 293, 299,
     306, 313, 323, 326, 340,
     341, 343
 Geremek, Bronislaw 46
 Germain 177, 187
 Gheorghe, Ion 75, 77, 79, 82,
     85, 148, 151, 182
 Gheorghiu, C.V. 72, 99, 100,
     104, 109, 115, 192
 Gheorghiu, Mihnea 122
 Gheorghiu-Dej, Gheorghe 216
 Ghezzi, Dino 210
 Ghișe, Dumitru 290
 Ghițescu, Adina 163
 Ghițescu, Ecaterina 163
 Giraudoux, Jean 115
 Giscard d'Estaing, Valéry 44,
     59, 252, 304
 Giugariu, Ana 229
 Glucksmann, André 30, 36,
     47, 198, 264, 303
 Godard, Colette 281
 Goebbels, Joseph 15
 Goethe, Johann W. 135

- Gogol, Nicolai Vasilievici 60
 Goldenberg 288
 Goldoni, Carlo 145
 Golendorf 141
 Golopenția, Sanda 218, 223, 224, 237, 239, 252, 286, 338
 Goma, Ana 80, 82–84, 92, 101, 105, 132, 190, 226, 229, 262, 279, 303, 307
 Goma, Filip 84, 262
 Goma, Paul 10, 13, 15, 16, 18, 19, 26, 32–37, 41, 44, 45, 55, 64, 66, 68, 69–76, 80, 82–84, 89, 91, 92, 94–101, 104, 110, 113–116, 122, 123, 126–133, 136–142, 151–153, 156–158, 167, 172, 177, 178, 182–191, 193–199, 203, 204, 207, 213–215, 226, 229, 241, 243, 246, 248, 251, 258, 262–266, 268, 271, 272, 275, 279, 282, 286, 292, 293, 295, 297–299, 302–307, 308, 314, 315, 317, 318, 324–327
 Gonin, Michel 54
 Gorbanevskaja, Natalia 10, 99, 106, 331, 333, 334, 339
 Gorki, Maxim 168, 169
 Goya, Francisco José 36
 Grasset, Bernard 244
 Grecu 320
 Grigorenko, Piotr 198, 204
 Grigorescu, Constantin (Greg) 10, 11, 26, 49, 52, 53, 96, 100, 150, 166, 190, 240, 246, 248, 251, 335
 Grigorescu, Dan 287
 Grigorescu, Dan (fiul lui Greg) 48
 Grigorescu, Irène 10, 11
 Grigorescu, Laura 52, 114, 240, 251, 255
 Grigorescu, Odile 26, 48–53, 76, 240, 246, 248, 335
 Grigurcu, Gheorghe 67, 261, 296, 300
 Grossman, Vassili 239, 245
 Grossu, Sergiu 79, 194
 Grotowski, Jerzy 335
 Groza, Petru 299
 Grüber, Klaus Michael 135
 Guetta, Bernard 34, 175, 187–189, 272, 278
 Guga, Romulus 315
 Gulea, Stere 344
- H**
- Haiduc, Matei Pavel (Hirsch) 305, 306
 Haiduc, Moțu 128, 130, 131, 182, 190, 191, 195, 206, 302, 305, 335, 336
 Halter, Marek 20, 106, 114
 Hamelet, Michel 315, 319, 334
 Hania 26
 Hassner, Pierre 293
 Hatmanu, Dan 210
 Hăulică, Cristina 259
 Hăulică, Dan 9, 11, 30, 31, 45, 71, 73, 79, 84, 86, 88, 91, 103, 110, 112, 115, 132, 151, 155, 178, 205–207, 213, 227, 228, 256, 259, 284, 288, 290, 301, 307, 313, 319, 331, 340, 343

- Hâncu, Petre 200
 Hegheduş 330
 Hegel, Georg W.F. 237
 Heidegger, Martin 153
 Heinzer, William 298
 Heller, Michel 84, 106, 132, 272, 293,
 Herescu, Nicolae 219
 Hersant 252
 Hersch, Jeanne 53, 57, 303
 Hillerin, Sandra de 89, 90
 Hitchcock, Alfred 52, 56, 96, 99, 134, 309, 332
 Hitler, Adolf 14, 23, 197
 Hobana, Ion 344
 Holban, Anton 24
 Hölderlin, Friedrich 250
 Honegger, Arthur 231
 Horea, Ion 27, 343
 Horia, Vintilă 100, 134, 148
 Horodincă, Georgeta 271
 Hudiţă, Ioana *vezi* Berindei, Ioana
 Hudiţă, Ion 49, 76, 86, 312
 Hurezeanu, Emil 221
 Hutzinger, Jacques 102
 Huxley, Aldous 173
- I**
- Iancu, Traian 344
 Ierunca, Virgil 9–11, 13, 15, 16, 18, 21, 22, 24, 26, 27, 29–33, 36, 37, 41–45, 48, 49, 51, 52, 54, 58–60, 63–65, 70, 74–76, 78–82, 85, 86, 88, 89, 91, 93, 94, 97, 98, 100, 104–107, 110–112, 114, 115–118, 120, 121, 127–135, 137–139, 141–143, 145, 146, 148–151, 153–155, 158, 159, 166, 169, 172, 175, 177–184, 186–196, 199, 200, 202, 203, 205, 208–210, 212–218, 220, 221, 223, 224, 227, 229–236, 239, 242–245, 247–256, 258–262, 264–269, 273–276, 279–283, 286, 287, 290, 293–299, 301, 306–314, 319, 320, 323–333, 339, 341, 343, 344
 Ioan Vodă cel Cumplit 329
 Ioaniţiu, Mircea 43, 100
 Ionesco, Eugène (Eugen Ionescu) 16, 18, 23, 31, 75, 111, 114, 159, 190, 200, 253, 257, 280, 281, 326, 330–333, 343, 344
 Ionesco, Marie-France 10, 12–14, 52, 90, 104, 119, 129, 138, 141, 154, 159, 163, 169, 175, 179, 180, 182, 190, 198, 200, 204, 215, 226, 229, 234, 243, 248, 266, 267, 272, 277, 287–289, 291, 302, 306, 311, 313–315, 329, 344
 Ionesco, Rodica 200
 Ionescu, Gheorghe (Gelu) 154, 155, 159, 160, 163, 165, 174, 175, 180, 182, 184, 190, 194, 196, 199, 200, 215, 221, 222, 229, 230, 232, 238, 245, 246, 251, 252, 258, 296, 300, 304, 307, 308, 310, 313, 315, 319, 320, 323, 338, 342, 343
 Ionescu, Nae 108, 212, 222

INDICE

- Ionescu, Gabi 245
Ionescu, Ghiță 243
Ionițoiu, Cicerone 38, 192, 197
Iordan, Iorgu 286
Iorga, Nicolae 212, 250, 284
Iorgulescu, Mircea 125, 139,
174, 218, 221, 222, 248, 259,
288, 290, 311–313, 318, 344
Iosif, Nicolae 281
Iovan, Ion 149
Isac, Cornelia 208
Israel, dr. 34, 36–38
Istrati, Alexandru 42, 110, 181
Istrati, Marga 108, 121, 125,
282, 283, 291
Istrati, Panait 20, 107, 108, 121,
282, 283, 288, 291, 308, 344
Iulian, Rodica 10, 13, 24, 33,
48–50, 53, 68, 102, 160,
161, 209, 241, 269, 317
Ivașcu, George 31
Ivens, Joris 113
- J**
Jacques, Paula 297
Jalea, Ion 248
Jamet, Dominique 102, 105
Janda, Kristina 60
Janos 87
Jarry, Alfred 174
Jaruzelski, Wojcieh 147, 172,
198, 214
Jebeleanu, Eugen 11, 15, 24, 29,
30, 142, 154, 206, 271, 274
Jianu, Ionel 17, 110, 169, 203,
225, 253, 256
Jianu, Marga 17, 110
- Jobert, Michel 120
Jouffroy, Alain 159
Jouvenel, Bertrand de 240
Juliana, regina Olandei 80
Julliard, J. 46, 234
Jung, Carl Gustav 117
Juvanon, Geneviève 35, 68, 97,
102, 186, 198, 240
- K**
Kafka, Franz 136
Kahn, J.F. 88, 103, 188
Kazan, Elia 13
Kebak, Renata 84, 279
Kehayan 45
Kemeni 215, 220
Kende, Pierre 80, 99, 175, 215,
220
Kiropol, Miron 37, 153, 242,
296, 313
Koestler, Arthur 182–184, 284
Korne, Mihai 28, 100, 126,
133, 175, 255, 286, 287,
292, 299, 300, 306, 324
Kostov, Vladimir 10, 191
Kott, Jan 27
Krasnoselski, Vladimir 38, 90,
299
Krausé 275, 278, 316, 340
Krausz, Jan 232
Kriegel, Annie 106
Kristich 68
Kubrik 270
Kundera, Milan 16, 270
Kuznețov, Eduard 10, 198, 204
- L**
Labiș, Nicolae 261

INDICE

- Laborey, Annette 41, 115, 170,
304, 305, 307, 316, 319
- Labrunie, Henriette 51
- Lacan, Jacques 11, 12
- Lacontre 68
- Ladima 160, 161
- Laloy, Jean 293
- Lando, Barry 136
- Landowski, Marcel 107
- Lang, Fritz 147
- Lang, Jack 122, 159
- Lao-Tzi 77
- Lavelli 159
- Lazarevitch, Nicolas 157
- Lazăr, Josette 117, 207–209
- Lazitch, Branko 106, 272, 293
- Lăncrănjan, Ion 11, 50, 85, 131,
132, 142, 190, 191, 206,
215, 289
- Lăzărescu, Dan 13
- Lăzărescu, Matei 178
- Le Bris, Michel 55
- Le Goff, Jacques 23
- Le Pen, Jean-Marie 299, 300,
303, 324
- Le Roy Ladurie, Emmanuel
107
- Lebeau 68, 104, 109, 114, 131
- Lebrun, Jean 129
- Lecca, Ion 257
- Lenin, Vladimir Ilici 19, 80, 156,
157, 304
- Leone, Sergio 344
- Lesnik, Renata 155
- Lévy, Bernard-Henri 20, 46, 47,
102, 112, 114, 198, 206, 323,
327
- Lewin, Albert 205
- Lewis, Flora 117
- Leys, Simon 198, 270
- Liciu, Irinel 229, 230, 232
- Liiceanu, Carmen 279, 294
- Liiceanu, Gabriel 31, 45, 46,
51, 54, 65, 66, 77, 79, 83,
91–93, 95, 98, 103, 115, 119,
132, 136, 142, 143, 145,
149–151, 166, 172, 176, 185,
200, 202, 207, 208, 212, 214,
223, 225, 226, 228, 237, 238,
241, 245, 249, 259, 262–266,
273, 277–280, 283, 285, 288,
289, 292–297, 305, 311, 313,
315, 317
- Lipatti, Dinu 153
- Logeart, Agathe 300, 302, 324,
325
- London, Arthur 80
- Lotmann, Iuri 35
- Lousdale, Michel 113
- Lovinescu, Eugen 10, 11, 24,
31, 43, 53, 68, 73–75, 101,
118, 125, 135, 171, 178, 190,
201, 231, 261, 271
- Lovinescu, Horia 118, 180, 233
- Lucbert, Manuel 253, 278
- Ludovic al XIV-lea 219
- Luigi 177
- Lumet, Sydney 19
- Lungu, Vera 250
- Lupașcu, Ștefan (Lupasco) 59,
113, 117, 140, 174, 200, 222
- Lupescu, Elena 295
- Lupescu (Stephen Lighton) 295

- M**
- Macciocchi, Maria Antonietta 272
- Macovescu, George 12
- Macri (dna) 296
- Maier, Anneli Ute 214, 221
- Mailat, Maria 315, 316
- Malița, Mircea 299
- Maillol, Aristide 204
- Mainland, Edward 277
- Maire, Edmond 49, 199
- Maitec, Ovidiu 94, 140, 145
- Mallarmé, Stéphane 19
- Malraux, André 78, 107, 323
- Malraux, Clara 159
- Mandelstam, Ossip 167
- Manea, Norman 59
- Manolescu, Nicolae 11, 15, 29, 33, 39–41, 43, 44, 48–50, 57, 66, 67, 85, 86, 125, 126, 139–141, 146, 149, 154, 160, 161, 165, 174, 231, 240, 242, 243, 245, 246, 248, 250, 251, 258, 259, 268, 305–310, 313, 343
- Manoliu, Spiridon 282, 316
- Marbé, Myriam 312, 329
- Marbé, Nausica 321
- Marcea, Pompiliu 202, 206
- Marcuse, Herbert 327
- Marghescu 66, 73, 81, 101, 103, 104, 116
- Marin, Mircea 27
- Marino, Adrian 31, 91, 209, 241, 304, 318
- Marmori, 106
- Martin, Mircea 81, 86
- Marx, Karl 269
- Maspéro, François 175, 191, 195
- Mastacan 283
- Mathias 45, 299
- Mathyl, Pol 34
- Matté, dr. 41
- Maupassant, Guy de 285
- Mauriac, Claude 236
- Mauroy, André 26, 103
- Mavrodin, Irina 333
- Maxim, Mărturisitorul 149
- Maximov, Vladimir 10, 99, 106, 198, 318
- Mazilescu, Virgil 271, 315
- Mălăncioiu, Ileana 11, 15, 271, 274–277
- Mămăligă, Leonid 21, 22, 29, 37, 59, 72, 75, 104, 145, 152, 153, 196, 218, 255, 265, 269, 296, 326, 336, 338
- Mănescu, Corneliu 94
- Mărculescu, Ileana 238
- Mărculescu, Sorin 150, 202
- Mărgineanu, Nicolae 344
- Meier, Victor 34
- Menzel, Jiri 136
- Messiaen, Olivier 231, 258
- Meszaros, Marta 328
- Mețianu, C. 310
- Meyer, Daniel 68, 109
- Meyze, Chantal 189
- Michaux, Henri 169, 328, 329
- Michelet, Jules 74
- Miereanu, Costin 111, 115, 130, 155
- Mihadaș, Teohar 91
- Mihăieș, Mircea 319

INDICE

- Mihăilescu 344
 Milcu, Ștefan 89, 92
 Milosz, Czesław 198
 Minart, Cella 16, 96, 97, 99,
     120, 129, 189, 291
 Mincu, Marin 110
 Minetti 135
 Miot, Jean 314, 319
 Mircescu, Dumitru 121, 124,
     216–219, 221, 236, 312,
     318
 Miron, Paul 59
 Mirsky 35
 Mitterrand, François 26, 46, 59,
     70, 89, 105, 106, 109, 110,
     113, 116, 118, 120–124,
     127, 129, 130, 133, 139,
     141, 152–154, 252, 294,
     296, 304, 335, 336
 Mnouskine, Ariane 118
 Mocanu, Titus 41, 91, 92
 Monciu-Sudinski, Alexandru 149
 Monteverdi, Claudio 42
 Morariu, Modest 294
 Moraru, Cornel 315
 Moreau, Jeanne 113
 Morretta, Mia 319
 Moscuna 162
 Mozart, Wolfgang Amadeus
     123, 271
 Mrozec, Slavomir 211
 Munteanu, Basil 21
 Munteanu, Ella 21, 44, 135, 141,
     184, 310–313, 321, 323,
     332, 344
 Munteanu, George 222, 228
 Munteanu, N.C. 60, 124, 162,
     166, 192, 197, 209, 213,
     217, 312, 343
 Munteanu, Nicolae 59
 Murphy 111
 Mușat, Vasile 34
 Mylnar, Zdenek 80
- N
- Nadeau, Maurice 270
 Nassimento, Renata 155
 Nasta, M. 75
 Naumescu, Ina 118
 Năsturel, Petre Ștefan 139, 267
 Neacșu, Iulian 142
 Neagu, Fănuș 254, 292
 Neckrich, Alexandr 132, 272
 Nedelcovici, Bujor 141, 142,
     152, 158, 165, 166, 180, 193,
     266, 268, 279, 289, 338, 343
 Negoîtescu, Ion (Nego) 31, 75,
     121–123, 214, 215, 221, 229,
     232, 239, 252, 273, 300, 301
 Negulescu, Iulian 246
 Nemoianu, Virgil 90, 160, 286
 Nero 155
 Neuhoff, Eric 131
 Nguyen, Chi Thien 143
 Nichifor, Șerban 233
 Nicodim, Ariane 31, 41, 42, 88,
     132, 277
 Nicodim, Ion 11, 31, 73, 88, 89,
     91, 94, 103, 112, 132, 134,
     301
 Nicolaescu, Sergiu 179
 Nicolescu, Basarab 140, 196,
     269

Niculescu, Vasile 26, 132, 146
 Niculescu, Al. 135, 328, 330, 340
 Niculescu, Miron 179, 182
 Niculescu, Ștefan 230, 233, 244
 Niculiu, Florin 342
 Nietzsche, Friedrich 237
 Nikolski, Al. 18
 Nițescu, M. 140
 Noica, Constantin 31, 32, 46, 50, 51, 54, 65, 76, 81–83, 137, 150, 166, 176, 202, 223–226, 236–238, 253, 257, 263, 265, 267, 283, 288, 289, 295, 297, 313, 322
 Noica, Simina 225
 Novacovici, Dorin 21

O

Olăreanu, Costache 50, 56, 125, 343
 Omescu, Ion 211
 Onicescu, Octav 242
 Oprea, Al. 260
 Oprescu, Adrian 280, 296, 315
 Orăscu, Șerban 306
 Orezeanu, Nini 283
 Orlea, Oana 10, 13, 14, 24, 33, 83, 149, 160–162, 209, 340
 Ormesson, Jean d' 133, 161
 Ornea, Zigu 290
 Orwell, George 26, 123, 175, 197, 249, 266, 268, 270, 301, 315
 Ovadia, Suzy 35, 69, 94, 97, 107, 117, 122, 189, 282
 Ozu, Yashujiro 42

P

Pacepa, Ion Mihai 116, 193, 289
 Pacino, Al 19, 24
 Paisie 210
 Paleologu, Al. (Alec) 238, 268, 271, 273, 279, 283, 289, 295, 315
 Paleologue, Dyspré 169
 Paler, Octavian 137 146–148, 215, 216, 227, 228, 232, 236, 242, 248, 256, 313
 Panaitescu 21
 Pană, Sașa 9, 86
 Pandrea, Andrei 338
 Papilian, Alexandru 26, 55, 273, 325 327
 Papu, Edgar 222
 Paradjanov, Lev 63
 Paraschiv, Vasile 34, 58, 64, 66–59, 71, 79, 83, 86, 204
 Paraschiveanu, Lena 190
 Pardău, Platon 229
 Paruit, Alain 71, 106, 113, 138, 184, 189, 194, 198, 212, 322, 326
 Pascal, Pierre 157
 Passeron, René 104, 142, 200, 333
 Pasternak, Boris 36
 Patricki 145
 Pauker, Ana 299
 Pavel, Silvia 222
 Pavel, Toma 199, 222
 Paxino 41, 95
 Pădureanu, Bujor 317
 Păpușoiu 194

INDICE

- Păunescu, Adrian 29, 66, 67,
105, 137, 147, 151, 153, 206
- Pârvulescu, Jean 202
- Penciulescu, Radu 211
- Penescu, Nicolae 75
- Perahim, Jules 104
- Perlea, Lisette 260
- Peron 269
- Petra, N. 94, 339
- Petrașincu, Dan 319
- Petrescu 230
- Petrescu, Camil 27, 29, 72, 160,
173, 219
- Petrescu, Camil (fiul) 110
- Petrescu, Cezar 219
- Petrescu, Dan 230, 275, 276
- Petrescu, Gheorghe 96
- Petrescu, Radu 19, 25, 30, 50,
56, 65
- Petrișor, Marcel 66, 270, 312,
322
- Petrouskiène, Lydia 189, 286
- Petrovici, Ion 286
- Pintilie, Lucian 11–13, 23, 36,
60, 62, 63, 73, 101, 104, 120,
123, 124, 138, 141, 147,
148, 160, 164, 168–170,
179, 180, 186, 199, 205,
209, 214, 215, 227, 228,
256, 266, 267, 272, 280,
281, 288, 300, 329, 331,
337, 338, 340–342
- Picasso, Pablo 30
- Piersic, Florin 118, 124
- Pillat, Dinu 207, 208
- Pillat, Ion 209
- Pillat, Monica 208
- Pillat, Pia 208
- Pinochet, Augusto 224
- Pirandello, Luigi 247, 335
- Piru, Al. 32
- Pisier-Kouchner, Evelyne 36
- Piso, Ion 22
- Pița, Dan 179, 180, 186
- Pițu, Luca 230
- Pivot, Bernard 257, 270
- Planche, Anne 39, 58, 64, 67,
68, 71, 79, 234, 286,
- Planchon, Roger 44, 280, 281
- Platon 149
- Pleșiță, Nicolae 116, 130
- Pleșu, Andrei 41, 46, 54, 58, 59,
65, 66, 89, 91–93, 95, 103,
110, 115, 132, 137, 140,
141–143, 145, 154, 166,
170, 172, 176, 185, 202, 209,
210, 223, 225, 228, 237, 238,
249, 262–266, 273, 274–280,
285, 292, 294–297, 313,
315, 317, 319
- Plumyène, Jean 284
- Poghirc, Cicerone 38, 55, 75,
87, 99, 100, 111, 134, 198,
249, 301, 308
- Polac, Michel 92, 184, 185,
187–191, 195
- Polanski, Roman 46, 60
- Pomian, Christof 99
- Popa, Iani 144
- Popa, Sorin 108
- Popa, Victor Ion 28
- Popeea 155
- Popescu-Cadem 55, 61, 178
- Popescu, Carmen 43, 83, 86

- Popescu, Cornel 317
- Popescu, Dumitru 11, 15, 17,
29, 31, 39, 202, 206, 210,
213, 279
- Popescu, D.R. 12, 16, 27, 31,
39, 40, 64, 72, 85, 105, 123,
132, 154, 180, 216, 226,
229, 231, 243, 248, 256,
259, 272, 289, 297, 313,
336, 338
- Popovici, Doru 231
- Pordea 299, 300, 302, 313, 324,
325
- Postelnicu, Ioana 201
- Poulet, Bernard 64, 66–69, 91,
92, 96, 98, 105, 106, 109,
120, 128–130, 158, 187–189,
191, 194, 300, 302, 325
- Preda, Marin 58, 67, 228, 289
- Prévert, Jacques 25
- Proust, Marcel 285
- Pupăzan (dna) 243
- Pupăzan, Mihai 19, 30, 42, 74,
82, 138, 149, 181, 198, 210
- Purcariu, Ilie 139
- R**
- Racoviță, Ruxandra 175, 283
- Radina, Remus 79, 100, 187,
190, 194, 270, 332
- Raicu, Lucian 32, 174, 231,
240, 242, 260, 267, 313, 337
- Rațiu, Ion 299
- Ravennes, Alain 107, 114
- Rădoi, Mihai 94
- Rădulescu, Ilie 17, 29, 39
- Rădulescu, Magdalena 169
- Răuță, Aureliu (Don Aurelio)
144
- Râpeanu, Valeriu 201, 290,
297
- Reagan, Ronald 10, 26, 35, 39,
43, 50, 57, 100, 101, 183
- Rebreanu, Liviu 10
- Réchon 230, 275, 276
- Regman, Cornel 92, 121–123
- Regman, Ștefăniță 230
- Reichman, Edgar 37
- Remarque, Erich Maria 234
- Resnais, Alain 80, 234
- Ressu (dna) 17
- Ressu, Camil 18
- Restany 163
- Revel, Jean-François 38, 47,
106, 197, 198, 200, 272, 293
- Rex, Karin 27, 29, 123
- Rick, Margot (Pușa) 17
- Rilke, Reiner-Maria 331
- Rinaldi, Angelo 323
- Robescu, Marius 324
- Robespierre, Maximilien de
28, 104
- Rocha, Glauber 144
- Rojers, Rita 35
- Roman, Bebe 118, 170, 171
- Roman, Tessa 171
- Romains, Jules 117
- Ronay, Maurice 113
- Rosen, Moses 288
- Rosenthal 275, 317, 325, 340
- Rosetti, Pierre 258
- Rosetti, Lucie 52–54
- Rosetti, Manola 251
- Rossellini, Roberto 10

- Rossignon, Yvonne 23
 Rostropovici 198
 Rouart, Jean-Marie 191
 Rupnik, Jacques 95
 Russo, Alecu 86
 Rusu, Maricica 333
- S**
- Sadat, Anwar 22
 Sadoveanu, Mihail 289, 330
 Saharov, Andrei 43, 211, 216,
 292, 294, 304
 Sainte-Beuve, Charles Augustin 81
 Sanguinetti 264
 Sarastro 124
 Sarraute, Claude 191
 Sartre, Jean Paul 55, 81
 Savu, Tudor Dumitru 17, 27,
 217, 224
 Săhleanu, Victor 89, 103
 Sălcudeanu, Petre 216, 289,
 300, 311, 340
 Săndulescu, Alexandru 297,
 304, 305, 312, 317
 Săraru, Dinu 85, 324, 327, 339
 Scărarul, Ioan 78
 Schloendorff, Wolker 285
 Schmidt, Helmuth 26
 Schwarth 16
 Sejourné, Laurette 64
 Semşa 208
 Serdici 284, 299
 Seryg, Delphine 113
 Shakespeare 57, 59, 60, 213
 Shakespeare, William 18, 28,
 42, 170, 247
- Siegfried, Cella 95
 Siegfried, W. 55, 94, 111
 Silianof 152
 Silvestri, Artur 82, 85, 158,
 161, 181, 182, 195, 213,
 230, 250, 283, 289, 327
 Silviu, George 86
 Sima, Horia 194
 Siniavski, Andrei 99, 257
 Simion, Eugen 31, 67, 119,
 125, 128, 139, 151, 154,
 229, 245, 248, 290, 343
 Simionescu, Mircea Horia 50
 Simon, Michel 229
 Sioma 336
 Sin, Mihai 242, 315
 Siodmak, Robert 13
 Sîrbu, D. 55
 Smolar, Alexandr 80, 99
 Soare, D. 85
 Socor, Emil 203
 Soljeniţin, Aleksandr 10, 33,
 167, 198, 215, 237, 245,
 257, 260-263, 274, 284,
 294, 302, 313
 Sollers, Philippe 223
 Soloviov, Vladimir Sergheevici
 42
 Sorescu, Constantin 29, 32,
 148
 Sorescu, Marin 15, 73, 89, 90,
 92, 93, 101, 103, 105, 137,
 158, 176, 255, 313, 331
 Soupault, Philippe 14
 Soustelle, Jacques 36
 Souton, Jean-Marie 293

INDICE

- Souvarine, Boris 20, 156, 331, 332
- Spire 80
- Spornic, Aneta 88, 96
- Stahl, Paul 232, 235, 236, 242
- Stalin, I.V. 32, 157, 161, 249, 281, 327
- Stamatoiu, Vasile Aristotel 91
- Stamatu, Horia 144, 176, 196, 235, 269
- Stan, Ioana 155
- Stan, Radu 130, 138, 149, 150, 155, 165, 198, 230, 244, 320
- Stancu, Zaharia 224
- Stanomir, Vlad 142
- State, Aurel 270
- Stănescu 326
- Stănescu, Mihai 217, 326, 339
- Stănescu, Nichita 12, 115, 137, 141, 142, 149, 151, 254, 258, 260, 261
- Stăniloae, Dumitru 23, 78
- Stein, Gertrude 141
- Stein, Roberta 319
- Stein, Sylvaine 141
- Steiner, George 23
- Steinhardt, Nicu 3, 24, 80, 116, 126, 143, 159, 163, 176, 186, 199, 210, 222, 224, 232, 244, 253, 254, 269, 276, 283, 295, 299, 302, 317
- Sterling, Claire 301, 306, 340
- Stockhausen, Karl Heinz 231
- Stoian, Nicki 89, 92, 111
- Stoica, Petre 142
- Stoiciu, Liviu Ioan 88
- Stoichiță, Victor Ieronim 142, 200, 202, 207, 208, 273, 274, 278, 280, 325
- Stoichiță, Catrinel 325
- Stoiciu, Liviu Ioan 88
- Stolojan, Sanda 29, 53, 78, 90, 91, 97, 99, 100, 102, 109, 116, 146, 179, 190, 198, 200, 225, 226, 286, 292, 311, 332
- Stolojan, Vlad 226, 299, 311
- Stolypin, Piotr Arcadieivici 262
- Strehler, Giorgio 135, 140, 145, 247, 248, 298, 334, 335
- Stroe, Aurel 207, 230, 231, 233, 244, 256, 320, 321-323, 325, 331, 340, 341
- Stroe, Vicky 321-323, 341
- Stroescu (Știnișoară), Nicolae 17, 43, 74, 75, 88, 90, 97, 108, 111, 113, 142, 151, 155, 162, 179, 181, 190, 208, 209, 215, 216, 219, 282, 317, 318, 320
- Sturdza, Alice 15
- Sturdza, Cristina 145, 257
- Sturdza, Mihai 133, 139, 267, 292, 293, 295
- Sullivan, Margaret 234
- Ș
- Șerban, Andrei 180, 184, 195, 199
- Șirli, Vasile 256
- Șora, Mihai 50, 91, 92, 141, 154, 210, 229, 230, 255, 256
- Ștefan cel Mare 210
- Ștefănescu, Alex. 58, 67
- Ștefănescu, Cornelia 158

INDICE

Ștefănescu, Lucian 44
 Ștefănescu, I. Al. (Ali) 324
 Ștefănescu, I. Traian 138, 139,
 143, 147, 148, 172, 289,
 308, 312, 314, 329

T

Tacoi, Cristina 64
 Tacou, Constantin 57, 89, 106,
 145, 151, 202, 244, 255
 Talex, Alexandru 20, 108, 121,
 125, 282, 283, 291, 344
 Tarangul, Marin 153, 185, 194,
 200, 218
 Tarkovski, Andrei 42
 Tatarescu, Giza 87
 Tati, Jacques 115
 Tatos, Alexandru 186
 Tattarescu, Gheorghe 238
 Tavernier, René 272
 Tănase, Doina 52, 98, 101,
 103–105, 116, 128
 Tănase, Virgil 10, 17, 22, 41,
 50, 60, 75, 77, 79–82, 88, 89,
 95–106, 108–114, 116, 117,
 120, 122, 126–128, 130, 132,
 133, 135, 136, 138, 139, 142,
 144, 152–154, 157, 163, 165,
 167, 168, 170, 174, 177–179,
 182, 184, 185, 188–195, 198,
 205, 215–217, 282, 298,
 302, 306, 334
 Tearse, Graham 113
 Tertulian, Nicolae 101, 271
 Thatcher, Margaret 194
 Theo, René 29, 100, 126, 131,
 133, 175

Theodorescu, Răzvan 54
 Thibaut, Paul 303
 Thor, Richard 234, 235
 Tigrid, Pavel 99, 191
 Tisescu, Anton 174
 Tissé, Eduard 249
 Titel, Sorin 37, 38, 85, 241,
 300, 312
 Todd, Oliver 189, 220
 Togliati, Palmiro 216
 Tolstoi, Lev 246
 Tomaziu, Gigi 22, 42, 196
 Toth, Imre 31, 137, 192
 Tournier, Michel 246
 Tréhan, Claire 158, 173, 316
 Trifa, Viorel 314
 Trifan 68
 Tristan 164
 Trofin, Virgil 39, 94, 158
 Truffaut, Françoise 328, 332
 Tucci, Giuseppe 15
 Tudoran, Dorin 16, 17, 33, 75,
 77, 79, 82, 86, 88, 89, 100,
 119, 126, 132, 140–144, 154,
 159, 166–168, 181–184, 188,
 192, 200, 206, 210, 212,
 213, 216, 219, 221, 230,
 232, 236, 242, 250, 251,
 265, 275, 285, 286, 289–293,
 297, 299, 300, 305, 306, 317,
 319, 336, 337, 338, 340,
 341, 343
 Tudor, Corneliu Vadim 54, 59,
 61, 63, 125, 147, 288, 297,
 309
 Tulard, Jean 271
 Turdeanu, Emil 131, 139

Turdeanu, Leti 88, 133, 139, 251

T

Țăranu, Marie-Jeanne 37

Țepeneag, Dumitru 14

Țepeneag, Mona 90

Țoiu, Constantin 27, 29, 40, 71,
73, 248, 288, 289, 290

Țopa, Sorana 58

Țurcanu, Eugen 58

Țuțea, Petre 270

U

Ujică 82, 83, 237, 338

Ullea, Sorin 93, 137, 200

Ungheanu, Mihai 50, 127

Unwald, Anne 270

Ursachi, Mihai 27, 244

Ursu, Gheorghe 16

Uscătescu, George 300

V

Valéry, Paul 176

Valladares, Armando 141, 198,
304

Vasile (preotul) 85

Velea, Nicolae 123, 142

Veniamin, Virgil 65

Verdeț, Ilie 96, 158

Veroiu, Mircea 179

Vialanex 191

Vianu, Ion 35, 68, 163, 198,
249, 263, 264, 266, 326

Vidrașcu 75

Viermy, Dina 204

Villa-Lobos 144

Vintilă, Petru 176, 229

Visarion, Alexa 27

Visconti, Luchino 302

Vișoianu, Ctin 209

Vlassov, Andrei 187

Voicu 86

Voinescu, Cella 55, 94, 111

Vornicu, Mihai 38

Vrancea, Ileana 24, 139

Vuia, Ovidiu 134, 144

Vulcănescu, Măriuca 239, 255,
275, 291

Vulcănescu, Mircea 224, 255,
267, 275, 278, 284, 290,
291, 326

Vulcănescu, Sandra 89, 153,
190, 239, 255, 274, 275,
291, 326

Vulcănescu, Vivi 255

W

Wajda, Andrzej 9, 47, 60, 61, 80,
171, 172, 175, 179, 251, 328

Walesa, Danuta 257

Walesa, Lech 26, 44, 68, 139,
147, 148, 159, 172, 199,
204, 214, 238, 257, 299

Wanders, Wim 199

Warrin, Oliver 19

Weil, Simone 157, 198, 264, 303

Welles, Orson 28, 30, 170

Werner, Robert 106

Wibot 340

Wilson, Bob 232

Wolton, Natacha 175

Wolton, Thierry 100, 175

Woolf, Virginia 159, 162

INDICE

- Y**
Yannakakis 99, 175
- Z**
Zaciu, Mircea 11, 174, 309
Zaharia, Eugenia 232
Zamfir, Mihai 15, 134, 244
Zamfirescu, Dan 58, 67, 148
Zincă, Haralamb 344
Zinoviev, Aleksandr 74, 151,
152, 168, 170, 175, 215,
257, 270, 327